

DUE DATE SLIP**GOVT. COLLEGE, LIBRARY**

KOTA (Raj)

Students can retain library books only for two weeks at the most

BORROWER'S No.	DUE DATE	SIGNATURE

काश्मीरकमहाकविश्रीजयानकविरचितं

पृथ्वीराजविजयमहाकाव्यम्

श्रीलोलराजसुतपरिडतभट्टनोनराजात्मजश्रीजोनराज-
विरचितविवरणोपेतम्

श्रीकेस्युपाह्वपरिडतहीराचन्द्रसूनुना
महामहोपाध्याय-रायवहादुर-साहित्यवाचस्पति-डॉक्टर श्रीव् लैटर्स
इत्याद्युपाधिधारिणा गौरीशङ्करशर्मणा,
वी० ए० इत्याद्युपाधिधारिणा गुलेरीत्याद्युपाह्वस्वर्गस्थ-
परिडतश्रीचन्द्रधरशर्मणा च
सम्पादितम्

तच्च

अजयमेहनगरे वैदिकग्रन्थालये मुद्रितम्

वि० सं० १९६७

येन जयानकरचितं भूजाभिधपत्रसंलिखितम् ।
कश्मीरादानीतं पृथ्वीराजेन्द्रविजयाद्धम् ॥ १ ॥
डॉन्टर जी० वूलर इति तत्त्वबुभुत्सुः पुराणवृत्तस्य ।
आसीद्विद्वद्विदितस्तदात्मने हाञ्जलिः सैपः ॥ २ ॥

PREFACE

The birch-bark manuscript of the *Prithvirājaviṣaya*, the critical edition of which is offered to the public, was discovered by Dr. G. Bühler in 1876 during his tour in search of Sanskrit Mss. in Kashmir. He deposited his find in the Deccan College, Poona, where the Ms. was numbered as 150 of 1875-1876 collection. In the course of his detailed report on the tour, published next year, he thus described the Ms.:—

“It is a great pity that the old Ms. is mutilated, and in such a condition as to make the work of reading it very difficult. The beginning is wanting. The leaves which contain cantos I—X have been broken in the middle by the friction of the thick string used for sewing the volume. Further, the lower portions of a considerable number of leaves have been lost, and as the lower left-hand side of the margin, on which stood the figures numbering the leaves, has also been broken off, it is impossible to determine the connection of the upper and the lower halves by any other means than by the sense.”¹

Though the Ms. was discovered more than half a century ago, no new Ms. has been discovered since then to help us in reconstructing the whole work. What is all the more regrettable is the fact that the present Ms. breaks off abruptly towards the close of the twelfth canto. In the absence of any other copy of the Ms. it is impossible to say how many cantos the complete work contained. As ill-fortune would have it, the present Ms. brings us only to the coronation of Prithvirāja and we are even left in the dark about the great victory, which the poet intended to sing here.

The defective and incomplete condition of the Ms. prevents us from knowing definitely from the work itself about its author. But a guess may be hazarded

(1) *Detailed Report of a tour in search of Sanskrit MSS. made in Kashmir, Rajputana and Central India*, by Dr. G. Bühler (p. 63).

that the poet Jayānaka, who is mentioned coming to the court of Prithvīrāja from Kashmir in canto XII, verses 63 and 68, was in all probability its author. Dr Buhler says, "The author was certainly a contemporary of Prithvīrāja and one of his court poets. He probably was a Kashmiri and was a thoroughly good Kavi and Pandit"¹ This belief is further strengthened by the fact that not a single copy of the Ms is found in the whole of Rajputana and Jonarāja, the commentator of the work, also hails from Kashmir.

It is reasonable to suppose that the work must have been written to celebrate the great victory of Prithvīrāja over Shahāb-ud-dīn Ghori in 1191 A.D. immediately after the event. But his defeat and assassination in 1193 A.D. probably drove the poet back to his home in Kashmir, hence the absence of any Ms. of it in Rajputana.

The poem seems to have been written during the life-time of Prithvīrāja, as the author himself states that he was honoured and induced to write the poem by the King (Prithvīrāja), the son of Someśvara² The date of the work can be fixed independently as well. Seven verses of the *Prithvīnājaviṣaya* can be traced in the *Alankārasamāhāra*, a commentary by Rājānaka Jayaratha on the *Alankārasarvasva* of Rājānaka Kuyyaka³ and in one place he distinctly states that it is quoted from the *Prithvīnājaviṣaya*⁴ In the same way

twelve verses¹ can be traced in the *Alaṅkārodāharaṇa* of the same author. Jayaratha describes himself as the great-great-grandson² of a brother of Śivaratha, a minister of King Uchchala of Kashmir (1101–1111 A. D.)³. This would bring Jayaratha himself to about 1200 A. D. Now it is reasonable to suppose that if verses from the work of a writer are found quoted in the works of another writer, even if the two be contemporary, some years must elapse in order to make the former's work known to the latter. Thus at a very conservative estimate we may put the date of the composition between the years 1191 and 1193 A. D.

The commentary of the poem, here offered, is by Jonarāja, the son of Nonarāja and grandson of Lolarāja, a famous author who wrote the second *Rājataranṅiṇī*, and commented on the *Kirātārjunīya* and the *Śrīkanthacharita* of Maṅkha. His commentary on the *Kirātārjunīya* is dated 1449 A. D. and the present commentary on the *Prithvīrājavijaya* must have been written, according to Dr. Bühler, between 1450 and 1475 A. D. It seems that in Jonarāja's time, the *Prithvīrājavijaya* must have been a popular work among the scholars, as this commentator discusses various readings of the text. As the text and the commentary are presented in the same Ms., portions of the commentary have also been lost on account of the defective condition of the Ms. The commentary, however, has been helpful in restoring the missing text in certain places.

The early history of the Chauhānas, given by Colonel Tod in his *Annals and Antiquities of Rajasthan* according to the bardic chronicles and the *Prithvīrāja Rāso* of Chanda, is entirely unreliable. But the work under notice is quite reliable for the history of medieval India and particularly of the

-
- (1) I. 4; V. 59, 163, 130, 143, 173; VI. 4; VII. 31, 37; IX. 59; XII. 4 and 11 of the present edition.
 (2) Bühler's Report, appendix II, pp. cli-cliv.
 (3) M. A. Stein: *A Chronicle of the Kings of Kashmir*, Vol. I. Introduction, p. 138.

Chauhānas of Rajputana. Dr. Bühler says, "His (author's) account of the Chauhānas contradicts Chanda's in every particular and agrees with that of the inscriptions of V. S. 1030 and 1226. Prithvirāja's pedigree is exactly that given in these documents, and various synchronistic facts mentioned in the *Vijaya* also agree with what we know from other sources, e.g. the Malwa and the Gujrat inscriptions"¹. Thus evidently in other respects as well the work is worthy of credence.

An article by my friend, Diwan Bahadur Har Bilas Sardh, who secured for me an exact copy of the Ms. from the library of the Deccan College, Poona, on which the present edition is based, gives a summary of the contents of this work in the *Journal of the Royal Asiatic Society*².

We find here a reliable genealogy and a short account of Prithvirāja's ancestors beginning with Vāsudeva. Its value for the history of the period from the middle of the eighth century A. D. to the end of the twelfth century A. D. is thus very great.

On account of its great importance, it was felt that a critical edition of the present text—defective and incomplete though the Ms. is—was highly desirable for the students of the history of Rajputana. As said above, an attempt is here made to restore the text, wherever possible, with the help of the commentary. Restored portions have been printed in rectangular brackets or in the foot-notes. Amendments of the text and the commentary have also been attempted, wherever possible, in the notes.

It is hoped that students of the history of India, particularly that of Rajputana, would find this work useful in their studies and welcome its appearance.

Ajmer,
October 10, 1910.

Gaurishankar H. Ojha

(1) *Proceedings of the Asiatic Society of Feroz, April and May, 1909*, p. 54.

(2) *April 1913*, pp. 252-251.

॥ श्रीः ॥

काश्मीरकमहाकविश्रीजयानकविरचितस्य

पृथ्वीराजविजयसहाकाव्यस्य

विषयानुक्रमणिका

प्रथमः सर्गः

विषयः	पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
मङ्गलाचरणम् ...	१-२	१-५
कविप्रशंसा खलनिन्दा च ...	३-१३	६-३०
काव्यस्य रचनाहेतुः ...	१३-१४	३१-३५
ब्रह्मरुते विष्णोः स्तुतिप्रार्थने ...	१५-२८	३६-७४
विष्णोः सूर्यस्योपरि दृष्टिनिपातवर्णनम् ...	२८	७५
तदानीमेव सूर्यमण्डलादेकस्य तेजसः पृथिव्यामागमनम् ...	२८	७६
तेन नभश्चराणामाश्चर्यवर्णनम् ...	२९	७७

द्वितीयः सर्गः

सूर्यमण्डलादानतेजोमयपुरुषमुद्दिश्य

समुत्प्रेक्षाः ...	३०-४३	१-४३
तस्य चाप-हरि-मान-नयानामाद्याक्षरैरेव बाहमान इति नामप्राप्तिः ...	४३	४४
तस्मै केन केन देवेन किंरूपेण किं किं प्रदत्तं तदुत्प्रेक्षणम् ...	४४-५०	४५-६६
विष्णुना म्लेच्छविनाशाय पूर्ववृत्तार्थं तस्य सूत्रधारवृत्तुत्प्रेक्षणम् ...	५०	६७

विषयः	पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
समस्तां भूमिं निष्कण्टकां विधाय तस्य भास्करमण्डलप्रतिवर्णनम् ...	५०-५१	६८-६९
दीपकानां तद्वंश्यानां वर्णनम् ...	५१-५४	७०-७८
शरणागतेभ्यो यद्धनं तैः प्रदत्तं तस्य भूयो वृद्धिवर्णनम् ...	५४-५५	७९-८०
भूमेश्चाहमानयंश्यानां राजधानीत्वेन वर्णनम्	५५	८१
अस्मिन्वंशे वासुदेवाभिधराजोत्पत्तिवर्णनम्	५६	८२

तृतीयः सर्गः

वासुदेवजन्मकालवर्णनम् ...	१७-६३	१-२०
तद्राज्यकालवर्णनम् ...	६३-६७	२०-३१
वासुदेवयशोविस्तृतिवर्णनम् ...	६७-६९	३१-३८

चतुर्थः सर्गः

वासुदेवस्य मृगयावर्णनम् ...	७०-७८	१-२७
तस्य धवलगृहप्रवेशः ...	७८	२८-२९
तत्रं प्रसुप्तद्रव्यपुरणदर्शनम् ...	७९-८२	३०-३६
तस्मिन्नानाधिधमुत्प्रेक्षणम् ...	८२-८३	३६-४२
राज्ञः पादयोर्गुलिकापतनम् ...	८३	४३
गुलिकादर्शनेन विद्याधरोऽयमिति निश्चयः	८४	४४-४५
विद्याधरस्य निद्रामद्गो गुलिकापतनसत्त्वेद्दृश्य	८४	४६
गुलिकाभ्रंशे समुत्प्रेक्षाः ...	८४-८७	४७-५३
राज्ञो गुलिकाप्रकाशनम् ...	८७	५४
विद्याधरस्य गुलिकाप्राप्तिः ...	८७	५५-५६
राजानं प्रति विद्याधरोक्तिः ...	८८-९०	५७-६३
विद्याधरवित्तुः शकम्बरस्य तपोभिः पार्थिवी- दर्शनम् ...	९०	६४

विषयः	पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
देव्याः शाकंभरीनामग्रहणम् ...	६०-६१	६५
सर्वदा शाकंभर्यास्तत्र सांनिध्यवर्णनम् ...	६१	६६
देवीप्रसादहेतुकं तद्राजदर्शनम् ...	६१	६७
सेनां विसृज्य पश्चादनवेक्षमाण एव घाजिन-		

भाख्यं स्वराजधानीं प्रविशेति राजानं प्रति-

विद्याधरोक्तिः ...	६१	६८
विद्याधरान्तरधानम् ...	६२	६९
विद्याधरवचनेन भूमौ कुन्तायुधेन भूमिभेदन-		
पूर्वकं राक्षो यात्रावर्णनम् ...	६२-६५	७०-७८
विद्याधरस्य पुनर्दर्शनम् ...	६५	७९
लवणसमुद्रप्रदर्शनं वरदानं च ...	६६-६८	८०-८८
राक्षो राजधानीप्रवेशः ...	६८-६९	८९

पञ्चमः सर्गः

शाकंभरलवणाकरे क्षारसमुद्रत्वारोपः ...	१००	१-३
वासुदेवस्य वासुदेवभगवतोऽन्तिके गमनम्	१००	४
शाकंभरीसांनिध्यात्तद्वंश्यानां शाकंभरीश्वरत्वम्	१०१	५
तद्वंशैर्भुवः शोभावर्णनम् ...	१०१	६
वासुदेववंशे सामन्तराजजन्म ...	१०१	७
तत्पुत्रजयराजजन्म ...	१०१	८
जयराजयशोवर्णनम् ...	१०२-३	९-१४
तत्पुत्रचन्द्रराजोत्पत्तिः ...	१०३	१५
तस्य प्रशंसा ...	१०४	१६
तदनुजगोपेन्द्रराजोद्भवः ...	१०४	१७
चन्द्रराजसुतदुर्लभराजवर्णनम् ...	१०४	१८
दुर्लभराजकीर्तिवर्णनम् ...	१०४-५	१९
तस्य गौडजानपदविजयः ...	१०५	२०

विषयः	पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
तत्सुतगोविन्दराजोत्पत्तिः	... १०५	... २१
तत्सुतद्वितीयचन्द्रराजोत्पत्तिः	... १०५	... २२
तत्सुतगोत्राकजन्म तस्य च यशोवर्णनम्	१०६-७	... २३-२६
तस्य स्वभगिन्याः कलायत्याः कान्यकुब्जेश्व- रस्य हस्ते समर्पणम्	... १०८	... ३०-३१
तस्य स्वप्ने सर्वस्वप्रदानम्	... १०८	... ३२
गोवाकपुत्रचन्दनोत्पत्तिः...	... १०८	... ३३
तस्य प्रशंसा	... १०८-९	... ३३-३५
तस्य राजराजत्वम्	... १०९	... ३६
तस्य महिष्या रुद्राणीदेव्याः पुष्करतटे लिङ्ग- सद्वस्त्रस्थापनम्	... १०९	... ३७
राश्या आत्मप्रभानामयोगिनीत्ववर्णनम्	... ११०	... ३८
तस्या अर्कमण्डलप्रवेशः	... ११०	... ३९
चन्दनसुतस्य विप्रहराजापरनामधेयवाक्पति- राजस्योत्पत्तिः	... ११०	... ४०
तस्याष्टाशान्यधिकशतविजयलामः	... ११०	... ४१-४२
तस्य पुष्करतीर्थे हरप्रासादनिर्माणम्	... १११	... ४३
तत्सुतसिंहराजोत्पत्तिः	... १११	... ४४
तस्य पुष्करे शिवप्रासादनिर्माणम्	... १११	... ४५
तस्य प्रशंसा	... १११	... ४६
तत्सुतविप्रहराजोत्पत्तिः...	... ११२	... ४७
तस्य सुररजोघोरान्धकार इति नामप्राप्तिः	११२	... ४८
तदीयाश्ववर्णनम्	... ११२	... ४९
नर्मदाया अनर्मदात्वविधानम्	... ११२	... ५०
तद्द्वारा मूलराजस्य गुर्जर दुर्गप्रवेशः	... ११३	... ५१
तस्य सेनावर्णनम्	... ११३	... ५२

विषयः

पृष्ठसंख्या

श्लोकसंख्या

तस्य भृगुकच्छे देव्याशापुरीधासनिर्माणम्	...	११३	...	५३
तदनुजदुर्लभराजोत्पत्तिः...	...	११३	...	५४
तद्यशोवर्णनम्	...	११४	...	५५
तत्पुत्रगोविन्दराजोत्पत्तिः	...	११४	...	५६
गोविन्दराजयशोवर्णनम्	११४	...	५७
तत्पुत्रवाक्पतिराजोत्पत्तिः	...	११५	...	५८
आघाटनगरपतेरम्बाप्रसादस्य यमलोक- प्रापणम्	...	११५	...	५९-६०
राघः कीर्तिवर्णनम्	...	११५-१६	...	६१-६४
तत्सुतवीर्यरामोत्पत्तिः	...	११६	...	६५
अवन्तिराजभोजकृतस्तद्वधः	...	११६-१७	...	६६-६७
वीर्यरामस्य फनिष्टभ्रानुश्चामुण्डराजस्य नरपुरे विष्णोर्धामनिर्माणम्	...	११७	...	६८
तत्सुतदुर्लभराजोत्पत्तिः...	...	११७	...	६९
म्लेच्छयुद्धे तद्वधः	...	११७	...	७०
तदनुजविग्रहराजोत्पत्तिः...	...	११८	...	७१
तस्य कीर्तिवर्णनम्	...	११८	...	७२-७५
एतत्साहाय्येन मालवेन्द्रस्य समुद्रप्राप्तिः	...	११८	...	७६-७८
विग्रहराजसुतपृथ्वीराजोत्पत्तिः	...	११९	...	७९
तस्य रात्रावनुचरैश्चतुर्धातुरूपेण दर्शनम्	...	११९	...	८०
तद्द्वारा तुलुस्यवश्यानां शतसप्तकभटानां वधः	...	११९	...	८१
सोमनाथतीर्थमार्गेऽप्रसन्नस्थापनम्	...	१२०	...	८२
तत्सुताजयराजोत्पत्तिः	...	१२०	...	८३
तस्य 'सुराण' इति नामप्रसिद्धिः	...	१२०	...	८४
मालयपतेः सुराणस्य पराजयः	...	१२०	...	८५
तत्कीर्तिवर्णनम्	...	१२१	...	८६-८९

विषयः	पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
तस्य राह्याः सोमलेखायाः प्रत्यहमर्थिभ्यो नवदीनारदानम् ...	१२२	६०
अजयराजसुताख्योराजोत्पत्तिः ...	१२२	६१
अजयराजयशःप्रतापादिवर्णनम् ...	१२२-४६	६२-१६१
अजयमेरुनगरप्रतिष्ठोत्तरं स्वपुत्रमख्योराजं सिंहासने संस्थाप्य तस्य स्वर्गमनम्	१४६	१६२
अख्योराजस्य म्लेच्छप्रांसाय पुष्करस्य इद्धी- करणम् ...	१४७	१६३
पृष्ठः सर्गः		
अख्योराजसैन्यादिवर्णनं म्लेच्छपराजय- वर्णनञ्च ...	१४८-५३	१-२०
युद्धस्थले राघस्तटाकनिर्माणम् ...	१५३-५५	२१-२५
स्वपितुर्नाम्ना शिवमन्दिरनिर्माणम् ...	१५५	२६-२८
मरुगुर्जरराजकन्ययोस्तस्य पतित्वेन वरणम्	१५६	२९-३०
तयोज्यायस्यां सुधवायां पुत्रत्रयोत्पत्तिः...	१५६	३१
कनीयस्यां सोमेश्वरोत्पत्तिः ...	१५७	३२-३४
सोमेश्वरस्य मातामहगृहे गमनम् ...	१५७	३५
तस्य प्रशंसा ...	१५७-५८	३६-३६
तेन दौहित्रेण चक्रवर्ती तुष्यतु इति दैवज्ञवाचं श्रुत्वा जयसिंहस्योक्तिः ...	१५६	४१-४२
दैवज्ञवाचि सन्देहकरणम् ..	१५६-६१	४३-४८
संदिहानं जयसिंहं प्रति मीद्वर्तिकस्य प्रतिवचनम् १६१	...	४६
ज्योतिर्विद्वर्णितं रामचन्द्रकथानकम् ...	१६१-६६	५०-६७
कृष्णावतारस्य बुद्धत्वप्रातिवर्णनम् ...	१६६	६८
फौसल्यायाः पुत्रद्वयप्रातिहेतुः ...	१६६	६९
चन्द्रोत्पत्तिस्तत्कथा च ...	१६७-६६	७०-७८
शुभकथा ...	१६६-७१	७६-८६

विषयः	पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
विश्वामित्रकथा	१७१-७२	८७-८६
भरतवृत्तम्	१७२	६०
परशुरामवृत्तान्तः	१७३	६१
कार्तवीर्यवर्णनं तस्य कलञ्चुरिरिति नामप्राप्तिः	१७३	६२-६३
कलञ्चुरिवंश्यानां कलौ प्राचल्यवर्णनम् ...	१७४	६४
तेषु साहसिकनाम्नो राज्ञः प्रसिद्धिः ...	१७४	६५
तस्य तपस्त्रिवामदेवाय राजलक्ष्मीं प्रदाय सर्वी भूमिं जेतुं प्रस्थानम् ...	१७४	६६-६७
साहसिकराजस्य प्रतापवर्णनम् ...	१७४-७६	६८-१०५
त्रिपुरीनगरदर्शनं लोकरक्षणं च ...	१७६-७८	१०६-१३

सप्तमः सर्गः

कदाचिदैरावणस्य विकृतं क्रन्दितम् ...	१७६	२
महीतले त्वं राजा भवेति गौरीशापः ...	१७६	३-४
निकुम्भेन शापावधिमर्थिताया भवान्याः कलौ रामराज्यकालावधिरिति सान्त्वनम्	१८०	५-७
पदं गतसंशयस्य राजस्तापं निवारयितु- मभिलाषः	१८०	८-६
योगस्पृहया हिमालयं प्रति राज्ञः प्रस्थानम्	१८०	१०
कुमारपालस्य दौहित्रपालनम् ...	१८१	११
सुधवायाः सुतस्य स्वजनकस्य शिरःछेदनम्	१८१	१२
तस्य स्वयमपि निर्गमनम् ...	१८१	१३
कुमारपालस्य स्वान्तिके कुमाररक्षणम् ...	१८१	१४
सोमेश्वरकृतः कुङ्कुणोन्द्रस्य वधः ...	१८१	१५
कर्पूरदेवीपरिणयः	१८२	१६
सोमेश्वरकर्पूरदेव्योर्मिथः स्नेहवर्णनम् ...	१८२	१७-१८
उभयोः स्वप्नदर्शनम्	१८२	१६-२१

विषयः	पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
स्वप्नसिद्धेः क्षिप्रं समय इति ज्योतिर्विद उत्तरम् १८३	...	२२
तात्कालिकी ग्रहस्थितिः	... १८३-८४	... २३-२६
ज्योतिर्विदः सत्कृतिः १८५	... ३०
गर्भिण्यवस्थावर्णनम् १८५-८७	... ३१-४२
पृथ्वीराजजन्मसमयवर्णनम्	... १८७-९०	... ४२-५१

अष्टमः सर्गः

पृथ्वीराजजन्मवर्णनम् १९१-९६	... १-२८
तस्य नामकरणम् १९७	... २९-३०
तस्य दाल्यकालवर्णनम्...	... १९७-२००	... ३१-४५
सोमेश्वरस्य द्वितीयपुत्रप्राप्तिः	... २००-१	... ४६-५२
सोमेश्वरभ्रातुर्विग्रहराजस्य मृत्युः	... २०१	... ५३
विग्रहराजसूनोरपरगाङ्गेयस्य स्वर्गप्राप्तिः	... २०२	... ५४
पृथिवीभटस्य तदनुमरणम्	... २०२	... ५५
मन्त्रिभिः सह सोमेश्वरस्य सपादलक्षदेश गमनम् २०२-३	... ५७-५८
कर्पूरदेव्या अजयराजपुरीप्रवेशस्तेन देशस्य संपूर्णत्वपावनत्वप्राप्तिः	... २०३	... ५९-६०
सुधवाकाञ्चनदेवीसुतयोः क्रमशः कुल- कलङ्कित्यं कलङ्कशोधकत्यं च २०३	... ६१-६२
अजयमेरुनगरनिर्माणं वैद्यनाथाद्यनेकदेव- प्रतिष्ठा २०३-५	... ६३-७१
सोमेश्वरस्य स्वर्गगमनम्	... २०५-११	... ७२-१०२

नवमः सर्गः

पृथ्वीराजमातुः पुत्रस्य राजश्रियो धारणम्	... २१२	... १
पृथ्वीराजस्य राज्याभिषेकः	... २१२	... २

विषयः	पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
तस्य राजत्वकालवर्णनम् ...	२१२-२२	३-३३
पृथ्वीराजमातुः पातिव्रत्याचरणेन भुवः सुखित्वम् ...	२२२	३४-३५
कदम्बवासाख्यराजमन्त्रिणः कार्यपाठवम्	२२३-२५	३६-४४
पृथ्वीराजस्य विद्याभ्यासादिवर्णनम् ...	२२५-३२	४५-६४
तस्य यौवनासिः राज्यकार्यभारग्रहणं च	२३२-३३	६५-६७
भुवनैकमङ्गस्य पृथ्वीराजसमीपमागमनम्	२३३	६८
भुवनैकमङ्गप्रशंसा ...	२३३-३५	६८-७४
मदभूमिवर्णनम् ...	२३५-३७	७५-८२
पृथ्वीराजस्य कदम्बवासभुवनैकमङ्गयोः साहाय्येन राज्यशासनम् ...	२३८-४०	८३-८६

दशमः सर्गः

पृथ्वीराजस्य यौवनासिं श्रुत्वा राजकन्यानां रगालुभवः ...	२४१-४२	१-५
नानायुद्धवर्णनम् ...	२४२	६
गुडपुरनाम्नि दुर्गे नागार्जुनस्याधिरोहणवर्णनम् २४३	...	७-८
पृथ्वीराजस्य युद्धाय निर्गमनम् ...	२४३	९
तस्य सैन्यवर्णनम् ...	२४४-४६	१०-२६
तस्य गुडपुरावरोधनम् ...	२४६-५०	३०-३१
विग्रहरोजपुत्रस्य कापि पलायनम् ...	२५०-५१	३२-३४
पृथ्वीराजकृतशत्रुवधः वहूनां शत्रूणां शत्रु- राजमात्रा सहानयनम् ...	२५१	३५-३६
प्राप्तविजयस्य तस्याजयमेरुनगरे प्रवेशः ...	२५१-५२	३७-३८
गर्जनवेशाधिपगौरिवर्णनम् ...	२५२-५३	३९-४१
तस्य पृथ्वीराजसविधे दूतप्रेषणम् ...	२५३	४२
दूतवर्णनम् ...	२५३-५५	४३-४८

विषयः	पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
गोरिभिर्दशधा धरणी विप्लुता ...	२५५	४६
पृथ्वीराजस्य भ्रूभङ्गेन नञ्चलदुर्गवासिभिर्धनु- नामितम् ...	२५६	५०
पृथ्वीराजस्य भ्रुकुटिप्रतापवर्णनम् ...	२५६	५१

एकादशः सर्गः

पृथ्वीराजस्य तेजोवर्णनम् ...	२५८	१-२
मन्त्रिणः कदम्बवासस्य मन्त्रणा ...	२५८	३-५
प्रतीहारागमनम् ...	२५९	६
गुर्जरमण्डलाद्दृतागमप्रार्थना ...	२५९	७-८
गुर्जरकृतगोरिपराभववर्णनम् ...	२५९-६०	९-१२
पृथिवीभटविद्यतिः ...	२६०-६२	१३-२३
दूतपरावर्तनोत्तरं पृथ्वीराजस्य चित्रमण्डप- प्रवेशः ...	२६२	२४
पृथ्वीराजस्य पूर्वजन्मकथा ...	२६२-६०	२५-१०४
तिलोत्तमाचित्रदर्शनेन पृथ्वीराजचेतसि स्मरोदयः ...	२६०	१०५

द्वादशः सर्गः

तिलोत्तमाचित्रदर्शने पृथ्वीराजस्य रुचिवृद्धिः	२६२	१-२
तस्य चेतसि कामाङ्कुरोत्पत्तिः कामवशी- भावश्च ...	२६२-३०३	३-३८
पृथ्वीभटस्य पुनर्विशतिश्चिन्ताजलधेः समु- द्धारश्च ...	३०३-५	३९-४४
कामासक्तस्य पृथ्वीराजस्य चतुःशोभादिपु- कामविकारवर्णनम् ...	३०५	४४-४७
चित्रगृहादिर्गमनम् ...	३०६	४८-५८

विषयः		पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या
पृथ्वीभट्टस्य स्वगृहगमनम्	...	३०६	... ४६
पुरतः समानीतमपि वाजिनं प्रति पृथ्वीराज- स्योपेक्षा	३०६.	... ५०
तस्य पदातेरेव गृहगमनम्	...	३०६-७	... ५१
तस्य दक्षिणनेत्रस्फुरणम्	...	३०७	... ५२
उत्तमशकुनपूर्वकं स्वहर्म्यप्रवेशः	...	३०७	... ५३-५४
सालिलादपि निर्ययौ रसेत्यादिश्लोकश्रवणम्	...	३०८	... ५५-५६
पद्मनाभस्याह्वानं श्लोकपाठकजिज्ञासा च	...	३०८-९	... ५७-५९
कश्मीरादागतो जयानकोऽयमित्युत्तरम्...	...	३०९-११	... ६०-६६
राक्षसतस्य दर्शनाय निर्गमः	...	३११	... ६७
जयानकं प्रति प्रश्नः	३११	... ६८
जयानकस्योत्तरम्	३११-१५	... ६९-७८

पृथ्वीराजविजयमहाकाव्यम्.

[प्रथमः सर्गः]

* * * * *

न्ता प्रतिविम्बिता विश्वान्तरवर्तिनो भावा.....स्मतादृश्यः
 कविप्रवर्हा.....(1.1)नसं तस्य पर्युदासं सदृशमित्यर्थः कैला-
 [स]स्यापि स्फटिकमयत्वेन वस्तुसंक्रान्तः एव.....(1.2)सं सुखदा-
 यिनमाश्रित्य वसन्तमानन्देश्वरं प्रपद्येहं शरणीकरोम्यहम् ॥ 1.

ऊनेन [नेत्रत्रि](1.3)तर्ये[न]—

—[ताता]धिकतापराधम् .

न ब्रह्मचर्येण न लब्धसाम्य-

स्सदाशिव—[कु]मारः (?) ॥

पञ्चमुखस्तदाशिवस्तस्यं (1.4) प[ञ्चमुखस्य पञ्च]दर्शं नेत्रा[णि भ]व-
 न्ति पण्मुखस्य तु द्वादश अत ईश्वरनेत्रे कुमार.....(1.5).....
स्वात्स.....दासीत्पण्मुखस्यैकं¹¹ मुखमधि[कं] भवति तेन
 [ताताधि(1.6)कतापरा]धं सुशोधयन्निव कुमा[रः].....म.....
रा.....[पा]यात् ॥ 2.

1 Two leaves, i.e., three pages, missing. 2 Is it यस्मिन्स्तदादृश्यत्कं ?

3 Read तस्यापं.

4 Restore संक्रान्तविश्वान्तरवर्तिभावकविप्रवर्हान्तरपर्युदासम् ।

कैलासमाश्रित्य—मानन्देश्वरं देवमहं प्रपद्ये ॥ (?)

6 Ms. ~. 6 Ms. का. Is it विद्योष्य ? 7 Ms. वद्धं. 8 Ms. "मारः

ie. on margin. 9 Comm. runs on after गिव—in the text.

10 Ms. 'दृग्. 11 Ms. 'स्यैव. 12 Ms. 'धुं.

अचुम्बितार्थप्रति(17)[भान]भानु-
र्वल्मीकजन्मा कवितावता[रः] .
[स पातु वो य]: प्रववन्ध पूर्व-
मनन्तरं दाशरथिर्ज(18)जृम्भे ॥

अचुम्बि[तानामनुच्छि]ष्टानामनुल्लिखितानामर्थानामभिधेयानां व-
स्तूनां च प्रतिभाने(19) प्रकाशने वाल्मीकिर्वुष्मान्नक्षेत् . तमेवोल्लेखं प्रकाश-
यितुं वाल्मीकिं^३ष्टे . यो(1.10) रामोत्पत्तेः पूर्वमेव रामचरित्रं
प्रबद्धवान् पश्चाद्रामोस्फुरत् ॥ 3.

[पद्दर्श]नर्तुत्रिदिवं पु(111)राण-
द्वीपोदधिं वेदसमुद्रमेघम् .
नभस्तलं व्याकरणग्रहाणां
काव्यं व्यध—प—(1.12)वोव्यात् ॥

दर्शनान्येव पद्संख्यत्वादृतवस्ते[पां] त्रिदिवं स्वर्गं [विरु]द्धानामपि
तेषामेकत्र निवा(113)सात् पुराणान्येवाष्टादशसंख्य[त्वाद्द्वीपास्तेषां]मुद-
धिम् तेषां तत्र धर्तित्वात् व्याकरणा(114)न्येव नवसंख्यत्वाद्ग्रहास्तूर्याद-
र्यस्तेषामाकाशं तदेकमुत्वात् वेदा एव समुद्राश्च(115)[तु]स्सं-
ख्याता^७ तेषां मेघं वर्धकं यो महाभारताख्यं काव्यमकरोत्स व्यासो वो
रक्षेत् ॥ 4.

असत्य— (1.16)

5.

[Lines 17 to end of page missing °]

...रयत् अन्तर्भावितण्यर्थोत्र करोति: वेदवत्सत्यं रामायणं चकारेत्यर्थः
त्रिमंल्यत्वाच्च त्रय्य(11)नुकरणम् . अतोस्माद्धेतोद्वितीयो मुनीन्द्रो व्यासः

1 Ms. 'मुनि'. 2 Ms. 'वन्म'. 3 Is it विधिनाष्टि ? 4 Ms. 'गुवि'.
5 Is it व्यासस्यासमुनि. स ? 6 Ms 'य' lc under l. 15. 7 Ms. 'ताते'.
8 Ms. 'तिने'.

पुराणानां समसंख्यैरष्टादशभिः पर्वभिः स्वकाव्यं (1.2) पुराणजातमन्वची-
करत् . पुराणवत्सत्यं महाभारतमित्यर्थः . पर्वभिरिति ह्रस्वोरन्यतरस्यां(1.3)-
भिति तृतीया ॥

6.

सत्काव्यसंहारविधौ खलानां
दीप्तानि वहेरपि मानसानि .
भासस्य (1.4)काव्यं खलु विष्णुधर्मा-
न्त्सोप्याननात्पारतवन्मुमोच ॥

सतां काव्यं तद्विषये संहारविधौ दाहे^१ दोषारोपणेऽपि(1.5)सकाशा-
द्दुर्जनानां चित्तानि दीप्तान्यजडांनि भवन्ति . अत्र साधनमाह सोमिरपि भा-
समुनेः काव्यं वि(1.6)ष्णुधर्मान्मुखात्त्यक्तवान् नादहदित्यर्थः . पारतवदित्युपमां
अग्निर्हि वस्त्वन्तरवत्पार(1.7)तं दग्धुमशक्तो मुखान्मुञ्चति . भासव्यासयोः
काव्यविषये स्पर्धा कुर्वतोस्सर्वोत्कर्षवर्तित्वेन प(1.8)रीक्षकान्तराभावात् परी-
क्षार्थमग्निमध्ये तयोर्द्वयोः काव्यद्वयं क्षिप्तम् तयोर्मध्यार्दग्निर्विष्णुधर्मा(1.9)-
न्नादहदिति प्रसिद्धिः . खलैस्तु प्राप्तं सत्काव्यं दहते इत्यग्नेस्सकाशात्खलानां
दाहकत्व(1.10)मित्यर्थः ॥

7.

मध्येवुधं ये कवयो भवन्ति
वुधाः कवीनामपि सन्निधाने .
सर्वज्ञता मूर्ख(1.11)सभा[सु तेषां]
[ल]भ्येतं [वि]द्वत्कविलादिदानैः ॥

परिहृतमध्ये ये कविभावमेवं नाटयन्ति तथा क(1.12)विसन्निधौ प-
रिहृतत्वं चाभिनयन्ति तेषां मूर्खसभासु सर्वज्ञता कवित्वं विद्वत्त्वं च लभ्येत .
अत्र हेतुः विद्वान्(1.13)सश्च ते कन्नयश्च तेषां गालिदानैराक्रोशकथनैः विद्व-

1 Pānini, 1. 4. 53. 2 Ms. स्वका. 3 Ms. 'मांस्ते'. 4 Ms. से to 'हे' lc.
on margin. 5 Ms. 'न्यजडां' lc. under 1. 6. 6 Ms. 'प' lc. under 1. 7.
7 Ms. 'ध्याद' lc. on margin. 8 Ms. मूर्ख. 9 Ms. ल्वे. 10 Ms. 'मेव
lc. under 1. 11. 11 Ms. कवि to च lc. under 1. 12.

कविविषया गालीर्दत्त्वां ते स्वात्मानं (1.14) नियतगुणं प्रकाशयन्ति . मूर्ध्नि-
मभास्विति विद्वत्सभामु गालिदानं विनैव तेषां नियतगु (1.15) एत्वप्रकाश-
नार्थम् . विद्वत्त्वं कवित्वं चैकत्र न समं अथवा विदुषां क . .
.. (1.16) नां तंस्तेषां परिद्वित्त्वाभावः प्रकटो
भवति ॥

8.

निधानकुम्भानिव भू (1.17) — —
[खलोप]मुत्साद्य कवीन्विधाता .
राज्ञां विना पुण्यबलं करोति
तिरोहितान्मत्सरिकृष्णसर्पैः ॥ (1.18)

भूमौ राज्ञा . . . विना पुण्यरहितानां राज्ञामयं खलः कवींस्तिरो-
हितान्करोति च्छादयति (1.19) किं कृत्वा मत्सरिण एव कृष्णसर्पास्तैरुत्साद्य
मत्सरिणश्चोदयित्वेत्यर्थः . यथा विधाता निधी (1.20) न्कृष्णसर्पैरुत्साद्य ति-
रोधत्ते [विना] पुण्यबलम् . अयमिति प्रत्यक्षनिर्देशः खलस्य कवितिरस्कारे
(1.21) स्वात्मप्रच्छादनाभावार्थः ॥

9.

विद्वान्कवेर्यो विहितानुकारः
— — — [गो]पयितुं यतेत . (1.22)
वैरायमाणैस्स वराहनाभ्य-
स्सख्यं न किं वर्षवरैः करोति ॥

कवि [प] (1.23 **1¹⁰) लिखितत्वं गोपयति स
वराहनाभ्यो वैरै संघर्षं कुर्वन्निर्वर्षवरैरंशैस्सख्यं तन्मध्ये प्रवेशं किं न

1 Ms. 'श्रीःभ्रुत्वा 2 Ms मूर्ध्नि.

3 Ms. मूर्ध्नि to 'यन्' ringed with a line. 4 Is it समवतिष्ठते ?

5 Is it कवीनां ? 6 Is it गालिदाननस्ते ? 7 Ms कवि 'le under परिद्वित'. Is it
परिद्वित उक्त्वित्त्वाभाव ? 8 Ms. 'ताम्'. 9 Ms. 'यवि' Is it निर्वे गुण गोप ?

10 Ms has ए वि ३, vertically written on margin. 11 Ms, 'रपठे'.

करो(1.1)ति यथा स्वं शब्दं छादयितुमङ्गनारूपमभिनयञ्छाण्डोङ्गनात्वं न लभते तथा विद्वान्पाण्डित्यं छादय(1.2)न्नपि कवित्वं न लभते इति तात्पर्यम् . वैरायमासौरिति शब्दवैरेत्यायिः . शण्डो वर्षवरस्तुल्यावि(1.3)ति कीशः ॥ 10.

कवित्वपाण्डित्यतटद्वयेन
सरस्वती सिन्धुरिव प्रवृत्त्यां .
एकत्र पेयूषमयो रसोय(1.4)-
मन्यत्र मात्सर्यविपात्मकोस्याः ॥

नदीव सरस्वती कवित्वपाण्डित्यरूपेण तटद्वयेन प्रवह(1.5)ति अस्या-
स्सरस्वत्या एकत्र भागे कवित्वेऽमृतरसो भवति अन्यत्र भागे मत्सरविपरुपः .
पाण्डिता (1.6) मत्सरग्रस्ता इत्यर्थः . सरस्वती नदी च तटद्वयेन वहति ॥ 11.

गुरौस्समृद्धोऽप्युपवेशनीर्यं(1.7)-
स्मूरिः परं पद्म इवाढ्यपत्रः .
विचारकाले तु सहायभावः
प्रजापतेरार्पतते कवीनाम् ॥

गुरौः (1.8) पाण्डित्यादिभिस्समृद्धोऽपि तथाढ्यपत्रः पुस्तकाडम्बरवा-
न्सूरि[र्विद्वान्केवल]मुपवेश(1.9)नीयः विचारचातुर्याभावादेवमेव स्थापनीयः .
विशिर्णिजन्तः . [प्रजा]पते राज्ञो [विचारा]वसरे कव(1.10)य एव पुनस्स-
हायाः प्रजापतेर्ब्रह्मणश्च सतन्तुस्सपत्रस्त पद्मः केवलमुपवेशनीयः . अधि-
(1.11)करणेऽनीयः . विशिष्टस्य चारस्य संचारस्य च काले कवीनां पक्षिणां
हंसानां साहायकमुचि(1.12)तम् ॥

12.

दृशां सहस्रेण न वीक्षते य-
द्वागीशशिष्टो विबुधाधिराजः .

1 Ms. 'न्येठे'. 2 Pānini, 3. 1. 17. 3 Ms. 'दृष्टे'.

4 Amara, 2. 746, where पद्म is the spelling. 5 or 'वृत्त' ?

6 Ms. 'यः'. 7 Ms. 'य'. 8 Ms. 'विगी'. 9 Ms. 'ना'.

तमद्वितीयैव कवेर्विवेक्तुं (113)

दृष्टिर्भवत्यत्यधिकाधिकारा ॥

वाचानीशस्य महापण्डितस्य शिष्यो विद्युधाधिराजः पण्डिताम्र(114)-
णीर्दृशां विचाराणां सहस्रेण सहस्रशो विचार्येत्यर्थः यत्रालोचयति तद्वि-
वेक्तुमं(115)द्वितीं[यैका]प्रतिमल्ला चं कवेर्दृष्टिर्विचारे [अधिका]धिकारा
योग्या भवति. सहस्रशः कृतविचार[. पण्डि]तो य(116)न्न जाना[ति]
.. . . . कृद्विवेक (?) न जानातीत्यर्थः. अथ च दृ[हस्पति]शिष्यो
देवः [इन्द्रो] यत्रेत्र[सहस्रे]ण न(117). वं शुक्रस्य
दृष्टिः पश्यति ॥

13.

विशोधने सत्कविभारतीनां

शुद्धोपि पाण्डित्य(118)गु[णो न] योग्यः .

[न क्षि]प्यते भस्म विशुद्धिकामै-

रपां हि पातव्यतयोद्धृतानाम् ॥

सत्कविवाचां शोध(119)ने उपकारे [शुद्धो]पि पाण्डित्यगुणो न
योग्यः. अत्र दृष्टान्तमाह पेयत्वेनोद्धृतानां (1.20)ला
शो दनं क्षिप्यते. पातव्यं जलं भस्मना क्षिप्तेन यथा त्याज्यतामेव
प्राप्नोति तथा स(121)रसमपि कार्ब्यं [प]ण्डितो[प]न्यस्तेनोपकारे[ण]
. ॥

14.

परीक्षकाणां (1.22) रुचिमाकलय्य

प्रकाशनीयः कविना प्रकर्षः .

असात्विकां [हि प्रकृतिं विलोक्य

तीक्ष्णोभ्युपायो भि?](1.23)पजा न योज्यः ॥

1 Ms. 'दा. 2 Ms. 'मद्विवेक्तुम्'. 'द्विवेक्तु' struck out with vertical strokes.

3 Ms. 'रिति.' 4 Ms. 'प्र' to च lc under l.16.

5 Is it पश्यति तदेकैव? 6 Is it योग्य both in text and comm? 7

7 Is it क्खाना गोक्ष्णाय मृत्त? 8 Ms. वाच्य. 9 Ms. का.

परीक्षकाणां बुद्धिं विचार्य कविना निजोर्द्रं.....
 (1.24*)रमस्ताः काव्यं न प्रकाशनीयमिति¹ निस्तत्त्वां प्रकृतिं दृष्ट्वा
 तीक्ष्णोपशमो² वैद्येन न प्रयोज्यः . अद्यत(1.1)नानां रुचिः प्रतीतिलभ्ये-
 ष्वर्थेषु नास्तीति मया ते नैवोपन्यस्ता इति सूचितम् ॥ 15.

न पण्डिता(1.2)नां कविरित्यसाध्यः
 कर्णज्वरोयं यदि शाश्वतस्स्यात् .
 स्युरेव विद्यामधिकृत्य दूतीं
 तन्मोक्षलक्ष्मीपरि(1.3)रम्भयोग्याः ॥

अयं कविरस्तीति पण्डितानामसाध्यः कर्णज्वरो नित्यो यदि न भवे-
 सद्द्विद्यामेव (1.4) दूतीमधिकृत्य मोक्षलक्ष्म्याः परिरम्भे योग्यास्ते भवेयुः .
 विद्यावन्तोपि कवौ मत्सरान्मोक्षं न लभन्ते इ(1.5)ति तात्पर्यम् . येषां चा-
 साध्यस्साधयितुमशक्यो ज्वरस्ते दूतीमुखेनाङ्गनां न प्रबोधयन्ति(1.6) ॥ 16.

ज्वलन्ति चेद्दुर्जनसूर्यकान्ताः
 किं कुर्वते सत्कविसूर्यभासाम् .
 महीभृतां दोशिशखरे तु रूढां
 पार्श्व(1.7)स्थितां कीर्तिलतां दहन्ति ॥

दुर्जनाश्च ते सूर्यकान्ताः सूरीणां विबुधानामकान्ता अरञ्जकाः पण्डि-
 (1.8)तद्विषां कवीनां दोषारोपणे सामर्थ्याभावात् ते काव्यं श्रुत्वा यज्ज्वल-
 न्ति तन्महाकविरविरुचां किं(1.9) कुर्वन्ति कवीनां कीर्तिं हन्तुं न
 शक्नुवन्तीत्यर्थः महीभृतां राज्ञां शैलानां च भुजशिखरे जातां की(1.10)-
 र्तिमेव लतां निकटस्थितास्ते दहन्ति . दुर्जनसंनिधानात्कवयो राज्ञो³ न
 स्तुवन्तीति तात्पर्यम् . सूर्य(1.11)कान्तोपलाश्च ज्वलन्तः सूर्यांशुज ग्लपयन्ति
 किन्तु पर्वतानां पुनर्लता दहन्ति ॥ 17.

1 Is it 'स्वर्धः' ? 2 Ms. र to ति ringed with a line. 3 Ms. शयो.

4 Ms. 'मव. 5 Ms. 'दृति'. 6 Ms. तजे. .

मात्सर्यगर्वो' (1.12)त्कटमूरिसर्प-
 व्याजिह्वताचापलदूषितापि .
 कवीन्द्रवाक्चन्दनकन्दलीर्यं
 स्वाभाविकं मुञ्च(1.13)ति नाधिवासम् ॥

मात्सर्यगर्वेनोत्कटा ये सूरयस्ते एव सर्पास्तैर्व्याजिह्वताचापलाभ्यां दूषि-
 ता(1.14)पि सती कविराजोक्तिचन्दनलता स्वाभाविकं सौगन्ध्यं न त्यजति .
 खला. काव्यं दूषयितुं न शक्ता इ(1.15)त्यर्थः ॥ 18.

निवेद्यते सन्मंणिदर्पणानां
 तेनैव सार्वः परिशुद्धंभावः .
 विभाव्यते तेषु यदात्मसं(1.16)स्थ-
 मसज्जनैर्दोषमयत्वमेव ॥

असज्जनैरात्मसंस्थं स्वकीयं दोषमयत्वमेव तेषु सज्जनेषु(1.17) यद्वि-
 भाव्यते दृश्यते दुर्जनास्मज्जनान्दोषमयान्पश्यन्तीत्यर्थः तेन सज्जनविषय-
 दोषमयत्वद(1.18)र्शनेनैव भतां भणिदर्पणानामिव सर्वहितं शुद्धत्वं प्रति-
 पाद्यते . शुद्धे दर्पणे ह्यात्मनिष्ठं वस्तु (1.19)दृश्यते अयमर्थः दुर्जनास्वं दोषं
 सत्सु यत्पश्यन्ति अस्मान्ते भाव्यन्ते इति यच्छुद्धन्ते इत्यर्थः. तेनैव(1.20)
 सतां शुद्धता प्रकटिता भवति शुद्ध एव ह्यशुद्धस्य विरुद्धः ॥ 19.

गुणेषु लौल्यं सुजनस्य या(1.21)[वत्]

—————

—————

————— ॥

मतो(1.22) [गुणेषु यावत्परि]रिमाणं लौल्यं श्रद्धा तत्परि[माणमेव]

1 Ms. गर्वो. 2 Ms. 'गर्वेनोत्कटा. 3 Ms. मयम्. 4 Ms. उद्द.

5 Ms. सप्त. 6. Ms 'क.दी. ' 7 Ms. 'दा. .

प्रमादो न वधानंतेत्यमरः . ततो हेतोस्साधुस्त्वभावं त्यजति साधुत्वा-
त्पततीत्य(1 10)र्थः खलस्साधुत्वं नाधिरोहति जलादिद्रव्यसंसर्गेण चन्दनादि
गन्धराहितं भवति लशु(1.11)ने पुनस्सौगन्ध्यं न संक्रामति ॥ 23.

मा गाद्विवं दुर्मतिराप्तविद्यो
न वेद कर्तव्यमिहापि लोके .(1 12)
स्वमुत्पतन्मां तिमयस्सपत्नाः
स्थलेपि जानन्ति न जातु यातुम् ॥

विद्याप्राप्त्या स्वर्गप्राप्तिरि(1 13)त्यागमः प्राप्तविद्यः खलः स्वर्गं माधिरु-
त्तदस्मिन्लोकेपि कर्तव्यं न जानाति मात्सर्य्यादुर्मति(1 14)लोक[द्व]याद्भ्रष्ट
एवेत्यर्थः . दृष्टान्तमाह सपत्न्यादुचितमप्याकारागमनं मत्स्या मा प्राप-
(1 15)न्या[व]त्स्थलेपि ते नैव प्रकमन्ते विद्यास्थानीया द्यावा-
पृथ्व्यौ लोकद्वयस्थानी(1 16)ये . [उ]त्पतन्निति पतेर्लुङि पत्तादेशाभाव . . .
. ॥ 24.

मा(1 17)नं खलो यल्लभतेन्यतोपि .
तत्पादहीनोपि फणी जवेन
जले स्थला[द]भ्यधिकं प्रयाति ॥(1 18)

अन्यस्थानादपि विशिष्टं मानं निर्गुणोपि खलो राजकुले यल्लभते रा-
जानः खलमधिकं (1 19) यन्मानयन्तीत्यर्थः [तदि]दं भवतीत्यध्याहर्तव्यम् .
तेन वाक्यार्थरूपकमिदम् इदं किमित्याह(1.20) पादरहितोपि सर्पः स्थला-
दधिकं जले [प्रया]ति . यत् निर्विद्यस्यास्य यत्सर्वत्र मानलाभ(1 21)स्तन्नि-
ष्पादस्यापि सर्पस्य जलस्थलयोस्समानगमनम् ॥ 25.

1 Ms. 'नवेते' जान'(sic) le under 19. 2 Amara, 1.212. 3 Ms. 'तन्पा'.
4 Ms. प्रकमने. 5 Ms. 'दि. (Pāṇini, 7.4 19). 6 Ms. 'पत्तादेशमा'. 7 Restore
गुणैर्निना राजकुले विगिष्ट 8 Ms. 'स्यायन्',

कवीनंबाप्यापि मनोज्ञकां(1.22)[व्या]-
 [घ्रा]जा न यः पाति कुपरिडतेभ्यः .
 उपेक्षते केलि[शुका]नवरयं
 [क्रीडाविडालैर्हि] विहन्यमानान् ॥ (1.23*)

यो राजा सरसकाव्यानपि कवीन्खलेभ्यो न रक्षति स क्रीडाविडालैर्मा-
 र्यमाणक्रीडाशुकानवलम्पति . ख(1.1)लैरवमानितानां कवीनामरक्षणं यत्त-
 द्विडालमार्यमाणशुकावलेप इति वाक्यार्थरूपकम् ॥(1.2) 26.

दिक्पालतेजोभयमूर्त्तिभाजां
 कवीञ्जिपांसन्ति बुधाः पुरो यत् .
 राज्ञामिदं तद्वरुणोपदिष्टं(1.3)
 मात्सर्यं प्रति न्यायमुपेक्षकत्वम् ॥

परिद्धता राज्ञामग्रे कवीन्त्यद्वन्तुमिच्छन्ति तदिदमुपेक्षक(1.4)त्वं कवि-
 रक्षणावलेपो राज्ञां भवति . अत्र हेतुमाह मात्सर्यं न्यायं प्रतीति सान्येन
 न्यायेनेत्यर्थः(1.5) . महान्मात्सर्यस्सूक्ष्मं मात्सर्यं गिलतीति मात्स्यो न्यायः .
 मात्स्ये न्याये कुतस्तेषां शक्तिरित्याह दिक्पालानामि(1.6)न्द्रादीनामष्टानां
 लोकपालानां तेजो भजताम् . यदि राजानस्तथाविधास्तन्मात्स्यो न्यायः कथं
 ते(1.7)भ्यो रोचते इत्याह वरुणोपदिष्टमिति राज्ञां हि वरुणांशोप्यस्ति
 वरुणश्चापां पतिः . तृतीया(1.8)र्थे इति प्रतिः कर्मप्रवचनीयः . अपेक्षकत्वमिति
 वा पाठः तदिदं बुधैः कवीनां हननं कर्तुं वरुणोपदिष्टमपेक्षकत्वं भवतीति
 यो.....(1.1)प्रवचनीयैश्चेति^१ द्वितीया अल्पज्ञा कवीञ्जिन्द्.....
 त्विप.....तीति.....(1.2)^२ ॥ 27.

दृष्ट्वा कविं कृष्णमुर्वैर्मुं(1.9)घान्यै-
 रसूयया किं विद्युधैर्विधेयंम् .

1 Ms. 'वीर'. 2 Ms. 'ज्ञता'. 3 Ms. 'वस्य'. 4 Ms. 'द्वत्'. 5 Is it मात्स्येन ?
 or 'ति तस्मिन् ? 6 Pāṇini, 1.4.85. 7-7. Ms. lc. on margin in two lines.
 8 Is it योजनीयम् ? 9 Pāṇini, 2.3.8. ('सोप्युक्ते द्वितीया) misquoted. 10 Ms-
 'शुभेन', दिवे lc. under 1.10.

यो विश्वरूपो विबुधेषु धुर्य-
स्त एव हेतुर्हि कविप्रथायाः ॥ (10)

कविं दृष्ट्वा मृपानुचितयासूयया मत्सरेण कालमुखैः पण्डितैर्विश्व-
रूपादित्यैः किं कार्यम् (1.11) यद्वा कृष्णनामा आजयमेरवः पण्डितस्तदा-
दिभिः पण्डितैर्मिथ्यामत्सरेण किं संपाद्यम् (1.12) आजयमेरवो यः पण्डि-
तराजो विश्वरूपनामा स एव कविरिति प्रथायाः कवीनां वा प्रथा (1.13) या
हेतुः कविं शुक्रं च दृष्ट्वा हरिप्रभृतिभिर्देवैर्मत्सरेण किं कार्यम् विश्वरूपो
देवदेवो हि कः (1.14) विप्रसिद्धेर्हेतुः ॥

28.

पण्डितानां स्तुतिद्वारेण निन्दामाह ॥

संमानितैः क्षालयितुं कवीन्द्रैः (1.15)

मृणस्य शुद्धौ विबुधास्त्वरन्ताम् ॥

कः (1.16) राजानः कवीनामधमर्णा भवन्ति संमानितै-
स्संमाननैर्वृत्तिदानेने (1.17) [त्यर्थः] र्णं शोधयितुं राज्ञामुचितम् प-
ण्डिता एव राज्ञामृणशोधने स्वरन्ताम् (1.18) मित्याह
तेषां कवीनां काव्यविद्वेषस्तन्मुखेन . अयमर्थः पण्डिता राज (1.19) विषये
कवीनां काव्यं द्विपन्ति ततः कवयो राज्ञां काव्यं न कुर्वन्तीत्यृणशुद्धिर्जातां
पण्डिता राज्ञां नाममा (1.20) त्रमपि विस्मारायितुं प्रवृत्ता इत्यर्थः यद्वा रा-
जभिर्दत्तवृत्तयः कवयो राज्ञामधमर्णा भवन्ति प (1.21) ण्डिताः कवी...
..... पयित्वा कवीनामृणशुद्धौ स्वरन्ताम् . काव्ये दूषिते सति राजानः
कवीनां वृत्तिं ह (1.22) दि तेत्यर्थः ॥

29.

कवेस्स तत्स्य कविरेव वेदं

न तद्विदुस्तर्कवितर्कवि (1.23) ३) न्नाः .

1 Is it विश्वरूपान्ये ? 2 Restore third line, तद्काव्यविद्वेषमुत्तन रागः,

3 Ms has १ वि. vertically on margin.

किं वेदितुं दोषगुणोवभिह्न-
स्तुरङ्गविद्यानिपुणस्यं यन्ता ॥

कविरेव कवेः कौशलं जानाति ता(1.1)किंकास्तु नात्र कुशलाः अश्वविद्या-
चतुरस्य गुणदोषौ विस्तरुं यन्ता गजारोहः किमभिज्ञो भवति ॥(1.2) 30.

मत्सरिभिरनुपेक्षणीयमीश्वरविषयमेव काव्यं यतो न कृतं तत्प्रति-
पादयितुमाह ॥

गतस्पृहाप्यादिकविः प्रबन्धं
घ(1.3)बन्ध रामस्य भविष्यतोपि .
संमान्यमानस्तु नरेश्वरेण
मादृकथं काव्यविधाबुदास्ताम् ॥

रामभ(1.4)द्रस्य जन्मनः प्रागेव रामायणं निस्पृहोपि वाल्मीकिः कृ-
तवान् मादृक्सस्पृहस्तु राज्ञा वृत्तवृत्तिश्च(1.5)रित्रवर्णने काव्ये कथमुदासीनो
भवेत् . संमान्यमान इति मनेरिजन्ताल्लटशशानर्चाधिति क(1.6)र्मणि
शानच् ॥ 31.

मयि प्रवृत्ते हिमसोदराणि
यशांसि विस्तारयितुं नृपस्य .
प्रजाज्वलीतु प्र(1.7)तिपन्नराज-
न्यायेन सर्वोपि गणो बुधानाम् ॥

हिमसदृशानि राज्ञः पृथ्वीराजस्य यशांसि ख्या(1.8)पयितुं मयि प्रवृत्ते
सति तदीयप्रतिपक्षा राजानः परिहृताश्च मत्सरेणात्यर्थं ज्वलन्तु . हिमेन
ज्व(1.9)लनमिति विरोधाभासः ॥ 32.

यदि परिहृता मत्सरं कुर्वन्ति तर्हि त्वत्काव्यं कश्शृणोतीत्याह ॥

नरेश्व(। 10)राणामुपमानतायै
 कवीश्वराणामपि वर्णनाय .
 जगाम यो राममयं शरीरं
 श्रोता स एवास्तु हृदि स्थितो मे ॥

यो मे हृदि स्थितः(।11) पृथ्वीराजस्स एव श्रोतास्तु यश्श्रीरामरूपतां गत-
 वान् . किमर्थं राक्षामुपमानार्थं कवीनां च वर्णना(।12)र्थम् . यदि श्रीरामो
 नाजनिष्यत् राक्षामुपमानं कोभविष्यत्कं वा कवयोवर्णयिष्यन्मित्यर्थः . श्री-
 राम एव(।13) पृथ्वीराजरूपो जात इति वक्ष्यति ॥ 33.

स्ववंशभूपालयशःप्रताप-
 पाण्डुत्पचण्डत्वविवर्धनाय .
 यौ(। 14) संघटेते प्रतिमासमध्ये
 तौ वा मम प्रेक्षकतां भजेताम् ॥

अथवा तौ मदीयकाव्यस्य परीक्षकतां (। 15) श्रयेताम् यौ मासस्य सा-
 षनमासस्य मध्ये दशं दशं यौ संघटेते एकराशिस्थौ भवतः अत्र फ(। 16)-
 लोत्प्रेक्षा निजवंशजातानां राक्षान् यशःप्रतापयोरशुभ्रत्वतीव्रत्वयोर्विधनार्थमिध .
 अयमर्थः स्ववं(।17)श्यपृथ्वीराजप्रेम्णा मत्काव्यं श्रोष्यतः . भजेतामिति
लिङ् ॥ 34.

बाल्येपि लीलाजि(।18)ततारकाणि
 गीर्वाणवाहिन्ऱ्युपकारकाणि .
 जयन्ति सोमेश्वरनन्दनस्य
 पण्डाणां गिरां शक्तिमतो यशांसि ॥ (।19)

त्रिशक्तिसहितस्य सोमेश्वरनामराजात्मजस्य - पृथ्वीराजस्य 'बाल्येपि'

यशांसि जयन्ति सर्वोत्कर्षेण वर्तन्ते पराणां संस्कृ(1.20)तादीनां षट्संख्यानां
वाचां भाषापट्कंस्येत्यर्थः . लीलया हेलया जिततारकाण्युडुभ्यो(1.21)प्यति-
शुभ्राणीत्यर्थः . अतएव गङ्गाया उपमानकानि अतिशुभ्रत्वापादनात् . शक्ति-
मतः कुमा(1.22)रस्य च तत्पक्षे तारकोसुरविशेषः गीर्वाणानां वाहिनी सेना
सौम उमासहित[शिव ई]श्व(1.23)रस्तत्पुत्रस्य पराणां गिरामिति कुमार-
स्य परसुखत्वान् ॥ 35.

पुरा पुराणं पुरुषं प्रणम्य
कदा(1.24)चिदाभोगितयोगनिद्रम् .
व्यजिज्ञपन्नाभिसहस्रपत्र-
सिंहासनः प्राञ्जलिरञ्जयोनिः ॥

आभो(1.25)गवती कृताभोगितानुभूता योगनिद्रा येन तं हरिं प्रणम्य
पुरा कस्मिन्नपि काले नाभिमपद्मप्रविष्टः (1.26*) ब्रह्मा कृताञ्जलिरेनं
विज्ञप्तवान् ॥ 36.

यथा त्वदीये मम पुष्करोस्मि-
न्स्थितस्य संतापलवोपि नास्ति .(1.1)
तथा क्षिर्ता पुष्कर एव तीर्थे
त्वया सनाथस्सुखितो वसामि ॥

अस्मिस्त्वन्नाभिमपद्मे वसतो मम य(1.2)था संतापलेशो नास्ति तथा
त्वया कृतसानाथ्यो भूमावपि पुष्करे तीर्थे सुखेनाहं वसामि ॥(1.3) 37.

त्वं पुण्डरीकाक्ष इति प्रतीतो
विभर्षिं नाभावपि पुण्डरीकम् .
यत्तत्र नित्यं कृतसंनिधान-
स्त्रिपुष्करं(1.4) पुण्यमतस्तदाहुः ॥

यस्त्वं पुण्डरीकाक्ष इति पुष्कराक्ष इति प्रसिद्ध. तथा त्वं नाभौ पुण्ड-
रीकं पुष्क(1.5)रं यस्त्वं धारयसि स एवविधस्त्वं तत्र प्रसिद्धे यत्कृतसन्निधानो
भवसि नूनं ततो हेतोर्जनास्तत्पुष्करं त्रिपु(1.6)ष्करं कथयन्ति ॥ 38.

देवस्त्रिनेत्रोप्यजगन्धनामा
त्रिपुष्करे सन्निदधाति तस्मिन् .
जगत्त्रयीपावन(1.7)ताप्रवृत्तं
त्रिस्रोतसो दर्पमिवापनेतुम् ॥

तत्र त्रिपुष्करेजगन्धनामा देवस्संनिधानं करोति अत्र (1.8) संभाव्यते
ऋद् त्रिभुवनं पवित्रीकरोमीति जातं गङ्गाया दर्पं निवारयितुमिव ॥ 39.

सा यज्ञभूमिर्म(1.9)म पूर्वमस्यां
कुण्डत्रयं वह्निमयं यदासीत् .
तदेव कालस्य विपर्ययेण
पयोमयीं मूर्तिम(1.10)भिप्रपन्नम् ॥

यत्त्रिपुष्करतीर्थं सा मम यज्ञभूमि. पूर्वमभूत् अस्यां यज्ञभूमौ त्रया-
णाम(1.11)ग्नीनामाश्रयो यत्कुण्डत्रयं यदासीत्तदेव संप्रति कालवशाज्जलमयं
संपन्नम्. वह्निमयमि(1.12)ति तत्प्रचुरे मयद् ॥ 40.

लोके त्वदीये यदि वा मदीये
माहेश्वरे वा न तथा रमन्ते .
यथा त्रयाणाम(1.13)पि सन्निधानात्
दस्माकमस्मिन्नपवर्गकामाः ॥

एव मम महेश्वरस्य च संवन्धिनि भुवने मुक्ति(1.14)कामा न तथा

1 Ms. 'स्व' le on margin 2 Ms. 'स्व' under 15. 3 Ms. 'नात्म'. 4 Ms.
'मयीम्'. 5 Pāṇini, 5.4.21 (तत्प्रचुरचने म०), cf. Kāshikā, प्राचुर्येष प्रस्तुत प्रकृतम्.

तुष्यन्ति यथास्माकं त्रयाणां संनिधानात्त्रिपुष्करे तुष्यन्ति मुक्तिकामाः . अस्म-
द्भुव(1.15)नादप्यधिकं तूर्णमेवात्र मोक्षसिद्धिः ॥ 41.

कैलासशैलादपि निर्मलानि
क्षीरोदधेरप्यमृतं स्रवन्ति . (1.16)
[नाभ्या]लयाब्जादपि पुण्यगन्ध-
पद्मानि [हि] त्रीण्यपि पुष्कराणि ॥

वेदत्रय्यास्त्रिपुष्करसन्निधाने हे(1.17)तुमाह कैलासक्षीरसमुद्रनाभिपद्मा-
दधिकगुणानि त्रीणि पुष्कराणि हि भवन्ति ॥ 42.

ब्रह्मर्षिणे(1.18)हेषु सुखं स्थिताया-
स्सरस्वतीनेत्रतया त्रिवेद्याः .
शीता प्रमोदास्रसरस्त्रयी सा
स्वामिन्निहानेहसि(1.19) [तप्त]भास्ते ॥

[ब्रह्मर्षी]णामाश्रमेषु सुखं वसन्त्या वेदत्रय्या सरस्वतीनेत्रभावेन तस्या
हर्षवाष्पस(1.20)रस्त्रयी शीतलस्वभावा हे स्वामिन्संप्रति तप्तं संतापतयास्ते
स्थिता ॥ 43.

कलेर्वलात्पाशुपतास्त्रिणी(1.21)त्या
याते वृषे साम्प्रतमेकपद्यम् .
त्रिलोचनो वाहनदुस्थितत्वा-
त्त्रैलोक्ययात्रात्रिमुखत्वमेति ॥

पा(1.22)शुपतास्त्रवदद्य धर्मं कलिवलादेकपदे संपन्ने वृषवाहनो भग-
वान्बृषस्य यद्दुस्थितत्वात्पादत्रय(1.23)नाशात्त्रिभुवत्तयात्रापराद्भुमुखत्वमेति .
प्रतीयमानोत्प्रेक्ष्यम् ॥ 44.

त्वयापि कामं कलिकालरात्रौ
निद्राविधेयत्वमुपाग(1 24**4)तेन .
केशान्घनान्गर्जितभीरुरोष
हित्वा स्थितं शान्ततया जिनत्वे ॥

त्वयापि सम्प्रति बुद्धावतारे गृहीते(1 1) सति घनाग्निविडान्केशाञ्छि-
रोरुहान्कस्य जलस्येशान्स्वामिनो हित्वा विलुञ्च्य शान्ततया स्थितम् .
भावे(1 2) क्तः . घनकेशवर्जने हेतूत्प्रेक्षामाह . गर्जिताद्गृहीतेनेव यतः कलिकाल
एव तमोमयत्वाद्रात्रिस्तस्यां(1.3) निद्रायत्तेन . निद्रायत्तानां हि महाव्यञ्ज
उद्वेगकरः ॥

45.

कलावमुष्मिन्विरतोद्यमेपु
ऋतुक्रियायां(1 5) द्विजमण्डलेपु .
भोगे हविर्भागमये समाप्ते
जातो भृशं मन्दबलस्तुरेन्द्रः ॥

कलौ सति ब्राह्मणे(1 5)पु यत्रकर्मणि निवृत्तोद्योगेपु सत्सु हविर्भोगे
अलब्धे सर्तान्द्रोल्पबलस्तंपन्नः ॥

46.

इज्याभिघाताद(1 6)भिभूयते भूः
कलावनावृष्टिमहाभयेन .
इत्युद्यमं पात्रकनन्दनस्य
निपेयति क्षीणमदो मयूरः ॥ (1 7)

अत्रौ प्रास्ताहुतिस्सन्म्यगित्यादिस्मरणेन यज्ञाभावाद्नावृष्टिभयेन भूमिः
परिभूयतेल्पफला क्रियते(1 8) तत इव निर्मदो मयूरः कुमारस्य लोकयात्रां .
निवर्तयति . मयूरा हि दिव्यजलजीवकाः ॥

47.

1 Ms. has वि & vertically on margin. 2 cf. Mahābhārata, Shanti,
46 63.—यस्य केशेषु जीवता. 3 Ms. 'न' l. under 1.8. Manu, 3.76.

उत्तेजितं रा(1.9)मतया कुलं य-
दुद्वेजितं तद्भवता जिनत्वे ।
इत्यन्वयं स्वं प्रति संदिहानो
मन्दप्रभस्मूरिरिवाद्य सूर्यः ॥(1.10)

श्रीरामरूपेण त्वया यत्कुलं शोभितं तदेव बुद्धरूपेण सता त्वया क्षो-
भितमिति स्ववंशो ससन्देह इ(1.11)व रविरद्य मन्दप्रभो जातः यथा सूरिः
पण्डितोन्वयं संबन्धं प्रति सन्देहवान्मन्दच्छायो भवति ॥(1.12) 48.

त्वया हरे तापसतामुपेत्य
सख्ये गृहीते हरिणौरिदानीम् .
निवासभूमिर्मम पुष्करं त-
दास्कन्दि(1.13) मातङ्गमहाभयेन ॥

हरिर्विष्णुस्तिहश्च . हे हरे त्वया ऋषितामाश्रित्य मृगैः सह निवासे
(1.14) गृहीते सति मत्स्थानं पुष्करं मातङ्गैभ्यो म्लेच्छैभ्यो महाभयेनास्क-
न्दि आक्रान्तम् . सिंहे च शान्तप्राये(1.15) सति मातङ्गैभ्यो हस्तिभ्यो
भयेन स्थानमास्कन्दते ॥ 49.

चक्रे जगत्सर्गमहाध्वरान्ते
मयापि यत्रावभृथा(1.19)भिषेकः .
तत्राधुना देवगृहाग्रहार-
हिंसाक्रमं म्लेच्छचमूश्चिच्छिनत्ति ॥

जगत्सर्ग एव महाध्वरस्त(1.17)त्समाप्तौ यत्र स्थाने मयाप्यवभृथस्तानं
कृतं शुद्धवर्थमिति शेषः . तत्राधुना म्लेच्छाः प्रासादादि(1.18)ध्वंसेन खेदं
निवारयन्ति . तथाविधे पुण्यायत्ने म्लेच्छाः पापमाचरन्तीत्यर्थः ॥ 50.

1 Ms. 'हो'. 2 Ms. 'मृच्छ'. 3 Ms. |c. mark after 'येः'. Copyist writes
on margin-अत्र किमपि दुर्बल्यं दिप्यन् अस्ति इति । इत्याचारमपि भिन्नं बलेने तन्मयात्र न गृहीतम् ।।

तव प्रविष्टे प्र(1 19)मदाश्रुधारे
 प्राक्तत्र रेवायमुनास्वसारौ .
 वेविश्यतेवश्यमुपान्तभाजा-
 मुच्छिष्टमप्यद्य जन(1 20)इमानाम् ॥

तवानन्दवाप्पधारे पूर्वं तत्र प्रविष्टे . पुष्करस्य पुण्यायतनादानन्दोत्पत्ते-
 रिति भा(1 21)वः . भगवत्तन्त्रार्कनैत्रत्वाद्धर्षवाप्पधारे रेवायमुनयोस्सोदर्यौ .
 रेवायमुने हि चन्द्रार्काभ्यामु(1 22)त्पन्ने . अथ तु जनइमानां म्लेच्छानां
 तत्समीपवर्तिनामुच्छिष्टमपि पुनः पुनः प्रविशति ॥(1 23)

51.

या स्नास्यदेकादशरुद्रमुण्ड-
 प्रणामकाले नयनाग्निनाभूत् .
 मातङ्गवन्दीकृतविप्रवाप्यैः
 को(1.24)प्लाद्य सा पुष्करकूललेखा ॥

स्नास्यन्तो य एकादश रुद्रास्तत्कूर्त्के मुण्डप्रणामे या तन्नेत्राग्निना
 को(1 25*)प्लाभूत्साद्य म्लेच्छावष्टब्धब्राह्मणाशुभिः पुष्करतटभूमिः कोप्ला
 भवति ॥

52.

तां यत्न तत्तत्रिदिवेशवेश्यां(1 1)
 स्नार्तां शर्चीं स्वर्गणिकागणः प्राक् .
 स्नानान्निपिद्धो निभृतं जहासं
 मज्जन्ति तत्राधमपुष्पवत्यः ॥

य(1 2)त्र पुष्करे स्नातुं प्रवृत्तस्वर्गवेश्यासमूहः पूर्वं शच्यैव निपिद्धः .
 तासां वेश्यात्वेनाधमत्वादिति भावः . (1 3) तत्र स्नातुं प्रवृत्तां शर्चीं हसि-
 तवान् अत्र हेतुः तेषां तेषां त्रिदिवेशानामिन्द्राणां वेश्यामुपभोग्यां (1 4)
 तत्राधमानां म्लेच्छानां पुष्पवत्य ऋतुस्नातास्त्रियम्लान्ति . शर्चीगाहस्पर्श-
 नमात्रमपि यत्रानुचितं त(1 5)त्र रजस्वलास्तुरुष्क्यस्नान्ति ॥

53.

मरुप्रयाणकमखिन्नभिन्न-
स्ववाहकएटासृगनस्तृष्णाः .
पिव(1.6)न्ति तान्येद्य पयांसि पापा-
स्सुधान्धसायाचमनोचितानि ॥

मंसौ धावनजातेन कंठेन खिन्ना अत एव मि(1.7)त्रेभ्यः कृतरक्तवाहिना-
डीविधेभ्यस्ववाजिकरठेभ्योमृजा रक्तेनानस्ता अनपेता तृष्णा येषां ते पापाः
(1.8) सुधान्धसाममृताशिनामपि शोधनयोग्यानि पेशानि वा तानि जला-
न्यद्य पिवन्ति ॥ 54.

सप्तर्ष(1.9)यः कामदुग्धापयोभिः
प्रारोभिरे प्राक्परमान्नपाकम् .
हृत्वाधुना जीवत एव मत्स्या-
न्यचन्ति पुण्ये पुल्लि(1.10)ने पुल्लिन्दाः ॥

कामधेनुर्जीरैर्हेतुभिस्सप्तर्षयः पायमपाकं यत्र प्रारब्धवन्तस्तत्राथ तत्तटे
पवित्रे(1.11)पि^१ मीनानुद्धृत्य किराताः जीवत एव पचन्ति ॥ 55.

सुतः पुरस्ताद्ध्रुवतानिमित्त-
मुत्तानपादस्य तपस्यति(1.12) स्म .
अवीचयः पुष्करतोद्य पापैः
पापैकनिष्ठैस्सुगामीक्रियन्ते ॥

यत्रैवौत्तानपादपुत्रो ध्रुवतां प्राप्नुं(1.13) तपः कृतवांस्तत्रैव पापैकनिष्ठैः
पापैन्तोच्छैरद्य पुष्करेऽवीचयो नरकविशेषास्सुलभाः क्रियन्ते ॥ (1.14) 56.

इत आरभ्य दिशन्तीत्यन्तं पुष्करस्तुतिकुलकम् ॥

1 Ms. 'तान'. 2 Ms. 'मेरौ'. 3 Ms. 'कठे'. 4 Ms. 'व्यधे'. 5 Ms. 'जीवत

एव crossed with vertical strokes before 'मी, and l.c. under l. 11 after 'तक.

6 Ms. 'निष्ठे'. 7 Ms. 'विष्टे'.

व्यधादहल्यागमनाद्यंशुद्धिं
 यतो निविश्याम्वुज(। 15)नालवाले .
 इन्द्रोस्य तीर्थस्य ततः प्रभावा-
 नेत्राण्यवापाम्वुजसांटराणि ॥

अम्मिन्तीर्थे पद्मनालतन्तौ(। 16) निविश्येन्द्रोहल्याभोगपापनिवृत्तये
 तपो यद्यथात्त इन्द्रोस्य तीर्थस्य प्रभावात्पद्मसमानि नेत्राणि लेभे(।17) .
 गौतमशप्रशशकशरीरे रन्ध्रदशशतो प्रापन् अम्य तीर्थस्य प्रभावाद् तपः
 कुर्वतशकस्य नेत्रमह(। 18)सं सपन्नमिति श्रुति. ॥ 'सभावितादचशोधना-
 दधिकस्य रन्ध्राणां नेत्रीभावस्य म(।)पत्तिरिति विशेषं ॥ 57.

सप्तपिंदागन्प्रति दुर्विकल्पे
 तीर्थे कृशानोरघमर्षणं तत् .
 यमेन यम्यां च(। 19) पयस्तदीय-
 माचम्य पापं विनियम्यते स्म ॥

अग्नेस्मत्सप्तपिंदागन्प्रत्यभिलापो भूत्तस्त्वभार्या मत्त(। 20)पिंदाररूपं
 कारयित्वारंस्तेति दुर्विकल्पे मति अप्रस्तर्त्तीर्थमघमर्षणम् तत एव पापशुद्धि-
 र्जातित्यर्थः(। 21) यमस्य भगिन्यामभिलापोभूदिति यम्यां पापं यमेन तज्ज-
 लमाचम्य निवारितम् ॥ 58.

स्नात्वा जले(। 22) तत्र दिगीश्वरत्वे
 योग्येन रक्षःपतिनापि जातम् .
 क्षारेण किं वारिधिनेति वेद
 तदेव सर्वस्वमिति प्रचे(। 23)ताः ॥

तत्रैव स्नात्वा महाराक्षमेनापि नैर्ऋतेन दिक्पालत्वे योग्येन जातम् .

1 Ms. 'नाव'. 2 Ms. 'निवे'. 3 Ms. 'पाप' lc under 1.16. 4 Ms. 'दीपस्य'.
 5 Ms. 'समा' to 'ये' lc. on margin.

भावे क्तः . क्षारेणाच्छिना किं फ(1.24)लमित्यतो बहूणोपि तदेव तीर्थं सर्वस्वं
जानाति समुद्रादपीदमतिपवित्रमित्यर्थः ॥ 59.

तत्पावनं पा(1.25^१)वक्तोपि मत्वा
नभस्वता किङ्करता गृहीता .
मरुस्थलीभ्यो मृगतृष्णिकान्धो
न तन्मृगस्तत्पुलिनं जहाति ॥ (1.1)

वायुरग्नेस्सखेति प्रसिद्धिः . अग्नेरपि सकाशात्पवित्रं तत्तीर्थं मत्वा
तस्य तीर्थस्य वायुना किङ्करता गृ(1.2)हीता . वायुर्दासवत्तत्र वसतीत्यर्थः .
मरुस्थलीभ्यो मृगतृष्णिकयान्धस्तन्मृगः पुष्करतटं न जहातीत्यु(1.3)त्प्रेक्षा ॥
अन्धश्चैकत्रैवावातिष्ठते . 60.

तटात्तटं मन्द्रपटाद्यमानं
मत्वा ककुब्जन्तमुमापतेस्तत् .
स्वार्थं च पुण्यं च विदन्नपास्ते
ध(1.4)नाधिपो लिप्सितजातरूपः ॥

हरस्य वृषभं तटान्तरेषु शनैरकुटिलतया भ्रमन्तं मत्वा स्वार्थं च(1.5)
पुण्यं च तदुपासनेन मन्यमानो वैश्रवणस्तत्तीर्थं सेवते यतो लिप्सितानि
लघुमिष्टानि जातरूपाणि जातमच्छिजातं(?) (1.6) येन सः . हरवृषस्य संचा-
रेण जातरूपाणि जायन्ते इति प्रसिद्धिः ॥ 61.

रुद्रेषु मूर्धस्थमुरा(1.7)पगेषु
त्रिपुष्करे सन्निहितेषु जाने .
चतुर्दशभ्यो भुवनेभ्य एव
पवित्रता संघटिता तदानीम् ॥ (1.8)

1 Ms. ५. वि. ७ vertically on margin. 2 Ms. मरुस्थं. 3 Ms. चं to
'वे' lc. on margin. 4 Ms. 'गदि'. 5 Ms. 'रुते' 3. 6 Ms. 'दे'.
7 Ms. नि crossed with vertical strokes before वे. 8 Ms. 'रदि'.

शिरःस्थितगङ्गप्वेकादशसु रुद्रेषु त्रिपुष्करतटकृतसंनिधानेषु सत्स्वहं
जाने भूमौ चतुर्दशभ्यो भु(११)वनेभ्यः पवित्रता तत्र राशीभूता अन्यथा
तत्रैव रुद्रा. किं वसेयु. . एकादश रुद्राः पुष्कराणि त्रीणि च(१०) चतुर्दश
भवन्तीत्यर्थच्छाया ॥ 62.

तथा शिरोजानपदैर्न शम्भोः
कामण्डलव्यैर्न तथा ममापि .
अ(११)पि पादैर्न निजैस्तथोर्वी
यथा पवित्रामपि पुष्करैस्तैः ॥

शम्भोश्शिरसि जानपदैस्त्वरस्थितै. पुष्करै.(११२) जलैर्गाङ्गैरित्यर्थः
मम कामण्डलव्यैः कामण्डलुस्थितैर्गाङ्गैरित्यर्थः त्वमपि भूमिं पवित्रा तथा
निजैः पादैः पुष्करैर्गाङ्गैः(११३) न जानामि यथा तैस्त्रिपुष्करस्यैर्जानासि .
गङ्गातोपि पुष्करं पवित्रमित्यर्थः .

पुष्करं करिहस्ताग्रे(१.१४) वाद्यभाण्डमुखे जले .
व्योम्नि खड्गफले पञ्चे तीर्थोपधिविशेषयो-

रित्यमरः ॥

63.

तापत्रयं दर्श(११५)नतो दहन्ति
मलत्रयं स्पर्शनतो नुदन्ति .
सन्ध्यात्रयं वन्दनतो जयन्ति
स्रोतस्त्रयं विस्मरयन्ति गाङ्गम् ॥ (१.१६)

आध्यात्मिकाधिदैविकाधिभौतिकरूपं तापत्रयं दर्शनेन त्रीणि पुष्करा-
णि दहन्ति तथाणवमा(११७)थीयकार्यरूपं मलत्रयं स्पर्शनेन निवारयन्ति
तथा [वन्द]नेन सन्ध्यात्रयवन्दनादधिकं फलं(११८) दिशन्ति तथात एव
गङ्गाप्रवाहत्रितयं जयन्ति ॥

64.

1 Ms. शिरसि. . 2 Ms. तट lc. under 18. 3 Ms. "नयो", निजे lc. on
margin 4 Ms. ममि 5 Is it 'दे' शिरसि. ? 6 Amara, 3 1852-60.
7 Ms. पथा. 8 Ms. गङ्गा.

गर्भकुलकम् ॥

उपासते मां त्रिदिव(1.19)स्पृशोपि
यदर्थमेव त्रिदशांत्त्रिसन्ध्यम् .
त्रिविक्रम त्रीणि पदानि विष्णो-
स्तव प्रवृत्तानि यतस्त्रिलो(1.20)क्याम् ॥

यदर्थं मोक्षप्राप्त्यर्थं स्वर्गस्थिता देवा अपि मां नित्यं सेवन्ते तथा हे त्रिविक्रम विष्णोर्विश्वव्यापकतां(1.21) कुर्वतस्तव त्रीणि पदानि यतः प्रभावात्त्रिलोकव्यापीनि संपन्नानि ॥

65.

त्र्यक्षत्रिशूलस्य शिखा(1.22)प्रयेपि
त्रिविष्टपं येन तृणाय मत्वा .
त्रिशङ्कुदिङ्नाथमुपां वभूव
पुराणि च त्रीणि तृणीचकार ॥ (1.23)

त्रिशूलस्य धारात्रये सत्यपि येनैव महिम्ना स्वर्गं तृणायैव मत्वा अयमर्थः शक्त्युत्कर्षात्पुनरपि(1.24) स्वर्गं प्रसादयामीतीश्वरो मतवान्धर्माधर्मविवेचकत्वेन स्वर्गस्य रक्षितारं त्रिशङ्कुदिशो दक्षिणा(1.25*)शाया नाथं स्वामिनं धर्मराजमुपां वभूव स्वर्गं.....तेतस्स्वर्गस्यापि दाहः प्रसज्येते तस्यापि दाहोस्तु किं तेनेति^१ त्रिपुराणि चावाहीत् . उपां वभूवेति गुणाभावाच्चिन्त्यः ॥ (1.1)

66.

किं भूयसा त्रीनुदयानवाप्य
शक्तीश्च सिद्धीश्च समेत्य तिस्रः .
संगृह्य मित्रत्रितयं निगृह्या-
मित्रत्रयं(1.2) चोज्वलितप्रयत्नाः ॥

67.

1. Ms. 'दिय'. 2 Ms. स्वर्गस्थिता le. on the margin. 3 Ms. स्व' to 'नि le. on top margin. 4. Pāṇini, 7.3.86.(also see 3.1.38.) 5 Ms. 'चित्र'. 6 Ms. 'गृह्य'.

त्रिकूटशैलावधिसिद्धयात्राः

चमापास्त्रयं राजचतुष्टयानाम् .

त्रिधा त्रिख(१३)एडामपि मेदिनीं च

जित्वा यदासादयितुं न योग्याः ॥

68.

दिशन्ति तत्त्रीण्यपि पुष्कराणि

संदर्श(१४)नस्पर्शनसंनिधानैः .

युगत्रयीपर्यवसानकाले

दुःखैस्त्रिभिस्संप्रति दूषितानि ॥

भूयसा(१५) किं भवति बहुनोक्तेन किमित्यर्थः . आत्मोदयादींस्त्रीनुदयान्-
प्रभुशक्त्यादींस्त्रिस्तशशक्तीर्भूमिसि(१६)द्वयादींस्त्रिस्तस्त्रिस्त्रिस्त्रिस्त्रितयं मि-
त्रमित्रमित्राधिमित्राणि प्राप्य तथा रिपुं^१ रिपुमित्रं रिपु(१७)मित्रमित्रं
च जित्वा लब्धधर्मार्थिकामास्त्रिकूटाद्विपर्यन्तं जयन्तो राजानो राजचतुष्ट-
यानां त्रयं(१८) द्वादशविधं राजचक्रं जित्वा तथा त्रिधा त्रिखण्डां भुवं च
जित्वा यत्प्राप्तुं न योग्यास्तद्दर्शनादिभिर्द(१.९)ज्ञानानि द्विपुष्कराणि कलि-
कालेच त्रिभिर्दुःखैराध्यात्मिकादिभिर्दूषितानि ॥

69.

प्राप्तं न(१.१०) दिङ्गागकरस्थितेन

वाग्देवताश्रीकरवर्तिना वा .

सम्बन्धिना चार्णवसप्तकस्य

यत्सप्तसप्तैरपि(१.११) वर्त्मना वा ॥

70.

यद्वादनीयेन महानटस्य

नाट्यक्षणे नन्दिमुखैर्गणैर्वा .

यत्तिष्ठता वा तव नन्दके(१.१२)स्त्रि-

न्मेघेऽसुरस्त्रीसितचन्द्रिकायाः ॥

71.

तीर्थेन तत्कस्य न पुष्कराक्ष
त्रिधा युगेषु त्रिषु पुष्करेण .(1.13)
चभूव चिन्तामणिकामधेनु-
कल्पद्रुमप्राग्दरेण साम्यम् ॥

तिलकम् ॥

हे पुष्कराक्ष(1.14) दिङ्गागानां करस्थेन पुष्करेण कराग्रेण वाग्देवतायाः
श्रियश्चै करवर्तिना वा पुष्करेण पद्मेन सप्तसमु(1.15)द्राणां पुष्करेण जलेन
सप्तसप्ते रवेर्वर्त्मना पुष्करेणाकाशेन महानटेश्वरस्य नाट्य(1.16)काले नन्दि-
मुखैर्वादनीयेन पुष्करेण मुरजेन तथा दैत्यस्त्रीहासज्योत्स्नाया मेघे निवारके
(1.17) इत्यर्थः तवास्मिन्नन्दकाख्ये खड्गे तिष्ठता पुष्करेणाग्रेण च यत्र प्राप्तं
तत्रिषु युगेषु चिन्तार(1.18)त्नादिभ्यश्चेष्टेन त्रिपुष्करेण साम्यं कस्य न
चभूव ॥

72.

स्वयं पयोधिं विरसं विदित्वा
त्वं पुण्ड(1.19)रीकाक्ष यदप्यतिष्ठः .
शयालुतायास्तदयं न कालो
दयालुता सा समयालुयाता ॥(1.20)

हे पुण्डरीकाक्ष समुद्रं क्षारं मत्वेव त्वं स्वयमप्रार्थित एव तत्पुष्करमा-
श्रयः तत्तस्तव नायमव(1.21)लेप[कालस्तव क]रुणोचिता ॥

73.

उत्तिष्ठमाने त्वयि माननीय
शङ्कास्पदं कस्य कलिर्वराकः .(1.22)
न हि त्रिलोकीभयभङ्गनार्थे
तवोद्यमे द्वापरमप्यवैमि ॥

हे माननीय त्वय्युत्तिष्ठमाने गृहीतो(1.23)द्यमे सति वराकः कलियुगं
कलहश्च कस्य शङ्कास्थानं . न कश्चित्कलेशाङ्कत इत्यर्थः . अत्र हेतुः(1.24)

त्रिजगद्गीतिहरणार्थं तवोद्योगे द्वापरं युगं संदेहं च न मन्ये . प्रतिमल्ला-
भावादिति भावः . य(1 25*6¹)त्र द्वापराभायस्तत्र कथं कलिरित्युक्तिसङ्गतिः .
सन्देहद्वापरौ चाथेत्यमरं ॥ 74.

व्याहृत्य वाक्यमिति पुष्कर(1)कारणेन
तूष्णीमभूयत च पुष्करकारणेन .
आसर्गसम्मतपिशाचजनार्दनस्य
भास्वत्यपत्यत दृ(1 2)शा च जनार्दनस्य ॥

पुष्करकारणेन पद्मजन्मना त्रिपुष्करहेतोर्वचनमुक्त्वा तूष्णीं भूतं च
जनार्दनस्य(1 3) दृशा सूर्ये पतितं च . द्वौ चशब्दावेककालतां सूचयतः .
यतस्सर्गादारभ्य संमतं पिशाचजनाना(1 4)मर्दनं मारणं यस्य ॥ 75.

तत्कालं रविमण्डलात्पुनरिव त्वष्टुर्गताद्गोचरं
दैत्यारेर्विपयीकृताद्रविम(1 5)येनैवेत्तणेनोदगात् .
गाढाकृष्टनभोवरोहसमयन्यञ्चन्मुखाश्वावली-
वल्गाहिश्रुटितापतत्फ(1 6)णमणिज्योतिस्सपत्नं महः ॥

विष्णो रविमयेन नेत्रेण स्थानीकृतान्नारायणेन दक्षिणदृशा वी(1.7)-
क्षितादित्यर्थः सूर्यमण्डलात्तदा तेज उदगा[त्रिर्ग]तम् अतस्संभाव्यते विश्व-
कर्मणो गोचरमिव(1 8) गतात् . विश्वकर्मणा हि पूर्वं तक्षितात्सूर्यात्तेजः पति-
तम् . गाढमाकृष्टाश्च तेन नभसोवरोहस(1 9)मये न्यञ्चन्मुरया यातार्श्वश्रेणि-
स्तस्या वल्गाभूता येऽह्यस्तेभ्यस्त्रुटिता अत एवापतन्तो ये कणमणयः(1.10)
तेषां तेजस्सपत्नं समम् ॥ 76.

आकालाग्नेरिशवान्तं प्रथममजनि यत्तद्विपर्यासवृत्त्या
संप्र(1.11)त्याग्नेयलिङ्गं किमिदमवतरत्यन्यथेयत्क तेजः .

1 Ms. ५. ए. वि = vertically on margin 2 Amara, 1.142.

3 Ms. 'द्यच्च' 4 Is it 'दा पृथाप' ? 5 Ms. 'ध्वष'. 6 Ms. 'क्षिप्रकि'.

इत्यन्तः कान्तिजातं कमलजकमलाकान्तमैला(1.12)पवेला-
सात्तित्वेन स्थितानां किमपि दिविपदां विस्मयं तद्वितेने ॥

तत्कान्तिजातं स तेजःपुञ्जो नभः(1.13)ध्वराणामाश्चर्यमुदपादयन् . क-
दाचित्तैः काश्चित्तेजःपुञ्जो न दृष्ट इत्याह . कमलजो ब्रह्मा क(1.14)मलाकान्तो
विष्णुस्तयोस्संघटनदर्शिनाम् यद्वा तयोस्संघटनं पश्यतामिति वस्तुधर्मः .
इति(1.15)हेतौ . कालाग्नेरारभ्य शिवपर्यन्तं पूर्वं यद्गजनि विपर्यासवृत्त्या-
काशादधः प्रवृत्त्या तदाग्नेय(1.16)लिङ्गमिदं किमवतरति कि[मवतीर्ण]म्
अन्यथा यदीदमाग्नेयलिङ्गं न भवति तदा इयत्ते(1.17)जः क भवतीति
भद्रम् ॥

77.

श्रीलोलराजसुतपरिहृतभट्टनो-
राजात्मजो विवरणं व्यधिता(1.18)घसर्गे .
आज्ञामवाप्य विदुषां किल जोनराजः
पृथ्वीमहेन्द्रविजयाभिधकाञ्चराजे ॥(1.19)

पृथ्वीराजविजये प्रथमस्सर्गः ॥

[द्वितीयः सर्गः]

अथांशुभिस्सूर्यमयस्य चक्षुष-
 स्स सूर्यकान्ता(1.20)दिव सूर्यमण्डलात् .
 जवादवारोहदखण्डचण्डिमा
 वसुन्धरासंमुखमर्चिपां चयः ॥(1.21)

अथानन्तरं सूर्यसाहितस्य(?) नेत्रस्य रश्मिभिः करणभूतैस्सूर्यविम्बाञ्ज-
 येन ज्वा(1 22)लापुञ्जोत्तितीक्ष्णो भुवमवतीर्णवान् यथाकांशुभिस्सूर्यकान्ता-
 दवरोहति निष्कामति ॥(1.23)

1.

किमाहुतीः कश्चन शातमन्यवी-
 निवेशय विम्बे द्युमणेरुताशनः .
 समिद्धमूर्त्तिस्सुहृदान्तरिज्ञतो(1 24)
 निवृत्य भूयोप्यधितिष्ठति क्षितिम् ॥

2.

किमेव रजाकर एव मूर्त्तिमा-
 ननेन किं वा प्रहितस्स वाडवः .(1 25*)
 सुरापगातिप्रणयप्रकोपव-
 त्पतद्भकन्यानुनयार्थमागतः ॥

3.

सुपुम्णनाम्नः किरणस्य चन्द्रमाः
 प्रयाति(1 1) यस्य प्रतिदर्शमर्थिताम् .
 तमेव सर्वं रविणा किमर्पितं
 प्रदर्शयिष्यत्ययमोपंधीः प्रति ॥

4.

1 Ms. सूर्ये दृष्टे इत्यर्थः. crossed after 'र'. 2 Is it कश्चन इ. 3 Ms. 'मर्षदा'
 4 Ms. 'शनेव'.

किमुत्त(1.2)रस्यां दिशि वृद्धतेजसा
कृतोपचारो वसुभिर्विवस्वता .
उपेत्य रम्भाप्रणवात्त्रिविष्टपं
व्र(1.3)जत्थसावुत्तरदिक्पतेस्सुतः ॥ 5.

किमेष सत्यप्यमृतांशुसौहृदे
तिरस्कृतश्चन्द्रकिरीटतेजसा .(1.4)
विरागतस्मृत्रितमित्रसंग्रहो
जगज्जिगीपुर्मदनोवरोहति ॥ 6.

किमोपंधीशस्य सहोदरो भिष-
कृ(1.5)तोपदेशश्चिरकालमश्विनोः .
अनामयीकर्तुमदः क्षमातलं
त्विषां निधेर्मण्डलमेप मुञ्च(1.6)ति ॥ 7.

किमेष राशिस्थितिमेत्य भास्वता
वितीर्णदोषोपशमार्थवैभवः .
उपप्लवं म्लेच्छकृतं म(1.7)हीसुत-
स्वमातुरङ्गं विनिहन्तुमागतः ॥ 8.

अनूरुणा जातिरिति प्रवेशितो
निराकरिप्यंस्तिमि(1.8)रं रसातलात् .
गृहीतशिक्षः किमयं दिवाकरा-
द्धरामनन्तः पुनरोति रक्षितुम् ॥ 9.

सहस्रपा(1.9)देन निकामसेवया
कृतप्रसादो द्वितयेन पादयोः .
किमेष पापाकुलितं नु पुष्करं
पवित्रधि(1.10)प्यन्नरुणोवरोहति ॥ 10.

चिराय नारायणपादसेवया
 किमुज्झितः पाशवपाशवकृतैः .
 भवान्तरे(। 11) शिञ्जितराक्षसक्षयो-
 न्यरूपतामेत्ययमर्कभूर्हरिः ॥ 11.

जनेन कानीनतया कदर्थितः
 प्रविश्य युद्ध(। 12)क्रिययार्कमण्डलम् .
 अयोनिजन्मत्वसमेधितद्युतिः
 किमेप कर्णः पुनरेति भूतलम् ॥ 12.

जग(।13)त्प्रदीपादपरः प्रदीपितो
 जगत्प्रदीपो नु किमीश्वरेच्छया .
 किमेप वा द्वादशसूर्यतेजसा
 कृ(। 14)नो भुवि द्वादशराजजित्वरः ॥ 13.

इति प्रतापायतनेन तेजसा
 नभश्चराणां निचयेन चर्चितः .
 जग(। 15)त्त्रयीपुण्यसमृद्धिसंगमः
 पतङ्गमध्यात्पुरुषो विनिर्ययौ ॥ 14.

कि ॥ शातमन्यवीरिन्द्रार्थं प्रकल्पि(।16)ताः कश्चंनाहुतीस्सूर्ययिम्बे प्रा-
 पय्याग्नौ प्रास्ताहुतिस्सम्य[गादित्य]मुपतिष्ठते इति वाक्यार्थात्(।17) सु-
 हृदा वायुना समिद्धमूर्त्तिर्दीपितज्वालोयमग्निः किमाकाशाग्निघृत्य भूयोपि
 भूमिमवरोह(।18)ति ॥

कि ॥ अयं मूर्तो रत्नाकर एव किं भवति तथानेन नदीपतिना गङ्गा-
 नुरागक्रुध्यमुनानुन(। 19)यार्थं विसृष्टः सन्नागतो वाडवः किं भवति ॥
 पतङ्गकन्येति साभिप्रायम् .

सु ॥ यस्य सुपुण्यनाम्नः किरणस्य प्रत्यमावात्स्यं(1.20) चन्द्रो याचक-
त्वमेति तमेव सुपुण्यमशेषमोपधीः प्रत्यकंण किं दत्तमयमोपधीपतिर्दर्श-
यि(1.21)प्यति . संभावनायां लृट् ॥

कि ॥ उत्तरदिक्पतेस्सुतो नडकूवरो रम्भानुरागाद्विवागस्य किं व्या-
(1.22)वर्तते . दीप्तत्वे हेतुमाह . वसुभिस्तेजोभिर्धनैश्च सूर्येण कृतमानः .
तस्य मानने हेतुमाह उत्तरस्यां(1.23) दिशि प्रवर्द्धमानतेजसा ॥

कि ॥ जगज्जेतुं किं कामोवरोहति . कुतोत्येयती दीप्तिरित्याह कृतो
(1.24* 7) मित्राणां मित्रस्यार्कस्य च संग्रहो येन . कुतो विरागतो वैरा-
ग्यात् . कुतोस्य वैराग्यं जा(1.1)तमित्याह चन्द्रेण कामस्य सुहृद्भावे सत्यपि
शशिशेखरेण भस्मीकृतः . अय(1.2)मर्थः यदि मम चन्द्रो मित्रं स्यात्तन्म-
दाहोद्यतं ह्रमेप निवर्तयेदिति वैराग्या(1.3)न्मित्रस्य रवेस्संग्रहं कृत्वा कामो
भूमिमवतीर्णः ॥

कि ॥ ओपधीशस्य चन्द्रस्य(1.4) सहोदरो भिपगन्धन्वन्तरिदिदं भूतल-
मरोगं कर्तुं सूर्यस्य मण्डलं किं मुञ्चति(1.5) . स्वर्गे धन्वन्तरिः किं स्थित-
वानित्याह चिरकालमश्विनोः कृतोपदेशः . ओपधीश(1.6)स्य सहोदरो भि-
पगिति साभिप्रायम् ॥

कि ॥ महीसुतो भौ[मो] म्लेच्छैः कृतमुपद्रवं निवारयितुं(1.7) स्वमा-
तुर्भूमेरङ्कं किमागतः . स कथमुपद्रवं वारयतीत्याह एकस्मिन्मेपा(1.8)दौ
राशौ स्थितिमेव सूर्येण वितीर्णो द्रोपोपशमार्थं वैभवो यस्य . रविहिं द्रोपो-
प(1.9)शमं रात्रिनाशं करोति ॥

अ ॥ किमयमनन्तः शेषोर्कमण्डलात्पुनर्भुवमेति रक्षितुं(1.10) वोढुमित्यर्थः
भूतलादन्धकारं निवारयितुं . तत्रोपायमाह सूर्यादधीता(1.11)न्धकारहरण-

1 Ms. 'स्वामानात्स्यं'. 2 Ms. ५ रा. दि. ६ on margin.
remark at the top of fol. 8. इदं पत्रं लिखन्मान्तराण विहितं स्यात् .

3 Copyist's
4 Ms. भौ."

5 Ms. मही to भौ" le. on margin.

शिक्षः . अर्केण कुतो हेतोःसोध्यापित इत्याह अरुणेन मातृस्व(। 12)स्येय-
त्वात्प्रवेशितः अथ . . र्था . . . धारितां भूमिं भूयो र
. . . (। 13)¹.

स ॥ सहस्र[पादेन सूर्येण निकामसे]वनांढे[तोः पादद्वितये](। 14)न
कृतप्रसादो दत्तपादद्वय . . सूर्यस्य सहस्रपादत्वात्पादद्वयदानोक्तिसङ्गतिः .
(। 15)एपोरुणः किं नु म्लेच्छज्ञोभितं पुष्करं पवित्रीकर्तुमवरुढः ॥

चि ॥ श्रीरामपा(। 16)दसेवया त्यक्तपशुजन्मपाशविकारो जन्मान्तरे शि-
क्षितराक्षसबधोयमपरं(। 17)

[Lanes 18 to end of page missing](*)

ततो युद्धे मरणेनार्कमण्डलं प्रविश्य किमेप कर्णो भूतलमेति . कर्णः कथ-
मियद्दी(। 1)त इत्याह अयोनिजत्वेन समेधिता द्युतिर्यस्य ॥

जग ॥ जगत्प्रदीपादकोदी(। 2)श्वरेच्छया प्रदीपितो द्वितीयो जगत्प्रदीपः
सूर्यः किमेप भवति . किं वा द्वादशानां(। 3) सूर्याणां तेजसा कृतः किमेप
भवति . द्वादशविधराजजैत्र इति हेतुः ॥

इति ॥ (। 4) प्रतापमूलस्थानेन तेजसा हेतुनैवं देवराजेन चर्चितः कृत-
कल्पनः त्रिभुवन(। 5)पुण्यराशिः पुरुषोर्कमण्डलान्निर्गतः ॥

इतः प्रभृति स योपि रेवन्तं इत्यन्तं पु(। 6)रूपरूपवर्णनपरं कुलकम् ॥

यथा द्युसिन्धोस्सलिलाद्यथाग्निः
तथैव पुण्या(। 7)दपि भानुमण्डलात् .
महेश्वरस्यैर्ष तनोस्समुद्गतो
जगद्विपां संहृतये गुहः (। 8)पुनः ॥

1 Ms. भवेत्यन्वयः crossed at the beginning of line. 2 Ms. 'नदे'.

3 Ms. 'दधि+।' 4 Ms. 'मरण' 5 Ms. 'रेषम'.

6 Ms. 'न्येव', 'य' written above 'व'.

आग्नेयो गाङ्गेयश्च कुमार इत्यागमः . अतः कविरूहति अष्टमूर्त्ति(1.9)-
मूर्त्यन्तरात्सूर्यमण्डलाच्छंभ्रक्षयार्थमेव कुमार इव निर्गत इत्युत्प्रेक्षा . पुरुषो
विषयो गु(1.10)हो विषयी . विषयित्वेन विषयस्य सम्भावनार्थं महातेज-
स्त्वमनपा.....स्समानो(1.11)..... ॥ 15.

स्वभावसि[द्धाभरणादि] - - -
प्रभावलीलार्थगतावकाशया .
शनेर्ज(1.12)नन्या प्रतिमान्यतावंशा-
न्निपिद्धयेव स्वयमेव नान्वितः ॥

देवानां छाया न भ(1.13)वतीति प्रसिद्धिः तदेव कविरुत्प्रेक्षापूर्वमुप-
न्यस्यति . शनेर्जनन्या च्छा(1.14)यया नान्वितः . छायाया अभावे हेतुं
संभावयति नैसर्गिकभूषणादी(1.15)-

[Lines 16 to end of page missing] (* * 8)

द्धेति^१ भावः ॥

16.

पतङ्गवानायुजरोमकोमलै-
निकामकाशैरपि कुन्तलोत्करैः .
गुणाननुजभङ्गि(1.1)रिवान्वयाश्रया-
न्विनिर्ममाणो रजनीपराभवम् ॥

पतंगस्य रवेर्वानायुजा येश्चास्तद्रोमवत्कोम(1.2)लैरत्यर्थमेचकैः केशै
रात्रेरप्यवमानं कुर्वन् . अत उत्प्रेक्ष्यते कारणानुगुणान्गुणान्त्यजङ्घि(1.3)रि-
वेति . तेषां कारणं दिवाकैमण्डलोत्थितः पुरुषः ॥ 17.

किरीटरत्नातपमण्डलच्छला-
द(1.4)धत्सुधांशोरपि सुन्दरं मुखम् .

1 Is it "रत्न" ? 2 Ms. इव le. under l. 10. 3 Ms. "तपंगा."
4 Ms. ५. on margin. 5 Read छाया निपिद्धे. 6 Ms. "रसिक".

अनश्वरीकर्तुमिवाहिमत्विपा
सुधांशुजीवातुमिवांशुमर्पितम् ॥(5)

सुधांशोर्जीवातुर्जीवनौपधं सुपुण्याख्यो रश्मस्तमिव मौलिस्थरत्नर-
श्मिव्याजादधत् कु(6)तः प्राप्तमित्याह सूर्येणन्दुसुन्दरं मुरमविनाशीक-
र्तुमिव दत्तम् . चन्द्रः क्षीणसन्सुपुण्याप्रवेशेन व(7)र्धते . अस्य च मुखं
चन्द्रः तमेव सुपुण्या प्रविशंतु यथा न जातु क्षीयत इति भावः ॥ 18.

न मृष्य(8)ते कस्यचिदेप वक्रता-
मितीव मत्वा परमार्जवस्पृशा .
कदाचिदिन्द्रोः कलयेव भास्वता
वि(9)तीर्णया चन्दनलेखयान्वितः ॥

सूर्येण प्रसादीकृतया मरलया चन्द्रकलयेवं चन्दन(10)ललाटिकया
युक्तः . चन्द्रकलायास्सरलत्वकल्पनायां हेतुमाह एष पुरुषः कस्यचि(11)-
द्वक्रतां कुटिलत्वं न सहत इति ॥ 19.

तवासुरान्पादतले करोम्यहं
न शुक्रबुद्ध्या व्यवहार्यमन्यथा .(12)
इतीव मुक्तामणिकुण्डलात्मना
शुभग्रहाभ्यामवलम्बितश्रुतिः ॥

इन्द्रो कदाचित्क्षीणत्वेन त(13)था बुधस्य च जातुचित्पापसाहच-
र्येण पापात्मकत्वाच्छुभग्रहौ जीवशुक्रावेव ताभ्या मुक्ता(14)कुण्डल-
व्याजादाधारीकृतकर्णैः अत्रोत्प्रेक्ष्यते तवासुरानिन्यादिं तत्र जीव आह
अहं तव पादतलगानसुरा(15)न्करोमि भवता शुक्रप्रेरणाया.....[न्य]-
था मद्बचनपरित्यागेन न व्यवहर्तव्यम् शुक्र(16)स्यासुरपक्षपातित्वादिति

1 Ms 'वाचमि' 2 Ms 'विगितु' 3 Ms 'चन्द्रक' 4 Read 'स्या मुक्ता
मुक्ताङ्क'. 5 Ms 'वाचो'. 6 Ms 'n' to 'दि lc under 1 15.

भावः शुक्र आह तव पादतलेसुरान्करोमि त्वया शुक्रोसुरगुरु(1.17)रिति
मयि वैरिपक्षसंभावनयान्यथा मद्बचनत्यागेन न व्यवहर्त्तव्यम् ॥ 20.

महीतले कुत्र(1.18)चिदुज्जिभ्रतासने
सरस्वती श्रीश्च भयाद्भविष्यतः .
इतीव पद्मौ दधदेतयोः कृते
दृशोरच्छंला(1.19)द— — — — — ॥

.....सरे भूमौ भविष्यतः अस्माद्धेतोरिव(1.20) 21.

[Lines 21 to end of page missing] (*)

सरोजलक्ष्म्या सितरक्तया रवे-
रयं कुले रत्नमितीव चुम्बितम् ॥

अरुणांशुभिरिव कृतं स्मितकान्तिच्छु(1.1)रितमधरं दधत् . अत्रोत्प्रे-
क्ष्यते अयं पुरुषस्तूर्ध्वंशो रत्नभूत इत्यतो हेतोरिव पद्मिन्या शुभ्रारुण्यां
लक्ष्म्या चुम्बितं . माता हि(1.2) पुत्रं चुम्बति ॥ 22.

विनिमित्तेनेव तमोभिराहूतै-
र्विवस्वतान्धङ्करणैर्जगद्द्रुहाम् .
विराजमानस्सह ते(1.3)न वर्मणा
नवाम्बुदेनेव नभोग्रसङ्गिना ॥

जगद्द्रुहां दैत्यानामन्धंकरणैरान्ध्वंकरैः तमोभिः करणा(1.4)भूतैरादि-
त्येनानीतैः कृतेन कवचेन शोभमानः तत्कवचदर्शनाद्धि दैत्यानां तमांसि(1.5)
दर्पा गलन्ति नभोग्रात्सङ्गिना लग्नेन मेघेनेवेति* सम्भावनम् ॥ 23.

विशन्निशाकान्तकला(1.6)सुधालवैः
कलिन्दफन्याजलशेषशुक्तिषु .

1 Ms. 'मोच्छ'. 2 Ms. 'प' to 'या' lc. at the top of page. 3 Ms. 'सम्भक्त'.
4 Ms. 'मेघेवेति', 'न' (sic.) lc. above 'वे'.

च्युतैरिवोत्पन्नमिनस्य मण्डले
मनोरमं मौक्तिक(17)दाम धारयन् ॥

यमुनाजलाभिर्गताद्यच्छेपं तदेव शुक्तयस्तासु पतितैः प्रविशच्चन्द्रक(18)-
लामृतकणैरर्कमण्डले उत्पन्नमिव मुक्ताहारं हारिणं धारयन् ॥ 24.

सुरद्विपां विघ्न(19)यितुं मनीषितं
गृहीतमभ्यर्ध्य रवेरिवान्तिकात् .
उदारगारुत्मतनायकच्छला-
त्समुद्बह(110)न्नङ्गतले शनैश्चरम् ॥

दीप्तगारुडमध्यमाणिव्याजादुत्तमङ्गे शनैश्चरमिव दधन् . कुतः प्रा(111)त्
इत्याह रविसमीपाद्याचित्वा गृहीतमिव . याचने हेतुमाह दैत्यानामभिप्रायं
हन्तुम्(112) . शनैश्चरो हि सेवितरशत्रून्हन्ति ॥ 25.

किरीटकेयूरयुगाद्गदद्वयी-
वतंसरत्नप्रतिविम्बितामरः(113) .
सुतान्विधातुर्दधदर्यमापिता-
न्न वॉलखिल्यानिच नानुयात्रिकान् ॥

किरीटकेयूरयुगे चा(114)द्गदद्वय्यां च यानि वतंसभूतानि रत्नानि
तेषु प्रतिविम्बिता अमरा यस्य सः अतस्संभाव्यते(115) अनुयात्रिकाननु-
गमनोद्यतान्द्रक्षात्मजान्वाँलखिल्यानिव न न दधदपि तु दधान . . वॉलखि-
(116)ल्याः केन हेतुना तं सेवन्ते इत्याह अर्यम्णा दत्तान् . तथा सूर्यो
विधय(?).....दिति भावः ॥ 26.

प्रदी[प्यमानो](1.17) रविमण्डलान्तरा-
दवाप्तकर्मारविधेयकर्मणा .

कलिन्दकन्यासलिलानुजन्मना
स्वकीर्त्तिग(1.18)ङ्गासहवासिनासिना ॥

कर्मरं शाणं. प्राप्तशाणघर्षणेनेत्यर्थः यमुनायाः यामुनजन्मना सोद-
रेण स(1.19).....गङ्गया सहवासि[ना खड्गे]न भ्राज-
मानः ॥ 27.

न चक्रमेकं भवति प्रयो(1.20) — 28.

[Lines 21 to end of page missing; last 3 letters of line 21 are
मकरे] (**9)

रीं समर्पिताम् ॥

सूर्येण दत्तां मालां कण्ठे धारयन् . अत्र संभाव्यते हरस्य तृतीयनेत्रं
विशतः कामस्य(1.1) हस्तस्रस्तां धनुर्लतां हरस्य दक्षिणनेत्रस्थेनाकेण हरस्य
सकाशात्प्राप्तमद्य सूर्येण दत्तां ॥ 29.

द्वितीय(1.2)वैवस्वतवद्विरोधिनां
हठात्पदं मूर्ध्नि निधातुमुद्यतः .
विनीलगुल्फाभरणांशुमण्डल-
च्छलेन पादौ(1.3) दधदायसावित्र ॥

द्वितीयो यम इव शत्रूणां शिरसि बलाच्चरणं क्षेप्तुं प्रवृत्तो नीलानां
शु(1.4)ल्फाभरणानामंशुराशिष्याजेन लोहमयौ पादावित्र दधत् . यमो हि
लोहमयपादः ॥ 30.

स(1.5)पक्षपातं दिनपत्यपत्यमि-
त्यशेषभूमण्डलवन्द्यताकृते .
चकासदद्गुणखप्रभामिषां-
त्स्थितेन स(1.6)न्ध्याद्वितयेन पादयोः ॥

अयं दिनपतेरपत्यमित्यतो हेतोस्समस्तजनैर्वन्दनीयत्वार्थं सानुरागं(। 7)
स्थितेन सन्ध्याद्वयेन चकासच्छ्रोभमानोद्गुष्ठांशुव्याजात् ॥ 31.

मनोरपि प्रस्तुतधर्मशासन-
शशनैश्च(। 8)रादप्यलसः कुपद्धतौ .
हरीश्वरादप्यतिमित्रवत्सलो
यथोचितं दण्डधरो यमादपि ॥

मनोर(। 9)पि सकाशादारब्धधर्मव्यवहारस्तथा कुपद्धतौ कुत्सितमार्गे
भूमिमार्गे च शनेरप्यलसः सु(। 10)प्रीवादप्यतिशयेन मित्रप्रिय. यमादपि य-
थोचितदण्ड. . सूर्योत्पत्या मन्वादिभ्यो भ्रातृभ्योति(। 11)रेको दर्शितः ॥ 32.

यदर्थ्यते किञ्चन येन केन चि-
त्तदस्य कर्णादपि दातुमीश्वरः .
मनो दधानस्सु(। 12)मनोरुजाक्षयं
विधातुमुज्जागरमश्विनोरपि ॥

येन केनचिद्गुणिना निर्गुणेन वा यत्किञ्चन दे(। 13)यमदेयं वा स
याच्यते तदप्यर्थिने दातुं कर्णादप्युत्साहवान् . अश्विनोरपि सतोरश्विनाव-
ना(। 14)हत्येत्यर्थः सुमनसां देवानां साधूना च रुजाक्षये सावधानं मनो
दधत् ॥ 33.

स योपि रेवन्तं इ(। 15)ति प्रसिद्धिमा-
नपत्यरत्नं नलिनीविलासिनः .
तुरङ्गविद्याचतुरस्ततोप्यसौ
मधुद्विपः पाद(। 16)समीपमासदत् ॥

विंशत्या कुलकर्म ॥

स योपि रेवन्तनामा प्रसिद्धसूर्यस्य श्रेष्ठः पु(1.17)व्रस्तस्मादप्यश्ववि-
द्याकुशलो विष्णोः पादतलं प्रापत् ॥ 34.

स पुष्कराशेषसमुद्रपूरि(1.18)तैः
कुलापगानां पयसा भृतैरपि .
निधानकुम्भैरपि रत्नसंकर-
प्रभाधनैरुत्पलदामहारि(1.19)भिः ॥ 35.

असर्जयद्भुजगीविभूपितै-
र्भृशं प्रमोदाश्रुभरेण निर्भरैः .
महात्मनष्पोडशभिर्विलोचनै-
र्महाभिपेकं विधिना सहाच्युतः ॥
युगलकम् ॥ (1.20)

सोच्युतोस्य महात्मनो विधिना ब्रह्मणा सह महाभिपेकं षोडशभिर्ते-
त्रैरारब्धवान् यत आन(1.21)न्दाश्रुपूरितैर्निधानकुम्भैरिव . तेपि भुजङ्गीवृत्ता
भवन्ति . अभिपेके षोडश कुम्भा योज्या इ(1.22)त्याचारः . यद्वा पुष्करादीनां
च षोडशसंख्यात्वं कुम्भानां षोडशत्वम् ॥ 36.

प्रणामकाले विधिवासुदेवयोः
करैश्चतुर्भिश्च करद्वयेन च .
धृतोत्तमाङ्गस्स(1.23*) पंडन्तरानपि
द्विपः प्रतिज्ञेष्टुमिवाप्तवान्वलम् ॥

ब्रह्मणः करद्वयेनाच्युतस्य (1.1)करचतुष्टयेन प्रणामावसरे धृतशिरा-
स्सन्कामादीन्पट्टशूञ्जेतुं बलं प्रा(1.2)पत् . हस्तानां पट्त्वादिव प्रतीय-
मानोत्प्रेक्षा च ॥ 37.

अशेषगात्रोदरगर्भवर्तिनां
त(1.3)रङ्गिणीसागरपाथसां लवैः .

1 Ms. "दन्ट". 2 Ms. "रे". 3 Ms. "मदत्तम्" to "दाच्युतः" i.e. on margin,
4 Ms. यद्वा to "त्वन्" i.e. under 1. 23. 5 Copyist's remark at top of p. 2
of fol. 10-अस्मिन्पक्षे भेदयत्कान्तरप्रतीतिः.

निरित्त्वरैर्नेत्रपथेन शार्ङ्गिण-
स्समस्ततीर्थैरिव सो(1 4)भ्यपिच्यत ॥

नद्यस्सर्वाङ्गसन्धिषु कुक्षौ समुद्रश्च इति दृशं हरेस्समस्ताङ्गेषु वर्ति(1 5)-
नीनां नदीनां तथोदरे स्थितानां समुद्राणां जलकणैर्दृग्मार्गतो हर्षवशांन्निर्ग-
च्छद्भिस्शेषतीर्थैरि(1 6)व सोभिपिक्तः ॥ 38.

निसर्गपूर्णां कलशं दधद्विधि-
र्हरिश्च शङ्खं तत एव पूरयन्. (1.7)
धंराधिपत्ये प्रमदाश्रुणा स्वतः
कृताभिपेकं पुनरभ्यपिञ्चताम् ॥

ब्रह्मा कलशं स्वभावजलपूर्णं दधद्विधिश्च सरित्समुद्रेभ्यश्शङ्खं पूरयन्नु-
भौ ब्रह्माच्युतौ प्रथममानन्दवाप्सेण कृताभि(1)पेकं तं चक्रवर्तित्वे पुनर-
भ्यपिञ्चताम् ॥ (1) 39.

कलौ युगे(1 8) बुद्धतया स्थितो हरि-
र्ददाति यत्कारुणिको जनान्प्रति .
तदापदस्मादनुभावस(1 9)प्तकं
स सप्तलोकीविजयस्य साधनम् ॥

कलिकाले बुद्धरूपो हरिर्दयालुर्जनान्प्रति(1 10)यद्ददाति तदनुभावानां
वक्ष्यमाणानां प्रभावाणां सप्तकं विष्णुसकाशात्प्रापन्(1 11) सप्तमुवनजय-
स्योपायम् ॥ 40.

महामभावानुपलभ्य सप्त ता-
नवाप्तवान्सप्तम(1 12)चक्रवर्तिताम् .

1 Ms. "नप्त" 2. Mahābhārata, Shānti, 46 63, "मुद्राश्चत्वारस्तस्मै तोयात्मने नमः,
see note 2, p 18 3 Sic Is it दर्शनात्? 4 Ms. "गजद". 5 Ms. "ज"
to "श" lc. on margin 6 Ms ॥ ७ after "न्" 7 Ms. the whole of
the Comm. on this verse is lc. on margin.

यदस्ति किञ्चित्करणीयमुच्यतां
तदित्यभूत्प्राञ्जलिरग्रतस्तयोः ॥ (1.13)

सप्त महतः प्रभावानवाप्य सप्तमचक्रवर्तिभावं लभमानस्स कर्तव्यमा-
ज्ञाप्य(1.14)तामिति वदंस्तयोः पुरो वद्धाञ्जलिरभूत् ॥ 41.

सुदर्शनस्य प्रतिपादकं प्रति(1.15)
त्रिनेत्रमुत्तानितपूर्वमेकदा .
पुरोस्य विश्वाभयदक्षिणाकृते
प्रसारयामा(1.16)स करं जनार्दनः ॥

सुदर्शनस्य चक्रस्य दातारं त्रिनेत्रं प्रति हरिणा कदाचि(1.17)त्पूर्वमु-
त्तानितं हस्तं हरिरस्याधे जगदभयदक्षिणार्थं प्रसारयामासोत्तानं(1.18)
कृतवान् ॥ 42.

ततो नियुक्तस्स यथोदिते विधौ
विधौ च देवे च विधौ तिरोहिते .
यश(1.19)स्यमर्त्यारि— — — विधौ
विधौतपाप्या भरवन्धमग्रहीत् ॥

विधौ ब्रह्मणि वि(1.20**10)धौ विष्णौ च देवेन्तर्भूते सति ताभ्याम-
सुरवधे प्रेरितो विधौतपाभानुचितपापस्स पुरुषोसुरप(1.1)ज्ञानां संकोचक-
त्वाच्चन्द्रसमे यशसि भरवन्धमभिनवेशं गृहीतवान् ॥ 43.

करेण चापस्य ह(1.2)रेर्मनीषया
वलेन मानस्य नयस्य मन्त्रिभिः .
धृतस्य नामाग्निमवर्णनिर्मितां
स चाहयानोय(1.3)मिति प्रथां यथौ ॥

1 Ms. "ससो". 2 Is it "तिरोजिनीविधौ"? 3 Ms. ५. र. वि. on margin.
4 Ms. चन्द्रसं. 5 Ms. निर्दितां.

स पुरुषश्चाहमान इति प्रथां प्राप्त. नाम्नामग्निमाक्षरैः कृतां . केपां ना-
(1 4)मानीत्याह . करेण धृतस्य चापस्य तथा मनीषया धृतस्य हरेस्तथा व-
लेन धृतस्य मानस्य(1 5) तथा मन्त्रिभिर्धृतस्य नयस्य . चापादीनां नामा-
द्यक्षरैरिव कृतां चाहमान इति संज्ञां स लब्ध(1 6)वानित्यर्थः ॥ 44.

कदाचिदुत्कण्ठित एष मा स्म गा-
द्विलोकयन्नर्कमितीव विष्णुना .
विरिञ्चसा(1 7)मान्यमवेत्य लम्बितं
स्वनाभिपङ्केरुहमातपत्रताम् ॥

एष सूर्यपुत्रः पितर्युत्कण्ठितस्सूर्य(1 8) विलोकयन्सूर्यदर्शनहेतोस्सूर्य मा
गादितीव माहात्म्यविषये ब्रह्मणस्सादृश्यमवेत्य विष्णु(1 9)नास्य स्वनाभि-
पद्मं छत्रतां नातम् . छत्रत्वेन नाभिपद्मं हरिरदादित्यर्थः . विलोकयन्निति
हे(1.10)तौ शत्रुप्रत्ययः . अयमर्थः ब्रह्मा मम नाभिपद्माश्रयः अयं च ब्रह्म-
णस्सादृशः अस्याप्यहं(1 11) निजपद्मं ददामीति . यद्वा विरिञ्चसांमान्यं
साधारणमिति नाभिपद्मस्य विशेषणम् . त(1.12)स्यातपत्रतामवेत्य लम्बि-
तम् . उपेत्येति पाठ आर्षः ॥ 45.

विवृद्धिमानीय दिनानि कानिचि-
त्पु(1 13)नः पिता ते तनुतां तनोति मे .
यशोनिधे तद्विभृद्धि त्वमेव मा-
मितीव सेवापरमिन्दुमण्ड(1 14)लम् ॥ 46.

तथा न विश्रान्तिपदं रिपुर्मथो-
रवैति मां मानद पुष्करं यथा .
उपप्लवस्तद्द्रुतमे(1 15)व वार्यता-
मितीव दुग्धार्णवमेव सेवकम् ॥

तव पिता सूर्यो मां कंचित्कालं संबर्ध्य मम हानिं करोति(1.16) त-
स्माद्धेतोर्हे यशस्विस्त्वमेव मां रक्षेतीव सेवायां सकं चन्द्रमण्डलम् ॥ तथा ॥
मघो रि(1.17)पुर्विष्णुः पुष्करं यथा विश्रामस्थानं जानाति तथा न मां
जानाति तस्माद्धेतोस्तेच्छोपद्रवश्रीघ्रमे(1.18)व वार्यतामित्यतो हेतोस्तेवकं
क्षीरसमुद्रमिव ॥

47.

हिरण्यगर्भस्य कमण्डलूदरे
यमेव सं(1.19)स्थानविशेषमश्नुते .
तमेव धृत्वेव महेश्वरभ्रमा-
रिस्थितं हृदं मूर्धनि सौरसैन्धवम् ॥

ब्रह्म(1.20)णः कमण्डलुमध्ये गङ्गाजलं यमेव संनिवेशनं प्राप्नोति तमेव
संनिवेशं गृहीत्वायं महे(1.21)श्वर इति भ्रमाच्छिरसि स्थितं गङ्गाप्रवाहमिति
रूपकम् . अयमपि हि महान्भूमेरीश्वरः ॥(1.22)

48.

नभस्सरस्सारसयोर्वलद्विषा
हिमाचलस्य स्फटिकाचलस्य च .
ध्रुवं कृतं पक्ष्तिभिर्नभश्चरै(1.23)-
रमित्रशान्त्यर्थमुपायनीकृतम् ॥

नभ एव सरस्तत्र सारसयोर्हेसयोर्हिमाद्रिकैलाशयोः(1.24*) संबन्धि-
भिः पक्ष्तिभिः पक्षैरिन्द्रेण नूनं कृतं सच्छत्रुक्षयार्थं देवैर्दोषकनीकृतम् ॥ 49.

अदृश्यमूर्तिस्स्वयमुष्णवा(1.1)रणं
रथाङ्गपाणोस्सहधर्मचारिणी .
समुन्नतिं सूर्यकुले करिष्यतो
रघोरिवास्यापि वभार मूर्धनि ॥

जनै(1.2)रदृश्या श्रीसूर्यकुले माहात्म्यं करिष्यतोस्य रघोरिव शिरसि
घृतवती छत्रम् ॥

कुलकम् ॥ 50.

अयं यथा(1 3) मे तनयस्तथा कृती
न कश्चिदन्योपि कदाचिदप्यभूत् .
इति स्वकं विम्बमिवोष्णरश्मिना
प्रतापवृद्धयै कृ(1 4)तमानुयात्रिकम् ॥

51.

अचिन्तयद्यो मनसापि विमिर्यं
तमप्युपस्थाय विहन्तुमीश्वरम् .
सुदर्शनाद(1.5)प्यधिकप्रभावभा-
गुपास्त चक्रं विजयेषु तं दिशाम् ॥

युगलकम् ॥

अयं मम पुत्रो यथा कृती भ(1 6)वति तथा कोपि नान्यो मत्पुत्रोभूदि-
त्यतो हेतोस्सूर्येण प्रतापवर्धनार्थमानुयात्रिकं कृतं निजं विम्बमिव तथा(1.7)
यो मनुष्यो देवो वा चित्तेनाप्यनिष्टं चिन्तयति तमप्येत्य निहन्तुं समर्थ
यंतो हरिचक्रादपि सप्रभावं चक्रं(1 8) विजयकालेषु तं सिषेवे ॥ 52.

प्रजापतेस्सृष्टिरिवाचविग्रहा
स्थितिक्रिया मूर्तिमतीव वैष्णवी .
किम(1.9)न्यदध्यापितदेहदम्बरा
स्वयं न वा संहतिशक्तिरैश्वरी ॥

53.

दधत्यशेषैरपि लक्षणैस्तनू-
मलङ्कृतौं र(1 10)त्नमरीचिमालिनीम् .
अभून्नदीभर्तुरिवाधिदेवता
पुरोस्य ताम्बूलकरङ्कवाहिनी ॥

मूर्तिमती ब्रह्म(1 11)णस्सृष्टिरिव तथा मूर्ता विष्णुसम्बन्धिनी स्थिति-
रिव तथा किमन्यद्वर्णयाम इति शेषः अध्यापि(1 12)तश्शिञ्जितो देहद-

1 Ms. 'सूद'.

2 Ms. मत्पुत्रो' loc. under 1.6.

3 Ms. यतो' loc. under 1.7.

4 Ms. 'जलका'.

5 Ms. 'नार', -

मधरो मूर्त्तिग्रहणं यथा सा हरस्य संहारशक्तिरिव सर्वैरुत्तमस्त्रीलक्षणैर्भूषि-
(1.13)तं नानारत्नधारकं शरीरं दधती अत्र एव रत्नाकरस्याधिदेवतेव ता-
न्मूलकरङ्गवाहिनी पुरोस्याभवत् ॥(1.14) 54.

इदं ममोन्मूलयति स्म यश्छला-
दमुप्य वक्राणि यथैव सन्ति पद्-
तथैव दन्तान्दनुजज्ञयज्ञमा-
नहं(1.15) न गृह्णामि किमित्यभूयया ॥ 55.

गृहीतवानभ्यधिकं प्रभावतः
पतिर्गणानामिव दन्तपञ्चकम् .
मुखा(1.16)नुरूपीकृतसर्वविग्रह-
स्तमन्वगादाजिपु गन्धसिन्धुरः ॥

युगलकम् ॥

यो मम दन्तं छलादुन्मू(1.17)लितवांस्तस्य कुमारस्य यथा पण्मुखानि
सन्ति तथैव पट्संख्यान्दानवदलनदक्षान्दशनान(1.18)हं किं न दधामी-
त्यसूयया प्रभाववशादन्तपञ्चकमाददानो मुखसदृशीकृतसमस्तशरीर(1.19)
र्कदन्त इव गन्धहस्ती समरेपु तमन्वगात् ॥ 56.

दिगष्टकं जेतुमशेषमंशुमा-
नवश्यमष्टैव(1.20) वभार वाजिनः .
इमं त्वमुष्मै प्रतिपाद्य सूनवे
ध्रुवं गतस्संप्रति सप्तसप्तिताम् ॥ 57.

[विलङ्घनीयेन] ~—^१द्विहायसा
स्वकान्तिसर्वस्व[मिवापितं दधत्] ॥

एकेनैके(1 21)नैक एको जीयत इति युक्तम् अतोष्टौ दिशो जेतुं सूर्योष्टै-
वाश्वानवहत् अथ पुनस्तेपामश्वानां(1 22) मध्यादेकमश्वं दत्त्वा सप्ताश्वतां सूर्यो
गत इत्येवं कवीनां स्तुतौ योग्यो ह्यस्तमन्वगात् ॥ मयूरकण्ठ(1 23)सम-
वर्णत्वात्संभाव्यते विलङ्घनीयेनाक्रमणीयेन व्योम्ना दत्तं निजद्युतिसर्वस्व-
मिव दधत् ॥ 58.

विमुच्य(1 24)[ति दातुममुष्य?] — — —

— — — — — दधेः सुता मम .

इतीव बुध्या परिवर्ज्य कौस्तुभं

स्यमन्तकरशा(1 25**11)ङ्गभृता समर्पितः ॥ 59.

निपीथमार्ताण्ड इति क्षमातले

प्रसिद्धनामा सकलेषि तं मणिः .

मृगा(1 1)ङ्कमौलिस्सममीर्ष्यया धृतः

पितेव चूडाभरणं व्यभूषयत् ॥

अस्य दातुं लक्ष्मीसहोदरः(1 2) मणिः कौस्तुभो मया यद्यपसार्यते तर्हि
कौस्तुभसोदरी मह्यं कुप्यतीतीव बुद्ध्या कौस्तुभमदत्त्वा शार्ङ्गि(1 3)णा स्य-
मन्तको दत्तः रात्रिरविरिति भूतले प्रसिद्धो मौलिभूषणभूर्तस्तथा चन्द्रमौलेः
स्पर्धया हेतुभूतया(1 4) तेन पिता सूर्य इ[व] धृत हरश्चन्द्रमौलिः अहं सूर्य-
मौलिर्भवामीति स्पर्धया धृतः . स्यम(1 5)न्तकस्सुवर्णस्रावी जाम्बवज्जयप्राप्तो
मणिः ॥ 60.

पतिर्धनानामजगन्धवासिना

शिवेन दत्तस्त्व इ(1 6)व स्वतस्सखा .

उपागतो वा स्वयमेव रक्षितुं

प्रतार्यमाणो नडकूवरभ्रमात् ॥ 61.

1 Ms एके. 2 Ms 'हृदय'. 3 Ms. दत्त lc. under 1.23. 4 Ms. पृ ण वि. on margin. 5 Sic. for spelling. cf. Rigveda, X 72.8-9. 6 Ms 'सममीर्ष-
कायन'. 7 Ms. भौ' to 'त' lc at top of page.

धनेन कोशाधिपति(1.7)मृष्टे मृष्टे
व्ययीकृतेनाप्यसमाप्तसंग्रहः .
सुमेरुरत्नाकररोहणाचल-
प्रभावजैत्रो वरिवस्य(1.8)ति स्म तम् ॥ २ ॥^१

अजगन्धाख्यग्रदेशे निवसता शिवेन स्वसमीपाद्दत्तस्वस्त्रखा वैश्रव-
(1.9)ण इवोपागतः अथवा तस्मिन्नडकूबरभ्रान्त्या रक्षितुं स्वयमेव धनपति-
रागतः इवेत्युत्प्रे(1.10)क्षा. युद्धे युद्धे व्ययीकृतेनापि भाण्डागारेणासमाप्त-
स्संग्रहो यस्य स कोशपतिर्हेमाद्रिरत्नाक(1.11)ररत्नाचलेभ्योधिकस्तं सेवि-
तवान् ॥ 62.

भरक्षमो रक्षससंक्षयं प्रति
त्वयानुजोसावनुगम्यतां मृ(1.12)ष्टे .
इतीव वाक्यं सवितुर्यमस्स्वयं
नरात्मना राम इवानुपालयन् ॥ 63.

अतीव यो दुर्बल एव सर्वथा(1.13)
तमप्यधिष्ठाय वलिष्ठतां नयन् .
समाप्तशस्त्रास्त्रविधौ धनंजयो
वभूव सेनापतिरस्य शाश्वतः ॥ २ ॥^२(1.14)

राक्षसक्षयप्रवृत्तौ सौ कनिष्ठो भ्राता भवतानुगम्यतामित्येतत्पूर्वस्य वचो-
नुपालयन्मनुष्यरूपेण(1.15) यम इत्यारोपः तथा राम इवेति . स हि सवितुः
पितुर्दर्शरथस्याज्ञामपालयन् . तथात्यर्थ(1.16) यो दुर्बलस्तमप्यधिष्ठाय स्व-
यङ्गीकृत्यातिवलवत्त्वं नयन् शस्त्रकर्मण्यस्त्रकर्मणि चास्य ध(1.17)नञ्जयो-
र्जुनश्शाश्वतः सेनापतिरभून् . धनञ्जयाख्यो वायुश्च वलप्रदः ॥ 64.

1 Ms. "तेहि". 2 So Ms. 3 Ms. "क्षय". 4 Ms. "रक्षस". 5 Ms. "दया".
6 Ms. "नगाल". 7 Ms. "मित्येत्त्वं". 8 Ms. "कृता". 9 Ms. "तसे".

स सप्तसप्तेरपि विस्म(1.18)यमदा-
निति प्रभावानुदवाप सप्त यत् .
तदन्वशात्सप्त सरित्पतीनपि
त्रिपुष्करं नाम किमस्य(1.19) दुर्जयम् ॥

सप्तसप्तेस्सूर्यस्याप्याश्रयोत्पादकान्पूर्वोक्तान्सप्त प्रभावान्त्स यत्प्रापत्त-
तो हेतोः(1.20) सप्त समुद्रानपि स चाहमानो जितवान् अस्य त्रिपुष्करं किं
कथं दुर्जयम् . त्रिभ्यस्तप्तानाम(1.21)धिकत्वादिति च ॥ 65.

स सप्तभिर्वारिधिभिः पुरस्कृतं
विजीयमानैरिव रत्नसप्तकम् .
हरिप्रभा(1.22)वार्जितमूर्जितं दध-
न्न चक्षमे द्वीपपतीनपि प्रति ॥

विष्णुप्रसादप्राप्तं पूर्वोक्तं रत्नसप्तकं दधत्(1.23) अतस्संभाव्यते जितै-
स्सप्तभिस्समुद्रैर्दत्तमिवेति स द्वीपाधिपानपि नासहिष्ट ॥ 66.

स पूर्वैरङ्गार्थमि(1.24)व क्षमातले
मधुद्विपा स्थापकतामनीयत .
प्रपित्समानेन विहाय बुद्धतां
समुद्धतां म्लेच्छचिकिं(1.25*)त्सिर्नीं तनुम् ॥

शान्तं ब्रह्मरूपं त्यक्त्वा म्लेच्छच्छेदकं रूपं प्रपत्तुमिच्छता दैत्यारिणा
स च.ह(1.)मानः पूर्वैरङ्गार्थं स्थापकतामिव नीतः . स्थापकसूत्रधारः नटेन
च प्रथमाभिनीतं रूपं त्यक्त्वा रूपान्तरं कर्तुं कामेन सूत्रधारः क्रियते . 67.

विकण्टकीकृत्य स सर्वतो ध(1.2)रां
प्रतापपुंष्टांश्च विधाय भूभतः .

1 Ms. 'त्रिकेचित्'. 2 Copyist's note at top of p.2 of fol.12-अत्रापि देसकान्त-
रस्वर. 3 Is it बुद्ध? 4 Ms. नटेन to 'यत्' at top of page. 5 Comm 'धृष्टान्'
'धृष्टान्' would give the correct sense but would offend against metre.

क्रमेण दावाग्निरिवोदपीपद-
द्वनं प्रजातापस(1.3)मापनं कुलम् ॥

समस्तां भूमिं निष्कण्टकां कृत्वा भूमतो राज्ञश्च प्रतापेन धू(1.4)त्रां-
न्कृत्वा स धनमसंख्यं मेघं च प्रजातापनिवारकं कुलमजनयत् . अत ए(1.5)व
दावाग्निरित्युपमा ॥ 68.

समागतः पुष्करतीर्थयात्रां-
प्रसङ्गतः कञ्चन काल(1.6)मुर्वराम् .
पैरीक्ष्य सर्वाप्रपि योगिनां गुरु-
र्यथागतं भास्करमण्डलं ययौ ॥(1.7)

त्रिपुष्करे तीर्थे तीर्थयात्रया हेतुभूतया भूमिमागतः प्रसङ्गेन महीं प-
रीक्ष्य परिपा(1.8)ल्य स महायोगी यथागतं सूर्यमण्डलं प्रति गतवान् .योगी
च सूर्यमण्डलं(1.9) प्रविशतीत्यर्थच्छाया ॥ 69:

अचाहमानापि रराज मेदिनी
विगाहमाना रुचिरं(1.10) तदन्वयम् .
न वंशगुल्मेन तथा वनस्थली
यथा हि भग्नेत्र विभाति मौक्तिकैः ॥(1.11)

आहमानरहितापि भूमिश्शुभे रुचिरमधिकं यतः तत्कुलं धारयन्ती .
अ(1.12)त्र दृष्टान्तनाह अत्र वंशगुल्मे भग्ने सति सुक्ताफलैर्वनभूमिर्यथा
शोभते(1.13) तथा वंशगुल्मेन च शोभते वनभूमिः ॥ 70.

काकुत्स्थमिच्छाकुरधू च यद्दध-
त्पुराभ(1.14)वत्त्रिप्रवरं रघोः कुलम् .
कलावपि प्राप्य सचाहमानतां
प्ररुद्धुर्यप्रव(1.15)रं वभूव तत् ॥

श्रीराममिद्वकुं रघुं च धारयद्रघोः कुलं यत्त्रयः प्रवरा (1.16) यस्य त-
त्कृतयुगेभूत्तकुलं चाहमानभावं प्राप्य प्ररूढचतुर्थप्रवरं कलावभू(1.17)त्-
प्रवराणां वैपम्यमेव भवति तत्कुलं तु प्रवरचतुष्टयसहितमभूदिति ॥ (1.18) 71.

इत प्रभृति ब्रह्मेत्यन्तं कुलकम् ॥

आदित्यरश्मिदुरतिक्रमपारियात्र-
पार्श्वान्तरं(1.19**12)प्रतिदिनाध्वगकीर्तिकायाः .
सप्तार्णवीविषयशाश्वतवाडवाग्नि-
व्यापारपारगमनप्र(1.1)गुणप्रभावाः ॥

प्रवीरा. चाहमानस्य कुलमभूपयन्नित्यन्वय . आदित्यरश्मिभि(1.2)-
दुरतिक्रमं दुर्लङ्घ्यं यत्पारियात्रकपार्श्वान्तरं तत्र प्रतिदिनं पथिकः कीर्तिः
कायो येषां(1.3) ते तथा मत्समुद्रविषयशाश्वतो नित्यो वाडवाग्नेर्यो व्या-
पारः ज्वलनं(1.4)तस्य पारगमने पराभवे प्रगुणस्समर्थः प्रतापो येषाम् ॥ 72.

दृष्टस्वपूर्वपुरुषो(1.5)दयभूप्रदेश-
सेनारजोभिभवखिन्नसहस्रनेत्राः .
अश्रान्तयज्ञशततर्पितहव्य(1.6)वाह-
शुद्धान्तगीतभुजसाहससंप्रदायाः ॥

स्वपूर्वपुरुषस्यादित्यस्योदयभू(1.7)प्रदेश उदयपर्वतो दृष्टो येन तस्य
सेनारजसोभिभवेन खिन्नः खेदितस्सह(1.8)स्रनेत्रो यैस्ते . सहस्रनेत्र इति
साकृतम् . तथा अश्रान्तं नित्यं कृत्वा यज्ञशतेषु तर्पि(1.9)तो यो हव्यवा-
होप्रिस्तस्य शुद्धान्तस्स्वाहा वया गीतो भुजसाहससंप्रदायो येषां ते ॥ (1.10) 73.

वैवस्वतायुधभुजङ्गमसह्यमान-
निश्च्रोत्रतानधिगतोऽष्टचमूनिनादाः .

1 Ms. पाने. 2 Ms. 'प्र'. 3 Ms. प. ग. वि. १४ on margin 4 Copyist's
remark तेनैव उद्यमं योगेन भित्तमिः संपूर्णं पत्रम्. 5 Ms. 'हृ' 6 Ms. 'त्यो यो.
7 Ms. 'वाहाशु'. 8 Ms. 'तनु'. 9 Ms. 'प्रत्या'. 10 Ms. 'तेष्ट'.

त्त(1.11)जाधिपत्यभयदानमयापदान-
वांतांश्रुतिक्षपितनैर्ऋतचित्तदौस्थ्याः ॥(1.12)

वैवस्वतस्य यमस्यायुधैः पाशैर्भुजंगमैस्सह्यमानो यतो निष्कर्णतयान-
धिग(1.13)त उट्टसंघर्षाद्दो येषां ते तथा विभीषणस्याभयदानरूपं यदपदा-
नं साह(1.14)सं तद्वार्ताश्रवणेन क्षपितं निवारितं चित्तदौस्थ्यं चित्ते क्षोभो
यैस्ते . अयमर्थः(1.15) अस्मद्वंश्येन श्रीरामेणास्मै राज्यं दत्तमिति तैजि-
ष्णुभिर्विभीषणस्याभयं दत्त(1.16)मतस्तत्पक्षभूतस्यापि नैर्ऋतस्याभयं गलि-
तमिति.....(1.17)..... ॥ 74.

प्राचेतसाप्रियतमासुरतान्तखेद-
निर्भेदवे(1.18)दिकटकद्विपकर्णवात्याः .
पूष्णोदरज्वलननिर्वृतिनिर्विकार-
सारथ्यमुक्त(1.19*)मरुदीरितसारथुवादाः ॥

प्राचेतसीनां प्रियतमानां वरुणस्त्रीनां सुरतान्तखेदस्य(1.1) निर्भेदं
विदन्ति कुर्वन्ति . खेदहारिस्य इत्यर्थः . एवंविधाः कटकद्विपानां कर्णवात्या
ये(1.2)पाम् तथा यज्ञेषु पूष्णोदरो यो ज्वलनस्तस्य निर्वृतिस्सुखं तथा निर्वि-
कारो यतस्ता(1.3)रथ्यमुक्तो यो मरुत्तेनेरितस्ताथुवादो येषाम् ॥ 75.

कैलासशैलशिखराश्रयकि(1.4)चरेन्द्र-
कर्णामृतहृदपराक्रमगीतशब्दाः .
ईशानचन्द्रसहवासमहाविदग्ध-
दोर्द(1.5)एडकीर्त्यधरितद्युसरित्प्रवाहाः ॥

कैलासनिवासिनां सम्बन्धी कर्णयोस्सुधाप्रवाह(1.6)सदृशः पुरुषकार-

1 Ms. चान्त . 2 Ms. 'नैक' . 3 Ms. दीस्थ्याः . 4 Ms. 'पुंसग' .
5 Add नैर्ऋतस्य . 6 Ms. येषां ते . 7 Is it मिथितमिति ? . 8 Ms. साप्रवा .
9 Ms. प्राचीत . 10 Ms. सुतनु . 11 Ms. ये येषाम् . 12 Ms. स्ताम . 13 Ms. 'यध्द' .

गतिशब्दो येषां ते तथा ईशानचन्द्रेण सहवासे महाविद्ग्धो दौर्दे(। 7)एह-
कीर्त्या भुजयशसाधरितो जितो गङ्गौघो यैस्ते ॥ 76.

सेनाहयोद्गमितधूलिल(। 8)धूमवद्भू-
धृत्यल्पयत्नफणिशापितवासुदेवाः .
लक्ष्मीमुखोच्चरणलम्ब(। 9)सुधासधर्म-
माधुर्यकीर्तिसुखितीकृतसप्तलोकाः ॥

एवमष्टदिक्पालप(। 10)राजयध्वननमुक्त्वा हरिसेवामाह सेनाश्वैरुत्था-
पिता या धूलिस्तर्था लघूम(। 11)घन्ती या भूतस्या धृत्यर्थ धारणार्थम-
ल्पयत्ने फणिनि शेषे शायितो वासुदेवो यैस्ते(। 12) तथा अत एव लक्ष्म्या
मुखोच्चरणेनेव लम्बं सुधासधर्मामृतसमं माधुर्यं यस्याः(। 13) तथा कीर्त्या
सुखीकृतारसप्त लोका यैस्ते ॥ 77.

ब्रह्मारविन्दमकरन्दकणान्तरङ्ग(। 14)-
तौरङ्गधूलिविरसीकृतदिव्यभृङ्गाः .
श्रीचाहमानकुलयुज्ज्वलयांवभूवु-
दोर्म(। 15)एहनाभरणभूवलयाः प्रवीराः ॥

ब्रह्मकमलव्यापिवाजिरजोविर(। 16)क्वालिकुलाः तथा दोर्मएहलस्या-
भरणं भूवलयो येषां ते ॥ 78.

रिक्थक्रमादुप(। 17)[नतं] नलिनीशुजङ्गा-
दारभ्य यद्वमु ददुशरणागतैभ्यः .
वाणिज्यवर्षितमित्रानुदि(। 18)नं तदेषां
प्रापोत्तरोत्तरविशिष्टदशाप्रवेशम् ॥

1 Ms. 'दार्दक'. 2 Ms. 'वन्' 3 Ms. 'देव'. 4 Ms. 'नेवण'.
5 Ms. 'न्या crossed' 6 Ms. 'प्रापोमुत्तर'.

सूर्यजादंरिक्थक्रमादुगनतं प्रा(1.19**13)प्तं वसु तेजो धनं च ते शर-
रागतेभ्यो चददुस्तद्वाणिज्येन व्यवहारेण वर्धितमिव तद्वसु उत्तरो(1.1)त्तरं
विशिष्टदशाया अनुप्रवेशं प्रापत् ॥ 79.

वास्तोष्पतेस्समरपर्वसहायतार्थ-
मायासितैस्स(1.2)ततमूर्ध्वगतागताभ्याम् .
प्रेतप्रभोरसुशकैरपि नेतुमुर्व्या-
स्तैस्स्वेच्छयैव विदधे त्रिदिवे निवासः ॥(1.3)

वास्तोष्पतेरिन्द्रस्य सङ्ग्रामेषु साहायकार्थमूर्ध्वगतेनाकाशगमनेन तथा
आगतेन आकाशाद्भुवर्वा(1.4)वरोहणेन च नित्यं खिलैः तथा यमस्यापि भूमे-
स्सकाशात्रेतुमशक्यैस्तैस्स्वेच्छयैव स्वयमेव स्वेन निवा(1.5)सः कृतः ॥ 80.

अष्टासु दिक्पतिपुरेषु यथेष्टमेपां
रक्षःक्षयोपकृतये कृतिनां स्थितानाम् .
भूः स्तम्भि(1.6)ताष्टगिरिमण्डपदिग्दिपेन्द्र-
स्तम्भाष्टकेन समपद्यत राजधानी ॥

अष्टसु लोकपालनगरेषु(1.7) रक्षसिं विनाशेनोपकारार्थं स्वेच्छया रा-
क्षसिंविनाशार्थं स्थितानामेषां चाहमानवंश्यानां राज्ञां भूमिः राज(1.8)धानी
नगरी संपन्ना स्तम्भितान्यष्ट गिरय एव मण्डपानि येन तद्दिग्दिपेन्द्राणा-
मेव स्तम्भानामष्टै(1.9)कं यस्याः . राजधान्याश्च मण्डपधारणार्थं स्तम्भा
अष्टौ भवन्ति ॥ 81.

वंशे तेषामशेषप्रथमनृपभुञ्जां(1.10) कीर्तिसम्पद्भलाका-
प्रेमारम्भानुकूलच्छविसदसिपदाम्भोदविश्रान्तिशैलः .

1 Ms. 'सूर्यजादरि'. 2 Ms. has 'रि. वि. २५' on margin. 3 Ms. 'सुगर्भे'.
4 Ms. 'रिन्द्रस्य'. 5 Ms. 'मानरो'. 6 Ms. 'स्तैस्स्वे'. 7 Is it स्वर्ग ?
8 Ms. 'रक्षः'. 9 Ms. 'पलत'. 10 Ms. 'रक्षाम'. 11 Ms. 'ने' to 'ग' le. on margin.
12 Ms. 'रक्ष'. 13 Ms. 'मष्टकं'. 14 Ms. 'भुजा'. Is it 'विश्रान्तिशैलः'? 15 Ms. 'दृच्छे'.

कैलासोत्सङ्गस(1.11)द्वीतकंसभिकशिवादिष्टगन्धर्वरामा-
गातव्योद्दामकर्मा समजनि वसुधावासवो वासुदेवः ॥(1.12)

तेषां कुले वासुदेवनामा राजा जातः . समस्तानामादिराजानां या की-
र्तिसंपत्सैव बलाका(1.13) तस्याः प्रेमारम्भे सन्संधुर्योसिपटस्त एवाम्भोद-
स्तस्य विश्रान्त्यर्थं शैलः पूर्वेषां कीर्त्तिवर्धक(1.14) इत्यर्थः [तथा च] कैला-
सोत्सङ्गे सभिकेन शिवेनादिष्टाभिर्गन्धर्वरामाभिर्गातव्यान्धुद्दामक(1.15)र्माणि
साहसानि यस्येति भद्रम् ॥

82.

श्रीलोलराजसुतपरिडतभट्टनो-
राजात्मजो वि(1.16)वरणेन सुबोधमाधात् .
सर्गं द्वितीयमशनैरिह जोनराजः
पृथ्वीमहेन्द्रविजयाभिधका(1.17)व्यराजे ॥

पृथ्वीराजविजयविवरणे द्वितीयस्सर्गः ॥

[तृतीयः सर्गः]

समभूद्य[दा स खलु दा](1.18)ननिधि-
 र्वष्टपुस्तदा सुमनसो जलदाः .
 परिकम्पतां यशसि हानिभया-
 त्सुरशास्त्रिणां स्वय(1.19)मिव स्त्रलिताः ॥

यदा वासुदेवो जातस्तदा मेघाः कल्पवृक्षाणां पुष्पाणि ववृषुः . अत्र
 सम्भाव्यते य(1.20)तो दानेन निधिरतो यशोविषये हानिभयात्कम्पमानानां
 कल्पवृक्षाणां स्वयं पतितानीव(1.21) . कल्पवृक्षेभ्योऽप्यधिकं दातेत्यर्थः ॥ 1.

ननृतुर्दिनं सकलमप्सरसः
 परिदध्वनुर्विजयवृ(1.22)न्दुभयः .
 प्रमदं दधुर्यममृतोद्धरणा-
 त्पुनरेव तं सुमनसोन्वभवन् ॥

अप्सरसो ननृतुः [पठ](1.23*)र्हा दध्वनुः . सकलं दिनमित्यनेनोभ-
 योर्वाक्ययोस्संबन्धः . अमृतलाभेन देवा यं हर्षं प्राप्सुस्तज्जन्मना(1.1) पुनरेव
 प्रापुः ॥ 2.

द्युनदीहृतैः कनकतामरसै-
 र्भरुतो ववुर्विरचिताभरणाः .
 गगनात्मना शशिशिरो(1 2)मणिना
 प्रकटीकृता कनकवृष्टिरिव ॥

गङ्गाहेमपद्मैः कृतभूषणा वायवो ववुः अतस्संभाव्यते(1.3) आकाश-
 रूपेण शशिशोखरेण सुवैर्णवृष्टिरिव सुक्ता ॥ 3.

1 Ms. 'कम्पितां. 2 Ms. क' to 'णां' le. under 1-19. 3 Ms. 'प्यानि.
 4 Ms. 'हृद'. 5 Ms. 'स्वय'.

दिवमुच्चकैरभृत तस्य यशो
जल(१४)दैर्विना जलकरैः पतितम् .
परिपीडितादमृतदीधितितो
विनिरित्वरैरिव सुधापृषतैः ॥

तस्य(१५) यशो द्यामपूरयत् मेघैर्विना जलकरैः पतितम् यद्यशसा पी-
डिताघन्द्रान्निर्गच्छद्भिरमृतकरै(१६)रिव . इत्वैरिति सृंजीञ्जशां प्करप् ॥ ४.

सवितुः कुले कति न भूपतयो
भुजशालिनः समभवन्नपरे .
स(१७) पुनर्यथा व्यवजहार तथा
न भगीरथो न सगरो न रघुः ॥

सूर्यस्य कुले परे कति न राजानो भुजाभ्यां शो(१८)भमानाः प्राग्जा-
ताः स वासुदेवस्तु यथा व्यवहारमकरोन्न तथा भगीरथादयः ॥ ५.

न स पर्वतो न त(१९)दरण्यमभू-
न्नगरी न सा मरुमही न च सा .
स विनिर्ममे न खलु यत्र नृप-
स्सरसीः प्रपास्सुरगृ(११०)हाणि मठान् ॥

स राजा सरस्यादीन्यत्र नाकरोत्ते पर्वतादयो नाभवन् . सर्वेषु पर्वता-
दिषु सर(१.११)स्यादीन्कृतवानित्यर्थः ॥ ६.

न शिखाण्डिनो जलधरं प्रथमं
न चकोरकाश्शुचिनिशाशशिनम् .
न पिका(१.१२)स्तथा तरुणमाम्रवंनं
जहृपुः प्रजास्तमवलोकय यथा ॥

1 Sic. cf. Pāṇini, § 2 163 इण्णञ्जशां प्करप् Katantra, 4-4 48 सृंजीञ्-
जशां प्करप्. 2 Ms. 'त' lc. under 1 11. 3 Read 'वण' (Pāṇini, 8 4 5.)

यथा तं दृष्ट्वा जनास्तुतुपुस्तथा न म(1.13)यूरादयो मेघादीन्दृष्ट्वा तुष्य-
न्ति. मेघादिभिरिव मयूरादयस्तेन प्रजा दत्तवृत्तय इत्यर्थः ॥(1.14) 7.

न हिमाद्रिणा मलयजेन तथा
शिशिराभवच्चिरमनेन यथा .
न सुमेरुणा न मणिभूमिभृ(1 15)ता
वसुमत्यपि क्षितिरेनेन यथा ॥

यथानेन राज्ञा हृततापा भूरभून्न तथा हिमाचलचन्द(1.16)नाभ्याम् .
यथामुना भूर्धनवत्यभून्न तथा सुमेरुरोर्ह[णाभ्याम्] ॥ 8.

[कमलालया] ~ ~ वती क(1.17)[मला]
[प्रविहाय] यागतवंती वृपतीन् .
कमलोपमादपि तदङ्घ्रियुंगा-
त्प्रणिपत्य तां पुनरवापु(1.18)रमी ॥

या लक्ष्मी राज्ञस्त्यक्त्वागतवती ताममी अपि राजानस्तत्पादपद्मद्वयं
प्रणम्य ततः प्रापुः . अ(1 19)त एव कमलालयेति विशेषणमर्थवत् . तत्सेव-
कानामेव राज्ञां श्रीरासीन्नान्येषामिति भावः ॥(1.20) 9.

मखभूमिगैश्शतमखप्रमुखै-
ररुदन्यतो दिगधिपप्रमदाः .
मखधूम्यया निरपवादमर्तः(1.21)
परिवभ्रमे हि ततदिक्तव्या ॥

अस्य यज्ञगतैरिन्द्रादिभिर्हेतुभिस्तद्रामा अरुदनुदन्तीति य(1.22)ज्ञा-
तमिति शेषः अतस्तन्मखधूमजालेन च्छादितदिगन्तेन निरपवादं कृत्वा
भ्रान्तम् . अयमर्थः(1.23) मख[धूमेनैव] लोकपालस्त्रीणां वाष्पनिर्गलनमभूत्

1 Ms. रोहि . 2 Ms. 'गवती . 3 Ms. 'मगा' . 4 Ms. 'अपि' is. under 1. 18.
5 Ms. 'मतोः . 6 Ms. 'क्षिति' .

लोकास्त्वजानन् चिरं पतिप्रवासो वाप्स(1 24**14)हेतुरिति न तु स तासाम-
भूत् तद्यज्ञेषु इन्द्रादीनां पोपलाभात् अतो यन्नधूमेन दूपणं न प्राप्तम्॥(1 1);10.

सुरसद्यनामविरतापचितौ
द्रुममस्तके न कुसुमं दृष्टशे .
अपरागिणं विदधिरे पवनं
नभसा.गतं कचन नोपवनम् .
अपरागवानपि वहन्नशनैः
पवनोभवत्क(1 2)चन नोपवने ॥

देवाना नित्यपूजायां मत्यां तरुविटपेषु पुष्पं न दृष्टम् ततो हेतो. का-
प्युद्याने जना वायुम(1.3)परागिणं सद्योपं न विदधुः . परागाभावेप्यपरा-
गिण न विदधुरिति विभावना क्वचित्

अपरागवान(1.4)पि वहन्नशनैः. पवनोभवत्कचन नोपवने

इति पाठः ॥

11.

चरणैस्त्रिभिल्लुटितसंघटितै-
व्यहरत्सु(1 5)खं स्मरहरस्य वृषः .
पदमुद्रिता नियतमस्य सटा
न हिरण्मयी न समपादि मही ॥

स्मरहरस्य(1 6) वृषो धर्मस्सुरेण व्यहरत् . अत्र हेतुः त्रिभिः पादैः पूर्वं
विच्छिन्नैरथ संघटितैश्चतुष्पाद् धर्मोभूदित्य(1 7)र्थः नूनमस्य वृषस्य चतुर्भिः
पादैः कृतमुद्रत्वाद्भूमसुवर्णमयी संपन्ना . संनिस्थानेषु भूमसुवर्णमजी(1 8)ज-
नदित्यर्थः . हरवृषो यत्र संचरति तत्र जातरूपं जायत इत्यागमः ॥ 12.

1 Ms. ५ रा नि ११ vertically on margin 2 Ms 'अप' to 'वनम्', lc on margin,
this reading is commented upon, and the next one, though in Ms, is men-
tioned by comm as rar. lect. 3 Ms 'गिणा'. 4 Ms. 'देव'. 5 Ms 'ख'.

यशसा भृता जलधिवि(1.9)ष्णुपदे
 शशिमण्डलं न न वभूव मही .
 न कलङ्कवन्न च विधुन्तुदव-
 त्कलिना पुनः रुचिदवापि पदम् ॥(1.10)

तदीयेन यशसा भृता भूत्समुद्राकाशे चन्द्रमण्डलं न नाभूत् अपि
 त्वभूदेवेत्यर्थः . कलङ्केन राहुणा य(1.11)था पदमवापि तथा कलिकालेन
 कापि न स्थानं लब्धम् . अयमर्थः समुद्र एवाकाशं तत्र यशश्शुभ्रा भूमि-
 (1.12)रेव चन्द्रोभूत् चन्द्रस्य कलङ्कोस्ति राहुश्च बाधते यशश्शुभ्रभूमण्ड-
 लस्य तु कलिः कलङ्कराहुरूपो(1.13) नासीदित्यर्थः ॥ 13.

सुरमन्दिरैर्दिशि विदिश्युदितं
 मरुतां पतिर्मखमहीष्ववसत् .
 अमरावती किम(1.14)पि कालवशा-
 द्व्यथिताभवत्पथिकयोपिदिव ॥

देवगृहैस्सर्वदिक्षुलसितम् यज्ञभूमिष्विन्द्रोवसत्(1.15) कालवला[दम-
 रावती] पथिकस्त्रीव व्यथिताभवत् ॥ 14.

उपनिन्द्यरे शिखरिणो लघुतां
 पृथुना नतां न च(1.16) ~ ~ ~ ~ ~ .
 ~ ~ ~ ~ ~
 ~ ~ ~ ~ ~ कृते ॥

पृथुत्तान्ना राज्ञी इ[न्द्रे]ण (1.17) 15.

[Line 18 missing]

रणं

क्षितिमित्यगात्क इव न क्षितिभृत् ॥

देवगृहकृते पर्वतानां शिलाः खण्डिताः समिद्धे च वृ(1 19)त्ता दा-
रिताः चित्रार्थं गैरिकादय उद्धृतास्ततस्सर्वे पर्वताः स्थितिमल्पप्रमाणत्वं
प्रापुः ॥ 16.

मुहुरीत(1 20)यः प्रधिविशुर्न भुवं
भुवनान्तरे कचिद्विवात्तपदाः .
यदि वा क तां विरचयन्तु पदं
परिपूर्तितास्सुकृतिभि(1 21)र्हि दिशः ॥

ईतयोतिवृष्ट्यादयो भुवनं नं प्राविशन् अतस्संभाव्यते काप्यन्यस्मिन्भुवने
कृतास्पदा. अथ(1.22) वा नैतन् कस्मिन्भुवने ईतय. पदं कुर्वन्तु . द्विर्यस्मा-
दर्थे. तदीयाभिस्सुकृतिभिरशोभनैः कर्माभिर्दि[शः पूरि](1 23)ताः ॥(*) 17.

अतिवृष्टयो ववृधिरे सजल-
नयनैः परं रिपुकुरङ्गदृशाम् .
अनवग्रहं स्वमपि सत्पुरुषाः
प्रतिपेदि(1.1)रे सततभाग्यमथाः ॥

रिपुस्त्रीणां सवाप्सैर्नैरैरतिवृष्टयः पुष्टाः... नित्यभाग्यमयास्तत्पुरुषाः
स्वमाकाशम(1 2)नवग्रहमृष्टिप्रतिबन्धं प्रतिपन्नाः अविद्यमानो नयो ग्रहो
नैयत्येन विसर्गो यत्र तत्त्वं संवित्स्वभावं प्रतिपन्नाः(1 3) नवग्रहरहितं स्व-
मिति विरोधः ॥ 18.

क्षितिरग्रहीत्क्रमपि दार्ढ्यगुणं
कचिदाखवो न खलु चलनुरमृम् .(1 4)
अत एव तां परमनिर्विवरां
विपदां गणा न परितस्तरिरे ॥

1 Ms. 'त' le. under l 20.

2 Ms. न le. under l. 21.

3 Ms. 'या

पुत्र (1) 4 Ms. 'स्वपु'.

वक्तुमशक्यं दार्ढ्यगुणं भूर्लेभे मूपका भू(1.5)मिं न खनितवन्तः अत
इव विच्छिद्रां भूमिमापदां गणा नैवाच्छादयन् ॥ 19.

शुकवाहने सतततृप्तिमेये(1.6)
न दधुश्शुकाः कचन शालिभयम् .
कतुधूमतो दिशि दिशि प्रसृता-
दुपलोभिरे न विपर्यं शलभाः ॥(1.7)

शुका वह्निवाहा इत्यागमः . शुकवाहनेत्तले नित्यनृप्ते इव शुकाश्शाली-
नां भयं न दत्तवन्तः . तेषां पावकवृष्टौ(1.8) सत्यां वृष्टत्वात् . सर्वदिक्षु वि-
सारिणो यज्ञधूनाद्धेतोरिव शलभा आश्रयं न लब्धवन्तः ॥ 20.

न निवेशितैर्गिं(1.9)रिगुहासु तथा
न तथा पुरं पितृपतेः प्रहितैः .
चरणाग्रैर्नृपतिभिर्नृपति-
स्त यथा प्रजास्सुख(1.10)वतीरकरोत् ॥

प्रणामितै राजभिस्त राजा प्रजास्सुखिता यथाकरोत्तथाद्रिगुर्हासु प्र-
वेशितैः(1.11)तैर्नाकरोत्तथा न च यमपुरं विसृष्टै राजभिरकरोत् . पलायितानां
पुनरुदयाशङ्कया मारितानां(1.12)ये मुक्तास्तेपामुदयाशङ्कयेति भावः ॥ 21.

उपयोगवान्यदि रणार्थमभू-
त्स्वयमेव तन्मखमहीष्व(1.13)वसत् .
भुजयोर्वलादभयदानपतिं
दनुजागमे तमनयन्मघवा ॥

इन्द्रो वासुदेवस्य रणार्थमुपयोगी(1.14) यद्यासीत्तदा इन्द्रस्तदीययज्ञ-

1 Ms. 'सिमये. 2 Ms. इव lc. under 1. 7. 3 Ms. 'रिव lc. under 1. 8.
4 Ms. 'उदनु.

भूमिषु स्वयमेवावसत् दानवयुद्धागमे तमिन्द्रो भुज(1.15)वलेनाभयदाता-
रमनयत् ॥ 22.

व्यसनैरसावतितरां मलिनै-
रपि सप्तभिस्स्वयमधो विहितैः . (1.16)
— — — — स[क]लदिग्विजयं
[तु]रगैरिव — भल — — मान् ॥

... [स]प्तभिः... . (1.17) . 23.

[Lines 18, 19 missing]

त्र — — नेन सा वसुमती विदधे ॥

स राजा भुजवलेन यद्धूमिं धृतवास्ततो हे[तो].....(1.20)
....सत्यार्थोभूत्. क्षितिं विध्रतीति व्युत्पत्तिर्मृपाभूत् भूर्वसुधा
सत्यार्थतामधात् यतोनेन राज्ञा भूर्व(1.21)सुन्धरा वसुमती सतेजास्सधना
च कृता . स राजैव भूमेर्वसुभूत आसीदित्यर्थः ॥ 24.

नृहरिस्स्वयं(1.22) [स वसुधां यदधा-
दजंहुर्म]द्रं तदिति दिक्करणः .
अनहंकृतिं [फणि]पतिं व्यदधा-
त्कलिपन्नगे(1.23) — — — — — ॥

[नराणां] मध्ये हरिस्सिंहो ना चासौ हरिस्तरुणमिहश्च स भूमिं यद-
धात्त(1.24).....मुद्रहनाधिकारहरणादिति भावः सिंहे
च सति गजा मदं त्य(1.25**15)जन्ति सं भूमिं यदधात्त एवं शेषमनहङ्कृतिं
निरहङ्कारमकरोत् कलिसर्पे गरुत्मता(1.1) राजा यदि बहर्त्तुं भुवो दुरित-

1 Ms. "नन". Is it वनेन ? 2 Ms. "निष्ट". 3 Ms. "जाह". 4 Ms. "नष्टृदि".
5 Ms. "मनि". 6 Is it दिग्बन्धिदिने ? 7 Ms. has ५ नि १७ vertically on margin.
8 Ms. स to "व crossed. 9 Ms. "निहडा". 10 Is it बहर्त्तुं or बहन्त्तुं ?

भारं यन्न्यवर्धयदलघूभवंती^१ भूमिं वहञ्शोपो नि(1.2)रहङ्कारो जात इत्यर्थः
 (1.3) कश्चिमारणात्फणिपतिस्तुष्यतीति
 चित्रम् ॥ 25.

भुवमुद्धरन्नजनयन्वरकं
 प्रममाथ तं मधुरिपु(1.4)श्च पुनः .
 स पुनस्तथा त्रिदिग्मर्जितवा-
 न्क्रतुभिश्च तं सुवसतामनयत् ॥

भूमिमुद्धरन्मधुरिपुर्नरकमु(1.5)दपादयत् ततस्त एव नरकं हतवान्
 स राजा पुनर्भूमिमुद्धरन्निरुपद्रवां कुर्वस्तथा स्वर्गमर्जि(1.6)तवान्स तं स्वर्गं
 यज्ञैस्सुवसतां यथानयन् . यज्ञवप्रा देवास्स्वर्गं सुखमासन्नित्यर्थः ॥ 26.

अतिसं(1.7)कुचन्नवयवैस्सकलै-
 र्यमधस्स्थितो वहति कूर्मपतिः .
 उपरि स्थितस्सकलभूमिभृतां
 स विकस्वरः (1.8)क्षितिभरं तमधात् ॥

भूमेरधस्थितः कूर्मराजोऽङ्गैस्सङ्कुचन्यं वहति तमेवायं राजा राज्ञामु-
 परि स्थि(1.9)तस्स राज्याङ्गैर्विकसितोवहत् ॥ 27.

अवहेलया यदकरोत्स किम-
 प्यतिदुष्करं किमपि येन विधेः(1.10) .
 तत एव न ध्रुवमपन्नपर्यां
 तदधिष्ठितां स वसुधामरिशत् ॥ 28.

यदि वा शुचेरजनि यस्य कुले
 स विधे(1.11)र्गतिः परिभवेष्वभवत् .

1 Is it 'न्यवर्धयदलघूभवंती' ? 2 Ms. 'वन्त'. 3 Ms. 'द्वन्द'. 4 Ms. 'नगृ'.
 5 Ms. 'धया. 6 Ms. 'मन्विग'. See Comm. 7 Ms. 'धेः गे'.

भगवान्स्मरन्नुपकृतिं न तत-
स्तदलङ्कृताः परिवभूव दिशः ॥

मोयत्रेन यत्नम(12)पाठ्यत्ताद्विधिनापि कर्तुं यदुष्करम् अत एव ल-
ज्जया . ध्रुवं संभावनायां . स विधिस्तदाश्रितां भुवं(13) नारिशद्विसित-
वान् . रिश हिंसार्थस्तौदादिकं . अविशदिति पाठश्चिन्त्यः अनुकूलस्य विधे.
प्रवे(14)शस्य विवक्षितत्वात् वक्ष्यमाणपक्षान्तरस्यान्वयाभावाच्च ॥

यदि वेति पूर्वमम्भावनायाः पक्षा(15)न्तरमाह . यस्य कुले जातस्त
चाहमानो विधेरसुरैः परिभवे शरणमभूत् तस्माद्धेतोरुपकारं स्म(16)र-
न्भगवान्त्रिविधस्तदभ्रपिता दिशौ नाव्यथयन् . 29.

सोऽर्ध्वर इत्यन्तं कुलकम् ॥

चरणपि यो मदनुगं व्य(17)धये-
न्मुखभङ्गनं मुकरमस्य मया .
इति ते कथां स्मरति धर्मपरां
न कलिर्मुखं कचन दर्शयन्ते ॥(18)

यो मत्सेवकं पादेपि व्यथयेत्तस्य मुखभङ्गो मया क्रियते इमां धर्मेनि-
ष्टां तव प्रतिज्ञां यत्स्मरति ततो नृ(19)नं कलिर्मुखं क्वापि न दर्शयते .
कलिना हि त्वदाश्रितो धर्मः पादंगण्डियि(?) इति भावः ॥ 30.

तत्र पा(1.20)दयोरपमृतास्तविधा-
द्भयविह्वलाः [पुनर]भाग्यशर्तः .
अतिरोहिताः कमलया क्षितिपाः
प्रति(1.21)जज्ञिरे तदनु पस्पशिरं ॥

1 Ms 'मदद्' 2 Ms 'पादच'. 3 Dhātupātha, Tūdādi, 140. 4 Ms 'यस्य
मनु'. 5 Ms 'ता दिशि' 6 Sic. Evidently verse 28 is meant, but metre
does not allow that to begin with 'मो'. 7 Ms, 'रुद'. 8 Ms 'येद'. 9 Ms. 'हन'.

तव पादयोस्समीपान्नष्टा अत एव भीता अभ्याग्यशतैर्लक्ष्यानाच्छा-
दि(1.22)ता राजानो नूनं परिज्ञाताः [ज्ञानस]मन्न्तरमेव पस्पशिरे बाधि-
ताः.....अपस्तृतैः(1.23) भयविह्वलैरिति तृतीयावहुवच-
नान्तः पाठश्चिन्त्यः . पस्पशिरे स्पृशेच्च पाठो. विमृश्यः. पस्पशिरे (1.24*)
[इति स्पश वा]र्धने इत्यम्य लिटि रूपं . राजद्रुहं परिज्ञाय लोका बाधन्ते ॥ 31.

भविता पुरस्सहचरैर्द्विपतां(1.1)
वरिवस्यतां नृप भवच्चरणौ .
इति सूचितं खलु तवैव नखै-
र्यददर्शयन्प्रतिनिधीननुगान् ॥

हे नृप त्वत्पा(1.2)दौ शरणीकुर्वतां शत्रूणां सहचरैः पुरो भविता भ-
विष्यते इत्येतत्त्वन्नखैरेव सूचितम् . अत्र साध्ये साधन(1.3)माह . भवन्न-
खाशत्रूणां प्रतिनिधीन्प्रतिबिम्बाच्छत्रूणामनुगानदर्शयन् भवन्नखेषु निर्म-
लत्वा(1.4)न्नमन्तो भवद्द्विपैः प्रतिबिम्बिताः ते प्रतिबिम्बा भवच्छत्रूणां
सहचरा पुरो वर्तन्ते ईत्यर्थः . त्वत्पादसेवका(1.5)नां सहचरसामग्री भवतीति
भावः ॥

32.

न हिमालयो न हिमवत्तनया
न हिमश्रुतिर्न हिमशैलनदी .(1.6)
हिमवत्सखो न च हिमाद्रिवृषो
हरहृष्ट्ये तव यशांसि यथा ॥

यथा त्वद्यशांसि हरस्य हर्षाय तथा(1.7) न हिमालयाद्याः भवद्यशो-
भिर्विश्वस्य पालनादिति भावः .

33.

हृद्यङ्गमं न जलजन्म विधे-
[न] म(1.8)[धु]द्विपो भुजगतल्परुचिः .

1 Ms. नूनं. 2 Ms. 'ज्ञात'. 3 Ms. पस्पशिरे. 4 Dhātupātha, Bhū-ādi, 912..
5 See note 4, p.71. 6 Ms. भावि. 7 Ms. 'समलो'. 8 Ms. भवद्दि.
9 Ms. 'न्तेल', 10 Ms. नदि. 11 Ms. 'मेच'.

स्फटिकाचले न च शिवो रमते
तव कीर्त्तिभिस्स यदि सर्वगतः ॥

विधेर्न(19)क्षणं पुण्डरीकं ह्य तथा ध्रुवं न भवति विष्णोश्च तथा शेष-
शय्याभिलाषो न भवति कैलासशैले च तथा हरो न भवति(10) यदि,
यस्मादर्थं स ब्रह्मा हरिर्हरो वा तव कीर्त्तिभिर्हेतुभिस्सर्वगतो रमते त्वत्कीर्त्ति-
सर्वगतां द्रष्टुं(11) स भ्रमतीति पुण्डरीकादौ न रमतीति भावः ॥ 34.

पृथिवी त्वया फलवती विहिता
ऋतुभिर्हि ते जल(12)मुचो जलदाः .
उपतिष्ठते हविरिनं ज्वलना-
त्परिपूर्यते द्विजपतिश्च ततः ॥

त्वया भूर्बहुफला सम्पा(1.13)दिता यतो यज्ञैर्हेतुभिर्मेषा वृष्टिममुचन्
हविराहुतिरिनमादित्यमुपतिष्ठते . अग्नौ प्रास्ताहुति(1.14)स्सम्यगादित्यमुप-
तिष्ठते इत्यागमात् . ततश्चन्द्रश्च पूर्णो भवति . 35.

[उ]दरं भरिस्तव शिखी यजनैः(1.15)
[सु]हृदस्सुरावा ~ पुवढत्यनिलः .
न विभाति खं न निगमध्वनिना
य[जमा]नतां न भवता न धृता ॥

त्वत्कर्तृ(116).....[उ]दरं विभक्तिं पोषयति.....
मेस्सुराद.....[निग]मशब्देन खं(117) न [न शो]भतेपि तु शोभते
भवता यजमानभावो न न धृतः ॥ 36.

इ ~ ~ ~ ~ ~ ती¹¹ -
जगदु[हिं या](1.18)स्त्रिजगतीप्रकृतीः .

1 Ms. 'कपु'. 2 Ms. त' to 'व' lc under 19 3 Ms. तथा lc. under 1.9.
4 Ms. तथा lc under. 1-10. 5 Ms. 'ति स्मरं'. 6 Ms. 'परिष्ट'. 7 Manu, 3.76.
8 Ms. 'भवा'. 9 Ms. 'मेख'. 10 Ms. 'भिते'. 11 Ms. 'कैव'.

यदि ता भवानुपकरोति सदा
तदत्तं सुरैर्भवेत् एव [न]मः ॥

त्रिजगत्याः प्रकृती(1.19)रुपादानकारणानि सतीर्विभोः परमेश्वरस्य
मूर्त्तीभूम्यादिका या जगदुस्ता इ.....(1.20)भवान्निव्यं यदुपकरोति
तत्किं सुरैः न तान्नमस्यामः तुभ्यमेव नमः ॥ 37.

~~~~~(1.21)~रितै-
विनमन्मुखश्चिरमभूद्वचनैः .
न परीक्ष्यतां कथमसौ पृथिवी-
परिपा[ल]~~~~~(1.22)~कम् ॥

ब्रह्मप्रोक्तैः पू[र्वोक्तै]र्वचनैस्तवै.....(1.23**16) 38.

* * * * *

1. Ms. पृ. उ. वि. vertically on margin.

2 Copyist's remark—इत ऊर्ध्वं दिवाणि पत्राणि प्रायो गलितानि.

[चतुर्थः सर्गः]

* * * * *

हामदभृतोप्यवमन्यमाने .
देवस्स ताक्ष्यं इव वाजिनि वासुदेवो
हन्तव्यमृत्युमुखसंमु[खदुष्टसत्वः].(11)

स वासुदेवस्तेन भ्रात्रान्वितो निरगान् कीदृशः सुखा सुखावहा गति-
र्यस्य तस्मिन्नश्चे निपण्ण[ः मत्तह](1.2)स्तिनो जितवति हन्तव्यानि मृत्युमुखा-
नि संमुखं दुष्टसत्वानि येन मः मृत्युमुखानीति दुष्टसत्व .....(13)-
प. . यथा ताक्ष्यं गरुडे निविष्टो वासुदेवो नारायणो निरगात् नागा भुजगाः
दुष्टसत्वा दैत्याः शोभना [ग](1.4)तिर्यग्भ्येति च ॥

1.

एतन्न कौतुकविधायकमादिदेवो
यद्यद्रिवासरुचिरेति किरातलीलाम् .
चित्रीयते त्व(1.5)वनधीरपि वासुदेवो
लीलाकिरातसराणि स यद्दाललम्बे ॥

अद्रिवासे रुचिर्यस्य स आद्रिदेवो गिरि[शो] (1.6)यत्किरातरूपमवहत्त-
न्नाश्चर्यम् अद्रिस्थानां किरातप्रहणोपपत्तेः इदं तु चित्रीयते आश्चर्यं भव-

1 Copyist's remark at the top of the page—अस्य पत्रस्य स्थानं सम्बन्धं निश्चेतु
न शक्यते. 2 Restore भ्रात्रान्वित सुखगन्धै निरगात्किपरयो नागाग्महा. 3 Ms. इतं .
4 Ms. नागा . 5 Read किरातरूपम् .

[ति] (1.7) यन्नवनंधीर्यस्य अवनने रक्षणे धीर्यस्येति च स राजा लीलया किरा-
तत्वमग्रहीत् . चित्रकं आश्रये इति क्यच् ॥ 2.

सर्वा[भिरेव] (1.8) मृगजातिभिरैकमत्यं
निर्माय मानमवधीर्य पशुत्ववृत्त्या .
अग्रे विसृष्टमभयार्थितयेव रंहः^१
स[र्वस्वभूत] (1.9) महरन्नृपतेस्तुरङ्गः ॥

पशुभावेन मानं त्यक्त्वा साम्मत्यं कृत्वा सर्वाभिर्मृगजातिभिरभया[र्थि-
तया] (1.10) प्रहितं सर्वस्वभूतवेगं राजाश्चोहरदित्युत्प्रेक्षा . अयमर्थः राजाश्च
दृष्ट्वा मृगाणां वेगो नष्टः..... (1.11) हते अभयाभिलाषाद्राजाश्चस्य मृगै-
स्त्ववेगो दत्त इत्यर्थः^२ ॥ 3.

स प्राविशद्वन[भुवं वनदेवतानां]
[संगीत] (1.12) केषु दधतीं सुखितोपविष्टम् .
उन्मालकाय परिपूर्णफलैर्विमुक्तैः
प्रा[णैरिव] ~ ~ ~ ~ ~ (1.13) यूथम् ॥

वनदेवतानां सङ्गीतेषु सत्सु निश्चलं सुखितयोपविष्टं मृगकु[लं].....
..... (1.14) ष्टः अतस्संभाव्यते प्राणानां संपूर्णफलत्वाद्दुन्मालकाय
प्रसाददे...^३ र्थं स्वकैः प्र[ाणैस्त्वक्त] (1.15) प्राणो हि निश्चलो भवति ॥ 4.

आकस्मिकं निपतितं परमान्नपात्रे
पापाण्यखण्डमिव ~ ~ ~ ~ ~ (1.16)

1 Ms. धीर्यं to 'ने lc. on margin. 2 Ms. धीर्यं. 3 Ms. 'वृत्.
4 Ms. क्यच् cf. Patanjali's Mahābhāṣya on Pāṇini, 3.1.19 (नमोवदिवश्चिष्टः
क्यच्)-क्यजादिषु प्रत्ययार्धनिर्देशः कर्तव्यः । नमसः पूजायाम् । वरिवसः परिचर्यायाम् । चित्रक आश्र-
ये । etc. This sūtra is quoted by Jonarāja in his comm. on Śhrikāntha-
charita, 16.48, as नमस्तपो (sic) वरिवश्चिष्टः क्यच्, thus doing away with Vārtika
तपसः परस्मैपदं च on Pāṇini, 3.1.15. वरिवसः परिचर्यायामिति क्यच् occurs in the same
at 19.36. 5 Ms. रंहं. 6 Ms. lc. mark but no lc. 7 Is it दास्यार्थं ?

— — — — — णविघ्नमवाप्य वाजि-

कोलाहलं मृगकुलानि मुखान्यधुन्वन् .

... .. (1.17)

5.

[Lines 18 to the end of page missing](*)

सौ मृगाणां प्रमाद इव कृत इत्यर्थः ॥

6.

नीलोत्पलभ्रमवशाद्भ्रमतामलीना-

मारादनुद्धितगताग(1 1)[त]या दृशेव .

उत्थानविघ्नजननीं श्रवणामूर्ताये

मङ्गा स्थितां श्रवणशक्तिमिवोद्धरन्तः ॥

दृष्टौ नीलोत्प(1 2)लमिति भ्रमतां भ्रमराणां गतागतानुवादिन्या .
गीतप्रियत्वादितिभावः . दृष्ट्यैव श्रुतिशक्तिमिवोद्धरन्तः(1 3) श्रवणामृतप्रवाहे
निमज्ज्य स्थितामुत्थाने विघ्नं कुर्वताम् आकर्णनामृतं मग्नां श्रुतिशक्तिमुद्ध-
र्तुमिदं दृ(1 4)ष्टिं व्यापारयन्तीत्यर्थः . यश्च घटादिकं कूपादिकादुद्धरति स
गतागतानि करोति ॥

7.

तालोद्गमैः सुरपुटा(1 5)हननेन भूमे-

र्षत्रेयगुञ्जितगुणेन च वाहनानाम् .

वीच्यास्यमात्रमपि किंपुरुषभ्रमेण

गन्तुं व्यलम्बिप(1 6)त मन्टाधियः कुरद्गाः ॥

भुवः सुरघातेन तालोच्चारणैरश्वानां प्रीवालङ्करणशब्देन चाश्वानां
मुखमात्रद(1 7)र्शने गीतप्रियत्वेन . दृशोनन्यत्र्यापारत्वं हेतुः . गायतां मु-
खानि लोकाः पर्यन्तीति वस्तुस्थितिः . मुखमात्रद(1.8)र्शनेन किन्नरभ्रान्त्या
मन्दभया इव मृगाः ॥

8.

1 Is it भःशा ?

2 Ms "दगन्तुभि".

3 Ms "श्वनी".

4 Add गन्तु

नानाविधश्रुतिमुखाहृतशब्दसार-
सारङ्गमांसरसनाभ्यस(1.9)नानुभावात् .
संक्रान्तगीतसमया इव सर्वगात्रे-
प्वारेभिरे किमपि कर्णसुखं शवर्यः ॥

शवर्यः किरातव(1.10)ध्वः कर्णसुखं प्रारब्धवत्यः . नानाविधश्रुतिमुख-
कारी आहृतश्रुतरशब्दसारो वैस्ते सारङ्गां मृगास्तेषां मांसस्य(1.11) रसनं
प्रसनं तद्भ्यासातिशयात्संक्रान्तः परिणतो गीतसमयो यासां ता इत्यु-
त्प्रेक्षा ॥ 9,

व्याधाङ्गनाभिर(1.12)धवा वनदेवताभि-
र्यद्दीयते किमपि तच्चरितं मदीयं .
किं हेतु कर्तृपदवीमिदमेति मृत्यो-
रित्येष भूप(1.13)[तिरदाद]भयं मृगेभ्यः ॥

किरातस्त्रीभिर्वनदेवताभिश्च किमपि लोकोत्तरं तत्प्रसिद्धं मदीयं च
(1.14)[रितं गीयते] तन्मृत्योर्हेतु कर्तृत्वं किमेतीति स मृगेभ्योऽदादभयम् .
महतीतश्रवणश्रद्धयानपसरतां(1.15).....[स]रगाद्वारं मांभूदित्यभयं
ददावित्यर्थः ॥ 10,

प्राणावसानसमयेप्यपतिप्यमाने
दत्ता(1.16)

[Lines 17 to the end of page missing](* *17) 11,

द्धर्चा रदैः कमलपत्रधिया च जिहाम् .
दूरावनप्रवदन्नोन्नमनः क्रमाच्च-
मातृस्तनान्न स जघान वराहशावान् ॥ (1.1)

1 Ms. 'दृष्ट'. 2 Ms. 'सम्'. 3 Copyist's remark at the top of the
page—अस्य पत्रस्य रवानं सम्यक् निश्चेतुं न शक्यते, 4 Restore दर्भाः कुदावसनया सिद्धते
मृगाशुद्धया.

दर्भाङ्कुरेषु मृणालभ्रान्त्या हेतुभूतया दर्भाङ्कुराश्चिद्वया लिहतो जिह्वायां
पद्मपत्रभ्रान्त्या जिहां दशनैर्लिह(१२)तः दूरावनम्रैर्वदनैरुन्नमनात्क्रमेणात्ता.
पीता मातृस्तना यैस्तान्द्वराहपोतान्स नावधीन ॥ 12.

नैसर्गिकावि(१.३)चलवर्णगुणस्य यत्र-
निष्पन्नवर्णगुणसङ्गमसुन्यजेन .
दिग्वाससेव कृशशास्त्रमुखेन देवो
वाथां द्विज(१.४)स्य शिखिनो विशिखेन नैच्छत् ॥

स्वाभाविकोऽविचलः स्थिरो वर्णगुणो नीलपीतादिर्यस्यं द्विजस्य म-
यूरा(१.५)देः पक्षिणो राजा वाथां नाकरोन् केन यत्नेन निष्पन्नो निष्पादितो
यो वर्णो गुणमंगमत्नेने हेतुना सुत्यजेन विशिखेन . वि(१.६)गलिता लुब्धिता
शिखा केशा यस्य तेन शिखिनश्चूडावतो द्विजस्य कम्यचिद्वाथां नैच्छति
अविचलो वर्णो (१.७)ब्राह्मणत्वं गुणः पाठादिश्च यस्य यत्नेन निष्पन्नो वर्ण-
गुणो ब्राह्मणगुणः पाठादिस्तेन सुत्यजः . कृशं शा(१.८)त्वं यस्य तन्मुग्मं यस्य
अल्पशास्त्रज्ञेनेत्यर्थः ॥ 13.

यत्पुण्डरीकमवधीत्तत एव चन्द्रा-
पीटोयमित्यधिजगाम यज्ञ(१.९)स्म राजा .
दूरं गन्तु मृगयाच्यसनेन चित्रं
कादम्बरीं न मनसापि कदाप्यपश्यत् ॥

म राजा पुण्डरीकं व्याघ्रं(१.१०)मुनिपुत्रं च यद्गहिमीत्तनोयं राजा च-
न्द्रापीड इति प्रसिद्धिं प्राप्नवान् . चन्द्रापीटो राजा पुण्डरीकं मुनिपुत्रं ह-
तवान्(१.११) अयं च पुण्डरीकं व्याघ्रं हतवान् इति चन्द्रापीट इति प्रसिद्धिं
प्रापन् . आग्नेयकव्यमनेन तु दूरगतोपि मनसापि(१.१२) कादम्बरीं मदिगं

कादम्बरीं नाम स्त्रियं च न लब्धवान्. चन्द्रापीडेन राज्ञा कादम्बरी लब्धा
अयं पुनश्चन्द्रापी(1.13)डोपि भवन्कादम्बरीं न लब्धवानित्यर्थः ॥ 14.

सुप्तो हरिः कचन भूपतिना गुहां[यां]
— — — — — (1.14) बभूवे .
दंष्ट्रानखप्रकरकैसरचन्द्रिकाया-
मृष्माणमात्मन इवा — — — — — (?) .

.....[सु](1.15)प्तस्सिंहो धनुर्गुणटाङ्कारैराहतः दंष्ट्रा च नखप्रक-
राश्च.....(1.16).....जहुवांबभूवे इति
चिन्त्यम्.....(1.17) 15.

[Lines 18 to end of page missing](*)

[प्र]मार्ष्टुम् ॥

स्वतन्त्रैस्त्वेच्छाकल्पितैर्वचनैस्त्वैरात्मथैस्तन्त्रवचनैः कर्तृभिर्दुष्टसत्व-
स्सिंहादिरल्पसत्वश्च(1.1) [कुपुरु]पो महतां साम्यं यदि यत्नयित् . समर्थनायां
लिङ् . तेन साम्यनयनेन हेतुना स दुष्टसत्वो महद्दशो(1.2)[मरणं] सहते .
लभते इति वा पाठः . तथा हि माणवकत्वेन रुढमसमैस्साम्यमेव मलं नि-
वारयितुं सि(1.3)हं सोवधीत् . सिंहो माणवक इति लक्षणाया उदाहरणं
प्रसिद्धम् . ततो राजैवमिवाचिन्तयत् अ(1.4)हमपि बाल्ये माणवक एवाम्
अतो मम च सिंहेन साम्यं जातं तन्मम मलमतस्तन्मार्ष्टुमहं(1.5) [सिंह-
मेव हन्]मीति सिंहो राज्ञा हतः सिंहे हते सिंहसाम्यं न केचित्कथयन्ती-
त्यर्थः ॥ 16.

प्राप्नोति साधु(1.6)[रूपमानतया] स्थितोपि
प्राणप्रयाणसमयेप्युपकारकत्वम् .

1 Ms. 'शयो'. 2 Ms. 'र'. 3 Is it पाजुगंभो ? 4 Ms. 'शुना'.
5 Restore—साम्यं स्वतन्त्रवचनैः दुष्टसत्त्वो हेतुना तेन नामै महेन महद्दशः । सिंहं विनापि
स माणवकत्वम् । मलमयोदग्ममात्मन इवाम् । 6 Ms. 'दि'.

श्रुत्वा कटाचन नृपेण हि गौरिवेति(17)
मासः पुरोपि गवयो घृणया न जघ्ने ॥

उपमीयते येन तदुपमानम् तद्भावेनापि स्थितन्साधुर्म(18)रणावसरे-
प्युपकारं करोति तथा हि यथा गौस्तथा गवय इति पूर्व श्रुत्वा पुरः प्रासांपि
गवयो रा(1.9)ज्ञा न हतः कारुण्यान ॥ 17.

पञ्चाननोहमभयं न ममाधुनास्ति
तत्पञ्चमं मुखमितीव भयाद्विधात्रा .(1 10)
दिङ्नागचक्रमपि पादतले विधातुं
पादाष्टकप्रकटनात्परिपूरितैन्द्यम् . 18.

भित्वा गते शरभमस्य(1 11) शरे सुदूरं
पुष्पाञ्जलिर्गगनतो भुवि यः पपात .
मन्ये म निर्वृतधिया दिवि राशिचक्र-
मध्यस्थितं(1 12)[न हरिणा?] ~ ~ ~ ~ ~ †

.....महं पञ्चाननः पञ्चसंख्यसुरास्मिहश्च प्रागभवमद्य तु मम
(1 13).....पञ्चमसुरस्य च्छेदान् अतः पञ्चाननत्वमेनेन
गोपितमिति भ(1.14).....हन्तुमिच्छा पूरिता यस्य तं कुतः
पादाष्टकनिर्माणान् तं शर(1.15)[भं].....[आकाशा]यः पुष्पाञ्ज-
लिः पपात म नूनं हरिणा .. [रा]शि...दि(1 16) 19.

[Lines 17 to end of page missing](**18)

तैश्शून्यं स्येच्छया गृहीतं वरं चारणानां चक्रवालं यत्र तत् स्वच्छन्दं
धारिणशिशिनो मयूरा बहूनयश्च(1.1) यत्र विहरन्तो मृगा यत्र राक्षाम-
यदानादिति भावः ॥ 20.

1 Restore हरिणैव ममचने म्. 2 Copyist's remark at the top of the
page-पुष्पाञ्जलिपत्रस्य स्थानं न मन्दन् निधेनु रस्यते । 3 Restore .....शून्यम् । स्वच्छन्दा-
गृहीतवरापचक्रवालं स्वच्छन्दचरीदिवि हरिणस्युग्मं च (1) ॥

आखेटिकाव्यसन्नितो नृपतेर्विशेषा-
दायासि(1.2)ता इति गतैरतिमान्यभावम् .
अश्वैरवापि थवसावसंरश्चिरेण
सर्पैस्त्वरण्यसुलभैः करभा ननन्दुः ॥

अश्व(1.3)मया खेदिता इत्याखेटिकासक्तस्य राज्ञोत्यर्थं मान्यतां गतै-
रश्वैर्यवसेशानेवसरश्चिरेण प्राप्तः वनसु(1.4)लभैस्सर्पैर्हेतुभिरुष्ट्रा ननन्दुः .
उष्ट्राणां सर्पाशनत्वात् ॥ 21.

नित्यानिमेषनयनत्वमयं विपाकं
दुष्कर्मणां(1.5) करभदर्शनतो विदित्वा ,
पाणी पिधानपदवीमुपनीय काश्चि-
द्भ्रष्टं नरेन्द्रमपि नापुररण्यदेव्यः ॥

नित्यं(1.6) यदनिमेषात्त्वं तद्रूपं पापमुष्ट्रदर्शनान्मत्वां प्रथममस्माभिः
करभौ नूनं दृष्टो यतो निनिमेषत्व(1.7)मच्छां जातमन्यथाञ्चि निमेषसुखं
लभेत . उष्ट्रोदर्शनीय इति प्रसिद्धिः . अतो हस्तौ दृष्टेः पिधानत्वं(1.8) नीत्वा
वनदेवता राजानमपि द्रष्टुं न प्रापुः ॥ 22.

वामेत्तरेण नयनेन च बाहुना च
कृतवैकमत्यमिव नित्यमपि(1.9) स्फुरद्भ्याम् .
राजा निरुद्धनगरीगमनोद्यमोद्य
प्रासादमुन्नतमकारयदप्यरण्ये ॥

सामत्यमिव कृ(1.10)त्वानवरतमेव कम्पमानाभ्यां दक्षिणाभ्यां बाहु-
नेत्राभ्यामिव निरुद्धो नगरीगमनोद्यमो यस्य स राजा वने प्रासादम(1.11)-
कारयत् . सुनिमित्तदर्शनात्तेन वने प्रासादः कृत इत्यर्थः ॥ 23.

इन्द्रः करोति मम किं सति वासुदेवे
मुञ्चा(1.12) — — — तमवश्यममुष्यं भाग्यैः .
भावी वनेपि लवणाम्बुनिधिर्ममेति
मालेयशैलसुतमास्पद(1.13)तामिवाप्तम् ॥ 24.

आत्ता मया हरिणजात्यभयप्रतिज्ञा
क्रीडाकिरातभयमप्यपसारयामि .
—(1.14)त्रस्यं तं द्विधुमृगस्य नभोवनेस्मि-
न्दत्वेति निर्मितमिवातिशयेन तुङ्गम् ॥

वासुदेवे राक्षि नाराय[णे] (1.15)..... ति..... किं करोत्य-
.....[भू]पवासुदेवस्य भाग्यैर्वनमध्ये.....(1.16) 25.

[Lines 17 to end of page missing](*)

हिं कम्पते. स्यात्प्रासादो वैजयन्त इत्यमरः ॥ 26.

स्थानस्य तस्य महिमानमसौ विदित्वा
तत्र प्रवेशमपरस्य नि(1.1)पिध्य देवः .
द्वित्रायहान्यनुवभूव महेश्वरामा-
वैधव्यभीतिभिपंजं मृगयाविनोदम् ॥

तस्य प्रासादस्य मा(1.2)हात्स्व्यं ज्ञात्वान्यस्य तत्र प्रवेशं रुद्ध्वा स राजा
महेश्वरामाणां हस्तिनीनां वैधव्यभीतेभिपंजं निवारकमाखे(1.3)टकं व्यधात् .
एकाक्येव वनेसाववसदित्यर्थः ॥ 27.

मध्याह्नमात्रमतिवाह्य मृगेन्द्रमुक्त-
मुक्तावलीसिकति(1.4)लासु वनस्थलीपु .

स प्राविशद्धवलवेशम तुपारशैल-
भ्रान्त्येव शीतलतया विहिताधिवासं ॥

सिं(1.5)हमुकमुकासहितासु वनभूमिपु मध्याह्नमातिवाह्य स धवलप्रा-
सादं प्रविष्टवान् हिमाद्रिरिति भ्रान्त्येव(1.6) शैत्येन कृतस्थानम् ॥ 28.

द्वारान्त एव विनिवारितवारणोद्यं
धर्मान्बुशीकरंकरम्वितहारदामा .
स्वाम्यन्तराश्रय(1.7)णदूषणहीनभाग्य-
मात्रानुगस्स शयनीयगृहं विवेश ॥

धर्मान्बुमिश्रितहारमौक्तिकस्स द्वारान्त एव(1.8) निरुद्धर्हास्तिकं शय्या-
गृहं प्राविशत् स्वाम्यन्तराश्रयणेन दूषणं निन्दा तेन हीनानि भाग्यमात्रा-
(1.9)येवानुगा यस्य सः ॥ 29.

इतः प्रभृति तं वीक्ष्य भूपतिरित्यन्तं कुलकम् ॥

उद्विग्नमप्यवनताद्वनमध्यत(1.10)न्पा-
दारुह्य तुङ्गतममास्पदमाप्तनिद्रम् .
नारायणं स्वयमिवैक्षत सेव्यमानं
गृहं श्रिया स्वशयनीयग(1.11)तं कथञ्चित् ॥

अध्विवासेनोद्विग्नमतोप्यवनताब्जलमध्यशयनात्प्रासादमारुह्य ल-
व्वनिद्रं स्वयं नाराय(1.12)णं गृहमलक्ष्यया लक्ष्म्या सेव्यमानमिवित्यु-
त्प्रेक्षां कंचित्पुरूपं स दृष्टवान् ॥ 30.

आसृत्रिताम्बुधरजङ्गम(1.13)चन्द्रशाला-
वातायनक्षणिकशक्रशरासनाभिः .

1 Ms. 'म्बुगे'. 2 Ms. 'हस्ति'. 3 Ms. 'सज्जाल'. 4 Ms. 'ध्वनि'. 5 Ms. 'मिवे-
स्तुप्रेक्षा' crossed after 'ए'. 6 Ms. 'मि' to 'स' l. under 1. 12.

दत्तशुभानपरिखिन्ननिपणणशक्र-
शङ्का[भिरा(1 14)भरणदी]धितिभिर्विभान्तम् ॥

अम्बुधरा एव जङ्गमचन्द्रशाला व्रातायनानि तेषु क्षणिकमिन्द्रचा-
पमासूत्रि(1 15) ..... तथा द्युयानेनाकाशगमनेन.....स्य
श[ङ्का] दत्ता याभिस्ताभिर्भूषणदीप्तिभिश्शोभ(1 16) 31.

[Lines 17 to end of page missing](**19)

द्वेरं मुक्ताहारं धारयन्तम् अतस्संभाव्यते कान्त्यैतिशयानुरक्त्या ना-
कलक्ष्म्या निजकण्ठा(1 1)द्वरुहं दत्ततरामयभूषणम् ॥ 32.

हारन्तरालगतनायकपद्मराग-
व्याजेन विभ्रतमि(1 2)वानुगतं ग्रहोद्यैः .
केनापि कारणलवेन गते द्युवीथीं
भूमरुपार्यनकृते [स्व]तनूजमेव ॥ (1 3)

हारमध्यस्थितस्य नायकभूतस्य पद्मरागस्य व्याजेन भूमस्वतनुजमेव
भौममेव विभ्र(1 4)न्तम् . कीदृशं सप्रहृणं भूमैर्मातुस्सकाशाद्युमार्गमारुढं ,
कुत इत्याह केनापि का(1 5)रणांशेनोपायनार्थम् , भूम्या दिवो हर्षणार्थं भौम
एव विसृष्ट इत्यर्थः ॥ 33.

केयूर(1 6)योः कटकयोश्च निवेशितानां
ज्योतिर्भरैरुभयपार्श्वगतैर्मणीनाम् .
निर्विघ्नमम्यंरगतागत(1 7)सिद्धिहेतोः
सन्दर्भयन्तामिव चित्रशिखण्डिभावम् ॥

1 Ms. 'शुभान्'. 2 Copyist's remark at the top of the page यन्नेस्मिन्
केसकान्तरप्रतीपि 3 Ms. 'न्याति'. 4 Sic अवरोच्य. 5 Ms. 'तता' 6 Ms.
'रुपान्'. 7 Ms. 'तनुज'. 8 Ms. 'भूम'. 9 Ms. 'अत्र'. 10 Ms. 'पाथार्थ',
11 Ms. 'दो. च'. 12 Ms. 'मम्यर',

अंगदयोर्बलयचोर्विपययोः(1.8) स्थापितानां रत्नानां पार्श्वद्वयगै रश्मि-
भिर्हेतुभिर्निर्गोधगाकाशगतागतार्थं चित्रस्य शि(1.9)खण्डिनो मयूरस्य स-
प्तर्षीणां च भावं प्रकाशयन्तम् ॥

34.

संवर्धमानमृगदावरेतेर्न(1.10)रेन्द्रा-
दुन्मोचनीयमखिलं भवता कुलं मे :
भूत्वा द्विधाभमिव कुण्डलकान्तिभङ्ग्या
कर्णद्व(1.11)ये गुह्यशिखरदभृतोच्यमानम् ॥

अतिमृगयाव्यसनार्द्राङ्गो महंशस्त्वया रक्ष्य [इति] (1.12) कुण्डलद्वयस्य
व्याजाद्रूपद्वयं कृ[त्वा].....[म]यूरकलद्व(?).....नम् ॥

35:

व्यो[मप्रया](1.13)णसुलभश्रमया मुखेन्द्रं
संस्पृश्य लब्धरसया च संलज्जया च .
चूडामणेरमितया नि(1.14)शयेव भासां
संवध्यमानदृढनिद्रमुपमुखेपि ॥

प्रभातेपि:.....संवध्यमाना(1.15) दृढा निद्रा यस्मिंस्तमित्युत्प्रे-
क्षा . विपथिस्था निशायाः संभावने विपथमाह चूडाम(1.16)णेरमितया
दीप्त्येति . निशायाः कथं तत्र निद्रेत्याह व्योम्नि प्रवाणे सुलभः श्रमः खेदो
यथा(1.17) उर्षया मुखचन्द्रं स्पृष्ट्वा लब्धशृङ्गाररसया च संलज्जया च . उप-
मुखेपीत्युपशब्दो रेफा(1.18)न्तः प्रायो न दृष्टः ॥

36.

पुष्पस्रजाममरलोकभुवामु[पास्ति]-
मारब्धवद्विरलिभिर्मधुरं(1.19) ध्वनद्भिः .
विद्याधरोयमिति कैश्चन मूर्त्तियद्भि-
र्वि[द्याक्षरै]रिव [समा]श्रितयामिक[त्वम्]॥(1.20*)

1 Ms. 'कायवितुम्' 2 Is it 'मृगयाभिते' ? 3 Ms. 'द्विषेन्नभि' 4 Ms. 'द्राजा.
5 Ms. 'नमो.' 6 Ms. 'भङ्गम'. 7 Ms. 'खेन्द्र'. 8 Ms. 'नामा.
9 Ms. 'रफि' . 10 Ms. 'उपामु'. 11 Sic. 12 Ms. 'धनोय'.

नाकोत्पन्नानां पुष्पमालानां सेवां कुर्वद्भिर्यतो मधुरं ध्वनद्भिर्भ्रमरैर्हेतु-
भिरेप विद्याधरो(11) भवतीति हेतुना मूर्तेर्विद्याक्षरैरिवाश्रितं यामिफलं
यस्य ॥ 37.

द्रष्टव्यदर्शनमयं फलमा(12)प्रकाल-
माहर्तुमीक्षणयुगं मनुजेश्वरस्य .
आनन्दवाप्पजलनामनि सिद्धतीर्थे(13)
शुद्धिं नयन्तमिव तत्समयावतीर्णे ॥

प्राप्तकालं द्रष्टव्यस्य दर्शनरूपं फलं नि(14)रूपयितुं तत्कालजाते
हर्षाश्रुतीर्थे राज्ञो' नेत्रद्वयं शुद्धिं प्रापयन्तम् . तीर्थजशुद्धिप्राप्तव्यं(?)
लभ्यते ॥(15) 38.

तं वीच्य भूपतिरचिन्तयदेष ताव-
दस्वप्नतां व्यभिचरत्यथ शेषशायी .
देवायमेतदपि(16) नास्ति स दृश्यते यै'-
स्तेषां भवन्ति नहि दिव्यदृशां विकल्पाः ॥

राजैवमचिन्तयत् एष पु(17)रुपोस्वप्नतां देवत्वं व्यभिचरति . देवा
हि निद्रारहिताः . अस्वप्नतां व्यभिचरति सु(18)प्र इति च . [दे]वोपि हरि-
स्वपतीत्याहं अध शेषशायी देवो हरिरयमित्येतदपि नास्ति यतो यैस्त
हरिर्दृश्यते(19) तेषां दिव्यदृशां सतां विकल्प . कुतः . मुप्तत्वाच्छेषशायीति
विकल्पः ॥ 39.

गन्धर्वसिद्ध(10)गणरिन्नरत्नक्षणानि
नात्रासते न च मनुष्यविशेषमेनम् .
संभावयामि न(11) च वैभ्रवणस्य योपि
ध[र्ता] नरः स्पृशति सोपि ममोपधानम् ॥

1 Ms. 'रवि'. 2 Ms. 'सो' crossed after 'नि'. 3 Ms. 'निष्प'. 4 Ms. 'राज'.
5 Is it 'गुदपा' ? 6 Ms. 'दे. ने'. 7 Ms. 'अप'. 8 Ms. 'जैव वि'.
9 Ms. 'सो' to 'र' : on ms. 210.

गन्धर्वादीनां लक्ष्णानि नास्मिन्वर्तन्ते न चैनं विशिष्टं मनुष्यं
संभावयान्यद्दम् कुबेरस्य यो बह्वन(1.13)मृतो नरस्तोपि मम प्रतीतिं (?), 40.

नागोपि नाय[मुरग]न्वविभिन्नयापि
मूर्त्या न हि व्य(1.14)[भिन्न]रन्त्यहयः फलित्वम् .
लोभस्त्रभावमलिना खलु जातिरेषा
रत्नं वराकधनद(1.15)द्विज्जाति नाङ्गान् ॥

उरगत्वात्पुच्छादिमत्वाद्धिभिलयापि मूर्त्या मूर्त्यन्तरेणाप्ययं(1.16) न
नागः तथा हि नागाः फणान् त्यजन्ति . हेत्वन्तरमप्याह एषा जातिर्नाग-
जाति(1.17)र्लुब्धा स्वाङ्गाद्रत्नं न त्यजति अतो वराकधनददित्युपमा ॥ 41.

विद्याधरत्वमपि यद्विज(1.18)पादलेप-
कौन्तेयकाञ्चनमलत्रयकल्पमं स्यात् .
तत्तावदस्ये न भवत्यथ यः प्र(1.19)कार-
स्तुर्यस्तमस्य मुखदर्शनतो विधास्ये ॥

पादलेपखड्गाञ्जनमलत्रयेण क(1.20-20)ल्पमं यद्विद्याधरत्वमपि
स्यात्तदप्यस्य न तावद्विष्यति अथ यो विद्याधराणां चतुर्थः प्रकार(1.1)-
स्तमप्यस्य मुखदर्शनात्करिष्यामि ॥ 42.

ध्यात्वेति सान्ध्यशतपत्रसगोत्रमास्यं
व्यात्तं मनागवलुलो(1.2)कयिषोस्तदीयम् .
उर्वीपतेर्गगनसागरकेलिनाया
लीनं तले गुलिकया चरणाङ्गुली(1.3)नाम् ॥

1 Ms. a le. mark after 'ति, but no le. 2 Ms. खे. 3 Ms. 'चस्य
crossed after 'स्य. 4 Ms. 'खे'. 5 Ms. has ए. र. ज. १ vertically on
margin. 6 Ms. कल्पमं. 7 Ms. 'केदुभिः'.

सान्ध्य किञ्चिद्विकमित यच्छ्रुतपत्रं पद्यं तस्य स्रुतं महशं ननाग्व्यात्तं
विकसित तदीयमा(1 4)स्यं द्रष्टुकामस्यं गद्यः पादतले गुलिकया लीनं . भावे
क . गगनमेव सागरस्तत्र केल्य(1 5)र्थे नावा . गुलिकाविद्याधरा गुलिका-
प्रभावाद् व्योमन्युद्गन्ते ॥ 43.

संपृष्टमात्रचरणश्च तथा(1 6) स दध्यौ
भूयोपि शेखरमणिः प्रतिभावनात्तां .
त्वं संदिहानमिव मानस मा स्म भूर्मे
विद्या(1.7)धरोयमिति तेस्तु दृढा प्रतीतिः ॥

तथा गुलिकया स्पृष्टपाद एव स प्राज्ञानामप्रणा . पु(1 8)नरपि चिन्ति-
तवान् हे मानस त्वं कर्तुं संदिहानं संदेहवन्मा स्म भूः यतौयं पुरुषो विद्या-
धृ(1.9)र एवेति निश्चयस्तवाम्बु ॥ 44.

इन्द्रादिपूजितगरिष्ठदृढप्रभावः
बाणावलीप्रसवर्म(1 10)दया मदीये .
अस्मादवश्यमनया वदनेन्दुविम्बा-
न्निर्गत्य विन्ध्य इव केलिगृहे निपेते ॥(1.11)

इन्द्रादिभिः पूजित् गरिष्ठां दृढा ये प्रभावास्त एव बाणास्तत्पङ्क्याः
प्रसव उत्पादने नर्मदया(1 12) नद्या विन्ध्यपातिन्या . नर्मदाया हि बाणाः
प्रभवन्तीति प्रसिद्धिः . अनया गुलिकयास्य विद्या(1 13)धरस्य मुखचन्द्रा-
न्निर्गत्य विन्ध्यसमे मदीये लीलावासे पतितम् ॥ 45.

एवं विकल्पयति(1 14) भूभुजि भूभुजिण्याः
स्वेच्छामकाश्यरमसीयपदार्थसार्थे .
विद्याधरस्त युयुधे [च मदीय]व(1.15)क्का-
द्वभ्रंश सिद्धगुलिकेति समभ्रसीचं ॥

1 Ms इन्द्राकाश .
6 Ms इन्द्र .

2 Ms भूने
6 Ms रिश .

3 Ms चतो .
7 Ms समभ्रमीध .

4 Ms रिष्ट .

भूरेव भुजिष्वा दासी तथा स्वेच्छया यथेच्छं प्र(1.16)काश्या रमणीयाः
पदार्थसार्था यस्य तस्मिन्नाजनि एवं विकल्पान्कुर्वति सति विद्याधरः(1.17)
प्रचुद्धः मन्मुखाद्गुलिका पतितेति च ज्ञातवान् संभ्रान्तश्चाभूत् ॥ 46.

भूपालतिग्मरु(1.13)चिपादतिरोहितायां
तस्यां मनःकुमुदशाश्वतचन्द्रिकायाम् .
कष्टं नभश्चरशशी स्फुट(1.19)लक्ष्यमाण-
शङ्काकलङ्कमतिपाशुमुखं वभार ॥

नभश्चरो विद्याधर एव शशी मुखं स्फुटं(1.20) लक्ष्यमाणशङ्काकलङ्को
यस्य तदवहत् यतोतिपाशुमुखं कदा तन्मन एव कुमुदं तस्य नि(1.21*)त्यज्यो-
त्स्नायां गुलिकायां राजपाद एव सूर्यस्तेन च्छादितायां सत्यां, रविपादच्छादि-
तायां ज्योत्स्ना(1.1)यां सत्यां चन्द्रो दृश्यकलङ्कं मुखमग्रिमभागां वहति ॥ 47.

शून्याशयस्ये वहतो वदनं विरूपं
सन्त्येव(1.2) तस्थुरिव नास्य विभूषणानि .
विच्छायतामुपगते तुह्निनांशुविम्बे
व्योम्नि स्थितान्यपि हि नैव विभान्त्युद्धू(1.3)नि ॥

शून्यहृदयत्वाद्विच्छायं मुखं दधतोस्य वर्तमानान्यपि भूषणानि न
तस्थुरिव चन्द्रे म्लाने ज्यो(1.4)मस्थान्यप्युद्धूनि नैव शोभन्ते ॥ 48.

उत्तिष्ठता धरशिपालमनेन दृष्ट्वा
ब्रीडाभरादवनताननताम(1.5)वाप्य .
ऊर्ध्वे गतेरवसरस्सकलस्समाप्त
इत्याशयेन वसुधेव परीच्यते स्म ॥

शयनादुत्तिष्ठता(1.6) विद्याधरेण राजानं दृष्ट्वा लज्जाभरात्तत्मुखत्वं
प्राप्याकाशागमनार्थं सकलः कालो गत इति(1.7) भावेनेव भूरीक्षिता ॥ 49.

कार्पण्यगी(1.19)रमृतद्रीधितिविम्बमध्या-
दुल्केव निष्पतदिति त्वरितं वभापे ॥

अवमानश्रवणाभावमुदा(1.20)हरति . यद्यस्मात्तं विद्याधरं नम्रमुखं
वक्त्रकामं दृष्ट्वा स राजा भीत इव विद्याधरस्य मुखाद्गुप्त्नाद्न(1.21)र्हात्क-
यखाक् चन्द्रमण्डलादुल्केव मा स्म पतदित्यतस्तूर्णं भाषितवान् ॥ 53.

मान्येन घर्मविव(1.22-23)शेनं तथान्तरिक्षा-
देत्यान्वभूयत सुपुप्तदशाप्रवेशः .
एषा यथा सकलमङ्गलकोश(1.1)मुद्रा
याता न सिद्धगुलिकैव न यामिकत्वम् ॥

मान्येन विद्याधरेण तापाकुलेनाकाशादेत्य(1.2) स्वापस्तथानुभूतः यथा
मङ्गलमेव कोशस्तस्य मुद्रयं सिद्धगुलिकैव यामिकत्वं न न प्रापद्(1.3)पि
तु प्रापत् . एवं राज्ञा गुलिकायाः प्रकाशनं कृतम् ॥ 54.

एतावतेव नृपतेर्वचनामृतेन
संपू(1.4)र्णकर्णकुहरस्य नभश्चरस्य .
राहोर्मुखादिव विनिर्गतमिन्दुविम्बं
तत्कालमेव ददृशे मुखम(1.5)न्यदेव ॥

इयन्मात्रेणैव राज्ञो वाक्यामृतेन पूरितकर्णस्य विद्याधरस्य मुखमन्य-
देव तत्काल(1.6)मेव दृष्टम् अतो राहुमुखात्त्रिगतं चन्द्रविम्बमिव ॥ 55.

आदाय तां क्षितिपतेश्च सुधांशुले(1.7)खा-
मम्भोनिधेरिव स खेचरचक्रवर्त्ती .
प्रारम्भचर्वितविषादविषावतीर्णा
पीडां विधूय(1.8) परमेश्वरतामवाप ॥

समुद्रादिव राज्ञश्चन्द्रलेखाभिव तां गुलिकां गृहीत्वा प्रथमम(1.9)नु-
भूताद्विषादादवसौर्णां प्रथमदुःखजातां पीडां त्यक्त्वा स दिविपद्मप्रणीः पर-
मेश्वरभा(1.10)वं विद्याधरत्वं प्रापन् . विपपीडां त्यक्त्वा परमेश्वरश्च समुद्रा-
दिन्दुलेखामप्रहीत् ॥ 56.

राजान(1.11)मित्थमवदच्च महानुभाव
भावत्कमध्यवसितं मुनयो न विद्युः .
विद्याधराधिपतितां पतितां(1.12) पुरस्ता-
द्यत्पादयोरपि तृणाय न मन्यसे स्म ॥

स राजानमित्यवदत् हे महानुभाव मुनयो निरष्ट(1.13)हा अपि त्व-
दीयमध्यवसितमौदार्यं न जानीयुः त्वत्पादयोरग्रे पतितामपि विद्याधरचक्र-
वर्ति(1.14)तां त्वं तृणायपि नामंस्था. ॥ 57.

दग्धोपि लोचनमुखेन महेश्वरस्य
कामं विवेश हृदयं पुनरेव(1.15) कामः .
एकं तु तस्य भवदाशयमात्रमेव
मन्ये महीमिहिर दुर्ग्रहमेकदुर्गम् ॥

दृष्टि(1.16)पथेन दग्धोपि कामो मन्मथो लोभश्च महेश्वरस्य चित्तं पु-
नरविशत् हे महीमिहिर भूमिसू(1.17)र्यं कामस्यैकमेव त्वच्चित्तमात्रमेव
दुर्ग्रहं दुर्गमस्ति . भवचित्ते एव कामो न वर्तते ईत्यर्थः ॥ (1.18) 58.

कामानुयातमरिपैचकर्मन्यद्राहु-
स्तस्मिञ्जिते तदपि ते पुरतो वराकम् :
प्राणाहुतीकृतव(1.19)तो जलधि महर्षे-
र्नकादयः क गणनास्पदतामवापुः ॥

जना अन्यदरिपञ्चकं क्रोधादिकं(1.20) कामानुयातं काममनुसरद्द्राहुः .

क्रोधादीनामप्रणीः काम इत्यर्थः . तस्मिन्कामेभिलाषे जिते(1.21) सति ते तत्र
पुरतस्तत्क्रोधादिपञ्चकं वराकमकिञ्चित्करम् . अगस्त्यस्य समुद्रं पिवतो
नकाद्यः(1.22) जलजन्तवः क्व गणनीयाः ॥

59.

तत्किं ब्रवीम्युपचिकीर्षति मानसं मे
त्वा प्रत्यपीति धिगनीतिविदु(1.23*)क्तिरेपा .
प्राप्योपमन्युमुनिना किल दुग्धसिन्धुं
क्षीराभिषेककलशेन मुनिः प्रसाद्यः ॥

त्वं यतो(1.1) जितलोभस्तत्किं ब्रवीमि जल्पितुमहमशक्त इत्यर्थः नम
चित्तं तवोपकर्तुमिच्छतीत्येपानी(1.2)तिज्ञानामुक्तिः . शिवात्क्षीरसमुद्रं प्रा-
प्योपमन्युना मुनिना कर्त्रा शिवः क्षीरकलशेन किं प्रसाद्यः ॥(1.3) यद्वा
यत्त्वां प्रत्युपचिकीर्षति मे चित्तमित्येपानीतिवदुक्तिः वक्तुं नोचितमित्यर्थः
प्रत्युपकारं मह्यं(1.1) न करोतीत्याशङ्क्यामाह उपमन्युमुनिना क्षीराब्धिदोषि
शिब्रः क्षीरकलशेन किल प्रसादनीर्यः(1.2).

60.

चिन्तामणोः कनकमध्यनिवेशनं य-
त्कल्पद्रुमस्य यदि वा जलसेकचिन्ता .
यत्प्रवृत्तिरुत वा सु(1.4)रभेस्तृणानां
या स्यादुदात्तहृदयानुपकर्तुमिच्छा ॥

यदुदारचेतसामुपकर्तुमिच्छा त(1.5)चिन्तारत्नस्य सुवर्णमध्ये स्थापनं
तथा तत्कल्पवृक्षस्य जलसेकः तथा कामधेनोस्तृणानां प्रवर्तने यत्नार(1.6)-
म्भः . वाक्यार्थरूपकम् ॥

61.

सद्भिस्तदप्युपकृतादपि कश्चिदंश-
स्वीकार्य एव लघुताशम(1.7)नाय तस्य .

1 Ms. 'वीभ्यु'. 2 Is it गिदः ? or better, वृद्धः ? 3 Ms. कदा. 4 Ms. यदा
to 'नीयः' lc. at the top of page in two lines. 5 Ms. 'क्षुप'. 6 Ms.
प्रवर्तने lc. on margin.

नाग्राहि विश्वभयदे किल कालकूट-
व्याधौ हते शशिकलाप्युदधेर्मृडेन ॥

यद्यप्यु(1 8)द्वाराश्रयाणा प्रत्युपकारार्थमसामर्थ्यं तथापि तस्योपकृतस्या-
ऽलाघवार्थं कश्चिद्भाग. कृतोप(1 9)कारात्स्वीकार्यो ग्राहः. विश्वभयघायिनि
कालकूटव्याधौ वारिते सति शिवेन समुद्राश्चन्द्रस्य क(1 10)लापि न कि
गृहीता ॥

62.

एवं स्थिते किमपि यत्कथयामि नाम
तत्कार्यमेव भवता मदनुग्रहाय(1 11).
धामत्रयीनयनभासितसर्वलोकः
किं चन्द्रमौलिरपि नेच्छति दीपदानम् ॥

कृतोपकारात्प्रत्यु(1 12)पकारो ग्राह एवं स्थिते मति यदहं वदामि
तन्मत्प्रसादार्थं त्वया कार्यमेव. धामत्रयीयुक्तनयनै.(1 13) प्रकाशितसमस्त-
भुवनश्चन्द्रमौलिरपि दीपदानं किं न काञ्चति ॥

:63.

श्राफणीयेदमनवद्य(1.14)मते मदुक्तं
विद्याधरः प्रसवितास्ति शकम्भरो मे.
अस्यामरण्यभुवि तस्य ययौ तपोभि-
देवी(1 15) हिमाद्रितनया नयनातिथित्वम् ॥

हेनवद्य[मते] निरहंकारबुद्धे इदं मद्बचशृणु त्वम(1 16) शकम्भराख्यो
मम पितात्रारण्यभूमावन्ति तस्य तपोभिर्हेतुभिरत्र देवी गौरी दृग्गोचर-
(1.17)त्वं प्रापन् ॥

64.

शाकम्भरीति च पितुर्मम कीर्त्तिहेतो-
र्नाम स्वयं वरदया सदयं तयात्तम्(1 18).
भागीरथीति हि पदं सुरनिर्भरिण्याः
पुण्यानि शंसति पृथूनि भगीरथस्य ॥

सदयं मम(1.19) पितुः कीर्तिहेतोर्वैरदया गौर्या स्वयमेव शाकम्भरीति
नाम गृहीतम् गङ्गायां भागीरथी(1.20)ति नाम भगीरथस्य पुत्र्यानि वहूनि
सूचयति ॥

65.

किं भूयसाः सततसंनिहितामरणये.
ताम(1.21)त्र मञ्जनयितुर्निदधुस्तपांसि .
विद्याधरेन्द्रनगरादतिसर्वकालं
तद्दर्शनाय करवा(1.22)णि गतागतानि ॥

बहुनोक्तेन किम् . मत्पितुस्तपांसि देवीमत्रारण्ये नित्यसन्निहितां
चक्रुः(1.23**22³) अतिसर्वकालं जातु जातु तस्या दर्शनाय विद्याधरनग-
राद्गमनान्यागमनानि च करवाणि ॥(1.1)

66.

देवीप्रसादफलमद्य मयानवद्यः
पर्याप्तप्राप्तमनवाप्तचरं पुरस्तात् .
नातुग्रहानभिमु(1.2)खीपु हि देवतासु.
युष्मादृशो नयनगोचरमापतन्ति ॥

पूर्वमनवाप्तचरं देवीप्रसादफ(1.3)लं निर्वोपं संपूर्णं पुरः प्राप्तम् . त्वह-
र्शनप्राप्तिरेव देवीप्रसाद इत्यर्थः . देवतास्वेव प्रसादपरा(1.4)सु त्वादृशां दर्शनं
लाभ्यत इत्यर्थः ॥

67.

तद्वाहिनीं प्रहिणु यामवतीक्षणेत्र
कुन्तं निवेश्य भुवि(1.5) पृष्ठमवीक्षमाणः .
आरुह्य वाजिनमथ ब्रज राजधानी-
मेतावतीमुपकृतिं कुरु मे द्वितीयाम् ॥(1.6)

तत्तस्माद्धेतोस्त्वं सेनां विसृज त्वं रात्रिक्षणे भूमौ कुन्तमायुधविशेषं

1 Ms. गङ्गाया. 2 Ms. "रणे". 3 Ms. has प. ग. २७ vertically on margin.
4 Ms. "दमवम". "फल" written above "मय". 5 Ms. पुरः lc. under 1.5.
6 Ms. "मवेत्त".

निधायाश्चमारुह्य प(17)श्चात्रदेशमपर्यव्राजधानीं गच्छेत्त्येतोत्ततीमप्रतिम-
ह्यौमुपकृतिं कुरु मे ॥ 68.

उक्त्वेत्यदृश्य(18)पटवीमुपघाति तस्मि-
न्निश्वम्भरापरिचृढः प्रणिधायं सैन्यम् .
दृष्ट्वा कुलस्य परमभ्यु(19)दयं कृतार्थो
देवस्त्वयं द्युमणिरस्तमयं प्रपेदे ॥

एवमुक्त्वा तस्मिन्निरोहिते सति म भूप(10)तिस्सेनां व्यसृजत् स्वकु-
लस्य महान्तमुदयं दृष्ट्वा कृतार्थस्सन्निव सूर्यो लोकान्तरमगात् ॥(11) 69.

भूमिं प्रविष्टवति कुन्त इवाथ भास्व-
त्युच्चैस्तरां लवणसिन्धुरुदच्छलयत् .
तत्रास्ति कारण(1.12)लवो न हि कधिदन्पो
राज्ञः प्रभावमहिमा स समस्त एव ॥

यथा कुन्ते तथा भास्वति(13) भूमिं प्रविष्टवति सति उच्चैस्तरां क्षार-
समुद्रो यदुच्छलितवास्तत्रान्यो हेत्वंशो न विद्यते स स(14)र्व एव राज्ञो
[भूपतेश्चन्द्रम]सश्च प्रभार्वः ॥ 70.

अत्यद्भुतं किमपि कुन्तमुखेन कर्म
निर्मातुमु(1.15)त्कलिकयावतरद्वितस्य .
वा— — — पृथिवीपुरुहूतवाहो-
रन्यैव काचिदुदपादि तदा(110) स्फुरत्ता ॥

कुन्तेन किमप्यद्भुतं कर्म निर्मातुमुत्कण्टयेव व्याप्तस्य.....
.....(117)लोकोत्तरा स्फुरत्ता कम्पो जातः . उदपादीति कर्त्तरि लुङ् ॥ 71.

1 Ms "च्छर्त्ता" 2 Comm. right if the text is taken to be मेऽन्तिर्वा,
but मे दिव्या is better as the यय्या उपहृति is the restoration of the शुटिका.
3 Sic. Read प्रविषाय 4 Ms "वाहो". 5 Ms. चन्द्रस्य lc. on margin.
6 Restore वामेनरस्य पं.

वातायनादवततार ततस्तता(1.18)भि-
स्तत्काल आभरणदीप्तिभिरुक्तमार्गः .
स्वैरेव लक्षणगणैर्निज एव तेज-
स्युद्दीपिता(1.19)भिरिव मङ्गलदीपिकाभिः ॥

ततस्स राजा वातायनादवतीर्णस्तस्मिन्काले आभरणदी(1.20)प्तिभि-
र्दक्षितमार्गः राजा निजैरेव लक्षणैर्निज एव तेजसि ज्वलिताभिर्मङ्गलदी-
पिका(1.21)भिरिवेत्युत्प्रेक्षा ॥ 72.

आयानरत्नकिरणैः कर्चदाननाग्रं
द्वाराग्रतो भ्रष्टिति वाडवमारुरोह .(1.22*)
सप्तार्णवीप्रसभयानपरेण धाम्ना
कामं तले लवणसिन्धुरिपुं गृहीतम् ॥

आयाने(1.1) बल्गायां रत्नांशुभिर्दीप्यमानमुखं हयं स द्वारादारोहन् ॥
सप्तसमुद्राणां प्रसभं पाने(1.2) परेण तेजसा हेतुना राज्ञां तले गृहीतं नूनं
लवणार्णवारिं वडवाग्रिम् ॥ 73.

किं भूरिभिः(1.3) किमिति नात्र निधिं प्रसूये
लावण्यसारमसिं धात्रि तमेकमेव .
इच्छांषि येन न भवत्य(1.4)परेष्वितीव
कुन्तेन भूमिमथ भूमिधरो विभेद ॥

बहुभिः किं हे धात्रि येन करणभूतेना(1.5)न्येषु निधिषु इच्छापि न
भवति तमेकमेव लावण्येन क्षारेण च प्रधानं निधिं किमिति न प्रकाशय-
सीती(1.6)व राजा कुन्तेन भूमिं भिन्नवान् ॥ 74.

1 Ms. राजा lc. under 1.2. 2 'कचि दीप्तिवन्धनयोः' (Dhātupāṭha, Bhū-ādi, 196),
See Notes. 3 Ms. राजा lc. under 1.3. 4 Ms. लवार्णं.
5 Ms. इच्छानि. 6 Ms. लवण्ये. 7 Ms. क्षारेण च lc. under 1.5.

नासापुटाननभ्रुवो भुवनत्रयस्य
 संवन्धिनस्सममिव(१७) भ्रमतस्समीरान्.
 स्पर्धावशादनुगतेन ततो ह्येन
 प्रातिष्ठत प्रजविना नरलोकपा(१८)लः ॥

नासापुटाभ्यामाननाद्य भूर्येषां तौस्त्रिभुवनस्य सम्यन्धिन इव समं
 भ्रमतो वायून्प(१७)र्धावशाद्विद्वानुगच्छता वेगवताश्चेन स राजा प्रस्थान-
 मकरोत् ॥ 75.

मध्येतमो रजसि दू(११०)रमुदस्यमाने
 रत्नांशुभिर्द्वैरिरराजत सत्वरशिः .
 द्रष्टा विमुक्तविकृतिप्रकृतिविशुद्धं (१११)
 स्वं पौरुषं दधदशोभत वासुदेवः ॥

तमसो मध्ये मध्येतमः अन्धकारमध्ये रजस्युदस्य(१.१२)माने उन्धा-
 प्यमाने रत्नरश्मिभिर्हयोशोभत सत्वस्य बलस्य शशिः तथा वासुदेवोशो-
 (११३)भत . कीदृक् द्रष्टा पश्यन् तथा विमुक्तविकृतिः प्रकृतिर्यस्य तथा स्वं
 पौरुषं दधान . तथा(११४) सत्वरशिर्धैर्यस्थानम् अथ च ह्.....तमो-
 गुणे.....सत्वगुणस्य(११५) .... निर्विकारप्रकृतिः वासु-
 देवश्च ॥ 76.

चन्द्रोदये गगनचुम्बितया स्थितत्वा(११६)-
 दृष्ट्वा ह्यं जविनमात्मसुतभ्रमेण .
 पश्चाद्विवागतवतो जलधेस्समीपे
 कल्लोलशब्द(११७)मवनीरमणो न्यशाम्यत् ॥

चन्द्रोदये पश्चाद्वागतवतो लवणसिन्धोस्तरङ्गशब्दं स राजा(११८)शृ-
 णोत् . आगमने हेतुरुत्प्रेक्ष्यते वेगवन्तं वाजिनं दृष्ट्वात्मसुत उच्चैश्श्रवा इति
 भ्रमेण(१.१९) . भ्रमः कुतो जात इत्याह आकाशव्यापित्वेन स्थितत्वान् ॥ 77.

तेन स्मरन्नपि वचस्स नभश्चरस्य
 कौतूह(1.20)लेन बहुत्वेन गृहीतकर्णः .
 व्याहृत्तदृष्टिरनुगतवरमैक्षत स्वं
 पानीयतामिव यशो गत(1.21)मन्दिमध्यात् ॥

तेन तरङ्गशब्देन घनेन गृहीतकर्णश्श्रुतशब्द इत्यर्थः . भवता कुन्तं भूमौ
 (1.22**23¹)निवेश्य पृष्ठं न विलोकनीयमिति विद्याधरस्य वचस्स्मरन्नपि कौ-
 लुकेन निवर्त्तितदृष्टिस्स राजा(1.1) समुद्रनित्यनिवासाब्जलरूपतां प्राप्तं स्व-
 मिव यशो दृष्टवान् ॥ 78.

यावत्किमेतदिति विस्मयवा(1.2)रिशय्या-
 नारायणत्वमधिरोहति तावदेव .
 विद्याधरस्स पुनरेव नरेश्वरं त-
 मित्थं जगाद गग(1.3)नार्णवकर्णधारः ॥

गगनार्णवे कर्णधारो नाविको व्योम्नि संचरन्स विद्याधरस्तं राजानमे-
 चं तावदवद(1.4)त् . एष नादः किं संपन्न इति विस्मय एव वारिशय्या तत्र
 नारायणत्वं यावदाश्रयति . साश्चर्यः(1.5) इत्यर्थः . वर्तमानसामीप्ये इति लर्द्.
 अन्यश्च थावज्जले मज्जति तावत्कर्णधारः प्राप्नोति ॥(1.6) 79.

अक्रोधकुन्तकरणक्षतमोदमान-
 पृथ्वीपुरंध्रियनघर्मजलायमाना .
 क्षेमङ्करी रणधुरा(1.7)सुहृदां हयानां
 राजन्नियं लवणासिन्धुस्वातरक्षे ॥

अक्रोधं कोमलतया कुन्तकरणेन क्ष(1.8)तं घातस्तेन मोदमाना तुष्य-
 न्ती पृथ्वी एष पुरन्ध्रस्तस्या घनघर्मजलवदाचरन्ती युद्धभारो(1.9)द्वाहिनां

1 Ms. वद². 2 Ms. has पृ. रा. २८ on margin. 3 Ms. 'वक्षत, Is it
 प्रवोचत् ? 4 Pāṇini, 3.3.131. 5 Ms. एव le. under 1.9.

तवाश्वाना हितेयं लवणसिन्धुरवतीर्णा . नत्प्रक्षतेन च यनिताया धर्मज-
लोद्भेद. ॥(1 10)

80.

यन्नाम किञ्चन पतिष्यति वस्तुजातं
क्षारत्वमेष्यति तदत्र समस्तमेव .
तेनाचरिष्यति न केव(1 11)लमेव कीर्त्ते-
र्यावत्प्रतापदहनस्य तवानुष्टुत्तिम् ॥

यत्किञ्चन स्वादुकटुकादि वस्तुजातमिह(1 12) लवणसमुद्रे पतिष्यति
तत्सर्वं कर्तुं क्षारत्वं लवणत्वमेति यत्तेन हेतुना न केवलं त्वत्कीर्त्तेरिवा(1 13)यं
लवणान्भा अनुवृत्तिं करोति. स्वत्कीर्त्तिं शृण्वतामन्ये वृत्तान्ताः क्षारा इत्यर्थः
यावत्प्रतापाग्नेरप्ययं(1 14) लवणा.....नुवृत्तिं करोति दाह.....
.....कीर्त्तेरतिमाधुर्यादन्येषां वृत्तान्ताः क्षारा इत्यर्थः ॥ (1 15) 81.

इन्दोः कुलस्य यशसां वसतिः कुरूणां
क्षेत्रं पवित्रयति योजन[पञ्चकं तत्] .
लोकान्तरे फलति(1 16) तत्फलवाननेन
लोकद्वयेपि भविता सवितुस्तु वंशः ॥

इन्दो. कुलस्य.....नां कुरूणां [तत्संब्र](1 17)न्धिनां यशसां
वसतिः स्थानं यत्क्षेत्रं कर्तुं योजनपंचकपरिमाणं लोकं पवित्रयति तल्लोका-
न्तरफलं द[क्षति] (1.18) . तु. पचान्तरे . अनेन परिमाणेनेत्यर्थः लवण-
समुद्रेण तु सूर्यस्य कुलं सूर्यवंश्या राजानां लोकद्व(1 19)ये फलवन्तो भव-
न्ति. अयमर्थः कुरुक्षेत्रमृताः कुरवस्स्वर्गमात्रं लब्धवन्तः सूर्यवंश्यानां तु
लव(1 20)णान्भा इह परत्र च फलप्रदः ॥

82.

तदेव लोकद्वयफलदानं दर्शयति ॥

1 Ms. 'त्वर्'.

2 Ms. 'वेव'.

3 Ms. 'स्वाकी'.

4 Ms. 'गता'.

5 Ms. 'निर्या'.

6 Ms. 'नाप'.

7 Ms. 'वृथ'.

यः पूर्वपुंभिरु(1.21)दखन्यत तावकीनै-
रेकोपि वृष्टिमुपयाति न वाडवोस्मात् .
प्रीतिं विधातुमस्त्रिलेष्वपि [वाडवे](1.22*)पु
जातस्त्वदन्वयभुवां लवणाकरोयम् ॥

त्वदीयैः पूर्वपुरुषैस्सगरैर्यस्समुद्रः प्रागुत्खातस्तस्मादे(1.1)कोपि वाडवो
चडवाग्निर्न वृष्टिमेति त्वत्कुलजातानां संबन्धिषु वाडवेष्वशेषु वृष्टिं कर्तुमयं
त्वत्त्वौतो लवणस(1.2)मुद्रो जातः ॥

83.

आशापुरीति नृपते कुलदेवता ते
शाकम्भरी भगवती च मयि प्रसन्ना .
एते द्युसिन्धुय(1.3)मुने इव सर्वकालं
रक्षिष्यतो लवणवारिनिधिं मिलित्वा ॥

राजन्नाशापुरी नाम देवी तव कुलदेव(1.4)ता भवति . शाकम्भरी
देवी च मयि प्रसन्ना भवति एते गङ्गायमुने इव मिलित्वा लवणाद्धि
रक्षिष्यतः ॥(1.5)

84.

आविर्भविष्यति विना भवदन्ववाय-
मन्यस्य कस्यचन नैष रसो नृपस्य .
और्वाग्निधूमभवमभ्रगणं हि(1.6) हित्वा
पातुं न कोपि वृषितः क्षमते पयोधौ ॥

भवत्कुलं विनान्यस्य कस्यापि राज्ञोयं लवणाम्भा न प्र(1.7)कटीभवि-
ष्यति . संभावनायां लृट् . वाडवधूमजातं मेघकुलं त्यक्त्वा को नु वृषितस्समुद्रे
पातुं सम(1.8)र्थः . हित्वेति क्त्वाप्रत्यय..... ॥

85.

1 Ms. 'तान्तां'. 2 Ms. 'विभवा'. 3 Ms. स्तत्रलो ke. at the top of page.

4 Ms. 'मद्र'. 5 Is it कोमस्तु ?

किं भूयसां स्फटिकशैल इवा(११)ष्टमूर्त्ति-
 शिञ्जावलेन परिकल्पिततौयमूर्त्तिः .
 अध्यागतश्वरखयोस्तलमद्य यस्या-
 रशाकम्भरीति गि(१.१०)रिजा तव संयमग्रे ॥

बहुनोक्तेन किम् . अष्टमूर्त्तस्तकाशाच्छिञ्जा मंग्रदायस्तद्वलेन परिक-
 ल्पित(११)जलरूप स्फटिककाट्टिरिव यस्या. पादतलमागताद्य स्येयं शाक-
 म्भरी देवी तवाग्रे भवति ॥

86.

एतां प्र(११२)णम्य शिवशेखरचन्द्ररेखा-
 मन्दाकिनीशिशिरपादयुगामिदानीम् .
 निर्वापिताश्वगमनङ्गमस(११३)न्निपातः
 पृथ्वीपुरन्दर पवित्रय राजधानीम् ॥

शिवस्य शेखरीभूते ये चन्द्रलेखामन्दाकिन्यौ तद्वत्ता(१.१४)पहरपादद्व-
 यामेतां गौरां प्रणम्य शमित्तमार्गतापञ्चरम्भं राजधानीं गच्छ ॥

87.

उक्तेति विस्म(११५)यमुधारसवर्षमेधो
 चद्धाञ्जलिः प्रति[मुमोच स?]- - -
 राजापि तूर्णमव[रुह्य हयाद्]यासी(१.१६)-
 - - - - [परी]क्षकत्वम् ॥

विस्मय एव मुधारसस्तस्य वर्षे मेघस्त विद्याधर इ(११७)त्युक्त्वा व-
 द्धाञ्जलिस्सन्प्रेत्यमुञ्चन् . राजा च सद्योश्चादवरुहाचम्य सलिलस्य परीक्षा-
 मकरोत्(११८) पुण्यं प्राप्तवान्पानादिनेत्यर्थः ॥

88.

अथ शिवशिरश्चन्द्रज्योत्स्नाललाटविलोचन-
 ज्वलनसततप्रत्या(१.१९)सत्तिप्रभावकवोष्णयोः .

उपचितयशस्तेजाशशाकम्भरीचरणावजयो-
रनतिनिकटे नीत्वा रात्रिं प्रगे न(1.20)गरीमगात् ॥

शिवस्य शिरसि चन्द्रज्योत्स्ना तथा ललाटे विलोचनाग्निः तयोर्नित्यं
प्रत्यासत्तिस्तत्प्रभावेन(1.21) कवोष्णयोः . शिवो नित्यं शाकम्भरीं प्रणमती-
त्यर्थः. शाकम्भरीपादयोरनतिसमीपे.....(1.22).....
राजोपचिते यशस्तेजसी यस्य स तथा सन्प्रातर्नगरीं गतः . यशस्तेजसोरु-
पन्नये कवोष्ण(1.23* 24) देवीपादतलवाससंभावित इति भद्रम् ॥ 89.

श्रीलोलराजसुतपण्डितभ(11)दृनोः
राजात्मजो विवरणेन चतुर्थसर्गम् .
दुर्गं सुबोधमकरोदिह जौत्तराजः.
पृथ्वीमहे(1.2)न्द्रविजयाभिधकाव्यराजे ॥

पृथ्वीराजविजये चतुर्थस्तयः ॥

[पञ्चमः सर्गः]

लव(1 3)णाकरमाकर्ण्य स्ववंश्येनावतारितम् .
रथाश्वानामिव प्रीत्य सप्ताश्वो द्रुतमाययौ ॥(1 4)

स्ववंश्येन वामुदेवेनावतारितमुत्पादितं लवणसमुद्रं श्रुत्वेवाश्व[प्री]त्यर्थ-
मिव सप्ताश्वम्भूयौ द्रुतमु(1 5)दितं ॥ 1.

शापं दशरथोप्यापदर्कवंश्यो मृगव्यया .
अवाप्तानुग्रहो राजा स पुनः प्राविशत्पु(1 6)रीम् ॥

सूर्यवंश्यो दशरथोपि आर्येष्टिकया शापं प्रापत् स तु राजा सूर्यवंश्यो
मृगव्यया(1 7) लब्धप्रसादो नगरीमविशन् ॥ 2.

शाकम्भरीप्रदेशे यदुदगुस्तस्य कीर्तयः .
अतो नोद्वे(1.8)गमाजग्मुः पुलिने लवणोदधेः ॥

शाकम्भरीप्रदेशो मरुभूमित्वात्त्वारः . तत्र यत्त(1 9)स्य यशांसि जा-
तानि अतः चाराब्धितटे तानि नोद्वेगमागतानि . चाररससात्म्यादिति
भावः॥(1 10) 3.

लवणाम्भोनिधेस्वामी क्षीराम्भोधिनिवासिनः .
क्रमात्स वामुदेवस्य वामुदेवोन्तिकं ययौ ॥(1.11)

क्षीराब्धिवासिनो वामुदेवस्य निकटं स वामुदेवो राजा गतः . लवणा-
म्भोनिधेः(1 12) स्वामीति ममीपगमनौचित्यार्थम् ॥ 4.

1 Is the text 'सुप्यो' ?
3 Ms: 'पान्थो'.

2 Valmiki, II 63-64; Raghu, IX. 74-84.
4 Ms 'णाम्भो'.

भुवं शाकम्भरीदेव्या सनाथां यदुपासते .

तद्वंश्यां(1.13)स्तेन भयन्ते सर्वे शाकम्भरीश्वराः ॥

शाकम्भरीपालितां भूमिं वासुदेवकुलजा यस्तेवन्ते(1.14) तत[स्ते शाक]-
म्भरीश्वराः कथ्यन्ते ॥ 5.

उ[त्तुङ्गै]—[भास्व]न्मित्रैरहितवर्जितैः .

राजचन्द्रैरनन्ता भूः(1.15) समराजि महोत्सवैः ॥

तै राजचन्द्रैरनन्ता भूमिर्न.....अपि.....(1.16)-
त्यर्थः महान्त उत्सवा येषां तैरुत्तुङ्गैरुदारैः भास्वन्ति दीप्तानि मित्राणि श-
त्रुरहितैः(1.17). सर्वपदाश्रयः पुनरुक्ताभासः . उत्तुङ्गादीनां सर्वेषां पदानामा-
मुखे पुनरुक्तत्वात् ॥(1.18) 6.

जज्ञे तदन्वयोदन्वत्सुधांशुर्वसुधापतिः .

सामन्तराजस्सामन्तराजिकैरविणीरविः ॥(1.19)

वासुदेववंशसमुद्रचन्द्रो मंडलेश्वरपङ्क्तिकुमुदिनीसूर्यस्तामन्तराजनामा
[जज्ञे] (1.20) . छेकानुप्रासः ॥ छेकाः पक्षिविशेषास्तद्वागुपलक्षितोनुप्रासः
दन्व.....(1.21)कानामावृत्तेः ॥ 7.

सुपुत्रे जयराजं तं राजन्तं स जयश्रिया .

यं वीक्ष्याजौ विव[स्वन्तं वस्वन्तं प्रा]((1.22*))प राजकम् ॥

विवस्वन्तं सूर्यसमं यं दृष्ट्वा रणे राजगणश्चन्द्रगणश्च वस्वन्तं तेजोनाशं
प्राप तं जयलक्ष्म्या शो(1.3)भमानं जयन्तराजनामानं पुत्रं स प्रापत् ॥
यमकं . तुल्यरूपयोस्समुदाययोरावृत्तेः ॥(1.2) 8.

नितान्तमुन्नतिमतो नेतुमानतियातताम् .

तेने तेन नतान्नेतुमुन्नतिं मानिना मतिः ॥

तेन मानिना(1 3) जयराजेनोन्नतिमत उद्धतान्नतिं नेतुं नमयितुं तथा
नतान्प्रणमत उन्नतिं नेतुं वर्धयितुं निता(1 4)न्तं मतिः कृता ॥ अ्यचरो वृत्त्यं-
नुप्रासः ॥ नकारतकारमकाराणां त्रयाणामावृत्तेः ॥(1 5) 9.

नतेनतेतेन तेन तेन तेन नतेन ते .
नते नते तेन तेन ते नते न नते नते ॥ 10.

इति स्तुतं कविवरैर्मुख्यं स(1 6)र्वमहस्विनाम् .
प्राप विग्रहराजं स ग्रहराजमिवात्मजम् ॥

नतेति निष्ठान्तं स्त्रीलिङ्गं प्रथ(1 7)मैकवचनं क्रियापदम् . इनतेति कर्म-
पदम् . इतेन तेनेति कर्तृविशेषणम् . तेन तेनेति कर्तृपदम् .(1 8) नेतेनेति
च कर्तृविशेषणम् . ते इति तच्छब्दस्य जसन्तस्य रूपम् . इति पूर्वार्द्धे पद-
विभागः . नते न(1 9)ते इति सप्तम्येकवचनान्तं पदद्वयम् . तेन तेनेति च
तृतीयान्तम् . ते नते इति द्विवचनान्तं कर्तृप(1.10)दम् . नेत्यव्ययम् . नते
नते इति द्विवचनान्तं पदद्वयम् ॥

तेन तेन पुरुषेण कर्त्रा ते तव सम्ब(1 11)न्धिनी इनता ऐश्वर्यं नता
सर्वैस्त्वदैश्वर्यप्रणामः कृत इत्यर्थः . पुरुषेण कीदृशेन इता प्राप्ता(1.12) इनता
स्वाम्यं येन तथा नमता . इति प्रथमार्धव्याख्येयम् . ते नते कर्त्र्यां नते
नते न भव(1 13)न . उन्नते उन्नते भवत इत्यर्थः ता लक्ष्मीः इनता स्वाम्यम्
कस्मिन्तेन तेन हेतुना नते नते प्रणा(1.14)मं कुर्वति पुरुषे ॥ सर्वनोभद्रम् ॥
चित्रमिदं खङ्गादिसंनिवेशहेतुवर्ण(1.15) ..... ॥ .....
...[कर्त्र्या]न्तैः स्तुत.....स्त्रिषु प्रधानं ग्रहराजं सूर्यमिव स राजा
विग्रह(1.16)राजाख्यं पुत्रं प्रापत् ॥ 11.

यस्य खङ्गाद्विनिर्गत्य गङ्गयेव हरेः पदात् .
कीर्त्या त्रैलोक्यपावन्या(1.17) लङ्घिता गिरिसागराः ॥

विष्णोः पदादिव यस्य खड्गाद्विनिर्गत्य गङ्गयेव त्रिभुवनस्य पावन्या
(1.18)कीर्त्या पर्वतसमुद्रा लङ्घिताः ॥ 12.

दूरस्थाप्यरिवक्त्रेषु वभौ यत्खड्गकालिका .
कलङ्कश्यामि(1.19)का चान्द्री शतपत्रवनेष्विव ॥

यत्खड्गस्येव कालिका शत्रुमुखेषु वभूव . कदाचित्सैव स्यादि(1.20)-
त्याह दूरस्थापि दूरादेव प्रतापभयात्पलायमानानां द्विपां सुखकान्तिर्हीनात-
स्संभाव्यते ख(1.21)[ङ्ग]श्यामिकैव लग्नेति . का केष्विव . पद्मवनेषु चान्द्रीव
कलङ्कश्यामिकेव ॥

उपमात्रयम् ॥(1.22~25)सर्वमहस्विनां मुख्यमिति साधारणधर्मस्य
सद्भावात् उपमानभूतेन ग्रहराजेना(1.1)पि साधारणधर्मस्योपमेयवत्सं-
न्धात् . खड्गपादयोर्विष्वप्रतिविष्वभावात् . कालिकाश्यामि(1.2)कयोः
पर्यायनिर्देशान् ॥ 13.

यशोभिर्यस्य वर्षान्ते दुर्यशोभिश्च वैरिणाम् .
मिलितैर्हंसकाद(1.3)म्बैरिव दिद्युतिरे दिशः ॥

वर्षाणामन्ते मिलितैर्हंसैः काँकैश्च यथा दिशश्शोभन्ते तथा तद्यशो-
(1.4)भिश्शत्रुदुर्यशोभिश्च दिशोशोभन्त ॥ समुच्चयोपमा ॥ हंसकाकानां यशो-
पयशासां च समका[ले](1.5) दिशां द्योतनात् ॥ 14.

तनयश्चन्द्रराजोस्य चन्द्रराज इवाभवत् .
संग्रहं यस्सुवृत्तानां सुवृत्तानामि(1.6)व व्यधात् ॥

चन्द्रराजाख्यश्चन्द्रो ग्रंथकारस्स इवास्य पुत्रः चन्द्रराजाख्योभवत् शो-
भमानां वृ(1.7)त्तानां वसन्ततिलकादीनामिव सुवृत्तानां सदाचाराणां पुरु-
षाणां यस्संग्रहमकरोत् ॥ (1.8)श्लेषमिश्रोन्वयः ॥ चन्द्रराजस्य चन्द्रराजे-

1 Ms. 'यात्' . 2 Ms. मुख्यानामिति . 3 Ms. 'रुद्ध' . 4 Ms. 'वोधि' .
5 Ms. 'रिणम्' . 6 Ms. दिवः . 7 Ms. 'तैर्हंसैःका' . 8 Ms. संग्रहं . 9 Ms. 'वच' .

नैव सुवृत्तानां सुवृत्तैरेवोपमानात् तेनैवो(। 9)पमानत्वेनन्वयस्य मद्भावात् ॥
प्राकरणिकाप्राकरणिकत्वं न विचार्यम् ॥ 15.

सर्वभूतोपयोगित्वात्सर्वथा हृदयंगमा .
क्षमेव दयि(। 10)ता तस्य दयितेव क्षमाभवत् ॥

उपकारपरत्वेन सर्वभूतानामुपयोगित्वात्सर्वथा मनोह(। 11)रा दयिता
दयावत्त्वं प्रिया च क्षमेव भूरिव क्षान्तिरिव चाभूत् क्षमा दयितेवाभवत् ॥
(। 12) श्लेषमिश्रैवोपमेयोपमा ॥ क्षमादयितयोरन्योन्यमुपमेयोपमानत्वान्
तस्याश्च पर(। 13)स्परमुपमानोपमेयत्वलक्षणवत्वात् ॥ 16.

तस्य गोपेन्द्रराजोभूदनुजो यो मनीषिणाम् .(। 14)
गोपेन्द्रराजस्मृतिकृद्गोमण्डल[धृतेरभूत्] ॥

गोपेन्द्रराजाख्यमत्स्यानुजोभूत् यो गोमण्डल(। 15)स्य भूवल्यस्य धे-
नुवर्गस्य रश्मिचक्रस्य वा धृतेर्धारणाद्गोपेन्द्र[स्य कृष्णस्य] राज्ञश्चन्द्रम्य च
स्मा(। 16)रयिताभूत् ॥ श्लेषेण स्मरणम् ॥ गोधारणेन कृष्णेन्दुसमस्य रा-
ज्ञोनुभवात्कृष्णचन्द्र(। 17)स्मरणम् ॥ 17.

ततो दुर्लभराजेन चन्द्रराजस्य मृनुना .
विनोदकेन गमिता वृद्धिं कीर्त्तिल(। 18)ता भुवि ॥

चन्द्रराजपुत्रेण दुर्लभराजेन विनोदकेन प्रजादु.रप्रहारिणा कीर्त्तिरेव
लता भुवि वर्धि(। 19)ता . उदकेन विना लतावर्धनात्प्रतीयमानविरोधः ॥
निरङ्गरूपकम् ॥ भिन्नयोस्मामाना(। 20)धिकरण्येन निर्देशे रूपकसद्भावान्
निरङ्गं कीर्त्तौ लतारोपस्यारोपान्तरनिरपेक्षत्वान् ॥(। 21) 18.

यस्य कैरविणी व्योम्नि पृथिव्यां तारकावली .
पाताले चन्द्रिका कीर्त्तिः कं न चक्रे सविस्मयम् ॥

[आ](1.22*)काशे कुमुदिनी तथा भूमौ तारापङ्क्तिस्तथा पाताले ज्यो-
त्स्ना यस्य कीर्तिस्सर्वजनं साक्षर्यमकरोन् ॥(1.1) निरङ्गं मालारूपकम् .
एकस्मिन्विषयेनेकेषामारोप्यमाणत्वात् निरङ्गं चारोपान्तरनिरपेक्ष(1.2)-
त्वात् ॥ 19.

असिः स्नातोत्थितो यस्य गङ्गासागरसङ्गमे .

चिरं गौडरसास्वादशुद्धां ब्राह्मणतां ययौ ॥(1.3)

गंगासागरसङ्गमे पूर्वं स्नातोन्न्तरमुत्थितो यस्यासिर्गौडानां ज्ञान-
पदविशेषाणां रसाद्या भूमेरा(1.4)त्वादे शुद्धां तत्र ब्राह्मणस्य भावं प्राप्तः .
गौडरसो गुडसम्बन्धी रसश्च यद्वा शुद्धां प्रधानो ब्राह्मण इति(1.5) . केवलं
श्लिष्टं परम्परितम् ॥ खड्गे ब्राह्मणारोपस्यान्यारोपं गौडरसं प्रति सापे-
क्षत्वान् ॥(1.6) 20.

प्रजापतिपदब्रह्मा षड्गुण्यपुरुषोत्तमः .

सुतो गोविन्दराजोस्य शक्तित्रयमहेश्वरः ॥

प्रजा(1.7)पतिपदं राज्यं स्रष्टृत्वं च तत्र ब्रह्मा षड्गुणास्तन्धिवित्रहादयो
ज्ञानादयश्च तेषु पुरुषोत्तमो वि(1.8)ष्णुः शक्तयः प्रसुत्वाद्य इच्छादयश्च तत्र
महेश्वरः ॥ मालारूपकं तदेव ॥ ब्रह्म(1.9)शब्दादीनामारोपाणां प्रजापत्या-
दीनारोप्यान्प्रति सापेक्षत्वात्परम्परितम् ॥ 21.

नयन्म(1.10)न्मथमुल्लासमात्मभूतशिवस्य च .

द्वितीयश्चन्द्रराजोभूततोरिध्वान्तचन्द्रमाः ॥

रूपयौवना(1.11)शुल्लासात्काममुल्लासं प्रापयन्भक्तिभराच्छिवस्यात्म-
भूतशत्रुतिमिरेन्दुर्द्वितीयश्चन्द्रराजा(1.12)ख्यो राजाभूत् ॥ केवलमश्लिष्टं
परम्परितम् ॥ चन्द्रारोपस्य ध्वान्तारोपे सापेक्षत्वात् ॥(1.13) 22.

1 Ms. स्तोते°.

2 Ms. Sic. Is it शुद्धता ?

3 Ms. 'राजस्य.

4 Ms. blank between 'ना' and 'रे'.

5 Ms. 'या'.

सर्वराजार्कजीमूतस्सर्वदिग्बल्लरीमधुः .

गोवाकस्तत्सुतस्सर्वद्वीपमण्डलयामिकः ॥(1.14)

सर्वे राजान एवार्कस्तेषां जीमूतः सर्वदिश एव बल्लर्यस्तासां मधुर्व-
सन्तः सर्वद्वीपा ए(1.15)व मण्डलं तत्र यामिकः ॥ मालारूपकम् ॥ एक-
स्मिन्ननेकेषामा[रोपाणामारो]व्यसांण(1.16)त्वान्माला[रूपकं परस्पर]रसापे-
क्षारोपत्वात्परम्परितम् ॥ 23.

उपाधवेदसर्वज्ञो गु(1.17)णपट्कर्मपारगः .

राजपिरेप मन्त्राङ्गशिखिपञ्चकमध्यभाक् ॥

उपायास्तामादय(1.18)स्त एव वेदास्तेषु सर्वज्ञः गुणास्तन्ध्यादय एव
पट्कर्माण्यध्यापनादीनि तेषां पारगः म(1.19)न्त्राङ्गानि कर्मणामारम्भोपाय
इत्यादीनि एव शिखिनोऽयस्तेषां पञ्चकं तन्मध्यभाक् एप(1.20) राजपिरे-
भूत् ॥ प्रकृतोपयोगि राजपर्विंशेषानुगुण्यात् ॥ 24.

प्रताप(1.21)तपनोपास्तिप्राप्तकीर्तिकलागमः .

कृपाणकृष्णसारिणं पूर्णो राजा रराज यः ॥

कृपा(1.22)[ण] एव कृष्णसारस्तेन पूर्णो यो राजा रराज कीटक् प्रताप
एव तपनेस्सूर्यस्तस्योपास्ति(1.23**26)रुपासनं तथा प्राप्तः कीर्तिकलानामागमो
येन सः राजा चन्द्रश्च तपनसेवया प्राप्तकलाग(1.1)मो मृगाङ्कश्च भवति ॥
श्लिष्टमेकदेशविवाति . अर्थावसेयारोपत्वादेकदेशविवाति॥(1.2) रिलष्टं तु राज-
शब्दस्योभयार्थवाचित्वात् ॥ 25.

मलस्य मानससरो विकारस्य पयोर्णवः .

अध्या(1.3)प्तेर्गगनं यस्य यशः कैर्नाम लङ्घ्यते ॥

मलस्य मालिन्यस्य मानससरः यद्यशो नि(1.4)र्मलमित्यर्थः तथा

1 Ms. 'पमा'

2 Ms. 'पेवि'.

3 Ms. 'य' क'

4 Ms. 'गरे'.

6 Ms. 'तप'.

6 Ms. has ए. वि. on margin.

7 Ms. 'पापन'.

8 Ms. 'मकी'.

9 Ms. विविधास्य (i. e. विविधस्य) crossed before मं.

विकारस्य क्षीरसमुद्रः निर्विकारमित्यर्थः अव्याप्रेर्गगनं व्यापकमित्यर्थः य-
(1.5)स्य यशः कैर्लघ्यते ॥ आरोप्यमाणानां मानसादीनामलंघ्यत्वान् कैर्लघ्यते
इत्युक्तिसंगतिः ॥(1.6) वैधर्म्येण निरङ्गं मालारूपकम् ॥ मलादीन्प्रति मा-
नसादीनां प्रतिकूलत्वाद्द्वैधर्म्यम् ॥(1.7) 26.

अयशोमेघशरदा दुरितध्वान्तराकया .

यस्य श्रिया प्रमादाहिहेमन्तनिशया जितम् ॥

यस्य श्रि(1.8)या जितमिति भावे क्तः . अयश एव मेघस्तस्य शरदा
तथा पापान्धकारपौर्णमास्या तथा प्रमाद(1.9)सर्पस्य हेमन्तराज्या . शीत-
काले सर्पाणां विलप्रवेशेनादर्शनाद्वेसन्तनिशारूपकम् ॥(1.10) परम्परितं
तदेव मेघादीन्प्रति शरदादीनां प्रातिकूलत्वान् ॥ 27.

समुद्राः स्थिरलावण्याः(1.11) परकर्णभिदोर्जुनाः .

यशसां राशयो यस्य दिवि बद्धंपदश्रवाः ॥

स्थिरं लावण्यं लालित्यं च(1.12) येषां सम्यगुच्चै रान्तीति च परेषां
शत्रूणां कर्णै श्रवणं परं शत्रुं राधेयं च भिन्दन्ति अर्जुनाः(1.13) श्वेताः
पाण्डवविशेषश्च दिवि व्योम्नि च कृतस्थितयोश्रवा दृढास्ताराविशेषाश्च .
अर्जुनाः श्रवा इ(1.14)ति बहुवचनं विषयाणां प्रत्येकमारोपात् ॥ आविष्ट-
लिङ्गं रूपकम् ॥ 28.

पुण्डरीकं विरि(1.15)ञ्चस्य श्वेतद्वीपं [मुर]द्विपः .

चन्द्रापीडस्य कैलासं योश्शुद्धमवहन्मनः ॥

ब्रह्मादीनां पद्मादि य(1.16)ञ्चित्तमधारयत् तत्र तेषां नित्यनिवासान् ॥
परिणामः ॥ 29.

1 Ms. निर्ले.

2 Ms. मतिं.

3 Ms. 'धन्वन्.

4 Ms. प्रसा.

5 Ms. वन्.

6 Ms. 'श्रुवा.

7 Ms. 'नाश्र.

8 Ms. 'कवि.

तेजोवलाह्व[ादशभिः सूर्यव]न्महदा(1 17)यिभिः .

भ्रूपैरभ्यर्च्यमानत्वे स्वसारं यः कलावतीम् ॥

30.

चन्द्रमूर्तिभ्रमकरां मुखलक्ष्म्येव संज्ञया .(1 18)

कान्यकुब्जमहेशाय सरस्वानिष दत्तवान् ॥

तेजस्वित्वात्सूर्यसमैर्द्वादशभिर्भ्रूपालैर्याच्य(1.19)मानत्वेपि कलावतीं कलावतीनामानं चतुष्पष्टिकलासहितां च स्वसारं यः कान्यकुब्जेन्द्रा(1 20)य दत्तवान् मुखकान्त्या कलावतीति सञ्ज्ञया च चन्द्रभ्रान्तिकरीम् ॥ भ्रान्ति-मान् ॥ क(1 21)लावतीति वचनेन भ्रान्तिजननात् ॥

31.

जितैः प्रदत्तसर्वस्वस्वस्त्रे द्वादशभिर्नृपैः .

यमो(1 22*) धनपतिर्वीर्यं संदेहमिति यो दंदौ ॥

युद्धे जितै रंजभिर्हेतुभिः स्वस्त्रे प्रदत्तं सर्वस्वं येन स यो राजा(1 1) किं यमः किं वा वैश्रवण इति संदेहं दत्तवान् ॥ राज्ञां पीडनाद्यमः अति-दानाद्धनदः ॥ शुद्धस्स(1 2)न्देहः ॥ सन्देहे एव पर्यवसानात् ॥

32.

नन्दनश्चन्दनस्तस्य यस्य नामन्युदीरिते .

जनस्सफ(1 3)ल इत्युक्तिशेषाद्भ्रमं जहौ ॥

चन्दन इति यस्य नामन्युक्ते सति तरुसन्देहं प्राप्तुवंल्लोकः(1.4) तत-स्सफल इत्युक्तिशेषाद्भ्रममत्यजत् . चन्दनवृक्षस्य फलानामनुत्पत्तेः ॥ निश्चया(1 5)न्तः ॥ प्रथमं संशये सति निश्चये संपर्यवसानात् ॥

33.

फलदश्चन्दनो दृष्टो भोगिनो यमु(1 6)पासते .

सत्कलास्ते च तेषां च विषदं वदनं सदा ॥

चन्दन इत्युक्ते संशयः फलद इत्युक्ते निश्च(1 7)यः चन्दनस्य फलदत्वा-भावात् भोगिनः सुरिनिश्चयं सेवन्ते इति सन्देहः ते च भोगिनः सत्कलाः

1 Ms रुः; or वृषे ?

2 Ms 'धिक'.

3 Ms 'वं' written above 'क्ष'.

4 Ms रूपे.

5 Ms 'त्रिये'.

6 Ms 'वर्ष'.

विद्यया... (1.8) ...श्रुतयः सहृदयाश्चेति निश्चयः तेषां भोगिनां मुखं विषदं
प्रसन्नं विषोद्गारकं चेति सन्देहः ॥ (1.9) निश्चयगर्भः ॥ प्रथमं सन्देहः मध्ये
निश्चयः पश्चात्सन्देहः ॥ 34.

इत्यादि वर्णनं यस्य (1.10) मिलत्संदेहनिश्चयम् .
न वृक्षः कल्पवृक्षोयमित्युक्त्वावेति सङ्गतिम् ॥

संशयनिश्चयसंकीर्णं यस्यैवं वर्णनं सङ्गतिमेति सङ्गच्छते . कदा
अयं राजा वृक्षो न भवति किं तर्हि कल्पवृक्षो भव (1.12) तीत्युक्तौ सत्याम् .
कल्पवृक्षे पूर्वोक्तस्य सफलत्वादेर्विशेषणजातस्य संभवात् ॥ नि (1.13) अस्या-
न्तस्सन्देहः अन्तनिश्चयस्य लाभात् ॥ 35.

वभार न स राजत्वं राजराजत्वमेव तत् (1.14)
अन्यथा निधयः सर्वे कथमायत्ततां ययुः ॥

इतरराजवत्स राजा राजत्वं नावहत्किन्तु तत् (1.15) स्य राजत्वं राज-
राजत्वमेव भवति . राज्ञां राजा राजराजः वैश्रवणश्च . अन्यथा यदि स
राज (1.16) राजो न [स्यात्तर्हि कथं सर्वे निध]यैस्तस्यायत्ततां जग्मुः [राज-
रा]जस्यैव निधि[पतित्वा]त् ॥ (1.17) प्रथमापह्नुतिः ॥ विषयस्य निषेधेन्यस्य
विधानात् निषेधपूर्वमारोपात् ॥ 36.

रुद्राणी (1.18) तद्दूर्ध्वदीपसहस्रं तमसो भिदे .
न पुष्करतटे लिङ्गसहस्रं तददीदिपत् ॥

रुद्राणी नाम (1.19) तद्दूर्ध्वः पुष्करतटे तमोहरणार्थं तद्दीपसहस्रमञ्च-
लयत् न पुनस्तलिङ्गसहस्रमञ्चलयत् ॥ (1.20) द्वितीयापह्नुतिः ॥ आरोपपू-
र्वकं निषेधस्य सद्भावात् ॥ 37.

1 Ms. ...श्रुतयः lc. on margin.

2 Ms. Sic., i.e., विषयं.

3 Ms. 'यास्त'.

4 Ms. 'दधु'.

5 Ms. नाम. See. p. 108, 1.6.

6 Ms. 'दधु'.

योगिन्यात्मप्रभाख्यासावणि(1 21)माद्यष्टकच्छलात् .
अपश्यत्फलितां स्थाणावहिंसाद्यष्टपुष्पिकाम् ॥

आत्मप्रभा नाम सा(1 22) योगिनी स्थाणौ परमेश्वरविषयामहिंसा-
दिमेवाष्टपुष्पीं फलितामज्ञासीत् कस्माद(1 23)[हिंसा]दि यदष्टकं तद्रूपात् ॥
सृतीयापहुतिः॥ असत्यत्वप्रतिपादकेन च्छलश(1 24* 27)च्चेन निर्देशात्॥ 38.

रुद्राणीति पुरंध्रीभिर्योगिनीति च योगिभिः .
आत्मप्रभेति सा ज्ञाता विशन्त्यर्कस्य(1 1) मण्डलम् ॥

पुरन्ध्रीप्रभृतिभिस्सा रुद्राख्यादित्वेनोल्लिखिता ॥ उल्लेखः ॥ एकस्या
अनेकधा क(1 2)ल्पनात् ॥ 39.

सुनुर्वाक्पतिराजोस्य प्रसाद इव मूर्च्छिमान् .
हिताय सर्वलोकानामुदपद्यत शा(1.3)म्भवः ॥

लोकानां हितार्थं मूर्तो हरप्रसाद इव विप्रहराजोस्य पुत्रो जातः ॥
गुणोत्प्रेक्षा ॥(14) प्रसादाख्यो गुणो विषयित्वेन सम्भावितः ॥ 40.

स भुजाभ्यां जयान्प्रापदष्टाशीत्यधिकं श(1.5)तम् .
बुद्ध्या निर्मलया कालं कामं च मनसाजयत् ॥

स जयान्प्रापदष्टाशीत्यधिकं शतं भुजाभ्यां(1 6) प्रापत् . स बुद्ध्या बुद्ध्या
कालं निर्मलेन च मनसा काममजयत् इति नवत्यधिकं शतं प्राप्तम् ॥(1 7) 41.

गणनां सूचयन्तीव जयानामिति यत्र ताः .
धामत्रयीकला वक्रपंचके पंचधा स्थिताः .

य(1 8)त्र वर्तमानानां जयानां नवत्यधिकं जयानां शतमिति संख्यां
पंचवक्रस्येग्वरस्य मुखपञ्चके(19) स्थिता धामत्रयीकलास्सूचयन्ति .

चन्द्रकलाप्पोडश सूर्यकला द्वादश वह्निकला दशेति(1.10)प्रतिवक्त्रमष्टात्रिंश-
द्रवन्ति अष्टात्रिंशत्संख्यास्ता धामत्रयीकलाः पञ्चमुखस्येश्वरस्य प्रतिमु(1.11)खं
वर्तमानत्वात्पञ्चभिर्गुणिता भवन्तीति नवत्वंधिकं शतं भवन्तीति क्रियोत्प्रे-
क्षेयम् सूचनाक्रि(1.12)यायास्तंभावनात् ॥ 42.

तं प्रासादमसौ चक्रे पुष्करे व्योमवाससः .

भक्त्या त्यक्तोत्तरासंगः कैला(1.13)स इव भाति यः ॥

असौ राजा पुष्करतीर्थे हरस्य तं प्रासादं चक्रे यो भक्त्या त्यक्तोत्त-
रासंगः कैला(1.14)स इव भाति . त्यक्तोत्तरादिकसंगश्च ॥ द्रव्योत्प्रेक्षा ॥
कैलासस्य द्रव्यत्वात् ॥ 43.

धर्मस्येव(1.15) नर्वः [सर्गो] स्थिति

सिंहराज[ः सुतस्त?]स्य संहार इव मान्मथः ॥

यो धर्मस्येव(1.16) सर्ग इत्याद्यन्वयो योज्यः . लावण्यातिशयेन राज-
राजिकादायि(?)...[सं]हारो[त्प्रे]क्षणम् ॥(1.17) सिद्धात्मिकोत्प्रेक्षा ॥ स-
र्गादयो घबन्ताः तेषां कृदभिहितो भावो द्रव्यं.....[द्र]व्यवद्भा-
(1.18)वेन सिद्धत्वात् ॥ 44.

पुष्करे पुष्कलसुधं प्रासादं सोपि निर्ममे .

श्वेतो गुण इवोपास्ते यो दे(1.19)वं शशिशेखरम् ॥

श्वेतो गुण इव यो हरं सेवते तं प्रासादं सुधासितं स पुष्करे कृतवान् ॥
(1.20) उपमालङ्कारसङ्करोत्प्रेक्षा ॥ श्वेतगुणस्य साधारणत्वेनोपमा भवति
संभावनायां तू(1.21)त्प्रेक्षा ॥ 45.

सिंहराजं तंमालोक्य सिंहराजमिवापरम् .

धर्मस्य त्रिपदीच्छेदी ननाम(1.22) कलिकुञ्जरः ॥

1 Ms. चन्द्र. 2 Ms. नवम्. 3 Ms. वासन. 4 Ms. नव.
5 Ms. श्वेत. 6 Ms. वं. 7 Ms. व्य. 8 Sic. Read गण. 9 Ms. जल.

अपरं लोकोत्तरं सिंहमिव यं दृष्ट्वा सिंहराजाख्यं धर्मस्य पादत्रयाप-
(1.23*)हारी कलिहस्ती नष्टः त्रिपदी गतिविशेषः तच्छेदी च हस्ती सिंहं
दृष्ट्वा नश्यति ॥ जात्युत्प्रेक्षा ॥(1.1)सिंहो जातिः ॥ 46.

सूनुर्विग्रहराजोस्य सापराधानपि द्विपः .

दुर्वला इत्यनुध्यायन्नक्षत्रि(1.2)य इवाभवत् ॥

अमी दुर्वला भवन्तीति कृतापराधानपि शत्रून्श्चिन्तयन्नक्षत्रिय इवा-
सीत्(1.3) क्षत्रियकार्यस्य मारणस्याकरणात् ॥ जातेरभावोत्प्रेक्षा ॥ अक्ष-
त्रिय इति जात्यभा(1.4)वः ॥ 47.

अनीलाश्वमिवादित्यं कुर्वद्भिर्हयरेणुभिः .

लेभे खुररजोघोरान्धकार इति(1.5) नाम यः ॥

न नीला अश्वा यस्य तमिवादित्यं कुर्वतीभिर्वाजिधूलिभिर्हेतुभिः खुर-
रजोघो(1.6)रान्धकार इति यो नाम लब्धवान् . अर्थादश्वानां खुररजसा
घोरान्धकारो यस्मादिति विग्रहः ॥(1.7) गुणस्य ॥ गुणस्य नीलत्वस्याभा-
वोत्प्रेक्षणम् ॥ 48.

अतिष्टन्तमिवात्मानं मत्वा स्वखुरधूलिभिः .(1.8)

वभ्रमुर्वाजिनो यस्य संकटास्वपि वीथिपु ॥

स्वखुररजोभिर्वाजीनामात्मानमवटरूपेणातिष्टन्तमिव(1.9) मत्वा यद्-
श्वासंकटमार्गेष्वप्यभ्रमन् . रजसावटानां पिहितत्वात्तेष्वपि वाजिनो वभ्र-
मुरित्य(1.10)र्थः ॥ क्रियायाः ॥ स्थितिक्रियाया अभावोत्प्रेक्षणम् ॥ 49.

गृह्णद्भिः परया भक्त्या वा(1.11)णलिङ्गपरम्पराः .

अनर्मदेव यत्सैन्यैर्निरमीयत नर्मदा ॥

1 Ms सिंह. 2 Ms इव 3 Add अभावोत्प्रेक्षा (एवमप्रेषि) 4 Ms. "तिष्ठ".
5 Ms. "त्मानंमति", "वटरूपेण" lc under 18 (lc. mark after 'न')

भक्त्यतिशयात्पूजार्थं वाण(1.12)लिङ्गानि गृहद्विर्यत्सैन्यैर्नर्मदा अन-
र्मदेव निर्मिता . नर्मदायास्तदा वाणलिङ्गाभावान् ॥(1.13) द्रव्य[स्य] ॥
[अनर्मदे]ति द्रव्यस्याभावोत्प्रेक्ष[णम्] ॥ 50.

त्यक्त्वं तपस्विना [स्वच्छं] यशोशुक(1.14)मितीव यः .
गुर्जरं मूलराजाख्यं कन्थादुर्गमवीविशत् ॥

तपस्विना वराक्रेण तपोधने(1.15)न चं स्वच्छं यशोशुकमनेन
त्यक्तमितीव मूलराजनामानं गुर्जरं कन्थाख्यं दुर्गं चीरं च(1.16)
स प्रावेशयत् . तपस्वी चानुकंप्यार्थ इति कोशः . कन्था च दुर्गं परुपत्वात् ॥
श्लेषोत्थां ॥(1.17) 51.

सूर्यवंशप्रभृतस्य चन्द्रमण्डलनिर्गता .
तस्य रेवामयी वाहैः क्रीर्तिर्मलिनिताभवत् ॥(1.18)

सूर्यवंश्यस्य तस्य वाजिभिश्चन्द्रमण्डलान्निर्गता रेवामयी क्रीर्तिर्मलिनी-
कृता ॥(1.19) [साप]हवा ॥ रेवामयीति सद्यः प्रयोगात् ॥ 52.

व्यधादाशापुरीदेव्या भृगुकच्छे स(1.20* 23) धाम तत् .
यद्रेवास्पृष्टसोपानं चन्द्रश्चुम्बति सूर्धनि ॥

आशापुर्याख्याया देव्याः प्रासादमत्र(1.1)टो(?)करोर्त् . यद्रेवया स्पृष्ट-
सोपानं चन्द्रशिरसि चुम्बति . रेवायाश्चन्द्रप्रभवत्वाच्चन्द्रेण चुम्बनो(1.2)-
क्तिः ॥ प्रतीयमानोत्प्रेक्षा ॥ अत्र वाक्यार्थप्रतीतिसमय एव पदार्थसमन्वय-
प(1.3)र्यालोचनया चुम्बनस्य तात्त्विकत्वाभावावगमादार्थस्तंभावनात्मक
इवार्थ इति प्रतीय(1.4)मानोत्प्रेक्षा ॥ 53.

तस्य दुर्लभराजोभूदनुजो माधवानुगः .
नारीणां सततं येन हृदये(1.5)मदनायितम् ॥

1 Ms. 'धने च. 2 Ms. 'पोर्था. 3 Ms. 'चन्द'. 4 Ms. has १. ३३ on margin.
5 Ms. 'स्पष्ट'. 6 Sic. Is it 'मलावकरोत् ? or 'दं स नृपेकरोत् ?

माधवो मन्त्रिविशेषो वसन्तश्च सोनुगो यस्य स दुर्लभराजोस्यानु-
जोभूत् (1 6) येन नारीणां चेतसि न मदनायितं काका मदनायितमेव बभूवे-
त्यर्थः . मदस्य नायितं नीय(17)मानस्य प्रयोजनम् . र्णाथो यिजन्तार्त्र-
पुंसके भावे कः . नारीणां स्त्रीणां चेतसि मदनायि(1 8)तं कामवदाचरितम् .
कामश्च वसन्तानुगो भवति ॥

54.

चन्द्रोदयन्ति पूर्वाद्रौ मलये चन्दन(1 9)न्ति च .
मन्दरे क्षीरपूरन्ति तुपारन्ति हिमालये ॥

उपमोपक्रमोत्प्रेक्षाद्वयम् ॥

55.

यशांसि(1 10) शीतलीकर्त्तुमिच्छयेव दिग्गनाः .
यस्य गोविन्दराजाख्यस्स तस्मादुदपद्यत ॥

हे(1.11)तूत्प्रेक्षा ॥ इच्छयेवेति हेतुः ॥ यस्य यशांसि कर्त्तृणि पूर्वशैला-
दिषु चन्द्रोदयादिवदाचरन्ति . अत्र(1 12) हेतूत्प्रेक्षा . दिग्गनारशीतलीक-
र्त्तुमिच्छयेव ॥ उपमोपक्रमोत्प्रेक्षा . सर्वप्रातिपदिके(1.13)भ्यः क्वित्येक
इत्युपमानात्क्विविधान ..... माप्रतीतिपर्यवसाने तूपमानस्य
प्र(1.14)कृते संभवौचित्यात्संभावनोत्थाने उत्प्रेक्षा ॥ स गोविन्दराजाख्य-
स्तस्माज्जातः ॥

56.

यस्य(1 15) वैरिघरदृष्टत्वं गमितस्य कवीश्वरैः .
वीर्यशाल्यनुसृत्यर्थमिवाभ्राम्यद्यशो जगत् ॥

कवीन्द्रैः(1 16) शत्रुषु घरदृष्टत्वेन वर्यमानम्य यस्य यशो जगदभ्रा-
म्यदत्र फलमुत्प्रेक्ष्यते वीर्यं शालन्ते(1.17) ये ते वीर्यशालिनो वीर्ययुक्ता-
शालयश्च तेषामनुसरणार्थम् ॥ फलोत्प्रेक्षा ॥ अनु(1.18)सरणं फलम् ॥ 57.

1 Ms वि' Dhātupāṭha, Bhū-śā, 926 2 Pāṇini, 3 3 114. 3 i e. 54
and 55 Comm. of 55 with 56 4 Ms 'कस्तु'. 5 Ms. 'कय'. 6 cf. Mahā-
bhāṣya on Pāṇini, 3. 1. 11. Kāshika quotes it as a Vārtika 7 Thus
Comm Ms. reads 'शान्त'

तस्माद्वाक्पतिराजेन सम्भूतमवनीभुजा.

कलिः कृतीकृतो येन भू[मिश्च त्रिदि](1.19)वीकृता ॥

वाक्पतिराजाख्येन राज्ञा तस्मात्सम्भूतम् . भावे क्तः . येन कलिः कृत-
युगी[कृतः पाद](1.20*)चतुष्टयेन कलावपि धर्मसेवनात् . अतो भूमिश्च
स्वर्गस्सम्पादितः ॥ अतिशयोक्तिः ॥ क(1.1)लिकृतयोर्भेदेऽप्यभेदोपनिबन्धनात् ॥
एवं भूमिर्त्रिदिवयोर्ज्ञेयम् ॥

58.

अम्वाप्रसादमा(1.2)घाटपतिं यस्सेनयान्वितम् .

व्यसृजद्यशसः पश्चात्पार्श्वं दक्षिणादिकपतेः ॥

आघाट(1.3)स्य हाथौत्नामनगरस्य पतिं स्वामिनमम्वाप्रसादनामानं
ससैन्यं यमस्य समीपं यश(1.4)सः पश्चादन्वयत् . पूर्वमम्वाप्रसादो दक्षिणा-
शापत्तिनिकटं प्रापितः पश्चात्स्त्रं यशः(1.5) इति¹ कार्यकारणयोः पौर्वापर्यरू-
पकालविध्वंसरूपः कालव्यत्यासः ॥(1.6)

59.

भिन्नमम्वाप्रसादस्य येन च्छुरिकया मुखम् .

प्रतापजीविकासृग्भिस्सममेव व्यमु(1.7)च्यत ॥

येन कर्तृभूतेन च्छुरिकया करणभूतया भिन्नमम्वाप्रसादस्य मुखं क-
र्मभूतं(1.8) प्रतापेन जीवितेनासृजा च समकालं परित्यक्तम् ॥ अत्र कार्य-
कारणयोर्भिन्नकालयोत्स(1.9)मकालत्वम् ॥

60.

गोत्रभिद्वैरिभिर्वैरिस्त्रीभिर्दहन इत्यपि .

मृत्युर्वैरिभटैर्वैरिपत्तनैः कर्तुरे(1.10)श्वरः ॥

61.

प्रचेता इति नीतिज्ञैस्त्राणकामैस्सदागतिः .

धनदोषिभिरीशश्च भुवा यः प्रत्यपद्य(1.11)त ॥

वैरिभिर्यो गात्रभित्कुलहन्ता वञ्ची चावसितः . वैरिस्त्रीभिर्दहनो दह-
तीति दहनः(1 12) तासां हवान्भर्तृनुसरन्तीनां दाहहेतुत्वात् दहनोमिश्च .
मृत्युर्यम कर्तुरेश्वरो नैऋतः शु(1 13)न्यीकरणात् . प्रचेता प्रकृष्टचेता वरु-
णश्च . सती आगतिर्यस्य पवनश्च . धनं ददाति वैश्रवण(1 14)श्च 'ईशः ई-
श्वर] पूर्वोत्तरदिक्पतिश्च ॥ भेदस्योद्भेदरूपातिशयोक्तिः ॥ 62.

इन्द्रनीलश(1 15)लाकाया धत्ते स्फटिकपीठताम् .
या मूर्त्तिश्शाम्भवी [पूर्णा] नाजैपीत्सापि तद्यशः ॥

इन्द्रनीलश(1 16)लाकेवेन्द्रनीलशलाकेत्युपचारात्कलङ्क तस्याः स्फटिक-
पीठतां या शाम्भवी मूर्त्तिः(1 17) धत्ते सापि मूर्त्तिः पूर्णचन्द्रो यद्यशो ना-
जैपीदुतुलयदित्यर्थः ॥ सम्बन्धे [असम्बन्ध]रूपातिश(1.16)योक्तिः ॥ 63.

अद्यापि यो न गतवान्परलोकं यतो भुवा .
विस्मृतान्यमहीपालमालया हृदि(1 19) धार्यते ॥

योद्यापि परलोकं न गतः यतो न्यानाज्ञो विस्मरन्त्या भुवा लोकेन
स्मर्यते तेभ्योस्याधि(1 20)ऋगुणत्वाद्दिति भावः ॥ सम्बन्धे असम्बन्धः ॥
परलोकगमनसम्बन्धेऽप्यसम्बन्धः ॥ 64.

वीर्यं(1 21)रामस्सुतस्तस्य वीर्येण स्यात्स्मरोपमः .
यदि प्रसन्नया दृष्ट्या न दृश्येत पिनाकिना ॥

तस्य सु(1 22**29)तः तस्य पुत्रो वीर्यरामनामा राजा वीर्येण शक्त्या
स्मरोपमसंस्थाद्यदीश्वरेण प्रसन्नया दृष्ट्या न वीक्ष्येत ॥ अत्र(1 1) स्मरसादृश्य-
सम्बन्धेपि पिनाकिप्रसन्नदृष्टिविषयत्वादसम्बन्धः ॥ अतिशयोक्तयः ॥ 65.

अद्वि(1 2)तीयो रणाल्लव्यशुद्धिमात्रज्ञोचितः .
परित्यक्तो महायौधैस्तदायत्वे स्थितैरपि ॥

66.

अगम्यो यो नरे(1.3)न्द्राणां सुधादीधितिसुन्दरं .

जघ्ने यशश्चयो यश्च भोजेनावन्तिभूभुजा ॥

67.

तस्य चामुण्डराजेन क(1.4)निष्ठेन विनिर्भये .

विष्णोर्नरपुरे धाम विष्णुलोके तथात्मनः ॥

अद्वितीयोप्रतिमल्ल एकाकी(1.5) च सङ्ग्रामात्प्राप्तशुद्धो रक्ष्यस्सहायै-
रपि योधैस्त्यक्तः राज्ञामगम्यश्चन्द्रमनोहरो यशश्चयो यश्चोज्ज(1.6)यिनीरा-
जेन हतस्तस्य कनिष्ठेन भ्रात्रा चामुण्डराजेन नरपुरे विष्णोः प्रासादो नि-
र्मितः आत्मनः(1.7) च धाम स्थानं विष्णुलोके निर्मितम् ॥ अत्र प्रस्तुत-
योर्यस्य यशसश्चाद्वितीयादिभिर्गुरैरभि(1.8)संबन्धः स च केवलेन भवतीति
हननक्रियया सह निर्दिष्टः इति गुणरूपधर्माभिसंबन्धे तु(1.9)ल्ययोगिता .
तस्येत्यत्र निर्माणक्रिययाभिसंबन्धः ॥

68.

अभूदुर्लभराजोस्माद्यदीयैः प्रतियो(1.10)निभिः .

चराचराणां लुठितं पादान्ते भूभृतां भयात् ॥

यस्य शत्रुभिश्चराचराणां भूभृतां राज्ञां(1.11) शैलानां च पादान्ते च-
रणान्ते प्रत्यन्तपर्वतान्ते च भयाल्लुठितं . भावे क्तः ॥ अत्र चराचरभू(1.12)-
भृतोप्रस्तुताः तेषां लुठनक्रिययाभिसंबन्धः ॥

69.

मातङ्गसङ्गरे यस्मिन्वीरसिंहेस्त(1.13)मागते .

अपरागानुतापश्च विधिना प्रापि कर्कशः ॥

स्तेच्छसंग्रामे यस्मिन्वीरसिंहे हते(1.14) विधिना निन्दा पश्चात्तापश्च
प्राप्तो दुस्सहः . मातङ्गा हस्तिनश्च ॥ अपरागानुतापयोरप्रस्तु(1.15)तयोः
कार्कश्यगुणाभिसंबन्धः ॥

70.

एवं प्रस्तुताप्रस्तुतयोर्गुणक्रियाभिसंबन्धात्तुल्ययोगिता च(1.16)तुर्विधा ॥

तस्य विग्रहराजेन भोगीन्द्रेणानुजन्मना .
शेषेण च महीभारं त्याजिताः पृथि(17)वीभृतः ॥

भोगिनां भोगभाजामर्हीनां चेन्द्रेण तस्य कनीयसा भ्रात्रा विग्रहराजेन
शेषेण च(18) पृथिवीभृतो राजानशैलाश्च भूभारं त्याजिताः ॥ 71.

धृता शिरोभिश्शेषेण दंष्ट्रया क्रोडमूर्च्छिना .(19)
पृष्टेन कमठेन्द्रेण स्कन्धैर्दिग्गजमालया ॥ 72.

पादैः पर्वतचक्रेण भुजाभ्यां येन दोष्यता .
वसुन्धरा(20) ततो गाढमारलेपसुखमन्वभूत् ॥

शेषादिभिर्मस्तकादिभिरूढा ततो येन भुजाभ्यामू[ढा ध](21*)रालि-
ङ्गनसुप्तं प्रापन् ॥ धृतेत्यादि दीपकम् ॥ 73.

हिमान्पां हिमशैलस्य कैलासस्य(1) तटत्विपां .
विवर्भा गङ्गया मेरोः कीर्त्या भूर्यस्य भूभृतः ॥

विवभाविति मध्यस्थेन क्रियापदेन(2) सर्ववाक्यानां संबन्धः ॥ 74.
दीपकत्रयम् ॥

चकार दुर्वलानां यः क्षमामागस्वि(3)नामपि .
जट्टे निरपराधानामपि यश्च वलीयसाम् ॥

सापराधानामपि दुर्वलानां च(4)मां क्षान्तिमकरोन् निरपराधाना-
मपि सर्वलानां क्षमां भूमिमहरत् ॥ कारकदीपकम् ॥(5) क्षमेति कर्मकार-
कस्य साधारणत्वात्कर्मकारकम् ॥ 75.

मालवेनोदयादित्येनास्मादे(6)वाप्यतोन्नतिः .
मन्दाकिनीद्वदादेव लेभे पूरणमन्धिना ॥

उदयादित्येन मालवदेशी(1.7)येनास्मादेवोन्नतिरुदयः प्राप्ता . समुद्रेण
गङ्गाह्रदादेव पूरणं प्राप्तम् ॥ 76.

सारङ्गाख्यं(1.8) तुरङ्गं स ददौ यस्मै मनोजवम् .
नह्युच्चैश्श्रवसं क्षीरसिन्धोरन्यः प्रयच्छति ॥

मनोजवज्जवो यस्य(1.9) तं सारङ्गनामानमश्वं स मालवाय ददौ क्षीरसि-
मुद्रादन्य उच्चैश्श्रवसं न ददाति ॥ 77.

जिगा(1.10)य गूर्जरं कर्णं तमश्वं प्राप्य मालवः .
लब्ध्वानूरुस्मूर्धरथं करोति व्योमलङ्घनम् ॥(1.11)

तमश्वं प्राप्य मालवः कर्णाख्यं गूर्जरमजयत् सूर्यरथं लब्ध्वानूरुका-
शलङ्घनं करो(1.12)ति ॥ 78.

पृथ्वीराजस्सुतस्तस्मात्ततो—रभूत् .
कुमारब्रह्मचारी हि कुमारो मद(1.13)[नद्विषः] ॥

[तस्मात्पृथ्वीरा]जाख्यः पुत्रो जातः कामवैरिणः कु[मारोपि] कुमार-
ब्रह्मचा(1.14)री भवति ॥ 79.

रात्रौ रात्रौ चतुर्वाहुस्स एवादृश्यतानुगैः .
पैरावणं विनान्यः कश्चतुर्दन्तो नि(1.15)शम्यते ॥

अनुगैः प्रतिनिशंस एव चतुर्वाहुर्दृष्टः . पैरावणादन्यः कश्चतुर्दन्त-
श्शम्यते ॥(1.16) दृष्टान्तः पूर्वत्र साधर्भ्येणोत्तरत्र वैधर्भ्येण ॥ 80.

पुष्करे ब्रह्मकौशास्तित्तुलुक्यशत(1.17)सप्तकम् .
हत्वा ब्रह्मस्वकामानां कुलक्षयमुपादिशत् ॥

ब्रह्मकोशस्य ब्रह्मस्वस्यास्ति(1 18)ह्ररणं यस्मात्तच्छुलुक्यानां जनविशेषाणां शतसप्तकं हत्वा स राजा ब्रह्मस्वहरणाभि(1.19)लापिणां कुलक्षयमुपादिशत् . ब्रह्मस्वहृत्कश्चिन्नासीदित्यर्थः ॥ 81.

अच्छिन्नं सोमना(1 20**20)धाध्वन्यन्नसत्रं च कारयत् .
इदं मोक्षार्थिनां भोगमानुषद्विक्रमव्रवीत् ॥

सोमनाधर्तार्थ(1 1)भार्गेजवरतमन्नसत्रं च कारयद्विदंमन्नसत्रकरणं मोक्षकाङ्क्षिणामानुषद्विक्रमं फलम(1 2)रुथयन् ॥ अवरयं मोक्षः प्राप्तव्यः प्रसन्नदन्नमपि प्राप्तमित्यर्थः ॥ 82.

तस्मादजयराजोभू(1 3)द्वदान्यो यद्वदान्यतः .
सर्वरत्नप्रदात्सिन्योः कल्पवृक्षस्य जन्म तत् ॥

दातुस्तस्मादाताजयरा(1.4)जाख्यो जातो यत्तत्समस्तरत्नदातुस्समुद्रात्कल्पवृक्षस्य जन्म भवति ॥ 83.

श्राध्यसहस्र इत्यस्य(1 5) जप्यते नाम पार्थिवैः .
वीजाक्षरत्रयच्छायां धत्ते शक्तित्रयस्य यत् ॥

अस्य सहस्र इति(1 6) नाम राजभिर्जप्यते यत्तच्छ्रीनां त्रयस्य वीजाक्षरत्रयशोभां धत्ते तन्नामजपनाच्छक्तिप्राप्ति(1.7)र्भवतीत्यर्थः ॥ 84.

सौम्येन मालवपतिस्सुहृणो येन दीप्तिमान् .
शमितोम्युधरग्रस्तदवा(1 8)ग्निश्रियमानशे ॥

येन सौम्येन शमितो मालवेन्द्रस्सुहृणो मेघशमितदवाग्निस्थिति(1.9)प्रापन् ॥ 85.

1 Ms has ए रे on margin.

2 Read 'यन्'

3 Read 'वशिष्ट'.

4 Ms. 'दन्वो' 'दन्व'.

5 Ms. 'दीप्ति' corrected to 'शमि'.

कीर्त्तिपुष्पविकासं यं रुद्धवाङ्कल्पशाखिनाम् .
मन्ये तमेव मोक्तुं यः(1.10) पुरन्दरपुरं ययौ ॥

स राजा कल्पवृक्षाणां यशःपुष्पविकासं यं रुद्धवाङ्कल्पशाखिनाम् मोक्तुं(1.11)
स स्वर्गं गत इति जाने. कल्पवृक्षेभ्योतिदातासीदित्यर्थः . अतः कल्पतरूणां
यस्तेन कीर्त्ति(1.12)विकासो रुद्ध आसीत्तस्मिन्प्रतीते स उत्पन्नः ॥ 86.

पद्मसम्बन्धिर्ना लक्ष्मीं रिपुरामामुखा(1.13)नि यत् .
अत्याजयदिति प्राप्ता गुणिभिश्श्रीर्न कैस्ततः ॥

स राजा वैरिस्त्रीमुखानि पद्म(1.14)शोभामत्याजयद्यदित्यतो गुणि-
भिर्गुणवद्भिः पद्मैश्च कैर्न श्रीः प्राप्ता ॥ निदर्शने द्वे ॥(1.15) सम्भवद्वस्तु-
सम्बन्धाऽसम्भवद्वस्तुसम्बन्धा च . अन्यत्रान्यसम्बन्धिर्ना ह्यायामन्यः कथं
वर्धातीति(1.16) नास्ति वस्तुसम्बन्धः ॥ 87.

स दुर्वर्णमयैर्भूमिं रूपकैः पर्यपुपूरत् .
तां सुवर्णमयैस्तत्र क(1.17)विवर्गस्त्वपूरयत् ॥

दुर्वर्ण्यं रौप्यं दुष्टा वर्णाश्च तन्मये रूपकैर्दीनारविशेषैर्नाटकैश्च(1.18)
स भुवमपूरयत् सौवर्णैः सुवर्णमयैश्शोभनाक्षरमयैश्च कंविवर्गस्तामपूर-
यत् ॥(1.19) 88.

कीर्त्तिं स वर्तमानानां भटैर्जहे जयप्रियैः .
अतीतानागतानां तु रूपकैरजयप्रियैः ॥ (1.20)

जयः प्रियो येषां तैर्भटैः करणभूतैर्वर्तमानानां कीर्त्तिमहरत् अजयस्य
राज्ञः प्रियै रूपकैः(1.21*) दीनारविशेषैश्च भूतानां भाविनां च राज्ञां कीर्त्ति-
महरत् ॥ 89.

सोमलेखा प्रियाप्यस्य प्रत्यहं रूप(1.1)कैर्नवैः .
कृतैरपि न संस्पर्शं कलङ्केन समासदत् ॥

तस्य प्रिया सोमलेखाख्या राज्ञी चन्द्रले(12)त्या च प्रत्यहं नवैः कृतै
रूपकैर्दीनारविशेषैर्मृगैश्च हेतुभिः कलङ्केन पापेन लाञ्छनेन च स्पर्श(13)
न प्रापत् ॥ व्यतिरेकभेदः ॥ उपमानादुपमेयस्याधिकगुणत्वेन न्यूनगुण-
त्वेन वा भा(14)नात् ॥ 90.

भाग्यैस्समं समुत्पन्नं प्रजाभिस्सह लालितम् .
वधितं सुकृतैस्साकमर्णोराजमसूत सा ॥ (1.5)

भाग्यादिभिस्सह समुत्पन्नत्वादिलक्षणविशिष्टमर्णोराजं पुत्रं साजन-
यत् . भाग्यानां तदु(16)त्पत्तिकारणत्वे तदुत्पत्तेर्वा भाग्यकारणत्वे सह-
भावोपनिबन्धात्कार्यकारणविध्वंसरूपातिश(1.7)योक्तिसहिता सहोक्तिः ॥ 91.

कीर्त्या विमलया साकं देवी सा भूपतेः प्रिया .
प्रतापेनं सहोद्रेण(18) प्रियः पुत्रश्च सोभवत् ॥

शुद्धया कीर्त्या साकं समं सा देवी राज्ञः प्रियाभूत् . एवमुत्तराद्धेपि
योज्यम् ॥(19) सहोक्ती ॥ 92.

लक्ष्मीर्दिनाभिमानेन कीर्त्तिर्दुर्यशसा विना .
यभौ श्रीखण्डवल्लीव तस्य भोगभृता(1.10) विना ॥

निर्गर्वा श्रीर्निन्दारहिता च कीर्त्तिस्तस्य यभौ यथा सर्पत्यक्ता चन्द-
नलता ॥ 93.

कवित्वे(11)नेत्र पाण्डित्यं द्रविणेनेव यौवनम् .
ननाश तद्रिपुवलं विना दीप्तेन तेजसा ॥

यथा क(112)वित्येन विना पाण्डित्यं यथा च धनेन विना यौवनं
तथा तेजसा विना तच्छ्रुवलं नष्टम् ॥(113) विनोक्ती ॥ 94.

लोभप्रदोपमुक्तास्य कमला कमलिन्यभूत् .

औदार्यातपहीनासीत्तस्य(1.14) प्र[त्यर्थि]नां तु सा ॥

लोभाख्येन प्रकृष्टेण दोषेण निशारम्भेण च मुक्ता तस्य श्रीः पद्मिन्या-
(1.15)सीत् तस्य वैरिणां सा श्रीरौदार्यमेवातपस्तेन हीना पद्मिन्यासीत् ॥
गम्या विनो(1.16)क्तिः ॥ मुक्तहीनादिपदैर्विनार्थस्य द्योतितत्वात् ॥ 95.

तापिताः प्राक्प्रतापेन विचारे(1.17)ण विशोभिताः .

अनुरक्तास्ततः पश्चाद्यशसाच्छादिता दिशः ॥

पूर्वं प्रतापेन तापिताः(1.18) ततो विचारेण व्यवहारपरिच्छेदेन वि-
शोभिताः अतोऽनुरक्ता दिशो यशसाच्छादिताः अ(1.19)ग्निनां तापिता-
श्चिराकहुवादिना(?) शोभिताः गैरिकादिना रञ्जितास्सुवर्णविकृतयो वस्त्रा-
(1.20)[च्छादिताः].....रसव्यवहारप्रतीतिः ॥ 96.

विमुक्ता निखिलैर्दोषैर्निचिता निखिलैर्गुणैः .(1.21**31⁴)

शिवभक्तिरभूद्यस्य सदा हृदयहारिणी ॥

दोषैर्बन्धानादिभिस्त्वक्ता गुणैर्युक्ता शिवभक्ति(1.1)र्यस्य मनोहरा सदा-
भूत् ॥ निर्दोषादिधर्मोपात्साध्वीव्यवहारप्रतीतिः ॥ 97.

नयसिक्ता प्रतापे(1.2)न क्रमात्पल्लवितोद्गमा .

विकसत्कान्तिपटला फलत्पुण्यपरम्परा ॥ 98.

दत्ताशीशामितक्लान्तिक्षुत्पि(1.3)पासैस्सर्दाध्वगैः .

लक्ष्मीर्यद्भुजमारुढा वृद्धिं शाखाशतैर्गता ॥

प्रथमं नयेन सिक्ता ततः(1.4) प्रतापेन पल्लववान्कृत उद्गमो यस्यास्ता

1 Ms. 'थित'. 2 Ms. 'येन'. 3 Ms. 'अति'. 4 Ms. has ५. on margin.
5 Read 'लवधानादिभिः'. 6 Ms. 'हा' corrected to 'दा'.

विकसत्कीर्त्तिपटलं यस्यास्ता फलन्ती फलयदाच(15)रन्ती पुण्यपरम्परा
यस्यास्ता शमिता. क्लान्तिक्षुत्पिपासा येषां तैरध्वगैः सेन्मार्गगामिभिर्दत्ता-
(16)शीर्यद्भुजाजिता श्रीशशास्त्रानां प्रकाराणां शतैर्वृद्धिं गता ॥ सेकादिका-
र्यारोपात्पल्लवितत्वादि(17)धर्मारोपाच्चोर्भचारोपेण लक्ष्म्यां लताव्यवहार-
प्रतीति. ॥ 99.

स्तनद्रथाङ्गमिधुना भ्रमद्भ्रमरमा(18)लिकाः .

श्रीमन्मुखाम्बुजा वापीर्यो ददौ सुरसंज्ञसु ॥

स्तनवदाचरन्ति कूजन्ति च रथाङ्गमि(19)धुनानि यासु ताः कचव-
दाचरन्त्य स्फुरन्त्यश्च भ्रमरमालिका यासु श्रीमन्ति मुखाम्बुजानि या-
(1.10)सां ता वापीर्देवगृहेषु योदात् ॥ अत्रौपन्यस्य गर्भत्वम् ॥ 100.

चन्द्रचन्दनकर्पूरमुक्ताहा(11)रविरोधिनी .

सुदूरवर्त्तिनी यस्य कीर्त्तिः पाण्डुत्वमाययौ ॥

चन्द्रादीनां विरोधिनी न्यक्कुर्वती(12) सुदूरे वर्त्तमाना कीर्त्तिं पा-
ण्डुतां शोभ्रत्वमापन् ॥ अत्र विरहिणीव्यवहारप्रतीतेर्लौकिके(13) लौकि-
कव्यवहारसमारोपः ॥ 101.

मनोज्ञत्वेपि नाचुम्बि स्वमुखेन कदाचन .

स्वच्छन्दं तेन यत्की(14)[र्त्तिः] ———— ॥

तेन राज्ञा 'कीर्त्ति[र्मनो]ज्ञत्वेपि सति स्वमुखेन न कदाचित्स्पृष्टा तेन
स्येती(?) (15)

102.

[Lines 16 to end of page missing](*)

————— पुंरूपार्थं कृतार्थताम् ॥

1 Ms 'पदं' written above 'कुर्वती'. 2 Ms 'तत्परा'. 3 Ms. 'गैव'. 4 Ms. 'शोभ'.
5 Ms. 'लक्ष्म्या'. 6 Comm reads कचव' which agrees with the alamkāra
of सन्द' etc On कचव see p 93 and notes 7 Ms. श्रीम'. 8 Ms घडे'.
9 Ms 'पुनायु'. 10 Ms कीर्त्ति'. 11 So Ms Add लौकिके नायिकाव्यवहारप्रतीति
12 Restore—भवन्दिबेधेनैव भोगं करयसश्रय । द्रष्टा सतनयव स्त्र द. सुर'.

करणानि कर्माणि संश्रयो यस्य तं भोगं बुद्धिवलेनैव भजन्द्रष्टा सर्व-
व्यव(1.1)हारसाक्षी संज्ञेव स्वं पुरुषार्थं कृतार्थतामनयत् शत्रूञ्जितवानित्यर्थः .
सांख्यदर्शनवादिना(1.2)मात्मा सप्तधा बुद्ध्यहंकारतन्मात्रापञ्चकत्वेन प्र-
कृतेर्जातं विकारमस्पृशन्मूलप्रकृतिसङ्गतां बु(1.3)द्धिं भासयञ्चिच्छायया
च्छुरयन्बुद्धिमुखेनैव करणसंश्रयं चक्षुरादीन्द्रियाश्रयं भोगं भजन्बुद्धि(14)-
मुखेनैव पुरुषार्थं पुरुषत्रिवेककल्पं कृतार्थतां नयति ॥ नीतिशास्त्रीये वस्तुनि
साङ्ख्यशास्त्रीयव(1.5)स्तुसमारोपः ॥ 103.

स्फुरत्प्रज्ञावलोत्साहसिद्ध्युपायगुणोदया .

सर्वाङ्गसुन्दरी यस्य(1.6) नीतिर्वल्लभतां ययौ ॥

स्फुरन्तः प्रभावेवलोत्साहा येषु ते सिद्ध्युपायगुणोदया यस्यां सा.
सि(1.7)द्धयो भूम्यादीनामुपायास्सामादयः उदया आत्मादीनाम् . तथा स-
र्वाङ्गेषु स्वाम्यादिषु(1.8) सुन्दरी यस्य नीतिर्वल्लभतां श्रद्धेयत्वं ययौ . तन्नी-
तिरन्वेषां काङ्क्षणीयाभूदित्यर्थः ॥ स्फुर(1.9)द्धिः प्रज्ञावलोत्साहैस्तिद्धौ
वशीकरणे उपायात्मकानां गुणानामुदयो यस्यां सा . प्रज्ञा(1.10)दिभि-
र्भूवशीकृतेत्यर्थः ॥ अत्र नीतिशास्त्रप्रसिद्धे वस्तुनि नायिकाव्यवहार-
प्रतीतिः ॥(1.11) 104.

भूसत्तायामुदात्तो यः परस्मै पदमग्रहीत् .

अनुदात्तो रिपुस्तस्य भूमाप्तावात्मनेपदी ॥(1.12)

मुञ्चि सत्तायां प्रशस्तत्वे साम्राज्ये सति यः परस्मै परार्थं पदं त्राण-
मग्रहीत् यत् उदात्तः(1.13).....र्थमेव पदीयं?(1.14) 105.

[Lines 15 to end of page missing](**32)

मन्त्र्यपेक्षा दैवनियोगज्ञस्य मित्रवलापेक्षा च नाभूत् ॥ यत्पदसंख्यकं

1 Ms. सदे . 2 Ms. 'रीदी' . 3 Text प्रज्ञा . 4 Add नीतिशास्त्रीये वस्तुनि
व्याकरणशास्त्रीयव्यवहारसमारोपः . 5 Ms. 'बलेपे' .

प्रमाणं जानाति वि[नियो](11)गं च वेत्ति स ईश्वरं सर्वज्ञं नापेक्षते ॥
लौकिके मीमांसाव्यवहारसमारोपः ॥ 106.

सपक्षे दृष्टो नां[स्ते](12) विपक्षे यज्जडात्मनि .
तत्प्रतापाग्निमान्भूभृद्धेतौ धूमेन्वमायि यः ॥

जनेन सं पक्षे स्वाश्रिते वि[प](13)ये यद्दृष्टो स्वपक्षस्योपकारं कुर्व-
न्यदृष्ट इत्यर्थः जडात्मनि विपक्षे शत्रौ यत्रास्ते अपकारप्रवृत्त(14) एवामू-
दित्यर्थः तत्तस्माद्वेतावायुधे रक्षे संत्यां भूर्भृत्प्रतापाग्निमाननुमितः . धूमे
इ(15)ति हेतोरारोप. कालत्वेन धूमानुकारात् स पक्षे महानसे दृष्टः विपक्षे
जलादौ न दृष्टः(16) ततो भूभृत्पर्वतो धूमे हेतौ कारणे लिङ्गे सत्यग्निमान-
नुमीयते ॥ लौकिके तर्कव्यवहार(17)समारोपः ॥ 107.

अहार्यलङ्घनैस्त्यक्तरसास्त्रादैस्सदूपणैः .
येन पीनसितावस्थां कीर्त्ति(18)रत्याजि वैरिणाम् ॥

येन राक्ष शत्रूणां कीर्त्तिः [पीन]मितां चावस्थां [त्या]जिता[तीव]
ल(19)धुर्मलिना च कीर्त्तिः कृनेत्यर्थः यत. अहार्याणां पर्वतानां [ल]ङ्घनै-
रारोहावरोहैस्त्यक्तो(10) रसाया भूमेरास्वादो यैः करणभूतैः सह दूपणेन
दोषेण यानि तैः . अहार्यरपरि(11)हार्यश्च लङ्घनैर्भोजनविच्छेदादिभिः
त्याक्तो रसानां मधु]रात्रीनामाम्बादो येषु तथा(12) तच्छोभनभूपणं
मरीचादियेषु तैर्हेतुभिर्मिषजा परिमितं(?) प्रतिशयायवत्त्वं तस्या अव-
(1.13).....जते . गतिवुंद्धीति नियमात्कीर्त्तिशब्दस्य कर्मत्वम् . तस्य
चात्यांजीत्यत्र कर्मण्युत्पन्ने(14)..... ॥ लौकिके
आयुर्वेद(1.15)-

[Lines 16 to the end of page missing](*)

108.

1 Ms. 'मेन'. 2 Ms. राज crossed after स 3 Ms. 'रकु'. 4 Ms. 'दि'.
5 Ms. Sic Is it सति ? 6 Ms. 'त्पवेनश्च' crossed after 'शु'. 7 Ms.
'हेने'. 8 Ms. पनीमि'. 9 Ms. 'वस्था 10 Ms. Sic. Is it सद्रोदनदूपण ?
11 Sic Read पानसिता 12 Ms. 'निवेनेति Pāṇini, 14 52 13 Ms. 'कल्या'.

— यशसि यं भूमिराश्लिष्टांजनि र—संः .
रजस्वलास्वभावोयं विधिनैवोपपादितः ॥

यस्य(1.1).....निमज्ज्या(?)यमालिङ्गश्च भूमिः रत्नपूर्णतां(?)
विधिनैवायं रजस्वलास्वभाव उपपादितः . र(1.2)जस्वला ऋतुमती
सपांसुश्च ॥ 109.

लालनाताडनविदामनुरज्यन्ति योपितः .
अतो यशःप्रता(1.3)पाभ्यां भूमिस्तेन [वशी]कृता ॥

लालना प्रीतिस्तां ताडनं च ये विदन्ति तेषां स्त्रियोनुरज्यन्ति अतो
(1.4)हेतौस्तेन यशःप्र[तापाभ्यां भू]मिर्वशीकृता ॥ समासोक्तयः ॥ 110.

बुद्धिमद्भिर्बु(1.5)द्धशास्त्रैस्सत्यवा[दिभि]— .
व्यायामिभिर्वलीयोभिस्सहायैर्यो विदिद्युते ॥

बुद्धिर्मत्त्वादि(1.6)विशिष्टैस्सहायैर्यो दीप्तः ॥ परिकरः ॥ विशेषणानां
साभिप्रायत्वात् ॥ 111.

अहिद्वि(1.7)पा प्रसिद्धेन गोमण्डलधरेण च .
स्वैरावतारोचितेन हरिणा यस्समोभवत् ॥

अहिः कालिय(1.8)नागो वृत्रासुरश्च अहिर्भ्रातृच्यञ्च तद्विपा गावो
धेनवो नेत्रादि च गौरभूमिश्च तन्मण्डलधरेण(1.9) स्वैरं स्वेच्छयावतारेषु
मत्स्यादिरूपग्रहणोपूचितेन स्वश्चासावैरावत ऐरावणस्तेन रोचिते(1.10)न
स्वात्मीया ऐरी इरायां भूमौ भवा भूमिविपया अवता रक्षकता तथा रोचितो
यो राजा ह(1.11)रिणा विष्णुना इन्द्रेण च समोभवत् ॥ विशेष्यस्य विशेष-
णानां च साम्याच्छ्लेषः ॥ अत्राच्यु(1.12)तेन्द्रयोरप्रस्तुतयोः श्लेषः ॥ 112.

1 Ms. 'रश्लिष्या'. 2 Is it रक्षयः ? 3 Is it रक्षसर्जिता ?
4 Ms. 'विना'. 5 Ms. 'तो अतो हे'. 6 Ms. 'सत्वा'. 7 Ms. 'विपण्यां'.
8 Ms. 'भ्रातृच्य'. 9 Read 'स्तेनारो'.

यस्सदन्तायुधकरान्परिहर्तव्यपद्धतीन् .
अत्यन्तगर्जनान्मत्ता(1.13)न्मातङ्गानजयद्रणे ॥

यो मातङ्गान्स्लेच्छांश्च युद्धेजयत् सदन्तानि शोभनधाराणि आयुधानि(1.14) . . . . . बरेण च सहितान् तथा त्याज्यमार्गान् स्लेच्छानां दुराचारत्वात्(1.15) . . . . . स्लेच्छानां(1.16) 113.

[Lines 17 to end of page missing](** 33)

नत्वम् पदानां सुप्तिङन्तानां भङ्गेनांशांशिके . . . . . भेदेन नीरसा रस-
वर्जिता. भिन्नस्वर उदा(1.1)त्तादिर्येषां तथा स्वापास्तुलभारशब्दा न तु
लक्ष्यादयोर्था यैस्ते यस्य द्विपशोपा इवासन् ॥(1.2) अत्र शत्रुरोर्षयोः प्रस्तु-
ताप्रस्तुतयोरश्लेषः ॥ श्लेषत्रयम् ॥ 114.

अत्यन्तशुद्धपक्षा(1.3)णां स्वहंसानामिवान्तरम् .
यत्पूर्वजन्मपुण्यानामज्ञासीत्केवलं विधिः ॥

यस्य पूर्वज(1.4)न्मनि पुण्यानामन्तरं विधिरेवं ज्ञातवान् . अत्यन्तं
शुद्धः पक्षस्मिद्वान्तो येषाम् हंसपक्षे पक्षाः प(1.5)तत्राणि ॥ अत्र शुभव-
स्तुसम्पत्तिलक्षणे कार्यंप्रस्तुततत्कारणपूर्वजन्मपुण्याभिधानाद(1.6)प्रस्तुत-
प्रशंसा ॥ 115.

अनादित्यमिव व्योम तामसा इव वासराः .

अलोचनेवं जनता जज्ञे(1.7) यस्य प्रयाणके ॥

यस्य प्रयाणे सति आकाशादीनां सूर्यादिरहितत्वमिव जातम् ॥ अत्र से-
(1.8)नारजोवर्षनेप्रस्तुतेनादित्यत्वादितत्कार्याभिधानेनाप्रस्तुतप्रशंसा ॥ 116.

रजन्यामपि प(1.9)न्निन्यः कुमुदिन्यो दिनेपि यत् .

नापुप्यन्यस्य साम्राज्ये जाड्यमेवात्र कारणम् ॥

1 Ms 'दन्ता' 2 Ms 'मि' 3 Ms 'शास्ति' 4 Ms 'बुग्गे', 5 Restore last 3 lines-पदभङ्गेन नीरसा । भिन्नस्वरा- स्वापशब्दा . येषा इव वदिपः ॥ 6 i.e verses 112,113,114 ? If we exclude 112 where श्लेष is specially mentioned then one verse is missing between 113 and 114. 7 Ms. 'नेव' 8 Ms. 'तत्कर'. 9 Ms. 'नेन'. 10 Ms. 'दंर'.

रात्रावपि प(1.10)द्विन्यंस्तथा दिवाप्युत्पलिन्यो यत्र विकासितास्तत्र
जाड्यमेव हेतुः ॥ तद्राज्ये जडा एव न विक(1.11)सिता इति सामान्ये
प्रस्तुते तद्विशेषकुमुदिनीपद्विन्यभिधानेनाप्रस्तुतप्रशंसा ॥(1.12) 117.

वद्धर्षमानं स्वकुलजैः केषांचित्पुण्यकर्मणाम् .
कल्पान्तस्थायितामेति धनं स्थाने निवेशितम् ॥(1.13)

पूर्वपुरुषैर्वर्द्धमानं स्थाने निवेशितं सत्कल्पान्तं तावत्स्थैर्यैः केषांचिद्वा-
ग्यवतामेति ॥ अत्राज(1.14)^१.....ते सामान्याभिधानेनाप्रस्तु-
तप्रशंसा.....(1.15).....पृथिव्यामपि सं.....
.....(1.16) 118.

[Lines 17 to end of page missing](*)

जां नगरं कृतवान् येषु काव्येषु तन्नगरं न वर्णितं तानि काव्यानि
धन्यानि न भवन्ति ॥ तान्यधन्यानीत्यत्र वै(1.1)धर्म्येणाप्रस्तुतप्रशंसा
इदं काव्यं धन्यमिति प्रस्तुतार्थप्रतीतेः ॥ 119.

भवत्यजयमेरुत्वं सार्थं यस्य सु(1.2)रालयैः .
न हि पुण्यप्रभावेण तदस्त्येव न यद्भवेत् ॥

यस्य नगरस्याजयमेरुभावस्यार्थको भव(1.3)ति देवावासैः . मेरुर्हि
देवावासः . एतमेव विशेषं सामान्येन समर्थयते . न यद्भवेत्तन्नास्ति किं
तर्हि(1.4) सर्वमेव भवेदित्यर्थः पुण्यप्रभावात् ॥ अर्थान्तरन्यासः ॥ 120.

धीर्यत्रावैति नोत्कर्षिं शिवपा(1.5)दयुगं विना .
उत्का एव हि सर्वेस्मिन्नृपयो दर्शनं प्रति ॥

शिवपादद्वयादन्यद्वस्तु सोत्कर्षं बुद्धि(1.6)र्न जानाति . एतदेवोत्तरार्धेन

1 Ms. 'न्यःस्त'. 2 Ms. 'न्यता'. 3 Restore 'वाज्यराजस्य नगरनिर्माणे प्रस्तुते.
4 This might be part of a shloka. 5 Read 'स रा'.

कारणभूतेन समर्थयते. शिवपाददर्शनार्थं सर्वे ऋषयो यन्मात्सो(1.7)-
त्कण्ठा ॥ कारणमृषीणामुत्कण्ठितत्वं ममर्थकमित्यर्थान्तरन्यासः ॥ 121.

यत्र प्रत्यक्षफ(1.8)लदस्सेवितोऽग्निस्तु कर्मणाम् .
धूमो हि घनतामेत्य भजते वृष्टिहेतुताम् ॥

यत्र शोभन(1.9)कर्मणां फलदोऽग्निर्भवति . तथा हि यज्ञादिषु धूमो
वृष्टिहेतुर्भवति . अत्र अग्निसेवनस्य कार(1.10)[स्य कार्य].....
समर्थकम् ॥ अर्थान्तरन्यासः ॥ 122.

उच्चैताराकुसुमा वन्द्य(1.11)[मन्दाकिनीह्रदा] .
—त्र श्रव्यसप्तपितृतीयसवनस्वरा ॥

उच्चैतुं शक्यानि ताराकुसुमानि य(1.12)[स्यां वन्दितुं शक्यो मन्दा]-
किनीह्रदो यस्यां तथा श्रोतुं शक्यश्श्रव्यसृष्टीये सवने म्नाने^१ स्व-
री(1.13) 123.

[Lines 14 to end of page missing](**34)

[—]प्राप्तप्रवेशाभिरीतिभिस्सुखमास्यते ॥

द्वितीयां व्याजस्तुतिः ॥.....अ.....(1.1)नैरूपया स्तुत्या
निन्दायाः पर्यवसाने प्रतीतिः ॥ 124.

तुङ्गत्वात्सर्वतो दृश्यं यदि—~—(1.2)द्विकम् .
सर्वत्र भ्राम्यताद्यापि कलिना यत्र वीक्षितम् ॥

तुङ्गत्वात्सर्वतो दृश्यं वस्तु भ[वती](1.3)ति यदेतदनुपपन्नम् यद्वा

1 Ms. 'द्वे 2 Ms. शतं 3 Sic. (1) 4 [पर्यायोक्तम् गम्यस्योच्चत्वस्य मङ्गलान्तर्यामिणा-
नात्] 5 Illustration of व्याजस्तुति in which निन्दाभिर्भ्राम्यमानापि प्रमाणात्तराद्वाभिनस्व-
रूपा रज्जो पर्यवस्यति is lost. 6 Is it इतीना सुखासनरू ? 7 Restore वस्त्वत्व-
योक्तिकम् 8 Should be येतदनु . 9 Is it यथा ?

यज्ञगरम् तथा हि सर्वासु दिक्षु भ्राम्यतापि कलियु[गिनो](1.4)न्नतर्मपि तत्पुरं
न दृष्टम् . कलिस्तत्र न प्रविष्ट इत्यर्थः ॥ आक्षेपः ॥ अत्र वक्तुं युक्तस्यौ-
(1.5)न्नत्यस्यायुक्तिमदित्यनेन प्रतिपादितो निषेधो निषेधाभासस्तम्पद्यमान-
स्तदाचारं क[लि](1.6)प्रवेशाभावप्रखंडं विशेषमाक्षिपति ॥ 125.

न यत्र धार्मिकः कश्चित्कीर्त्तिकामो नरोपि वा .
अना[श्रथे](1.7)ण न प्राप्तः प्रवेशः कलिना क्वचित् ॥

यत्र नगरे धार्मिकः कीर्त्ति[का]मो वा कश्चिन्नास्तीति [सा](1.8)ध्यम् .
अत्र साधनमाह अशरणेन कलिना तत्र प्रवेशः क्वचिदपि न लब्धः ॥
आक्षेपः ॥(1.9) निषेधेनातिधार्मिकतारूपस्य विशेषस्य प्रतीतेः ॥ 126.

किं नाम वर्णयते यस्य धुंरीशौरपि वाग्मि(1.10)[भिः] .
— — — — — जि सर्वदा वर्णयन्ति यम् ॥

महावाग्मिभिरपि यस्य किं वर्णयते(1.11) 127.

[Lines 12 to end of page missing](*)

.....य मित्रभावं विरहिणीमारुणं कृत्वा कालपक्षं यमपक्षं
कृष्णपक्षं च प्रपत्स्ये ॥(1.1) [आक्षेप]प्रकाराः ॥ 128.

इत्यध्वगवधूसख्यो यत्र वातायने स्थिताः .
निन्दन्ति वन्द्यं विश्वस्य प्रति[पत्सु](1.2) सुधाकरम् ॥

यत्र वातायनगताः पान्थत्त्रीसख्यो विश्ववन्द्यं चन्द्रं प्रतिपत्सु निन्द-
न्त्येवम् ॥(1.3) 129.

पुण्डरीकैस्सुहरिणैर्मार्तङ्गैर्यत्र सुद्विजैः .
कृष्णसारैश्च हरिभिश्शोभते राजमन्दिरम् ॥(1.4)

सुहरिणोरनिशुभ्रैः पुण्डरीकैः च्छत्रैस्तथा मुद्विजैश्शोभनदन्तैर्मातङ्गैः
 हस्तिभि कृष्णैश्च तैस्मां(15)रैश्चाश्चैर्यत्र राजगृहं शोभते ॥ विरोधः ॥
 विरुद्धाभासत्वात् ॥ तथा हि पुण्डरीका व्याघ्रवि(16)शेषाः कथं हरिणा
 भवन्ति मातङ्गाश्चाण्डालास्ते कथं द्विजाः कृष्णसारा मृगाः कथं हरयः
 सिहा ॥ (17) 130.

राजहंसानुरूप्येण सितोपि पृथिवीभुजाम् .
 असितो यत्र सततं जायते यशसां भरः ॥

यत्र(18) राज्ञामसितः रङ्गाद्यशो राजहंसानुरूप्येण राजहंससितो
 मन्वादिप्रशस्तराजयशो(19)नुरूपत्वेन ..... यशसां भर उत्पद्यते ॥
 विरोध अमितशब्दस्य विरोधद्योतकत्वात् ॥(10) . [अ]सितशर्याम
 इति ॥ 131.

क्षमायां यदकाठिन्यं शैत्ये तापकता द्विषाम् .
 अपालक ———(111) 132.

[Lines 12 to end of page missing] (**35)

'ति नोत्थानं यत्र संपूर्णपादपि ॥

अन्यत्र देशं त्रयाणां पादानां भङ्गेपि धर्म..... (11)
 लायते इत्यर्थः यत्र देशे चतुष्पादपि धर्म उत्थानं निर्गमनं नेच्छति तत्रैव
 तिष्ठतीत्यर्थः ॥(12) विभावना विशेषोक्तिश्च ॥ अनवस्थितेहेतु. पादसा-
 मग्री तद्भावेपि तत्फलं धर्मानव[स्थान](13)मुत्पन्नमिति विभावना तथा
 उत्थानस्य कारणं सम्पूर्णपादत्वं तत्सद्भावेप्युत्थानाभाव[रूपफ](1.4)लस्यो-
 त्यत्तिरिति विशेषोक्तिः ॥ 133.

आयव्ययेषु कालैक्यं यत्र सर्वस्य दृश्यते .
 व्ययस्त्वादां(15) सुकृतिनामायस्तस्यानुयात्रिकः ॥

यत्र सर्वस्य लोकस्य धनोत्पत्तित्यागेषु समकालत्वं दृ(1.6)श्यते . अ-
र्जयन्तो जना व्ययं कुर्वन्तीत्यर्थः . यत्र सुकृतिनामादौ व्ययस्तस्य व्ययस्यो-
त्पत्तिरनुयात्रिकी(1.7) पश्चाद्भनागम इत्यर्थः ॥ अतिशयोक्ती ॥ आयः का-
रणं व्ययः कार्यं भवति कारणका(1.8)र्थयोः पौर्वापर्यं प्रसिद्धम् तत्र त्वाय-
व्यययोस्तुल्यकालत्वम् . तथोत्तरार्धे आयव्यययोः(1.9) कारणकार्ययोः पौर्वा-
पर्यविपर्ययः ॥ 134.

पौराणां हृदये यत्र सन्निधत्ते त्रिलोचनः .(1.10)
अन्तस्तु पौरनारीणां जाज्वलीति मनोभवः ॥

यत्र जनानां चित्ते हरस्सन्निधानं करोति(1.11) कामस्तु पौरस्त्रीचित्ते
ज्वलिततराम् ॥ असङ्गतिः ॥ हरः कामदाहस्य कारणम्(1.12) अत्र तु
हरः पौरचित्ते संनिहितः कामस्तु पौरस्त्रीचित्ते ज्वलतीति कार्यकारणयो-
र्विभिन्न(1.13)देशत्वात् ॥ 135.

यत्र स्त्रीणामपाङ्गेभ्यः पूर्णाङ्गो जायते स्मरः .
युवाभिर्जायमानोपि(1.14) रूपेण लभते वलम् ॥

यत्र पुरस्त्रीणां कटाक्षेभ्यः पूर्णाङ्गः कामो जायते तथा तरुणैर्जि(1.15)-
[तस्तासां रू]पेण कामो वलं लभते ॥ विपमम् ॥ सर्वत्र कारणानुगुणं
कार्यं प्रसिद्धम् (1.16) ..... कामस्य रूपहेतुकवललाभ-
.....(1.17) 136.

[Lines 18 to end of page missing] (*)

यत्र राजशिखामणिः .

विश्वस्य मान्यतां लब्धुं सेव्यते परमेश्वरः ॥

यत्र रत्नैर्विरत्नैर्वा(1.1) [राजशिखा]मणिः राजा चन्द्रः शिखामणिर्यस्य
स परमेश्वरस्सेव्यते विश्वकर्तृकं भानं प्राप्नुम् ॥(1.2)[विचित्रं] विकल्पश्च ॥

1 Ms. 'य' written over 'व'. 2 Ms. 'यत्ते'. 3 *Scil.* नगरे, as well as
पूर्वाप्ये. 4 Ms. 'नाणे'. 5 Illustration of समं alamkāra lost. 6 Restore
अनुर्विरत्नैर्वा. 7 Ms. चन्द्रः. 8 Ms. 'स्वय'.

विचित्रस्य विफलप्रयत्नलक्षणत्वान् अथ हि मानलाभार्थं सेवाव्य-
(13)स्य प्रयत्नस्य विपरीतफलनिष्पत्तिहेतुत्वम्. सेवाकारिणां हि मान-
हानिः ॥ 137.

भूपभुजेपि य(14)त्रत्यैर्धार्यते भूस्ससागरा .
कीर्त्तिः स्वच्छतनुस्तेषां न माति भुवनेष्वपि ॥

यत्रत्यै राजभिर्भूमिम्(15)ममुद्रा भुजचक्रेपि^१धार्यते स्वच्छा शुद्धा
सूदमा च तनुर्यस्याग्मा कीर्त्तिभुवनेषु न वर्तते ॥ अधिकद्वयम् ॥ अधिक-
(16)स्याश्रयाश्रयिणोरनानुरूप्यलक्षणत्वान्. अत्र हाश्रयस्य भुजस्या-
श्रयिभूताया भुवन्मुख्य(17)महत्वाभ्यामनानुरूप्यम् भुवनानामाश्रयाणां
कीर्त्तिस्तदाश्रयीभूताया महत्त्वमुख्यत्वाभ्याम् ॥(18) 138.

धर्मो विवर्धयते यत्र वास्तव्यानां विभूतिभिः .
धर्मेण च विवर्धन्ते वास्तव्यानां विभूतयः ॥

पौरश्री(19)भिर्धर्मां वर्धते धर्मेण च पौरश्रियो वर्धन्ते ॥ अन्योन्यम् ॥
परस्परं वर्धनक्रियाजननान् ॥(10) 139.

वापीकूपतटकेषु मपासु त्रिविधासु च .
दिवमप्युपयातानां दृश्यते तत्र जीवनम् ॥(11) 140.

वाप्याद्विषु जीवनं जलं प्राणश्च स्वर्गतानां दृश्यते ॥ विशेषः ॥ अना-
धारमाधेयमि(12)त्यादिलक्षणत्वान् ॥ अत्र जीवनस्याधारशरीरिणः ते
स्वर्गं गतास्तथापि जीवनं दृश्य(13)ते इत्यनाधारमाधेयम् ॥ 140.

त्रिदिवे दिवि पाताले कीर्त्तिः[सर्वासु] दिक्षु च .
यदीयानां नरे(14)न्द्राणा[मिकरूपा समा]श्रिता ॥

1 Read निपरीतकं 2 Ms. 'दिवम्ब'. 3 Ms. भुजचक्रेपि lc, on margin.
4 Ms. 'कीर्त्ते'. 5 Ms. 'वस्या'.

स्वर्गादिषु कीर्तिरेकरूपा समा समं युगपत्स्थिता ॥ वि^३(1.15) 141.

[Lines 16 to end of page missing](**36)

गैः पुनः राजभिः कीर्तिरनुपाल्यते ॥ व्याघातः ॥ उत्पत्तिविनाशयो-
रेकोपायत्वात् ॥ अत्र(1.1) राजभ्य एव वृषोत्सर्गेरुत्पत्तिः तैरेव तेभ्य एव
च विनाशाः ॥ 142.

अवला इति वाध्यन्ते सवलैरन्य(1.2)देशजैः .
तेनैव हेतुना यत्र रच्यन्ते राजभिः परे ॥

अन्यत्र राजभिरवलत्वाद्राजानो वाध्यन्ते त(1.3)स्मादेव हेतोस्तत्र
तैश्शत्रवो रच्यन्ते ॥ व्याघातः ॥ व्याघातार्थं संभाव्यमानस्यावलत्वस्य
घाधा(1.4)विरुद्धरक्षणनिष्पादकत्वेन समर्थनात् ॥ 143.

यत्र वीर्यं प्रतापस्य प्रतापः कारणं श्रियः .
श्रीर्ध(1.5)र्मस्य नरेन्द्राणां धर्मो भोगापवर्गयोः ॥

यत्र वीर्यादयः प्रतापादीनां हेतवः ॥ कारणमाला ॥(1.6) 144.

अर्थो धर्मानुगो यत्र कामश्चार्थानुगो नृणाम् .
कामस्य शिवकामानां मोक्षोप्यनुगतां गतः ॥(1.7)

यत्र श्रेयस्कामानां धर्माद्यनुगा अर्थादयः ॥ एकावली ॥ अर्थादीनां
धर्माद्यनुगतत्वात् ॥ (1.8) 145.

यौवनेन वपुः स्त्रीणां यत्र रूपेण यौवनम् .
रूपं कान्तिविशेषेण सलावण्येन गर्जति ॥ (1.9)

यत्र यौवनादिभिर्वपुरादयो गर्जन्ति ॥ मालादीपकम् ॥ यौवनादीना-
मुत्तरोत्तर(1.10)वपुरादिगर्जनाख्यगुणावहत्वात् ॥ 146.

1 Ms. 'सिरे'. 2 [विधेयः । एकस्याः कीर्तिनेऽगोचरत्वात्]. Perhaps one illus-
tration of विधेय—किंनिराभनाणस्यासंभाव्यवस्त्वन्तरकरणं is lost.

शम्भुलोकत्रये सारं तस्य सारं त्रिनेत्रता .

तत्रापि^(1 11) चन्द्रमास्तस्य यत्कान्तावदनोपमा ॥¹ 147.

कनकाब्जैरजश्छद्मना वातायनविहारिणः .

मानवैर्यत्र सेव्यन्ते स्व^(1 12)र्गङ्गावीचिमारुताः ॥

यत्र वातायनगता नाकनदीपवना मनुष्यैस्सेव्यन्ते रथतो हेमाब्जैरज-
(1 13)पूर्णा. ॥ काव्यलिङ्गम् ॥ कनकाब्जेत्यादे. पदार्थत्वात् ॥ काव्यलिङ्ग-
स्य च हेतोर्वाक्यप^(1 14)[दार्थेत्यादि लक्षणात्] ॥ 148.

द्रष्टुं दिग्भ्यो दशभ्यो यदपर्याप्तदृगष्टकम् .

— — — (1 15)

149.

[Lines 16 to end of page missing](*)

हतोर्वाक्यार्थत्वात् ॥ पूर्वश्लोकेपर्याप्तदृगष्टक इति विशेषणस्य पदार्थ-
त्वाभिमानात् ॥ 150.

सर्वस्वहारिणस्त्रस्तो वरुणो वाडवाद्भ्रुवम् .

यत्कूपान्सेवते तोयं गिरिद्वर्गे कुतो^(1.1)न्यथा ॥

वरुणस्य सर्वस्वं समुद्रस्तं दहतो वाडवाग्नेर्भ्रुवं भीतो वरुणो यत्कू-
पान्सेवते . वरुणप्रास^(1 2)स्य साध्यस्य साधनमाह . अन्यथा यदि न वरु-
णस्य भयं स्यात्तद्विरिदुर्गे तोयं कथं स्यात् . वरुण^(1.3)स्य जलाधिपतित्वा-
दिति भावः ॥ अनुमानम् ॥ साधनात्साध्यप्रतीतिरनुमानस्य लक्षणम् ॥
(1 4) अत्र गिरौ जलसंभवात्वासानुमानम् ॥ 151.

वरुणादिमहेन्द्रान्तमूर्त्तयो यत्र पार्थिवाः .

शिष्ट^(1.5)दिवपतिमूर्त्तित्वं गृह्णतेन्यपुरीः प्रति ॥

1 No Comm [उदारारहकार'-उत्तोरनरोत्तर्यकमुदार इति लक्षणम्]

2 Ms 'काज'. 3 Ms 'जच्छ'. 4 Ms 'येतो' 5 Ms 'माज'. 6 Ms 'काजे'.
7-7 Ms lc at the top of page. 8 i e only one verse between दश
दिग्भ्यो and सर्वस्वज्ञ' 9 Ms. 'गव'. 10 Ms. 'हृते'.

वरुणादारभ्येन्द्रं योवत्पञ्च लोकपालास्तेषां मूर्त्तयस्ते(1.6)जोशा येषां
तथाविधास्तत्र राजानो भवन्ति . तत्र वरुणत्वमशेषजनाप्यार्चनान् . वायुत्वं
बलि(1.7)त्वात् . कुबेरत्वं धनदत्वान् . शर्वत्वं सर्वोत्कर्षात् . इन्द्रत्वमखण्डि-
तज्ञत्वान् . यत्रत्या राजानोबशि(1.8)ष्टा ये दिक्पतयो बह्वियमनैर्ऋतास्तद्भावं
शत्रुनगरीषु गृह्णन्ति . अग्नित्वं तास्तां दाहान् . य(1.9)मत्वं शत्रुमारणात् .
नैर्ऋतत्वं शत्रुपुरीनिर्वसत्वर्करणात् ॥ अनुमानम् ॥ 152.

स्वर्गं पाल(1.10)ननिर्माणवर्णनैर्देववेश्यनाम् .
ध्रुवं पश्यति यत्रत्यो राजा चित्रंकरः कविः ॥

पालनादिभिः(1.11) राजादयस्स्वर्गं गच्छन्ति ॥ यथासंख्यम् ॥ उद्दि-
ष्टानामर्थानां क्रमेणानुनिर्देशात् ॥(1.12) 153.

व्यर्थो यशःप्रतापाभ्यां राज्ञां यत्रेन्दुभास्करौ .
धत्तोर्धरात्रमध्याह्ने छत्रत्वं देववेश्यनाम् ॥(1.13)

यत्र राज्ञां यशःप्रतापाभ्यां हेतुभ्यां व्यर्थो निष्प्रयोजनौ सन्तौ चन्द्रा-
र्कौ अर्धरात्रे मध्याह्ने च दे(1.14)वगृहाणां छत्रभावं धत्तः ॥ प्रतीपम् ॥ यशः-
प्रतापाभ्यां चन्द्रार्कयोराक्षेपात् ॥(1.15) 154.

[Lines 16 to end of page missing] (*37)

यत्क्रान्ताकेशसंस्कारधूपधूमस्सुधासितम् .
श्यामीकरोति सततं सौधं सितकरं ततः ॥(1.1)

यत्स्त्रीकेशसौगन्ध्यार्थे धूमः पूर्वं सौधं ततश्चन्द्रं श्यामीकरोति ॥
पर्यायः ॥ क्रमेणैकस्या(1.2)नेकस्मिन्ननेकस्यैकस्मिन्नवस्थानात् ॥ 155.

यत्राधत्ते निशि मरुत्सौधेन्दुप्रणिशीकरैः .
धर्मोद(1.3)विन्दून्नामाणां गण्डयोश्चन्द्रक्रान्तयोः ॥

1 Ms. 'न्द्रेन्द्रं'. 2 Ms. 'तव'. 3 Ms. 'व्यय'. 4 Ms. 'कार'. 5 Ms. 'मित्र'.
6 Ms. 'व्यर्थो'. 7-Read धूपधूम.

यत्र रात्रौ स्त्रीणां वायुरिन्दुमुन्दरयोर्गण्डयोर्धर्मं(1.4)जलकणान्गृह्णाति
कैस्सौधचन्द्रकान्तकरौः ॥ परिवृत्तिः ॥ चन्द्रकान्तजलकणैस्स्वे(1.5)दाम्बु-
ग्रहणात्समत्वम् ॥ 156.

पञ्चभिर्मागैः पौष्पैस्समरो हरति कामिनाम् .
हृत्काञ्चना(1.6)म्बुजवनं वियोगाग्निपरीक्षितम् ॥

पुष्पमयैः पञ्चभिर्वाणैः कामो विरहाग्नौ परीक्षि(1.7)वं चित्तहेमप-
ञ्चवनं हरति ॥ 157.

सर्वस्वमपि संत्यज्य स्वगृहाद्यत्र मानिनः .
यशो गृह्णन्ति(1.8) तद्यस्य परे चर्वितचर्वकाः ॥

यस्य यशसः चर्विते चर्वणेपि कृते चर्वका भवन्ति(1.9) तद्यशस्सर्वस्वं द-
त्त्वा मानिनो गृह्णन्ति ॥ परिवृत्तिः ॥ सर्वस्वेनाधिकेन यशसो न्यून(1.10)स्य प्र-
हणेन न्यूनत्वान् ॥ पूर्वत्र पञ्चभिरशरैर्हेमपञ्चवनहरणादधिकम् ॥(1.11) 158.

अपावनं घनं यत्र सर्वथा त्यागिनां गृहे .
अत्यागंः स्तूयते मृग्याद्वालाभिर्यत्र कामिनाम् ॥(1.12)

अपगतमवनं रक्षणं त्यागाभावो यस्य तद्धनं त्यागिनां दातॄणां गृहे
भवति . वालाभि.(1.13) कामिनामत्यागः अतिशयनापराधः स्तूयते मुग्ध-
त्वात् ॥ परिमंत्त्या ॥ अपावन(1.14).....त्यागिघनादावेव नियम-
नान् त्यागिघन.....घा.....नृ(1.15).....भिमयः.....
...(1.16)

159.

[Lines 17 to end of page missing] (*)

[सतां परापवा]द्रोपि यत्र श्रोत्रमहाज्वरः .
स्वस्याकीर्त्तिर्भवेद्येन तजु व्यवहरन्ति के ॥

परस्यापवादोपि स(1.1)तां महाज्वरः कर्णयोर्भवति येन स्वस्यापयशो भवेत्तत्के कुर्वन्ति . वाच्यां सैवं . यत्र परनिन्दापि(1.2) दुर्वचा तत्र स्वस्याकीर्त्तिहेतुभूतव्यवहारपरिहार आपतित इति शब्दोपात्तार्थापत्तिरि(1.3)ति सैव वाच्यां ॥

160.

जहौ प्रागुपमानत्वं चरमं चोपमेयताम् .

यस्य संवर्धमानस्य संप(1.4)द्भिरमरावती ॥

प्रतीपम् ॥ अधिकगुणत्वसंभावनयोपमानत्वेन कल्पितामरा(1.5)वती गुणानामन्तरपरीक्षणे सति पूर्वमुपमानत्वंमत्यजत् पद्मादुपमेयताम् . अति- (1.6)न्यूनगुणत्वादिति भावः ॥

161.

पुरान्तरेषु धनया श्वेतन्ते ज्योत्स्नया यदा .

तदा नीलन्ति यत्सौधान्य(1.7)सितागुरुधूम्यया ॥

अन्यनगरे पौर्णिमास्यादौ सौधानि श्वेतन्ति श्वेतानि भवन्ति तत्र तु तदैव काला(1.8)गुरुधूमेन यत्सौधानि नीलानि भवन्ति ॥ गुणक्रियासमुच्चयः ॥ नीलनश्वेतनयोर्गुण(1.9)क्रिययोर्योगपद्यम् ॥

162.

शीलालङ्करणं रूपं त्यागालङ्करणं धनम् .

श्रुतालङ्करणं मे(1.10)धा यत्र पुण्यानि शंसति ॥

यत्र रूपादीनि शीलाद्यलङ्कृतानि पुण्यसूचकानि भवन्ति ॥(1.11) असद्योगः ॥ रूपादीनां सतां शीलादिभिस्सद्भिर्योगात् ॥

163.

सचौरैर्दण्डकक्ष्मापैरवपेदेव(1.12)मातृकैः .

निर्धनैर्वहुदुर्भिक्षैर्दुर्जयं तत्पुरान्तरैः ॥

सचौरत्वादिविशेषणविशिष्टैरन्यन(1.13)गरैस्तज्जेतुं न शक्यम् ॥ असद्योगः ॥ पुरान्तरायामसतां चौरादिभिरसद्भिर्योगात् ॥(1.14)

164.

1 Ms. 'देवि'. 2 Ms. 'वाच्या'. 3 i.e. अर्थापत्तिः. Perhaps one illustration of गन्धा अर्थापत्ति is lost. 4 Ms. 'वाच्या'. 5 Ms. 'नम'. 6 Ms. 'विमा'. 7 Ms. 'दण्ड'. 8 Ms. 'दुर्ज'.

धर्मा दम्भं लोभमर्थः कामोस्थानमसक्तताम् .
मोक्षधार्चनवैमुख्यं दिशन्वयत्र न हस्यते ॥ (15)

अन्यपुरेषु धर्मादयो दम्भादिकल्पिता हस्यन्ते ॥ सदसद्योगः ॥ सतां
धर्मादी[ना] ॥ (16)-

165.

[Lines 17 to end of page missing] (**38)

स्य थस्य राह. प्रतिकारतामर्थ्ये सति तत्सन्धिनां पराभवार्त् ॥ 166.

यत्र मेघाः पिथीयन्ते गवाक्षा (1) गुरुधूम्यरा .
सौदामिनीभिस्तेषां च हेमहर्म्यगरीचयः ॥

जालनिर्गतकालागुरुधूम्यै (1.2) त्र मेघाश्छाद्यन्ते विबुद्धिश्च स्वर्णहर्म्या-
शवः ॥ भीतितद्वयम् ॥ वस्तुना वस्त्वन्नरनिगूह (1.3) नात् ॥

167.

अभिन्नैकेन्दुभूरिस्त्रीमुखवातायनाः क्षपाः .
समरामाननाम्भोजदीर्घिका यत्र (1) चासराः ॥

अभिन्नः सदृश एकोप्रतिमस्त इन्दुर्येषां तानि भूरिस्त्रि स्त्रीमुखानि
येषु (1.5) नासि वातायनासि यासु ता. क्षपा भवन्ति समानि रामाननानि
येषां तान्यम्भोजानि या (1.6) सु ता दीर्घिका येषु ते चासरा भवन्ति ॥ सा-
मान्यम् ॥ प्रस्तुतानां सुखानामप्रस्तुतैश्च (1.7) न्द्रपद्मैर्गुणसाम्येन कात्स्न्यो-
पनिबन्धात् ॥

168.

मध्येषि शुभ्रश्शुभ्राश्चवेरमरश्मिभरैश्शशी (1.8) .
यत्र सर्वाङ्गनीली वा महानीलपृहांशुभिः ॥

यत्र स्फटिकगृहरश्मिसमूहैः (1.9) चन्द्रः कलङ्कस्थानेषु शुभ्रो भवति

1 Ms. 'रसा'. 2 This might have been an illustration of प्रवनीकम्, that
of लता is therefore lost 3 Ms. 'मी', 4 Ms. 'नीप'.

इन्द्रनीलगुह्यरश्मिभिस्सर्वांगेषु नीलो भवति ॥(1.10) तद्गुणः ॥ अन्यदी-
यसितासितगुणग्रहणात् ॥ 169.

न शक्यते यदानेतुं कलिना म(1.11)लिनात्मताम् .
तमसा चन्द्रबिम्बं हि सविशेषं प्रकाशते ॥

कलिना यन्नगरं मालि(1.12)न्यं नेतुं न शक्यते यतः चन्द्रस्तमसात्यर्थं
शोभते ॥ अतद्गुणः कलिगुणाननुहारात् ॥(1.13) 170.

गृह्येत त्रिगुणं त्वत्तो न स्याद्ग्रहणं यदि .
प्रत्यादिशन्ति शम्भंल्यो यस्मिन्नित्यान्तं कामुकान् ॥(1.14)

[यस्मिन्] कुट्टिन्यो.....न्तान्कामुकानिति प्रत्यादिशन्ति निपे-
धयन्ति इति हेतोर्यदि तत्कर्तृ(1.15)कत्वं कर्मकर्म.....त्यर्थः
तदा त्व[त्तः त्वत्]सकाशान्मया(1.16) त्रिगुणं गृह्येत परं सा तु त्वां न गृह्णाति
सद्धस्ते त्वया न्यस्तं यद्वस्तु तन्न गृह्णातीत्य(1.17)र्थः ॥ उत्तरम् ॥ अत्र
हि उत्तरात्प्रभमुन्नीयते . कामुकैर्हि कुट्टिनीनामुक्तमेतत्(1.18) इदं वस्तु तस्यै
देहि सा मत्समीपं त्वयानीयतामिति ततः कुट्टिनीभिः पूर्वोक्तमुत्तरं(1.19)
दत्तमस्मादुत्तरात्प्रशोन्नयनम् . त्वत्त इति कामुकपरामर्शकम् एकवचनं तु
प्र(1.20)त्येकं पृथग्भाषणात् कुट्टिन्यो ह्यभिसारिकाणां गौरवरक्षणार्थं जना-
नुत्तरयन्ति ॥(1.21*) 171.

कं यत्र पुष्करं गत्वा वरिचस्यन्ति साधवः .
कं पुष्कराद्गृहायातं स्पृष्ट्वा शुद्धिं च मन्वते ॥

पुष्करं ती(1.1)र्थं गत्वा साधवः कं ब्रह्माणसुपासते पुष्करतीर्थाद्गृहा-
यातं कं जलं स्पृष्ट्वा शुद्धिं मन्वन्ते कमि(1.2)ति प्रश्ने कं ब्रह्माणं कं जल-
मित्युत्तरं द्वितीयम् ॥ 172.

1 Ms. 'शम्भ'. 2 Is it 'त्यातं' ? 3 Ms. 'कुट्टि'. 4 Is it 'कामुका' ?
5 Sic. Is it तत्कर्तृकं स्वत्कर्मकप्रश्नार्थं ? 6 Ms. 'एतयो'. 7 Ms. 'रुद्धि'.

यत्र कर्णोत्पलन्यस्तहस्तं दीपावलो(1.3)किनीः .
दृष्ट्वा बभूवुः प्रियोपान्ते सखीभिः प्रतिमुच्यते ॥

दीपशमनार्थं कर्णोत्पलेषु न्यस्ता ह(1.4)स्ता यत्रैवं कृत्वा दीपानवलोकयन्तीर्नारीर्भर्तृनिकटे दृष्ट्वा सखीभिः प्रतिमुच्यते ॥(1.5) सूक्ष्मम् ॥
रिरंसारूपसूक्ष्मार्थप्रकाशनात् ॥ 173.

शीतः पाणिरपथ्योयं सद्यो मे निरगाज्ज्वरः .(1.6)
यत्र रामा प्रियस्पर्शप्रस्वेदमिति निहुते ॥

इदानीं मम ज्वरो निर्गतोतस्तवायं पाणिः शी(1.7)तत्त्वादपथ्य इत्यनेन वचसा प्रियस्पर्शेन प्रस्वेदं रामाच्छादयति ॥ व्याजोक्तिः ॥ स्वेदेनोद्भिन्नस्य(1.8) प्रियस्पर्शमुखस्य ज्वरनिर्गमनेन निगूहनात् ॥ 174.

मा प्रवेक्ष्यति कोप्यन्तर्मा शब्दश्रूयते वहिः .(1.9)
वाक्य यत्र नवोढानामिति कान्तैर्निगद्यते ॥

नवोढा वक्ति मा हठादिकं कुरु यतः कोप्यन्तः प्रवेक्ष्य(1.10)ति तथा मायुङ्क्ष्व यतो वहिःशब्दश्रूयते एतदेव कान्ता अनुवदन्ति मा निपेधं कुरु यतः कोप्य(1.11)न्तः प्रवेक्ष्यति काकुप्रयोगेण न प्रवेक्ष्यतीत्यर्थः मा निपेधं कुरु यतो वहिःशब्दश्रूयते काकु(1.12)प्रयोगेण न श्रूयते इत्यर्थः ॥ चक्रोक्तिः काकुप्रयोगात् ॥ 175.

कोप्यन्तर्मे न ते स्नेहः कोपवन्तं त्य(1.13)जान्तरात् .
नतोद्दमिति मानिन्यो रम्यन्ते यत्र कामिभिः ॥

संमान्तः स्नेहस्तव नास्ति यद्वा त्वत्कर्तृकः स्नेहो मेन्तर्मयि विप(1.14)-यभूतायां न भवतीति मानिनीनामुक्तिः कामिभिस्त्वन्यथा योजनं कृतम् त्वं

1 Ms. 'नीशरीन्म'. 2 Ms. 'वि रयी'. 3 Ms. 'विनास्प'. 4 Ms. 'वक्रो'.
5 Ms. 'मया' to मया lc. under 1.13.

[कोपी] कोप(1.15)वान् मे मम नते प्रणते स्नेह इति त्वयोक्तम् तत्कोपमन्त-
राञ्जिता[त्यज त]बाहं नतः प्र(1.16)णामकारीत्युक्त्या कामिभिर्मानिन्यो
रम्यन्ते रमणीजनाः . मे इत्येकवचनमेकैककामिन्य(1.17)भिप्रायात् ॥
श्लेषेण सैव ॥ सैवेति वक्रोक्तिः ॥ 176.

यत्र स्तनन्धयान्दहस्ते रत्नदीपं जिवृ(1.18)क्षतः .
दृष्ट्वा हाहेति सम्भ्रान्ता धात्री चेतैर्विहस्यते ॥

रत्नदीपं हस्ते गृह्यतो बालान्द(1.19)ष्ट्वा सम्भ्रान्ता हाहेति वदन्ती
धात्री चेतैरुपहस्यते ॥ स्वभावोक्तिः ॥ 177.

निपीडितस्य पूर्णे(1.20^{००३९})न्दोस्सुधया पङ्किलाङ्गुली .
यत्र मृत्युजितः पादौ भाव्येते भावितैः पुनः ॥

पीडितस्यासनभूत(1.1)स्य पूर्णचन्द्रस्यामृतेनाद्राङ्गुली मृत्युजितो भग-
वतः पादौ भक्तैः प्रणिधीयेते ॥ भाविकम् ॥(1.2)अत्यन्तविप्रकृष्टस्य भगव-
दङ्गुलिपङ्किलत्वस्य प्रत्यक्षायमाणत्वात् ॥ 178.

च्युतकर्पूरकस्तू(1.3)रीपांसुला पर्यव्रीथिका .
कुरुते पारङ्गुरश्यामवाससो यद्विवासिनः ॥

च्युताभ्यां कर्पूरक(1.4)स्तूरीभ्यां पांसुला यत्रादृवीथी यस्मिन्निवा-
सिनः पौरान्सितासितवस्त्रान्करोति ॥ उदात्तम् ॥(1.5) सातिशयसमृद्धिवर्ण-
नात् ॥ 179.

पारेसिन्धु विजिग्ये यां मध्येसिन्धु व्यधाञ्च याम् .
रामः कृ(1.6)ण्णश्च नगरीं ते दास्ये यस्य नोचिते ॥

समुद्रपारे यां नगरीं लङ्कां रामो जितवांस्तथा समु(1.7)द्रमध्ये नगरीं

1 Should be 'कोपिन'. 2 Ms. 'राशि'. 3 Ms. 'बाह्वं न'. 4 Ms. 'दक्ष'.
5 Ms. ५. ५५ vertically on margin.

द्वारवतीं कृष्णो यां व्यधात्ते नगरीं यस्य दासत्वयोग्ये न भवतः ॥
द्वितीयमुद्रात्तम् ॥(१४)लङ्काजयद्वारिकानिर्माणयोर्महापुरुषचरितयोरङ्गभू-
तत्वान् ॥ 180.

चन्द्रांशुस्मेरधम्मिल्ल(१५)मल्लिकानां प्रियान्प्रति .
सौधेषु गीतं रामाणां यत्रालिभिरनूद्यते ॥

चन्द्रांशुभि स्मेराशु(१५)भ्रतरा धम्मिल्लमल्लिका यासां स्त्रीणां
प्रियानुद्दिश्य गीतं सौधेषु सर्वाभिरनु पश्चा(१६)दुद्यते गीयते ॥ रस-
यत् ॥ रतेरङ्गत्वादमवदलङ्कारः ॥ 181.

सौधेष्विन्दूदये शुद्धाः प्रि(१६)यमार्गस्पृशो दृशः .
न व्याकुलयितुं भृदा यत्रोत्पलदृशामलम् ॥

चन्द्रोदये प्रियमा(१६)र्गवीक्षणीरुत्पलदृशां दृष्टीर्व्याकुलीकर्तुं भ्रमरा
नालं न शक्ता. अत्युत्कण्ठयेति भावः ॥(१७)प्रेयोलङ्कारः ॥ प्रियमार्गवी-
क्षणव्यर्प्रत्वादौत्सुक्यम्य रत्यङ्गस्य व्यङ्ग्यत्वात् ॥ व्यभिचा(१८)रि-
प्रेयस्त्वि ॥ 182.

प्रलापशिखभक्तानां धूयते यत्र निश्चलैः .
शिवभक्तैर्गृहद्वारं कुर्वन्नि[रिच(१९) पङ्क्तिम्] ॥

.....शिव शिवेति प्रलापहर्षवाप्येण गृहद्वारं प-
ङ्क्तिं (१९) 183.

[Lines 18 to end of page missing](*)

भवतीभिश्चन्द्रोदयेपि कोपो न त्याज्यः. चन्द्राधिकस्य शृङ्गारोदीपकस्यामावा-
थोपिशाब्दः. इत्ये(१)वं प्रियहासोल्पस्त्रीणां कोपोश्चर्लमल्पीकरोति प्रियहा-
सेन रोपशाम्यतीति अर्थः ॥ समाहितम् ॥(२)कोपप्रशान्तेरभ्यङ्गत्वम्
इति ॥ 184.

हठेन पादपतनं यत्र रामासु सागसाम् .
कोषाग्निं दीपयति(1.3) च प्रसादाम्बु च वर्षति ॥

रामासु सापराधानां संवन्धिं हठेन प्रणमनं कर्तुं कोषाग्निं ज्वलय(1.4)-
ति हर्षजलं च वर्षति . प्रसादे इति वा पाठः ॥ भावसन्धिः ॥ असूयौत्सु-
क्ययो रत्यङ्गयोर्भावात् ॥(1.5) 185.

लटभाभिस्स्वयं दत्तं विलासिषु नर्वक्षतम् .
दृष्टं विस्मृत्य रत्यन्ते यत्रैति क्षणविघ्नताम् ॥(1.6)

कामिनां तरुणीभिस्स्वयमेव दत्तं तदेव विस्मृतं सद्रत्यन्ते दृष्टं
विघ्नतामेति ॥ भावोदयः ॥(1.7) असूयोदयात् ॥ 186.

यस्मिन्पराङ्मुखी रक्ता साक्षुस्समेरा च योषिताम् .
सुसखीसाक्षिकं दृष्टि(1.8) भवत्यानमति प्रिये ॥

रमणीनां प्रिये प्रणमति सति दृष्टिः पराङ्मुखत्वादिसहिता स्निग्ध(1.9)-
सखीसाक्षिकं भवति ॥ भावशबलता ॥ अमर्षासूयानिर्वेदहर्षाणां शब-
लत्वात् ॥(1.10) 187.

भ्रूभङ्गभङ्गिभिस्स्त्रीणां येनाप्लाञ्चापराजयः .
कामस्य कामिभिर्यत्र कृतस्तस्य पराजयः ॥(1.11)

येन कामेन भ्रूभङ्गविच्छित्तिभिर्हेतुभिश्चापानां राजयः पङ्कयः प्राप्तः
तस्य कामस्य का(1.12)मिभिः पराजयः कृतः ॥ अनुप्रासयमकयोस्तं-
सृष्टिः ॥ 188.

केलीकोकिलकाकल्याः(1.13) कल्पाः कान्तागिरो जये .
यत्र कामयमानानां नानार्ङ्गं सुवते सुखम् ॥

यत्र प्रियाणां वाचः(1.14) कामयमानानां कामिनां नानाविधं सुखमु-
त्पादयन्ति केलीकोकिलानां काकलीक(1.15).....स जये कल्पाः कुश-
ला. ॥ तयोरेव संकरः ॥ 189.

कर्पूरविपणौ यत्र सर्वस्मि... (1.16)- 190.

[Lanes 17 to end of page missing](**40)

स्थानेनामरावतीन्द्रंनगरी भूरिसौभाग्यं स्पृशति. समगुणेति तात्पर्यम्.
या च स्त्री पुरुपायि(1.1)तवृत्तिस्सात्यर्थं सुभगा ॥ समासोक्त्युत्प्रेक्षा-
सङ्करः ॥ स्पृशतीति संभावनातात्पर्या(1.2)दार्ध्युत्प्रेक्षा नायिकाव्यवहारा-
रोपाच्च समासोक्तिः ॥ 191.

एवंविधामजयमेरुर्पुरः प्र(1.3)तिष्ठां
कृत्वा सकौतुक इवाजयराजदेवः .
दोर्वीर्यसंहतनयं तनयं विधाय
सिंहासने त्रि(1.4)दिवमीक्षितुमुच्चचाल ॥

एवंविधामजयमेरुनगरस्य प्रतिष्ठां कृत्वा स्वर्गदर्शनार्थं(1.5) कौतुकीव.
नगरान्तरलाभार्थमिति भावः . भुजबलमिलितवर्तिं पुत्रं सिंहासने कृत्वा
(1.6)चलितः ॥ 192.

अर्णोराजोथ सादाशिवमनिशमनुध्याय रूपं प्रसन्ना-
दस्माद्ब्रैव(1.7) जन्मन्यतुलबलमिव प्राप्यं पञ्चाननत्वम् .
सर्वोर्वीपुण्डरीकप्रकटविघटनोन्मत्तमा(1.8)तद्गराज-
त्रासायासावतारव्यवसितमकरोत्पुष्करक्षेत्रमेकम् ॥

अर्थाणोराजस्सदा(1.9)शिवसंबन्धि रूपं ध्यात्वा प्रसन्नादस्मात्सदा-
शिवाद्ब्रस्मिन्नेव जन्मनि बहुबलमिव पञ्चानन(1.10)त्वं सिंहत्वं पञ्चवक्रत्वं च

प्राप्यैकमप्रतिमल्लं पुष्करक्षेत्रं समस्तभूमौ पुण्डरीकाणां (1.11) छत्राणां प्रकटं
विघटनेनोद्धतानां मातङ्गराजानां म्लेच्छानां त्रासत्यासोत्पादने व्यवसितं
(1.12) शक्तमकरोत् ॥ व्यवहितमिति पाठो नार्पः . सिंहश्च पुण्डरीकाणां
व्याघ्रविशेषाणां विघ (1.13) टनादधिकमुद्धतानां हस्तिनां भयमुत्पादयतीति
भद्रम् ॥

193.

श्रीलोलराजसुतप (1.14) षिडतभट्टनोन-
राजात्मजो विचरणेन स जोनराजः .
सर्गं चिराद्द्वयधित पञ्चममञ्चि (1.15) —
— — — — — रज्जे ॥

श्रीश्रीकण्ठचरित्रकाव्यविद्वत्तौ (1.16)

[Lines 17 to end of page missing] (*)

* * * * *

[पष्ठः सर्गः]

* * * * *

समीयु-
र्भयं तदेवाजयमेरुनार्यः ॥

प्रथमं चन्द्रस्य राहुणा ग्रहे प्राप्ते सति चन्द्रलोके दाक्षा(1.1)यणीनां ताराणामश्विन्यादीनां यद्भयमासीत्तदेव तत्सममित्यर्थः दुर्गाङ्गनाः प्रापुः (1.2)विपण्णे हस्तरश्रवणं च नक्षत्रे हस्तः करश्रवणं कर्णौ यासां ताः ॥ 1.

रजोभिरेव प्रतिभानभङ्गे(1.3)
पूर्वस्य पुंसस्तरणोः प्रवृत्ते .
निर्गत्य सोप्मा विदधे स दोष्मा-
नौर्वाग्नितां तत्कटकार्णवस्य ॥

अ(1.4)णोर्राजस्य पूर्व. पुमानादित्यः तस्य रजोभिरेव प्रकाशनाशे जाते सोप्मा दप्तो दोष्मान्भुजशा(1.5)ली स.....[सं]न्य-
समुद्रस्य वडवाग्नितार्मकरोत् तत्कटकमशोपयदित्यर्थः ॥(1.6) 2.

पराङ्मुखी यत्पृतना प्रपेदे
जनङ्गमानामसुभिर्वियोगम् .
स रौरवाणां सुवसत्वकालो
भा(1.7)ग्यानि वा भास्करमण्डलस्य ॥

जनङ्गमानां स्लेच्छानां पृतना सेना प्राणैर्वियोगं पलायमा(1.8)ना सती यत्प्राप्ता स रौरवाणां नरकविशेषाणां सुवसत्वकालः सूर्यमण्डलस्य वा

1 Restore विपण्णहस्तरवणा. स. 2 Ms. 'स्तत्र'. 3 Ms. 'त्र. 4 Ms. 'सोप्मा'.
5 Ms. 'लक'.

भा(1.9)ग्यानि भवन्ति . यदि हि म्लेच्छा रणे संमुखा म्रियेरंस्तदार्कविम्बं
भित्वा गच्छेयुः नत्वेवमतो न(1.10)रके पतिताः ॥ 3.

दीशशालिनामाजयमेरवाणां
यल्लोहघातैः करणीयमासीत् .
भारा(1.11)यमाणैर्निजवर्मलोहै-
स्तदन्वभूवन्वहवस्तुरुष्काः ॥

अजयमेरुभवानां भटानां श(1.12)खाघातैर्यत्कर्तव्यमासीत्तद्द्वारीभूतै-
रायसकवचैर्वहवस्तुरुष्काः प्रापुः . निजकवचभ(1.13)रैरेव मृता इत्यर्थः ॥ 4.

पुरोगतानामसवो निरीयुः
पिपासया ये मरुधूलिमध्ये .
तैरेव सा(1.14)-----
----- ॥

.....पिपासया(1.15)

5.

[Lines 16 to end of page missing](**41)

—घतस्कराढ्ये
मुखेन पाथेयमिवात्तवद्भिः ॥

अश्वत्रीवास्वायुधप्रहारं दत्त्वा शोणितं [पीतव्र](1.1)द्भिः कैश्चिन्मृतम् .
भावे कः . अत्रोत्प्रेक्ष्यते पापचोरसंकुले नरमार्गे पाथेयमिव गृहद्भिः(1.2) .
चौरबहुले च लोकः पाथेयं गृह्णाति ॥ 6.

मरुस्थलीवालुकया प्यधत्त
कांश्चिद्विपन्नांल्लु(1.3)ठतः पृथिव्याम् .

संस्कारमात्मोचितमन्तकाले
प्रवर्तयन्ती कृपयेव चात्या ॥

मृतान्भूमौ लुठ(14)तोन्यान्वातसमूहो मरुसिकतयाच्छादयत्. अत्रो-
त्प्रेद्यते कृपया हेतुभूतया यवनोचि(15)तं प्रेतसंस्कारं भूमिनिखननलक्षणं
प्रवर्तयन्तीव ॥ 7.

रुध्वा स्थितान्कांश्चन राजमार्गं
ग्रा(16)म्याश्शवान्गान्धभयेन हुत्वा .
तुरुष्कमांसस्य चिराद्रसङ्गं
ऋव्यादमग्निं रचयांश्चभूवुः ॥(1.7)

राजमार्गमावृत्य स्थितान्कांश्चन शवान्गान्धभयेन हुत्वा ग्रामिणः ऋव्या-
दमसंस्कृतमग्निं(18) तुरुष्कमांसस्यास्वादङ्गं चिराच्चक्रुः ॥ 8.

वभूव यावानवनेः पुरस्ता-
द्भारस्तुरुष्कैर्व्यसुभि(19)र्लुठद्भिः .
तावानभून्मेदुरितोदरीणां
तत्पारणाद्धारणतश्शिवानाम् ॥

तुरुष्कैर्गतग्रा(110)णैर्लुठद्भिः पूर्वं भूमेर्यावान्भारोभूत्तावानेव भारस्त-
त्पारणात्तुरुष्कप्रसनात्पावरोदरीणां(111) जम्बुकीनां धारणतोभूत्. पार-
णशब्दो भक्षणं वर्तते. तुरुष्कभक्षणे निवृत्तस्य भारस्य शिवामे(1.12)दुर-
त्वात्पुनरुदयः ॥ 9.

अमूचि तेषां विशतामुलूकै-
स्सपादलक्षं यदमङ्गलं प्राक् .
त(113)त्तत्पलास्वादनिर्घृतस्य
भद्रं वभापे वलिभुङ्कुलस्य ॥

सपादलक्षं नाम देशविशेषे(1.14)पं विशतां म्लेच्छानाममङ्गलमुल्लङ्घैः
 कौशिकैर्यत्सूचितं तदमङ्गलमेव कर्तुं काक(1.15)[कुलस्य] शुभमसूचयत्
 यतो मृतम्लेच्छमांसग्राससुखितस्य . ध्यासादनेति पाठो ना(1.16)[र्षः]
 ..... ॥ 10.

~~~~~रीति
 परस्परस्याप्सरसो हसन्त्यः .
 जनङ्गमैर्मूर्धभिरर्ध(1.17)~~~~~ ॥

.....रुदयं ममेभ्य(1.18) 11.

[Lines 19 to end of page missing](*)

तिस्ते तत्र कथामात्रमपि नाकुर्वन्निति . पांथेष्विति यस्य च भावेन
 भावलक्षणमिति सप्तमी(1.1) . पांथाः कथामत्यजन्गृह्णादयस्त्वकुर्वन्निति
 तात्पर्यम् ॥ 12.

पवित्रिता वीररसेन धात्री
 मुहूर्त्तमा(1.2)त्रं नृपसैनिकानाम् .
 चाण्डालकीलालमलीमसे तु .
 चिरस्य वीभत्सरसे ममज्ज ॥

राजसै(1.3)न्वानां वीररसेन कर्त्रा भूमिमुहूर्त्तमात्रं पवित्रीकृता . तुः प-
 चान्तरे . म्लेच्छरक्षैरशुचौ वीभत्सरसे(1.4) चिरममज्जत् ॥ 13.

हतप्रसादीकृतनष्टशिष्ट-
 प्रविष्टतौरुष्कतुरङ्गमापि .
 सेना चकाराज(1.5)यराजमूनो-
 रुचैश्श्रवस्सर्गमयीरिवाशाः ॥

राज्ञस्तेना दिशास्त्वा उच्चैरश्रवस्सर्गप्रकृ(1.6)तीरिव व्यवान् हताः
 प्रमादीकृता नष्टाश्चैतेभ्यश्शिष्टाः प्रविष्टान्तांरुष्कान्पुरङ्गमा यस्यां(1.7) सां .
 तुरुष्कवाहापहरणात्तत्सेना दिशोर्जैपीदिति भावः . उच्चैरश्रवा एरु एव म च
 स्वर्ग(1.8) एवास्ति तत्सेना तु वराश्रवाहुल्याद्बहुमन्व्योच्चैरश्रवस्सहिता दिशो-
 पि व्यवादित्यपिश(1.9)ञ्चार्थः यद्वा हतादिभ्यश्शिष्टादल्पप्रविष्टाश्रवा-
 पि दिशोनेकोच्चैरश्रवस्सहिता.....' ॥ 14.

भीत्या विना कस्य न सुप्रवेश-
 मुपक्रमे यत्समरस्य जने .
 भाग्यैर्विना कस्य(1.10) न च प्रवेष्टुं
 साध्यं न तत्पार्थिवसैन्यमासीत् ॥

रणारम्भे यद्राजसैन्यं भीत्या विना कस्य न(1.11) सुप्रवेशमभूत् . भीति-
 रेव तत्र सैन्ये न प्रविष्टा अन्ये तु सर्वे तुरुष्काः प्रविष्टा इत्यर्थः . तत्रा(1.12)ज-
 सैन्यं कस्यापि प्रवेष्टुं साध्यं नासीत्कैर्विना . भाग्यैर्विना . भाग्यान्वेव समरान्ते
 प्राविशन्नन्ये तु तु(1.13)रुष्का हता इत्यर्थः हत्वा तुरुष्कांस्तद्धनं प्राप्तमिति
 भावः . यद्वा निर्भयस्य कस्य न सुप्रवे(1.14)शमिति यज्जनैर्जज्ञे द्वातं
 वद्राजसैन्यं भाग्यानि विना कस्यापि न प्रवेष्टुं शक्यमिति ॥(1.15) 15.

एकैकमु—
 —
 —
 —
 —
 —
 —
 —

॥(1.16) 16.

[Lines 17 to end of page missing](**42)

तथा परकटकं सिद्धवत्प्रविष्टा इत्यर्थः पौरस्तुत्यमृतपूर्णास्सादिनो-
 शोभन्त ॥ 17.

नृपः(1.1) पताकासिचयप्रपञ्च-
सञ्चारिचित्राम्बरभूपणायाम् .
अलोठेयित्वैवं नवीकृतायां
पु(1.2)ययामपूर्वां श्रियमीक्षते स्म ॥

ध्वजवस्त्राख्येव संचारि चित्रं यस्य तदम्बरं भूपणं च(1.3)स्यांसत
एवालोठेयित्वैव लोठनेन विनैव नवीकृतायां नगर्यां स शोभां दृष्टवान् .
रात्रुमारणा(1.4)न्नगर्यां नवीकरणम् ॥ 18.

महोत्सवः क्षमापतिना सुलग्ने
न ज्ञायते कुत्र स मृत्रितोभूत् .(1.5)
अद्यापि यो रुद्धतुरुष्कयात्रं^१
तथैव सर्वामवनीमुपास्ते ॥

योद्यापि स्लेच्छानां यात्रां रुद्ध(1.6)वान्सर्वा भुवं च व्याप्नोति स
महोत्सवो राज्ञा कस्मिन्नपि शोभने स्थिरे लग्ने प्रारब्धोभूत् . शोभन(1.7)-
लग्ने एवारब्धस्य स्थैर्योपपत्तेः ॥ 19.

व्यापादि यस्मिन्नपवित्रसेना
स भूप्रदेशश्चिरकाल(1.8)मासीत् .
कङ्कालिकाकालिशृगालमाला-
मेलापकोलाहलफेलिरौद्रः ॥(1.9)

सा चाण्डालसेना यत्र मारिता तत्स्थानं कङ्कादिरौद्रं जातम् ॥ 20.

विशुद्धिहेतोरथ तस्य(1.10) राजा
घ्राणोन्द्रियाकस्मिकरौरवस्य .
श्रकारयत्कीर्त्तिपटीपिनद्ध-
क्षीरोदनशङ्कर(1.11)णं तटाकम् ॥

1 Ms. 'कीर्त्ति'. 2 Ms. 'स्वाम्'. 3 Ms. 'एवा'. 4 Ms. 'लठ'. 5 Ms. 'वा'.
We take it as an adverb. 6 Ms. 'सीत्क'.

नासाया आकस्मिकरौरवाख्यस्य नरकविशेषस्य . उद्देगोत्पादक(1.12)-
 दौर्गन्धातिशयादिति भावः . तस्य स्तब्धमारणस्थानस्य शोधनार्थं स
 राजा तटाकम(1.13)कारयत् . कीर्तिरेव पटी तथा पिनद्धस्य क्षीरोदस्य
 नम्रकरणम् . क्षी(1.14)रसमुद्रादधिकमित्यर्थः . अधिकश्च हीनं जयन्पटीं
 गृहीत्वा नम्रं करोति . नम्रपलितेत्यो(1.15)दिना कर्तव्यं [ख्यु]टि नम्र-
 करणशब्दस्य रूपम् ॥

21.

तच्चुङ्गमातङ्गघटास्थिकूटा-

वि(1.16)-----

-----पीढां मनुते स्म श्रू(1.17)[यः] ॥ 22.

[Lines 18 to end of page missing](*)

या पुष्करारण्यविहारशीला

मन्दाकिनीवेन्दुनदी प्रसिद्धा .

भगीरथस्सिन्धुपिव स्रवन्त्या(1.1)

तया तटाकं तमपूरि देवः ॥

पुष्करमरण्यमाकाशं च तत्र संचारिणी या चन्द्रनदी(1.2) गङ्गेव
 प्रसिद्धा तथा नद्या सराजा तं तटाकमपूरयत् भगीरथस्समुद्रमिषं . पूरेणिं-
 जन्तस्य चिर्द्यपूरीति(1.3) रूपम् ॥

23.

पयोभिरीशानकिरीटचन्द्र-

पेयूपगर्भः परिपूरितोपि .

क्षारत्वमापत्स(1.4)गरात्मजाना-

मपुण्यलेशादिव वारिराशिः ॥

1 Ms. "गनपा", Kātantra, 4.3 57. cf Pāṇini, 3.2.56 2 Ms. भ' to "व
 ic. on margin. 3 Ms. "रेषि". 4 Pāṇini, 3.1.61.

हरमौलिचन्द्रसुधामिश्रैर्जलैः(1.5) पूरितोपि समुद्रस्सगरपुत्राणामभा-
ग्यवशादिव चारत्वं प्रापत् . दोषादिबेत्यार्पः(1.6) पाठः ॥ 24.

पुण्यास्तु तस्याजयराजसूनोः
को वेदितुं तत्त्वगतीरभिज्ञः .
शाकम्भरीक्षेत्रे(1.7)त्रगतोपि यस्य
क्रीडासमुद्रस्सचिवस्तुधायाः ॥

राज्ञः पुण्यानां परमार्थं ज्ञातुं को(1.8) विदग्धः यस्य क्रीडाविधः क्षार-
स्थलस्थोपि सुधायास्सदृशः ॥ 25.

नाम्ना पितृवारु(1.9)णवाणलिङ्ग-
प्रासादमुत्तुङ्गमकारयद्यत् .
वारां विवृद्धं चर्यमिवागतोसौ
हि(1.10)मालयस्तत्सरसो विभाति ॥

पितुरजयराजस्य नाम्ना स वारुणवाणलिङ्गस(1.11)हितं प्रासादं
यद्कारयत्तप्रासादकरणं सरसो जलानां वर्धनार्थमिवागतो हि(1.12)मालयो
विभाति ॥ 26.

तद्वाणपूजागतपाशिहस्त-
स्रस्तौरिवानन्दितधूर्णितत्वात् .(1.13)
नागैर्नगर्यामपि — — नां
व्यधायि तेन हृदनिर्भरा भूः ॥

हर्षधूर्णनाद्धेतोस्तद्वा(1.14)-

27.

[Lines 15 to end of page missing](** 43)

सौक्तेन किं भवति . इदमेव सारमिति भावः . यानि देवगृहाणि पूर्वं
जातानि यैश्चामे भ(1.1)विष्यते तेषां स एव न पुनर्देवगृहनिर्मातारः

प्रतिष्ठाफलं प्रापन् . कुतः तुरुष्काणां(1 2) यात्राया विघातान् . यदि हि
स राजा तुरुष्कान्न विहन्यात्ते तुरुष्का देवगृह्ध्वंसं कु(1.3)र्युरिति भावः ॥ 28.

अवीचिभागो मरुभूमिनामा
खण्डो द्युलोकस्य च गूर्जराख्यः .
परी(1 4)क्षणायेव दिशि प्रतीन्या-
मेकीकृतौ पाशधरेण यौ द्वौ ॥

29.

तयोर्द्वयोरप्युदिते नरेन्द्रं(1.5)
तं वन्नतुस्तुल्यगुणे महिष्या .
रसातलस्वर्गभवे इव द्वे
त्रिलोचनं चन्द्रकलात्रिसर्गे ॥(1 6)

मरुमंक्षितोवीचिनामा नरकैकदेशस्तथा गूर्जरनामा स्वर्गखण्ड इति द्वौ
खण्डौ प(1.7)श्चिमदिशि वरुणेन परीक्षार्थमिव स्थापितौ यौ तयोर्द्वयोर्मरु-
गूर्जरयोस्तुपत्रे समगु(1.8)णे राक्षौ वन्नतुः यथा भूतलस्वर्गोत्पत्रे चन्द्रकला-
गङ्गे परमेश्वरं वन्नतुः ॥

30.

पूर्वा तयो(1 9)र्नाम कृतार्थयन्ती
नं प्राप्य कान्तं सुधवाभिधाना .
सुतानवापत्प्रकृतेस्समाना-
न्युष्णानिवान्यो(1.10)न्यविभेदिनस्त्रीन् ॥

तयोर्महिष्योर्मध्यात्पूर्वा ज्यायसी सुधवानामां तं कान्तं लब्ध्वा नाम
सा(1.11)र्थं कुर्वती श्रीन्पुत्रान्समवलानन्योन्यभिन्नान्गुणाभिन्नांश्च प्रापन् .
अतस्मंभाव्यते प्रकृतेर्गुणा(1 12)न्सत्वरजस्तमांसीवेति . तानि च समान्य-
न्योन्यभिन्नानि च भवन्ति ॥

31.

1 Ms 'येद'.

2 Ms. 'लानि'.

3 Sic. See p. 109, note 5.

4 Refers to सत्वरजस्तमाधि, not गुणाद

एषो दशग्रात्र इवान्(1.13)काञ्च
पितृविन्दुं व्यवहृत्य नाभम् (?) .
अन्येन वान्येपि न कुम्भकर्ण-
न्यायेन नामाप्यन(1.14) --- ॥

32.

--- --- --- मधुद्विपांश-
स्मन्योन्नतो विग्रहराजनामा .
महावला(1.15)-

33.

[Lines 16 to end of page not sing] (*)

मृत्तरेन्द्रो जगन्निहन्तस्मै यां दन्वान्सा काञ्चनदेवी रात्रौ च दिने
च भोजं मांनेश्वरगंगाम(1.1)जनयन् ॥

34.

उत्पत्स्यते कंचन कार्यशेषं
निर्मातुकामस्तनयोस्य रामः .
सांचत्सररित्युदि(1.2)तानुभावं
मातामहस्तं स्वपुरं निनाय ॥

कांचित्कार्यशेषं संपादयितुमस्य राम उत्पत्स्यते इ(1.3)ति ज्योतिर्विद्विः
कथितमाहात्म्यं तं सोमेश्वरं मातामहो निजनगरजनयन् ॥

35.

सर्व(1.4)प्रकारं खलु संमुखोपि
तस्यानुरूपं तनयं विधाता .
विधातुमल्पप्रतिभो यदासी-
त्त(1.5)तो न तं सान्वयतां निनाय ॥

सर्वधानुकूलोपि विधिस्तस्य सदृशं पुत्रं कर्तुमनभित्तो(1.6) ध्रुवं यदा-
सीत्ततो राजानं सपुत्रतां नानयन् ॥

36.

चतुर्मुखत्वे सदृशे विरिञ्चा-
द्विष्णोर(17)लूनाननताविशेषः .
देवस्तु पञ्चाननताविशिष्ट-
ष्यडाननत्वं गुहमानिनाय ॥

37.

प्र(18)कृष्टतामभ्यधिकामतोपि
स्रष्टुं पदुर्न ध्रुवमीश्वरोपि .
अतः कुमारं विदधे कुमार(19)-
मैच्छन्न तन्न्यूनसमान्ववायम् ॥

विरिञ्चाद्ब्रह्मणस्सकाराद्द्विष्णोस्सकाशात्पंचा(110)ननत्वेन महेश्व-
रोधिक. स च स्वपुत्रं कुमारं पण्डित्वमनयत् अतोपि कुमारादपि प्र-
(111)कर्षं कर्तुमीश्वरोपि ध्रुवमसमर्थ. अतः कुमारं कुमारमेव कृतवान्
कुमारादपि कु(1.12)मारपुत्रस्य विशेषकरणसामर्थ्याभावाद्दीश्वरः कुमारं
ब्रह्मचारिणं कृतवानित्यर्थः(1.13) महेश्वरः कुमारं न्यूनोद्यथा समोन्ववायः
पुत्रो यस्यां नैच्छत् ॥

38.

इत्थं विविञ्चन्नृपतिस्सम(1.14)-

39.

[Lines 15 to end of page missing](**44)

कर्मसु भूर्जटिमीश्वरम् ॥

40.

भविष्यतानेन विमानदातु-
र्हातुं धनेशान्नरयानलज्जाम्(11) .
रामस्य पित्रा दुहितुस्सुतेन
सुतेजसा नन्दतु चक्रवर्ती ॥

धनेशाद्वैश्वर्यान्नरयाने(12)न नरस्कंधाधिरोहणेन लज्जां हातुं त्या-
जयितुमिव विमानदातुः पुष्पकाख्यविमान(13)प्रतिदायिनो रामस्य पित्रा

भवित्रां भविष्यतानेन दौहित्रेण चक्रवर्ती तुष्यतु . जहातिरन्तर्भावि(1.4)-
तस्यर्थः ॥ 41.

श्रुत्वेति दौहित्रमुखारविन्द-
लावण्यलक्ष्मीसहवासमत्ताम् .
विधाय(1.5) दृष्टिभ्रमरीं कथञ्चि-
त्तत्संमुखीं भूपतिरावभाषे ॥

दौहित्रमुखपद्मलाव(1.6)ण्यसमृद्धिसहवासेन मत्तां दृष्टिभ्रमरीं तस्य
दैवज्ञस्य संमुखीं कृत्वा राजावदत् ॥(1.7) 42.

अश्रौपमेवं बहुधा बहुभ्य-
स्सन्देहगेहं च मनो ममाभूत् .
तदस्ति किञ्चिन्नहि जी(1.8)वलोकै
प्रियंवदानां न यदीरणीयम् ॥

बहुभ्यः सकाशाद्बहुधा चाहमेवं श्रु(1.9)तवान् मम मनस्तु सन्देह-
स्थानमेवाभूत् चाटुकाराणां न किञ्चिद्वच्यं यतः ॥(1.10) 43.

पाङ्गुण्यमन्त्री परमार्थतस्तु
प्रजापतेस्त्वं^१ प्रतिभाससे मे .
ललाटपट्टेषु कृतो नृ(1.11)णां वा
त्वं तेन लिप्यक्षरसूत्रधारः ॥

विधातुष्पाङ्गुण्ये सृष्टिविषये व्यवहारे मन्त्री(1.12) उपदेष्टा त्वं भवसि .
त्वमेव प्रजापतेस्सुखदुःखलेखनोपदेशं करोषीत्यर्थः य(1.13)द्वा प्रजापतिना
त्वं लिपिलेखकरः कृतः . त्वमेव लिखसीत्यर्थः ॥ 44.

आज्ञां त्वदी(1.14)[यामनुवर्त्तमानः]
शरीरभाजां प्रसवप्रसङ्गे .

ज्योतींषि तीक्ष्णांशुमुखान्यमूनि(। 15)

— — — — — ॥

[प्रा]णिनां जन्मकाले त्वदाज्ञानुसारं सूर्यादिप्र(। 16).....
 ...एवन्मुमोच(। 17) 45.

[Lines 18 to end of page missing](*)

भरणान्तराणि ॥

संशय एव वंशस्तद्भेदं कृत्वा मुक्तारत्नसममुक्तं वचनं सूत्र्यता(। 1)मुच्य-
 तामतः यथा सन्देहो न भवति तथा कथयेत्यर्थः . यद्वा व्यादाय . स्वपित्या-
 दिष्वि(। 2)दं द्रष्टव्यम् . मम हृदये स्थितेन येन भूषणान्तराणि त्याज्यत्वं
 ग्राम्यु . त्वद्वचनमेव(। 3) भूषणभूतं हृदि धारयामीत्यर्थः ॥ 46.

सन्देहवीजमाह ॥

इदं हि तद्वचोमनि चित्रकर्म(। 4)

मरुस्थले श्रीसहजस्तरुर्वा .

सूर्योदयो वा भुजगेन्द्रलोके

कलौ युगे यद्भुवि कै(। 5)टभारिः ॥

हिर्यस्मादर्थे . कलिकालेपि विष्णुर्भूमौ यदवतरति तदिदमाकाशे चि-
 (। 6)त्रं भवति मरौ पारिजातो भवति सूर्योदयो वा पाताले भवति . अतो
 मम सन्देह इत्यर्थः ॥(। 7) 47.

कस्यार्थं पुण्यानि तथाविधानि

प्रादुर्भवेयुश्चरमे युगेस्मिन् .

यस्याः करिष्यत्युदरं प(। 8)चित्रं

गङ्गाभुजङ्गादपि शार्ङ्गपाणिः ॥

1 Restore विषय मे सयवशभेद तत्सुखता मुक्तकरत्नमुक्तम्, भवन्ति मे येन हरिस्थितेन
 त्याज्यानि सर्वान् ? 2 Ms. 'त्य'. 3 Ms. 'ष्टम्'. 4 Ms. 'स्माच'. 5 Ms. 'न्नुद'.

इदमपि संशयबीजं हरिर्यस्या उ(1.9)दरं समुद्रादपि पवित्रं करिष्यति
तस्याः क्रत्याः कलावपि पुण्यानि तथाविधानि (1.10) भवन्ति . येस्संस्करि-
ष्यत्युदरमित्यार्पः पाठः ॥ 48.

आरुह्य संकल्पविकल्पतल्पं
ज(1.11)ल्पन्तमित्यं जयदेवासिंहम् .
स्मिन्त्वा विधातेव स मन्युंमूर्ति-
मौहूर्तिकः स्फूर्तिम(1.12)दित्युवाच ॥

संकल्पाश्च विकल्पाश्च तदेव तल्पमाश्रित्य पृच्छन्तं जयसिं(1.13)हदेवं
मौहूर्तिको ज्योतिर्विन्मन्युमूर्त्तिः प्रजापतिरिव किञ्चिद्विहस्योजितमेवमवो-
(1.14)चत् ॥ 49.

दशावतारानुकृतिप्रगल्भैः
पुरा मुरारेर्दशभिश्शिशरोभिः .
दिङ्मात्र(1.15)- 50.

[Lines 16 to end of page missing](**45)

— — — — — तस्थे .
तामुञ्जहार त्वरितं स दृष्टिं
सर्वसहां कौसल्लराजपुत्र्याः ॥

शोकाग्निना पीतेपि वृ(1.1)द्धिं गच्छति वाष्पसमुद्रे ब्रुडित्वा चासीत्तां
कौसल्याया दृष्टिं सर्वसहां शोकसहां स उद्दृ(1.2)तवान् सर्वसहां भूमिं च
हरिरुद्भूतवान् ॥ 51.

जीमूतकेशत्वदशोपपन्न-
सौदामिनी(1.3)सोदरपिङ्गलिम्बा .
ममार्ज वाष्पाम्बुनिपातपाण्डू
पादौ जटानां पटलेन चास्याः ॥(1.4)

1 Comtu. जयसिंहदेवं. 2 Ms. समन्तं. 3 Ms. सूर्यः lc. under 1.13.
4 Ms. किंपि. 5 Ms. वाः. 6 Ms. अस्त्वित्वा. 7 Restore गोसाग्निपीठेपि विवर्धनेने
वाष्पान्बुधौ वा दृष्टित्वेव तस्ये । 8 Ms. पुन. See pp. 18 and 42, note 2. 9 Ms. 'मन्त्र'.

जीमूतकेशत्वद्शयोपपन्नसौदामिनीसोदरः पिङ्गलिमा यस्य तेन विद्यु-
त्कपिशो(। 5)नेत्यर्थः . वाष्पजलपाण्डू मातुः पादौ रामो जटापटलेन शोधि-
तवान् प्रणामं कृ(। 6)तवानित्यर्थः ॥ 52.

रामप्रणामानुपदं विमुक्तं
प्रणम्य सुग्रीवविभीषणाभ्याम् .
त(। 7)त्पादमेकं पवमानमृनु-
रन्यं सुमित्रातनयो बवन्दे ॥

रामस्य प्रणामानन्तरं सुग्री(। 8)वविभीषणाभ्यां प्रणम्य मुक्तमेकं
कौसल्यायाः पादं हनुमानन्यं लक्ष्मणो बन्दि(। 9)तवान् ॥ 53.

त्वं मे महर्षे बहुमानभूमि-
रत्नं प्रणम्येति ससंभ्रमायाम् .
पादौ ज(। 10)नन्यासंपसारंयन्त्यां
जटाधरो लक्ष्मण इत्युवाच ॥

तपोधन मम त्वं बहुमानपात्रं भ(। 11)वस्यतः प्रणम्यालं मा प्रणामं
कृया इति संभ्रमसहितायां मातरि पादौ संवृ(। 12)एवत्यां सत्यां लक्ष्मण
एवमवोचत् ॥ 54.

आर्यस्य कान्तारविहारकेला-
वहं सदानु(। 13) ~ ~ ~ ~ ~ .
समन्वयातः क्षणमेव दृष्ट्वा
विधीयतां मातरनुग्रहो मे ॥

आर्य(। 14).....मनया दृष्ट्या हे मातः(। 15) 55.

[Lines 16 to end of page missing] (*)

ज्येष्ठानुरागाख्यनिधानकोशे
मुद्रानिवेशो निहितो हृदीव ॥

ततः कौसल्यया हृदि सू(1.1)क्ष्मं भेवनादपातितशक्तित्रणचिह्नं^१ लक्ष्मि-
तम् . अतस्संभाव्यते श्रीरामविप(1.2)ये स्नेहनामनिधिकोशे न्यस्तो मुद्रा-
निवेश इव ॥ 56.

किमेतदित्याकुलया स्पृशन्त्या
पृष्ठौ(1.3)पि मात्रा न स किञ्चिदूचे .
द्रोणाचलेन्द्रोद्धरणोद्धुरोपि
नेमे च लज्जातिभरात्कपीन्द्रः ॥(1.4)

ब्रह्मं स्पृशन्त्या व्याकुलया मात्रा किमेतदिति पृष्ठोपि लक्ष्मणो न
किञ्चिदुक्तवान् ब्रह्म(1.5)क्ष्मपणोपध्यानयनार्थं द्रोणाख्यपर्वतोद्धरणोद्धुरोपि
हनुमान्लज्जाभरादनमत्(1.6) मधि सत्यनेनायोधीति लज्जाभरः ॥ 57.

यथाभवत्तस्य च शक्तिपातो
धन्वन्तरिर्वायुसु(1.7)तो यथा च .
वित्तस्य रामेण तथा समस्तं
पातुः पुरस्तात्प्रतिपाद्यते स्म ॥

लक्ष्मणस्य श(1.8)क्तिपातो यथाभूद्यथा च हनुमान्विशाल्यीकरणे
धन्वन्तरिरासीत्तथा स प्रकारस्त(1.9)मस्तं विस्तरेण मातुरग्ने रामेण
प्रतिपादितः ॥ 58.

स्तुतिर्जगत्प्राणमुतस्य के(1.10)यं
जागर्ति यत्प्राणयितुं जगन्ति .
हरिस्तथा भाति न कौस्तुभेन
यथामुना लक्ष्मण(1.11) लक्ष्मणा त्वम् ॥

1 Ms. क्ष्मं लक्ष्मणस्य crossed after 'हं'. 2 Ms. 'शो'. 3 Ms. 'रपणौ'.
4 Ms. 'माह' 5 Ms. 'यन्व'. 6 Ms. 'न्वरि'. 7 Ms. 'तम्'. 8 Ms. 'गन्ति य'.

जगन्ति प्राण्यतीति जगत्प्राणो वायुस्तस्य सुतो हनुमांस्तस्ये(। 12)यं
 का स्तुतिः यज्जगज्जीवयितुं हनुमाञ्जगतिं . एतेन न केवलं हनुमता
 ल(। 13)क्ष्मणः प्राणितो यावज्जगन्त्यपि लक्ष्मणवत्प्राणयतीति प्रतिपादितम्
 लक्ष्मणे प्राणिते रामस्य.....कार्याणा(।14).....जीवनार्थं य-
 (।15)

59.

[Lines 16 to end of page missing](**46)

मनुजस्य सेवा-
 मनुसरन्वाक्यमिदं वभाषे ॥

लीलयात्तो मनुष्यभावो येन स देवो राम.(।1) कौसल्योक्तमेव श्रुत्वा-
 न्येन कर्तुमशक्यां लक्ष्मणस्य सेवां स्मरन्निदमवोचत् ॥ 60.

तिलकम् ॥(।२)

मातरुपा प्रार्थयसे त्वमेवं
 यत्वाटशीनां नहि तत्त्वमेतत् .
 देवी भवानी किमु कात्ति(।3)केय-
 गाद्देययोः किञ्चिद्वति भेदम् ॥

हे मातस्त्वमेवं सृपा याचसे त्वाटशीना(। 4)मेतन्न युक्तं रामो मदीयो
 लक्ष्मणोन्यदीय इति यतो गौरी कुमारहरेरन्वयोर्भेदं न जा(। 5)नाति ॥ 61.

आशंसनीयं तु ममेदमस्ति
 यथाग्रजं मामनुजस्सिपेवे .
 तथाहमस्या(। 6)नुजतामुपेत्य
 सेवाविधानात्कृतनिष्कयः स्याम् ॥

1 Ms. 'नृगानि 2 Ms. le on margin
 अथै साधेति वानवमिदं नियम् । अनन्यकार्यमनु' (?)

3 Restore देव- स हीलाक्षमनुष्य-
 4 Comm. युक्तं.

मम त्वेतदाकाङ्क्षणीयं यथा माम(1.7)प्रजं लक्ष्मणोनुजस्सेवितवानेवं
लक्ष्मणस्यानुजो भूत्वा सेवनात्कृतर्णमुक्तिस्स्याम् . आ(1.8)शंसनीयमिति
पाठो नार्यः ॥ 62.

एतस्य सेवां च चिरस्य कृत्वा
भावान्विदित्वा क्षणभङ्गिनोमून् .(1.9)
अनेन जूटस्य भरेण खिन्नः
कापायधारी भवितास्मि मुण्डः ॥

लक्ष्मणस्य सेवां चिरं कृ(1.10)त्वा तथामून्पदार्थान्क्षरणश्वरान्निश्चित्य
जूटभरेण खिन्न इवाहं कापायधारी मुण्डः भविता मुण्डत्व(1.11)भवननाह
...मे(!)स्याम् . बुद्धदर्शने कापायं वसनं मुण्डत्वं च धर्मः ॥ 63.

श्रोत्रप्रविष्टादिति भूतधात्री-
जा(1.12)मातृवाक्याद्विनयावनम्रः .
उन्निद्रकीर्त्तिस्तवकैकचैत्र-
स्सौमित्रिरित्थं कथयांचका(1.13)र ॥

उन्निद्राणां कीर्त्तिस्तवकानामेकश्चैत्रः कीर्त्तिं विकासयितेत्यर्थः श्रुताद्ध-
रणीजा(1.14)[मातू रामस्य] वाक्याद्धेतोर्विनयावनम्रो लक्ष्मण एवमवो-
चत् ॥ 64.

पाथःकणाः पत्राचि(1.15)-~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~

[भू]यादयं मे सफ(1.16)[लः] ~ ~ ~ . 65.

[Lines 17 to end of page missing] (*)

भविष्यामि सहस्रमूर्धा ॥

1 Ms. 'विवा'. 2 Ms. भवननाह on margin. 3 Ms. written above 'स्या'.
4 Ms. 'स्तव'.

अनेन भोगेन मम शोभा नास्ति अतोहमीदृशं भोगित्वं सर्पत्वं(1.1)
भोगभाक्त्वं च प्राप्नुयाम् येन त्वत्पादपावित्रां भूमिं स्पृष्टुं सहस्रं मूर्ध्ना शिरसां
फणानां(1.2) च यस्य स स्यामित्यादरद्योतनम्. शेषो भवेयमित्यर्थः ॥ 66.

इत्थं महीनाथ कथानवद्या
पु(1.3)राभवद्या पुरतो जनन्याः .
स्नेहानुवन्धादपि दाशरथ्योः
पफाल तस्यां प्रथमस्य वाक्यम् ॥(1.4)

हे राजन्मातुरग्रे वा कथा पूर्वमभूत्तस्यां कथायां प्रथमस्य रामस्य
वाक्य फलितम् ॥(1.5) 67.

तथा हि रामत्वमुपेयुषः प्रा-
ग्ज्येष्ठस्य निर्वाहितसाहचर्यः .
कृष्णः कनिष्ठस्त विवेक(1.6)निष्ठ-
स्तथागतत्वं प्रतिपन्न एव ॥

तथा हीत्यादि प्रथमवागुत्पत्तिपरम् हलधरभावं प्राप्त(1.7)स्य ज्येष्ठस्य
भ्रातुर्लक्ष्मणावतारस्य संपादितसाहायक. कनिष्ठः कृष्णो बुद्धत्वं प्राप्तः ॥
(1.8) 68.

अपत्यरत्नद्वयसंनिधान-
निधानभूः कौसलराजपुत्री .
यथा भवित्री विदितं तथा(1.9) मे
वद्वावधानः क्षणमस्तु देवः ॥

कौसल्या द्वौ पुत्री यथा सूते तथा मम विदितमतो (1.10)राजा क्षणं
सावधानो भवतु ॥ 69.

चक्षुस्त्रयाणां जगतामवामं
वामं त्रयाणामपि का(1.11)रणानाम् .

योयं जयत्यत्रिमुनेरिवाब्धे-
रयोनिजं पुण्यमपत्यमिन्दुः ॥

यत्त्रयाणां(1.12) जगतामवामंसनुकूलं चक्षुस्तथा ब्रह्मादीनां कार-
णानां वामं चक्षुः तथात्रिमु(1.13)नेस्त्रमुद्रस्य चायोनिजातमपत्यं चन्द्रोयं
जयति ॥ 70.

मयाष्टधा लोकहितार्थं चक्रे(1.14)
कृता तनुष्पोढशथा त्वयैव .
इतीव यो मूर्धनि धारणीयः
परिश्रमज्ञेन महेश्वरेण ॥(1.15)

मया लोकानां हितार्थं प्रकृतिरष्टधा कृता अनेन चन्द्रेण पुनरेका.....
.....(1.16) 71.

[Lines 17 to end of page missing] (**47)

पाणौ विभक्तिं हृदयेमृतकलशान्तर्विभक्तिं दृग्गोचरे वामनेत्रे विभक्तिं
चन्द्रं कर्पूरमिव(1.1) . सृत्युञ्जयस्य कर्पूरोद्दलितस्वागमेष्वभिधानात् . अन्या
लोकोत्तरा प्रादेशिकी न प्रदेशे ए(1.2)कदेशे भवा भूपास्य चन्द्रस्य¹ भूपणत्वं
भवति किंवद्रत्नवत् शोभामात्रं समानो धर्मः(1.3)चन्द्रमिवेति बान्वयः ॥ 72.

लोकार्थमष्टावपि मूर्त्तयोमू-
रतिप्रकृष्टा तु य एष मूर्त्तिः .(1.4)
कामं च कालं च हि सर्वकालं
यतोनुगृह्णात्यविरोधमीशः ॥

हरस्याष्टौ मूर्त्तयो भूम्या(1.5)द्वयो लोकहितार्था भवन्ति एष यञ्चन्द्रा
मूर्त्तिर्भवति सा लोकहितार्थमतिप्रकृष्टा भव(1.6)ति अतो हेतोरीशः कामं

1 Ms. 'वाप'. 2 Ms. 'न्तवि'. 3 Ms. 'व'. 4 Ms. मूपा crossed after
'स्य. 5 Ms. 'न्द'. 6 Ms. 'सि'. 7 Ms. सतोव'.

कालं च विरोधत्यागेनानुगृह्णाति . चन्द्रस्य कामोद्दीपकत्वात् काल(1.7)स्य
तिथिमुखेन व्यवस्थितस्य चन्द्रेणैव संपादितत्वात् ॥ 73.

अखण्डितेच्छैरपि राजदारैः
प्रि(। 8)यान्तराश्लेषमुखं न लभ्यम् .
इतीव धन्याः प्रति दत्तकन्याः
प्राप्नोति नित्यं नवरूपतां यः ॥(। 9)

राजानो नृपा राजा चन्द्रश्च तत्प्रियाभिरैश्वर्येणाखण्डितेच्छाभिरपि
नवनवदयितालि(। 10)ङ्गनसुखं न लभ्यते इत्यत इव भाग्यवतीस्ताराः प्रति
यो नित्यं नवत्वं गृह्णाति कलानां च(।,11)यादपचयाचेति भावः ॥ 74.

पक्षस्थिते दैत्यगुरौ विवादं
कृत्वा समं वाक्पतिनान्वयार्थं .(। 12)
य एव लेभे विजयप्रशस्तिं
श्रेयान्हि राज्ञः कविपक्षपातः ॥

चन्द्रस्य पक्षे स्थिते शुके(। 13) सति बृहस्पतिना साकं पुत्रार्थं¹ विवादं
कृत्वा य एव चन्द्रो विजयकीर्तिं लब्धवान् जी(। 14).....तः बृहस्पति-
चन्द्रयोर्विवादो जातः क्षेत्रिणो ममायं बुधः पुत्र इ(। 15)- 75.

[Lines 16 to end of page missing] (*)

प्रतिविम्बिता भूर्यत्ततः कलङ्कः कलङ्क इति प्रवादो जातः . कलङ्कः
कलङ्क इति द्विरुक्ति(।.1)वीप्साप्रतिपादनार्था ॥ 76.

वत्रे वलादाङ्गिरसाङ्गनापि
यदेनमेपोपि कथङ्कल(। 2)ङ्कः .
विहाय देवी दमघोपसूनुं
न रुक्मिणी किं विधुमालिलिङ्ग ॥

आङ्गिरसो जीवः(1.3) तस्याङ्गना रोहिणी साप्येनं बलाद्यद्वयेचकमत
सोपि नास्य दोषः शिशुपालं त्य(1.4)क्त्वा रुक्मिणी विधुं विष्णुं किं नालि-
ङ्गत् ॥ 77.

तुपारगौरादपि जातमस्मा-
त्सुत्रामरामा(1.5)श्रवणोचितेन .
इन्दीवरेणैव सुरस्रवन्ती-
ह्रदान्महानीलरुचा बुधेन ॥

शच्या श्रोतुमु(1.6)चितेन . सुरूपत्वादिति भावः . बुधेन महानीलका-
न्तिना यतो हिमशुभ्रादपि जातम्(1.7) यथा शचीर्कर्णपूरत्वोचितेन नीलो-
त्पलेन गङ्गाप्रवाहात् ॥ 78.

अङ्कस्पृशमित्यादि(1.8) बुधस्तुतिपरमनन्तरकुलकम् ॥

अङ्कस्पृशं यं परभागभङ्गी-
सौभाग्यहेतुं स्मरतेव(1.9) बालम् .
अद्यापि नीलोत्पलचारुनेत्रो
नोत्सृज्यते चन्द्रमसा कुरङ्गः ॥

बुधो नील इत्यतः(1.10) परभागभङ्ग्या सौभाग्यस्य हेतुमङ्कारूढं यं
बालं स्मरतेव चन्द्रेण मृगोद्याप्यङ्कान्न(1.11) त्यज्यते नीलोत्पलदृष्टिः ॥ 79.

सितेन्दुमुक्तामणिजीवहीर-
भौमार्करक्तोपलगुम्फि(1.12)तो यः .
आकाशलक्ष्म्या इव कण्ठसूत्रे
सहाकिंया नीलमणित्वमेति ॥

सितेन्दू एव(1.13) मुक्तामणि जीव एव हीरो भौमार्काचेव रक्तोपलौ

1 Ms. 'दी'. 2 Ms. 'दशुभ्रा'. 3 Ms. 'ज्याश्रो'. 4 Ms. 'शी'. 5 Ms. 'स्'.
6 Ms. 'ये'.

पद्मरागौ तेषु शुम्भिकतो यो बुधः(1.14).....दलक्ष्म्याः कण्ठसूत्रे
इन्द्रं नीलभावमेति ॥ 80.

अल्पो महान्वां महसास्तु(1 15)

[Lines 16 to end of page missing](**48)

—त्रिकटे स्थित इत्यर्थः . पुत्रा पितुः पार्श्वे वसन्तीति तात्पर्यम् . अयं बुध-
श्चन्द्रसकाशाद्ब्यवहितो(1 1) यदास्ते तत्तस्मादहं मन्ये इति शेष . जीवाद्-
गुरोरुपजीव्यादधीत्याय बुधो भूमिजे भौमे स्वकु(1 2)लजातराजोदेशेन बुद्धि-
ददाति . शनि पितुरसूर्यस्य सकाशाद्ब्युत्क्रमेण पार्श्वे वसतीति नी(1 8)त्यु-
ल्लङ्घनप्रकाशनम् बुधस्तु चन्द्रात्क्रमेणैव तिष्ठति किन्तु भौमेन व्यवहितः
तथाविधा(1 4) स्थितिः पुण्यार्थमेवास्य भवति . अयं हि गुरोर्नीतिमधीत्य
भौमस्य प्रतिपादयति भौमेन(1 5) पुत्रेण नीतिर्बुधो वर्ण्यते सा च स्वपतीनां
राज्ञां वर्णयत्यतो बुधस्य पुण्यम् ॥ 81.

रक्षःपराभू(1.6)त्वभयप्रदान-

प्रीतोर्वशीनिष्क्रयदौकितात्मा .

बुधप्रमूतिः पुरुहूतमित्रं

पुरूरवाः पार्थि(1 7)वचक्रवर्ती ॥

रक्षसां पराभूतिस्तयाभयप्रदानं तेन प्रीतयोर्वश्या निष्क्रयेण प्रत्युपका-
रेण(1 8) दौकित आत्मा यस्य न पुरूरवा बुधपुत्रो वज्रिसखश्चक्रवर्ती बभूव .
राक्षसेभ्यो रक्षितयोर्वश्या(1 9) स्वात्मा यस्य प्रतिपादितस्स पुरूरवा बुध-
पुत्र इत्यर्थ . ॥ 82.

शीतोष्णभावेन मिथो विरुद्धौ(1 10)

यां दीक्षितत्वेपि यदक्षिपाताम् .

संतप्ततां तद्रुणो बभार

मित्रश्च जाड्यं प्रतिपद्यते स्म ॥(1 11)

वरुणश्शीतो रविरुष्ण इति विरोधिनावपि वरुणाकौ दीक्षितावपि
यांमुर्वशीं यद्दृष्ट(1.12)वन्तौ तत्ततो वरुणस्सन्तापमवहत् मित्रस्तुर्यो जाड्यं
जडत्वमवहत् ॥ 83.

साप्युर्वशी प्रा(1.13)प्य तमुर्वरीशं
तथा च नोजन्मवशंवदाभूत् .
अस्याश्शची पामरकामिनीव
यथा न सं(1.14)——— ॥

पुस्त्रवसं प्राप्य साप्युर्वशीं तथा कामातुराभूद्यथा पामरस्त्रीव(1.15).
.....ादित्यर्थः ॥ 84.

वहुष्वतीं———(1.16); 85.

[Lines 17 to end of page missing] (*)

.....इन्द्रसमं पुत्रमिच्छतस्तस्य यैस्तपोभिर्हेतुभिः कुशिकस्य
गाधिनामेन्द्रस्वयमेव जातः ॥ 86.

धर्तुं धरित्रीं(1.1).नवमो वभूव
नगाधिराजस्स न गाधिराजः .
ऐन्द्रीषु यस्येष्टिषु शश्वदासी-
देकाश्रयस्त(1.2)र्पकतर्प्यभावः ॥

स गाधिराजो भुवं वोढुं नवमकुलपर्वत आसीत् काँकासीदेवेत्यर्थः
यद्वा स गाधिराजो नासीत्किं तर्हि नवमो नगाधिराजः इन्द्रयागेषु यस्य
र्त(1.3)र्पकतर्प्यत्वं चैकाश्रयमासीत् . स हि शक्रः तर्पकश्च स एव स एवे-
न्द्रयागे तर्पणीयः ॥(1.4) 87.

1 Ms. यम्. 2 Restore 'तेषु. 3 Ms. 'वं' to 'भिः' lc. on margin.

4 Ms. न written below अ. 5-5 Ms. lc. on top margin. 6 Ms. त्व.

को वेद तद्वाधिभुवस्स तत्त्वं
 दधत्पुरस्तादपि राजतत्वम् .
 अपारतो यंस्तपसः प्रभावा-
 त्सुव(। 5)र्णतां भावनयोर्पनीतः ॥

तत्तस्माद्धेतोर्गाधिभुवो विश्वामित्रस्य माहात्म्यं को जानाति यत्पू(। 6)र्व
 राजतत्त्वं क्षत्रियभावमपि दधत्तपसोपारात्प्रभावाद्धेतोर्भावनया सुवर्णतां शो-
 भन(। 7)वर्णत्वं ब्राह्मणत्वं नीतः . क्षत्रियोपि हि विश्वामित्रस्तपोमाहात्म्या-
 द्ब्राह्मणसंपन्नः . अथ च(। 8) यः पदार्थः पारंदो न भवति राजतं रूप्यं
 सुवर्णं करोतीत्यपि विरोधाभासकः ॥ 88.

निन्ये ह(। 9)रिध्वन्द्रमधोगतिं य-
 दुच्चैः पदं चागमयत्त्रिशकुम् .
 कोपप्रसादां नृपगोचरौ त-
 स्यक्त्वा(। 10)पि यो राज्यमपेक्षते स्म ॥

विश्वामित्रो हरिश्चन्द्रं यदधः कृतवांस्त्रिशकुं च यदुच्चैः पदं(। 11) प्राप-
 यत्तद्राज्यं त्यक्त्वापि कोपप्रसादादेववापेक्षते स्म नृपाणां गोचरौ राज्ञामेव कोप-
 (। 12)प्रसादाद्युपयोगिनौ अयं तु राज्यं त्यक्त्वापि निमहानुप्रहोद्यतोभूदित्यर्थः
 उदारचे(। 13)तसा तेन तयोरेव राज्यफलत्वगणनादिति भावः ॥ 89.

स चक्रवर्ची भरतोपि जज्ञे(। 14)
 ————न्दुगोत्रे .
 राज्याभयं कर्तुमनेकवारं
 पुलोमजा यस्य पुरे ययाचे ॥

स ह(। 15)-

90.

[Lines 16 to end of page missing](**49)

1 Ms येन.

2 Ms. 'परी'.

3 Ms 'त्प' written above 'त्सु'.

4 Doublet of पारत, See I 7. 5 Ms. 'चरो.

ख्यानकरं जघान .
इतीव यदोर्वनद्वसदन्ती
रामेण रामो दमयांवभूवे ॥

मम पूर्वपुरु(1.1)पस्सहस्ररश्मिः तस्य मम गणनकरं कार्तवीर्यमयं हत-
वानित्यस्मादिव कार्तवीर्यभुज(1.2)वनमत्तगजः परशुरामश्रीरामेण दमितः .
मत्तश्च हस्ती दम्यते ॥ 91.

द्वाभ्यां शताभ्यां स क(1.3)रैररौत्सी-
त्पंचाशता च ध्रुवमेकमेकम् .
नैकोपि पादश्चलति स्म येन
धर्मस्य तस्मिन्परिरक्ष(1.4)ति क्षमात् ॥

पञ्चाशदधिकशतद्वयसंख्यैः करैस्सहस्रबाहुः कार्तवीर्यो धर्मस्यैकमेकं
पादं त(1.5)दध्रुवं रुद्धवान् यतस्तस्मिन्भुवं पालयति धर्मस्यैकोपि पादो
नाचलत् ॥ 92.

कलिर्जजागा(1.6)र चुरिक्रियायां
कृतस्य दत्ताभय एष राजा .
तेनास्य पृथ्वीवलयप्रसिद्धिं
प्राचुर्यमूहे(1.7) कलिचुर्युपाख्या ॥

कार्तवीर्यस्य कलिचुरिरिति नाम प्रसिद्धं तत्र कविरन्वर्थतामूहते(1.8)
चुर स्तेये इत्यस्य धातोः क्रिया चुरिक्रिया तस्यां हरणेर्धात्कृतयुगस्य क-
लिर्कृतः . कार्त(1.9)वीर्यः कृतस्य दत्ताभयः तेन ध्रुवं कलिचुरिसंज्ञा राज्ञो
भूमण्डले प्रसिद्धिमवहत् ॥(1.10) 93.

तदीयमेवाभरणायमानं
क्रमागतं नाम समुद्रहन्तः .

1 Read संख्या°. 2 Ms. 'ते'. 3 Ms. पादं lc. on margin. 4 Ms. प्रापूर्व°.
5 Ms. तत्रा° written under दत्ता°. Is it तत्र दत्ताभयः ?

आसन्प्रवृत्ते कलिघंमका(1.11)ले,
कालीवने केचन भूमिपालाः ॥

क्रमागतं भूपणसमं तन्नाम धारयन्तः केचिद्राजा(1.12)नः कलिप्रीप्ते
प्रवृत्ते सति कालीवनमावृण्वन् . प्रीप्ते च वननिवासौचित्यम् ॥ 94.

तेपा(1.13)मगात्साहसिकाभिधानः
प्रधानभावं प्रधानध्वगानाम् .
यस्य प्रसन्ना दृष्टशेसिलेखा
का(1.14)[लीव देवी रिपु]पार्थिवस्य ॥

प्रधने युद्धे पान्थानां तेषां मुख्यत्वं साहसिकनामा राजा(1.15)---
.....काली देवीव दृष्टा ॥ 95.

सत्यं विना साह(1.16) ~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~

मनन्यगामिन्य(1.17) ~ ~ ~ ~ ~ 96.

[Lines 18 to end of page missing] (*)

मार्णवयारम माहसिकस्तपस्विने वामदेवनात्रे निजराजलक्ष्मीं गुरुदक्षिणायै
दत्त्वा(1.1) सर्वा भूमिं जेतुं प्रस्थितवान् ॥ 97.

चूडामण्येस्तस्य महीपतीनां
चूडामणिज्ञोपि न वेद् तत्त्वम् .(1.2)
अहं हि देवज्ञदशानुगामी
देवाभिगामी स तु तत्प्रतापः ॥

चूडामणिनाम देवज्ञशाम्भं(1.3) तत्र निपुणोप्यहमस्य राजशिरोमण्ये-

स्तत्त्वं न जानामि यतोहं दैवज्ञस्तत्प्रतापस्तु दैवमप्य(1.4)तिवर्तते . यावान-
स्य प्रतापस्तावान्वाङ्मनसातिक्रान्त इत्यर्थः ॥ 98.

यत्कार्मुकारोपखमात्र(1.5)यन्न-
सापेक्षमाशाविजयं विजानन् .
स भाग्यसंपत्परिवार एव
वभ्राम सामन्तशिखाम(1.6)णिर्गाम् ॥

धनुष्कर्षणमात्रप्राप्यं दिग्जयं जानन्स राजा भाग्यसम्पदेव परिवारो
यस्य(1.7) . केवल इत्यर्थः . स चक्रवर्ती भुवं यदभ्रमत् ॥ 99.

विधास्यतस्साहसमानुचर्या-
च्छायामपि च्छे(1.8)त्तुमिवास्य रात्रौ .
विरोचने चुम्बति पश्चिमायां
पपात जातु त्रिपुरी पुरस्तात् ॥

रात्रौ साहसं(1.9) करिष्यतोस्य च्छायामप्यनुचरत्वाच्छेत्तुं वारयितुमिव
सूर्ये पश्चिमदिग्गते सत्यग्रे त्रिपुरी(1.10) नाम प्राप्ता ॥ 100.

अयं पृथिव्यामपि पादचारी
कष्टं द्विपात्सिंह इवैकवीरः .
सहस्रपाद(1.11)स्मि दिवि प्रयामि
कथं रथेनेति रविर्ननाम ॥

द्वौ पादौ यस्य सोयं सिंह इवाप्रतिमह(1.12)वीरो भुवि पादाभ्यां च-
रति . रथादि त्यक्त्वा चरतीति यावत् . अहं सहस्रपादस्मि अतो दिवि रथेन
(1.13)कथं गच्छामीत्यस्मादिव रविरदर्शनं गतः ॥ 101.

क्षीणं क्षपाकान्तमशुद्धपक्षे
 दृष्ट्वां विसृष्टैः(1.14)रिव सागरेण .
 प्रदीपितेजेवधदन्दशूकै-
 रसूच्यत द्यौर्जलदैरकस्मात् ॥

कृष्णपक्षे क्षी(1.15)-

102.

[Lines 16 to end of page missing](**50)

कम्पितुमारम्भमकरोत् ॥

103.

आजन्मनस्साहसंसादरत्वा-
 त्स साहसस्यैव शुभं निमित्तम् .(1.1)
 यथार्थनामा पिशुनं विदित्वा
 घने घनं गर्जति नन्दति स्म ॥

नित्यं साहसकरणात्मार्थकनामा स(1.2) राजा तन्निमित्तं बाहुकम्पं
 साहसस्यैव सूचकं ज्ञात्वा घनं कृत्वा भेधे गर्जति सति साहसि(1.3)को
 राजातुष्यत् ॥

104.

ततो घनानां निचयैर्निशातै-
 निरशेषतस्तारकधात्रिं शान्ते .
 निशातनुत्वान्नि(1.4)शशामं नादं
 निकाममायाविनमेष वीरः ॥

निविष्टैर्भेदैस्तारकाणां धात्रि स्थाने तेजसि(1.5) वा शान्तं निशावसा-
 नादत्यर्थं विस्तीर्णं शब्दमेष वीरश्श्रुतवान् ॥

105.

अथ ध्वनेस्संमुख(1.6)मस्य गत्वा
 भयानकेनेव रसेन पूर्णाम् .

1 Ms 'प्या.

on top margin.

2 Is et 'पने' ?

5 Ms गत्रि.

3 Ms. 'हमार'.

6 Ms. 'शास ना'.

4 Ms 'निन्द' lc.

7 Ms 'मय'.

श्मशाननामानमसौ गभीरां
पुर्यास्त्रिपुर्याः परिखां(17)मपश्यत् ॥ .

ततोस्य शब्दस्य संमुखं गत्वासौ भयानकेन रसेन पूर्णामिव त्रिपुरी-
नामनग(1.8)रीसम्बन्धिनीं श्मशानाख्यां परिखामपश्यत् ॥ 106.

प्राणाग्नीति कुलकम् ॥

प्राणाग्निहो(19)त्रीकृतकालकर्म-
पुरत्रयाख्याहुतिपंचकस्य .
तृप्तिर्नृकीटेन मयापि का ते
ब्रह्माण्ड(1.10)कोटीशतवस्मरस्य ॥

आकृष्टः पाशो यैस्तैः कालदूतैरिव खङ्गहस्तैः पुरुषैः केशेषु गृ(1.11)-
हीत्वा महाकालायतनं प्रवेश्यमानमेवं कन्दन्तं स राजा ददर्शति सम्बन्धः .
प्रस्तकाल(1.12)कामत्रिपुराख्यपंचाहुतेस्तथा ब्रह्माण्डकोटीशतप्रासिनस्ते नृणां
मध्ये कीटेन मया(1.13) का तृप्तिः ॥ 107.

सर्वाङ्गशुद्धस्य सुधारुचेर-
प्यालोकयामो हृदि कालिमानम् .
त्रैलोक्यकर्णो(1.14)- 108.

[Lines 15 to end of page missing](*)

शेषोपि बलैकरूपो
गोरक्षणं साहसिकः करोति .

तव दर्शनं यद्यप्राप्तं तत्तर्हि सहसा बले(1.1)न करणेन त्वयैव योप्र-
णीत्वं प्रापितः स प्रकाश्यताम् यो शेषो न शेषोपि बलैकरूपो बलसहायो
हलधरसमोयं साह(1.2)सिको गोरक्षणं भूमिरक्षणं करोति ॥ 109.

1 Ms. 'सर्गा'. 2 Ms. 'पणिपा'. 3 Ms. 'प्राजा'. 4 Ms. 'काय'. 5 Ms. 'नीको'.
6 The verse referred to by this part of comm. is lost in the lacuna at
the end of the page. 7 Ms. 'क' to 'र' le. on top margin. 8 Ms.
'भयोवसा'. 9 Ms. 'गोरक्षणं' le. under 1.8.

यः कोपि वा साहसिकोस्ति लोके
यस्यास्ति वा क्षत्रियतावदाता .(13)
कृपाकृपाणांभरणोस्ति यो वा
स पातु मां मृत्युभयादमुष्मात् ॥

यो वा साहसिको यो(14) वा शुद्धक्षत्रियो वा दयाखङ्गभूषणो दया-
'मय इति यावत् सोस्मान्मृत्युभयान्मां रक्ष(15)[तु] ॥ 110.

[श्रुत्वेति त]त्कालगुरुभवद्वि-
मैघैस्स संक्रामणदीक्षयेव .
सौदामिनीदृष्टिभिरी(1.6)[क्ष्यमाणः]
— निर्घोषमिदं वभाषे ॥

तत्काले गुरुभवद्विर्वहुंलीभवद्विश्च मैघै.(17).....क्ष्यमाणः
अत्रोत्प्रेक्ष्यते संक्रामणं वधनिषेधे प्रेरणं तदीक्षयेवेति(18).....[उ]क्-
वान्.....प्रतिपादनदीक्षाया हेतोश्शिष्यं दृष्ट्यां पश्यति(1.9).....॥111.

[अरे वराकाः करुण]प्रलापं
भाग्यैर्दृशो गोचरमागतं मे .
विमुञ्चतेनं द्रुतमन्यथा वं-
स्तदा(1.10)~~~~~दस्मिन् ॥

अरे वराकाः हे अधमाः करुणाक्रन्दिनं स्वभाग्यैर्मम(11).....
.....गोचरमेनं यूयं त्यजत तूर्णम् अन्यथा यदि न यूयं त्यजथ तदा(12)
.....शानितं(?) तद्युष्माकमा... .. ति स्यात् युष्मानुंपहरामीत्यर्थः
सम(13).....सेनापरिवारितम्...स(1.14) 112.

[Lines 15 to end of page missing](**51)

* * * * *

1 Ms 'दृषाम' 2 Ms 'सो' 3 Ms 'दृ' 4 Ms. 'दृ' 5 Ms 'दृ'
6 Ms. 'दृ' 7 Ms 'दृ' 8 Ms 'दृ' 9 Copyist's remark-पत
ऊर्ध्वं त्रिचतुर्गण्य पत्राणि गतिदानीति भानि.

[सप्तमः सर्गः]

* * * * *

एश्वेत्यपिशब्दार्थः . कुम्भोदरनामा भवान्या गणस्त्वं हिमाद्रिलतानां भवान्या भगिनीनामिव य.....[जाग](1.1)रुको भवसि ॥ 1.

अवलम्ब्य मृगाधिराजभावं व्रततीनामवता वनेभङ्गम् .
भयं— — — (1.2)कदाचिद्विकृतं वासववारणो ररासं ॥

सिंहरूपमभिनीय हिमाद्रिलतानां.....[र](1.3)क्षता त्वया भयं प्रा-
पित ऐरावणो विकृतं कृत्वा क्रन्दितवान् ॥ 2.

सदासि ध्वनितेन तेन — — — [न](1.4)व्यकथाप्रसङ्गभङ्गे .
अशपट्टिरदास्यशब्दशङ्काकुपिता पर्वतराजनन्दिनी त्वाम् ॥

.....(1.5)न हरस्य कथाच्छेदे जाते गणपतिर्दुहितमिति शङ्कया
कुपिता गौरी त्वां सभाया.....(1.6) 3.

स्वरसेन यथा तथा वनेस्मिन्नसि राजेव समुद्यतो विहन्तुम् .
परमेश्वरपाददूरवर्ती व्रज राजैव म(1.7)हीतले भवेति ॥

यथा तथानुचितं स्वातन्त्र्येण राजेव क्रीडितुमस्मिन्वने यत्त्वं प्रवृत्तोतो
महेश्वरपादाद्दूरवर्ती त्वं भूतले राजैव भव ॥ 4.

शनकैस्सुहृदा निकुम्भनाम्ना तव शापावधिमर्थिता भवानी .
प्रचल(1.8)त्प्रतिविम्बिताभ्रमुक्ता द्युनदीव प्रससाद् चावदच्च ॥

1 Ms. 'रा'. 2 Ms. भवान्या lc. on top margin. 3 Is it भवता भयमापितः क ?
4 Ms. 'राज'. 5 Ms. 'तान'. 6 Ms. 'न्दनीस्व'. 7 Ms. lc. under 1.7.

ततो निकुम्भसंज्ञेन त्वदीयेन सख्या सवि(1.10)नयं शापावधिर्मथिता
सती गौरी लोलैरध्रैर्मुक्ता गङ्गेवं प्रससाद च शापावधि चावदत् ॥ 5.

उप(1.11)यास्यति भूमिपालभावं कलिकाले दशकन्धराततापी .
इति निश्चलनिश्चयो यदासौ भविता स(1.12)म्भविता तदास्य मुक्तिः ॥

कलावपि श्रीरामो राजत्वं प्राप्स्यतीति सनिश्चयः कुम्भोदरो यदा
भवि(1.13)प्यति तदा शापमुक्तिरस्य भविष्यति ॥ 6.

गिरिजागिरमीदृशीं निशम्य व्यमृशस्त्वं न ममास्ति शाप(1.14)शान्तिः .
न हि कश्चिदय स्फुरत्युपाधिः पृथिवीं येन कलावुपैति रामः ॥

एवं गौरीवचश्चुत्वा त्व(1.15)मेवं विचारमका.....(1.16) 7.

[Lines 17 to end of page missing](*)

.. ..य[द्गृ]हीतं तन्नूनं तथैव वासनया लिप्तं त्वां मत्वा शत्रुहस्तिनो
द्रष्टुं न शक्ताः ॥ 8.

गणकस्य गिरे(1.1)ति निर्विकल्पो नृपतिर्भूभरधारणानुतापम् .
उदकएतत नीलकण्ठलीलावृषलाङ्गलनभ(1.2)स्वतापनेतुम् ॥

दैवज्ञोकत्या त्यक्तविकल्पो राजा हरक्रीडावाहपुच्छवातेन भूभारोद्धृ-
नताप निवा(1.3)रयितुमभ्यलपत् ॥ 9.

अजयत्पृथिवीभृतस्समस्तान्स पडङ्गेन वलेन सर्वकालम् .
भ्रटिति स्फ(1.4)टिकाचलं प्रतस्थे बलमष्टाङ्गमवाप्य योगनिष्ठम् ॥

स पडङ्गेन वलेन सदा राजोजयत् अष्टा(1.5)ङ्गयोगं प्राप्य स्फटिका-
द्रि प्रस्थितवान् . राज्यादप्यधिकस्पृहो योगेभूदित्यर्थ . पड्भ्योष्टानामधि-
क(1.6)त्वादिति भावः पृथिवीभृच्छब्दस्य शिलप्रत्वाद्दुक्तिसंगतिः ॥ 10.

अथ गूर्जरराजंमूर्जितानां मुकुटाल(1.7)ङ्करणं कुमारपालः .
अधिगत्यं मुतामुतं तदीयं परिरत्नभवनवधथार्थनामा ॥

तेजस्विनां चू(1.9)डारत्नं गूर्जरेन्द्रं तदीयं दौहित्रं प्राप्य रक्षन्कुमार-
पालस्तत्पार्थनामाभूत् . कुमारोप्राप्ताराध्यो रा(1.9)जपुत्रस्तोमेश्वरस्तस्य पाल-
नात्राम सार्थकम् . कुमारपालस्तदीयो भ्रातृपुत्रः ॥ 11.

प्रथमस्सुध(1.10)वासुतस्तदानीं परिचर्यां जनकस्य तामकार्पात् .
प्रतिपाद्यजलाञ्जलिं घृणायै विदधे यां(1.11) भृगुनन्दनो जनन्याः ॥

घृणायां प्रतिपाद्यो जलाञ्जलिर्यस्यां तां निर्घृणां यां परिचर्यां शि-
(1.12)रश्च्छेर्दात्मिकां [पर]शुरामो मातुः कृतवांस्तां परिचर्यां पूजां ज्येष्ठस्सु-
धवापुत्रः पितुः कृतवान् . पितुश्शि(1.13)रश्च्छेदमकार्पादित्यर्थः ॥ 12.

न परं विदधे वृथा गुणित्वं जनकं स्नेहमयं विनाशय यावत् .
स्वय(1.14)मेव विनाशय गर्हणीयं व्यतनोदीप इवानुरागमन्थम् ॥

स्नेहमयं जनकं केवलं न विनाशय.....(1.15).....विनाशं
मरणं प्राप्य.....यथा(1.16) 18.

[Lines 17 to end of page missing](**52)

—यन्तसादिपत्तिव्यवहारेषु विसारिणा चतुर्धा .

युधि वीररसेन शुद्धिमन्तं न समीपादमुचत्कुमार(1.1)पालः ॥

रथादिषु चतुर्भिः प्रकारैर्विसरता वीररसेन शुद्धिमन्तं तं कुमारपाल-
स्त्रसमीपान्नात्यजत् ॥(1.2) 14.

हनुमानिव शैलतस्सं शैलं द्विरदेन्द्राद्विरदेन्द्रमुत्पतिष्णुः .

हुरिकामपहत्य कुङ्कुणेन्द्रं गमया(1.3)मास कवन्धतां तयैव ॥

शैलान्छैलं हनुमान्यथोत्पतिष्णुस्तथा हस्तीन्द्राद्दस्तीन्द्रमारोहन्स कु-
ङ्कु(1.4)णेन्द्रादेव हुरिकां हत्वा तयैव हुरिकया कुङ्कुणेन्द्रं कवन्धतां प्राप-
यत् ॥ 15.

1 Sic. Read "दस्त". 2 Is it युधि ? 3 Ms. 'वैष्णवधे'. 4 Ms. 'रच्छे'.
5 Ms. 'कं'. 6 Ms. 'कन'. 7 Read 'यधि'. 8 Ms. 'हुरे'. 9 Ms. 'शैल'.

इति साहससाह(१५)चर्यचर्यस्समयज्ञैः प्र[तिपादि]तप्रभावाम् .
तनयां स सपादलक्षपुरणैरुपयेमे त्रिपुरीपुर(१६)[न्द]रस्य ॥

साहमाना साहचर्य चर्या यस्य स दैवज्ञैः कथितप्रभावां तेजलस्य सुतां
कर्पूरदे(१७)र्वा सपादलक्षैः पुण्यैरूढवान् ॥ 16.

इतरेतरचित्रचौर्यचर्याचतुरत्वेपि निकामनिर्विकारम् .(१८)
परमेश्वरयोस्तयोर्युगं तत्सुतरामेकशरीरतामयासीत् ॥

तयोः परमेश्वरयोर्महाराजयोश्शि(१९)वयोश्च युगं कर्तुं एकशरीरतामै-
क्यमभेदं चागच्छन् अन्योन्य चित्रस्य चौर्यचर्याहरणं तत्र जाग(११०)रू-
कत्वेपि सति निर्विकारम् ॥ 17.

अविभावितभावभेदलेशो निजनामादिपदाभिधेयकल्पैः .(१११)
शिशिरीभवदाशर्या यशोभिः परितापं न कदाचिद्दहतुस्तौ ॥

न विभावितानुमितो भावस्या(११२)न्यान्यरागस्य भेदलेशो ययोस्तौ
तथा सोमेश्वरकर्पूरदेवीति निजनामोरादिपदे सोमकर्पू(११३)रशब्दौ तदर्थ-
कल्पैर्यशोभिर्हिमीभर्बन्धितसौ तौ तापं न . . . ॥ 18.

अथ जातु हृदीव(११४) सन्निधानं ददृशे स्वप्नविधौ विधातुकामः .
त्रि~~~~~(११५) पद्मनाभः ॥

हृदये स्थितिं कर्तुकाम इव स्वप्ने(११६) 19.

उदयावसरे हरेरभेदं ~~~~~(११७) 20.

[Lines 18 to end of page missing](*)

य प्रतिपादयांचकार ॥

माध्वर्यचित्तो राजा तत्स्वप्नद्वयं सृष्टिकर्तुस्सकलकर्मसाक्षिणे ज्योति-
विदेव(११)र्णयन् ॥ 21.

स जगाद् यदैक्षत क्षपाग्रे क्षितिपस्तद्भवितां चिरादमोधम् .
यदुपस्यवलोकितं(1.2) तु देव्यां कलितस्तस्य न कालतोतिपातः ॥

राजा प्रदोषे यदपश्यत्तच्चिरेण सफलं भविष्यति(1.3) यत्तु देव्या प्रात-
र्दृष्टं^१ तस्य चिरकालत्वं नाकलितम् ॥ 22.

उचितामिव वाडवाग्निमैत्रीं मकराङ्गस्थि(1.4)तितः करोति भौमः .
गगने न ममास्ति कापि शोभेत्यधुना कुम्भमिवालसः प्रविष्टः ॥

मकरो रा(1.5)शिविशेषस्तस्याङ्को मध्यम् . मकराङ्गश्च समुद्रः . तत्र
स्थित्योपपन्नां वाडवाग्निमैत्रीमिव भौमः क(1.6)रोति दीप्तो वर्तते इत्यर्थः .
भौमस्य हि मकरराशिरुच्चस्थानम् . आकाशे मम न कापि शोभेत्यत इ(1.7)-
वालसश्शनैश्चरः कुम्भं राशिविशेषं घटं च प्रविष्टः . अलसगामित्वादाकाशे
शोभाभावः ॥ 23.

द(1.8)नुजारिमिवानुनेतुकामो दनुजानां गुरुरेति मीनराशिम् .
अधिरोहति मेपमेप पूषा तुरगा(1.9)णामिव खेदशान्तिकामः ॥

दनुजारिं विष्णुं प्रसादयितुकाम इव शुक्रो मीनराशिं समुद्रं(1.10)
चैति तथाश्चानां विश्रमार्थमिवाक्रौं मेपं राशिं.....मध्यमधिरोहति ॥ 24.

विहसन्निव मेपराशिनं तं(1.11) वृषभं याति वृषाङ्गशेखरोपि .
उपलिप्सुरिवोभयस्वभावं मिथुनं संनिदधाति सोमसूनुः ॥(1.12)

मेपो हुडस्तद्रामिनं रधिं हसन्निवेन्दुवृषं राशिमनङ्गाहमपि आर्वाति
वृषाङ्गशेखरत्वात्तस्य वृष(1.13)स्थितिरु[चिता].....स्थिररूपं प्रा-
प्तुकाम इव बुधो मिथुने संनिहितः . द्विस्वभा(1.14)[व].....[उभ]यो
रवीन्दोर्वा स्वभावमुपलब्धुकामो मिथुनं हि द्वन्द्वम् ॥ 25.

1 See Canto VIII, verse 46. 2 See p. 185, verse 31. 3 Ms. 'नंत'.
4 Ms. 'आवाति' lc. under 1.12. 5 Ms. 'न्दो'. 6 Ms. 'दु' etc. lc. under 1.14.

तिमिरा(1 15) मभ्युपैति .
 पृथिवीम वं शिखीति बुद्ध्या यजमानः(1 16) 26.

[Lines 17 to end of page missing] (**53)¹

कुम्भाख्यराशिद्वये निपण्णम्. अन्योपि स्वकार्यमन्थेन संपादितं संभाव्य
 स्वगृहे निप[ण्णो भव](1 1)ति . तुङ्ग इति पाठो नार्पः तयो राशयोस्तयोस्तु-
 ङ्गत्वासंभवात् प्रकृतार्थाननुगुणत्वाच्च ॥ 27.

अ (1 2)भिरेप दीप्तिमद्भिस्तपनाद्यैः कलिकालिकां विहाय .
 ध्रुवमेकपदे कृतीबुभूपुर्नृप पञ्चामि [तपश्चरत्य](1 3)नेहा ॥

ध्रुवमयमनेहा कालः पञ्चामि तपश्चरति . अत्र हेतुमाहं . कृतीबुभुपुः
 कृतयु[गं भवितु](1 4)मिच्छुः कलिमालिन्यं त्यक्त्वा.....भिर्दीप्तिमद्भिरु-
 [कृ]ती कृतकृत्यो भवि[तुमिच्छु](1 5)ति स मलं त्यक्त्वा पञ्चामि
 तपश्चरति ॥ 28.

इति शुद्धिमति क्षणेत्र गर्भे स्वयमाधत्त हरिस्त्वमेव दे(1 6)व्याः .
 अचिरान्द्रविता पुरस्तदेपा क्षितिरुन्मूलितरामराज्यगर्वा ॥

एवं शुद्धेस्मिन्क्षणे देव्या गर्भे(1 7) विष्णुगुम्बयं स्वमात्मानंमधत्ताहि-
 तवान् तत्ततो हेतोरेपा भूमिरचिरेण त्यक्तरामभद्रराज्यदर्पा पुरो भ(1 8)-
 विष्यति . रामराज्यादप्यधिकस्य विभवस्य प्राप्तेः ॥ 29.

इति वादिनमादिनावसानं वसनाल(1 9)ङ्करणादिदानवपैः .
 परितः परितोप्य पार्थिवस्तं गणकाग्रेसरमुत्सवं चकार ॥

एवं वा(1 10)दिनं तं गणकं वस्त्रादिभिस्संमान्य राजा प्रदोषं यावदु-
 त्सवमकरोत् ॥ 30.

1 Ms. only one letter 'मि' or 'भि' in the middle of 1 17. 2 Ms. 'कलि' lc under 1.3. 3 Ms. lc marks here but no lo. on margin. 4 Ms. 'तुङ्'. 5 Ms. 'नम'.

गणित्वासु गतासु या(1.11)मिनीषु प्रजगल्भे मुखपाण्डिमा स देव्याः .
उदरं विशतो हरेरपश्यत्स्वपती नाभिजुषो य(1.12)मम्बुजस्य ॥

स्वपती शयालुस्तोदरं प्रविशतो विष्णोर्नाभिस्थस्य पद्मस्य च पाण्डि-
मानमपश्यत्स मुखपा(1.13)ण्डिमालपासु रात्रिषु गतासु सतीषु संक्रान्त
इवेत्यर्थः ॥ 31.

शनकैश्शनकैश्शाशाङ्कमुख्याः कृशया(1.14)द्वोवयवेषु सार्वभौमः .
उदरस्य महार्घता भविष्यत्यतिरिक्तेत्युदपादि चिन्तयेव ॥

उदरस्या(1.15)धिक्रा महार्घता भविष्यतीति चिन्तयेव कर्पूरदेव्या अ-
ङ्गेषु शनैश्शनैः कृशत्वमखण्डितमु(1.16)त्पन्नम् ॥ 32.

अपरेपि महस्विनः पृथिव्यां व्यवहर्तुं न यथारुचि क्षमंते .
इति गर्भगुणानिवाभ्यध(1.17)त्त क्रमशोऽस्याः प्रतिपद्य मान्द्यमग्निः ॥

अन्येपि तेजस्विनो यथारुचि यथाभिप्रायं यथादी(1.18)प्ति च भुवि
व्यवहर्तुं न समर्था इत्येतान्गर्भगुणानिवा जठराग्निर्मन्दतां प्राप्याभ्यधात् ॥ 33.

अ(1.19)चिरात्तवं नन्दनस्य भोज्या निखिला भूरिति शृण्वती जनेभ्यः .
यदसेवत मन्दयापि रुच्या [मृद](1.20)मास्वादमिवैक्षत क्षितेस्तत् ॥

रुचिर.....यापि मन्दाग्निरपीत्यर्थः.....(1.21)भि-
...यद्व्युभुजे तन्नूनं सा त.....(1.22).....ती भूमेरास्वादं सा
चर्वा..... 34.

~~~~~(1.23*)

उदरेण चिरेण जातमस्यास्त्रिवलीविप्रतिपत्तिपण्डितेन ॥

य एकमेव धलं दलाख्यमसुरमंभिनत्तस्ये(1.1)न्द्रस्यायुधं वज्रस्तस्य

1 See above, verses 19 and 22. 2 Ms. 'विने'. 3 Ms. 'इव',
4 Ms. 'न्द'. 5 Ms. 'सुरम' lc. on margin.

साम्यं त्यक्तवतां उदरेण जातमिति भावे क्तः . तिस्रश्च ताः(1.2) बल्यस्त्रिवल्यः
त्रयाणां बलानां समाहारान्निर्वली त्रिवलीनां त्रिवल्याश्च विप्रतिपत्तौ
पराभवे(1.3) [पण्डितेन . एकत्रैलभेदी यस्तस्य त्रिवलीभेदिना सह महद-
न्तरम् ॥

35.

हरिमध्यरुचिं जयत्यधस्ता(1.4)त्सति मध्ये करिकुम्भकल्पयोनीं .
अभवद्गुचिरद्य सास्ति नेति स्तनयोश्श्याममुखत्वमाविरासीत् ॥(1.5)

हरिस्सिद्धस्तस्य मध्यमुदरं तस्य शोभां कृशन्वाञ्जयत्युदरेधस्तात्सवि
हस्तिकवाटसदृशंयोराव(1.6)थोर्या शोभा पूर्वमासीत्साद्य नास्ति . गर्भेण
मध्यस्य स्थौल्यादिति भावः . इतीव स्तनयोश्श्याममुखत्वं(1.7) चूचुककाण्ड्यं
कालमुखत्वं चासीत् ॥

36.

मुखमग्निमुशन्ति यस्य सन्तो भविता तेन पुनः स्तनन्धयेन .(1.8)
नृपवामदशस्तु पूर्वमेव स्तनयोश्श्यामिकया मुर्वं चुचुम्वे ॥

सन्तोग्निं यस्य मुखमुपदिशन्ति(1.9) तेन विष्णुना पुनः पश्चात्स्तनपा-
यिना भविष्यते श्यामिकया तु देव्याः स्तनयोर्मुखं प्रागेव चुम्बि(1.10)तम् .
अग्नि . कृष्णवर्मा न यत्र प्राप्नोति तत्र पश्चाच्छ्यामिका भवति अत्र तु
विपर्ययः ॥

37.

विनिवे(1.11)शयति स्म यत्र चास्मात्कथमप्युत्तिपति स्म पादद्युग्मम् .
सुचिरस्य भुवेव भाविवध्वा प्रतिवि(1.12)न्यासमतिप्रणम्यमानम् ॥

मा यत्र च स्थाने पादद्वयमक्षिपदस्मात्स्थानात्सा पादद्वयं कष्टेनोद-
(1.13)त्तिपद्भाविन्या सुपया भुवा न्यासे न्यासे प्रणम्यमानं कृतप्रणाम-
मिव ॥

38.

रविणा शशिनं भृतं(1.14)कलाभिस्सकलैरेव करैरिवापिताभिः .
दधती कमलां सहस्रपत्रं स्वमुखस्योपरि सा द(1.15)दर्श सुप्ता ॥

सकलैस्सहस्रसंख्यैः करैरपिताभिस्सहस्रसंख्याभिः कलाभिर्भृतं पूरि-
(1.16)तं चन्द्रमिव सहस्रपत्रं पत्रं स्वमुखस्योपरि धा[रयन्तीं लक्ष्मीं साप]-
श्यत् ॥ 39.

ज्वलदा(1.17)ननलम्बिदन्दशूकं विहगं जातु ददर्श हेमपन्नम् .
विगलद्यमुनार्कविम्बदिग्धं पुरतो(1.18) मेरुमंधीरतामिवाप्तम् ॥

ज्वलति दीप्ते आनने लम्बी दंदशूकस्तपो यस्य तं तथा हे(1.19)मन-
यपक्षं विहगं गरुडमधीरतामाप्तमपश्यत् . अत्रोत्प्रेक्ष्यते विगलंती यमुना
य(1.20).....विम्बेन दिग्धं सहितं सुमेरुमिव . गरुडस्थानीयो मेरुः
अर्कस्थानीयं मुखम्(1.21) [सर्प]स्थानीया यमुना ॥ 40.

वलयीकृत[भोगशेषतल्प]स्थितमात्मानमलक्षयत्कदाचित् .(1.22)
[गुरुगर्भभरोष्मणः शमाय त्वरितं]— — — — [प्रविष्ट]म् ॥

सा देवी. आत्मानं वलयी(1.23**54)कृतो भोगः कायो येन तथाविधे
शेषे एव तल्पे स्थितमपश्यत् अतस्तेभाव्यते गुरुर्यो गर्भभर(1.1)स्तेन
ऊष्मा तापस्तस्य शमार्यं तूर्णं चन्द्रमण्डलमिव प्रविष्टम् ॥ 41.

स्वमवैक्षत चन्द्रकान्तशाला(1.2)वलभीशृङ्गनिपङ्क्तिं कदाचित् .
उपदर्शनवाञ्छयोपनीतं धवलद्वीपमिवोदरस्थिते(1.3)न ॥

सा जातु स्वात्मानं चन्द्रकान्तमये शालावलभीशृङ्गे निपङ्क्तिमाखण्ड-
मपश्यत् अतस्त्वं(1.4)भाव्यते उदरस्थितेन हरिणा दर्शनार्थं श्वेतद्वीपमिवा-
नीतम् ॥ 42.

अथ पुष्पशरस्य बन्धुमन्यं(1.5) पृथिवीं माधवमभ्युपेक्ष्यतीति .
उपयोगमपश्यतीव किञ्चित्स्वगतं गच्छति माधवे सीमा(1.6)सिम् ॥

1 Ms. 'स'. 2 Ms. 'श्रीदशू'. 3 Ms. 'ल'. 4 Ms. पुरो. crossed and 'म'
written under it. Is it 'मं पुरोप' ? 5 Ms. lc. mark after 'तः'. 6 Ms. 'म'.
7 Ms. has ५. on margin. 8 Ms. भ्रम. 9 Ms. 'मय'. 10 Ms. 'वस्त'.

जनकत्वादुद्दीपकत्वाद्धान्यं लोकोत्तरं कामस्य धान्धवं विष्णुं भूः
प्राप्स्यतीत्य(। 7)तस्वात्मानमनुपयुज्यमानं पश्यतीव माधवे वैशाखे समाप्तिं
गते ॥ 43.

तमसः प्रशमाय(। 8) सत्त्वमूर्त्तेरवतारावसरं विविञ्चतीपु .
कलिवन्धुतयेव विभ्रतीपु क्रशिमानं क्रमशस्तम(। 9)स्विनीपु ॥

कलिवन्धुभावेन हेतुना तमसः पापस्यान्धकारस्य च शमनार्थं सत्व-
मूर्त्तेर्विष्णोरवतारसमयं विमू(। 10)शन्तीष्विव तमस्विनीपु रात्रिपु क्रशिमानं
तुच्छत्व क्रमेण धारयन्तीपु . तमस्विनीष्विति सा(। 11)कृतम् ॥ 44.

अचिरादिवसेश्वरस्य वंशः परमामृद्धिमवश्यमेप्यतीति .
दिवसेपु विकस्वरीभव(। 12)त्सु स्मयमानेषु च पुष्कराकरेषु ॥

सूर्यवंशोचिराद्बुद्धिं प्राप्स्यतीत्यत एव दिनेषु वर्धमा(। 13)नेषु मत्सु
पद्मसरसु च विकसन्सु सत्सु ॥ 45.

नरंकाद्रिपि' भूधरोज्जिह्वीर्पाजुपि सोमेश्वरवल्लभोदरस्थे(। 14) .
अलसालसगामिनीव शून्यं जलधिं द्रष्टुमिवाक्षमे दिनेशे ॥

दिनेशेकैलसालमं(। 15) गच्छति सति अतस्संभाव्यते भूमिभारोद्धर-
णेच्छाधारिणि हरौ देवीगर्भस्थिते शून्यं संप(। 16)न्नंजलविं द्रष्टुमसमर्थं ॥ 46.

सलिलेषु शयालुना विमुक्ता नृपदारोदरगोचरे(। 17)ण निद्रा .
दिवसेप्यनुगन्तुमाविशन्त्यामिति तस्याममुमेव जीवलोकम् ॥

समुद्रे उचित(। 18)निद्रेणापि नृपदाराणामुदरे गोचरो यस्य तेन समुद्रे
निद्रा त्यजेति तस्यां निद्रायामर्थाद्विष्णुं(। 19)मेवानुगन्तुमंमुं जीवलोकं दि-
नेप्याविशन्त्याम् ॥ 47.

1 Ms 'मनुप्रमथि'. 2 Ms क' to 'न' lc under 19 3 Ms विविष्णु 4 Ms.
न' to 'वि' lc on margin 5 Ms 'पु च' after 'धे' 6 Ms. 'न्यप' 'सो'. 7 Ms मुक्त
crossed after 'ण निद्रा on margin 8 Ms 'नुम'. 9 Ms सुमेववि lc. after 'शु'
on margin 10 Ms 'मनु'. 11 'मनु' crossed after 'न्य'.

निवसत्यपरत्र पुष्करा[क्षे सकलं मा स्म](1.20) पिवत्पयोधिर्मौर्वः .
इति हैमवतीभिरद्भिरर्के तमिवापूरयितुं विशत्युदीचीम् ॥

अन्यत्र(1.21) विष्णौ वसति सति वडवाधिरशेषं समुद्रं मा स्म पिव-
दित्यत इव हिमाद्रि.....(1.22)पूरयितुमुत्तरदिशं रवौ प्रविशति
सति ॥ 48.

मण्दिदीपपतत्पतङ्गमालाद् ——— [विभा](1.23)वितानुभावैः .
प्रविवेश पुरः कृतप्रवेशं शकुनैरि ——— .

.....[प](1.24*)तन्तीनां पतङ्गमालाना.....विभाधितो
दृष्टोनुभावः स्वभावो येषां तैश्शकुनैराश्रितं न(1.1)नोहरं सूतिकावासं देवी
प्रविष्टा ॥ 49.

ज्येष्ठत्वं चरितार्थतामथ नयन्मासान्तरापेक्षया
ज्यैष्ठ्यस्य(1.2) प्रथयन्परन्तपतया ग्रीष्मस्य भीष्मां स्थितिम् :
द्वादश्यास्तिथिमुख्यतामुपदिशन्भानोः प्रतापो(1.3)न्नतिं
तन्वन्गोत्रगुरोर्निजेन नृपतेर्जज्ञे सुतो जन्मना ॥

ज्येष्ठे मासि निजेन जन्मनोत्पत्त्यान्यमासे(1.4)भ्यो ज्यैष्ठ्यमासस्य ज्येष्ठत्वं
यथार्थतां कृतकृत्यतां नयन्स्तथा परन्तपतया वैरितापनेन च ग्रीष्मस्य भीष्मां
स्थितिं कुर्वन्द्वा(1.5)दश्यां जन्मना तस्यास्तिथिपु प्राधान्यं दिशान्गोत्रादेर्भानोः
प्रतापौन्नत्यं कुर्वन्सुतो राज्ञो जातो ज्येष्ठत्वं(1.6).....[इ]ति व्याख्यानं
न संगच्छते ज्यैष्ठ्य इति व्युत्पत्तिसिद्धेः ॥ 50.

निश्शेषाणां शिवा(1.7)नामुपरि कृतपदस्ताहचर्याधिकारी
सर्वस्यास्तीर्थजातेस्सकलसुरतरुग्रामणीसो(1.5)दरश्च .

. 1 Ms. 'विमोपः'. 2 Ms. 'न्सुदी'. 3 Ms. 'तद्गामा'. 4 Ms. 'वेः'. 5 Ms. 'द्रमा'.
6 Ms. 'द'. 7 Ms. 'वि'. 8 Ms. 'ह' to 'वि' i.e. under 1-4. 9 Ms. 'यत्'.
10 Ms. 'सुतराज्ञोते'.

वालः कोप्येप राजंत्वमुपगतवानित्यकस्मात्सरस्व-
त्यसिद्धत्पन्नमात्रे मुखमल(११)मकृत व्योममूर्च्छेमृडस्य ॥

सर्वेषां शिवानां श्रेयसामुपरि कृतं पदं चरणं(११०) येन तथा सर्वती-
र्थानां साहचर्याधिकारी तुल्यः पवित्रत्वात्सर्वेषां कल्पवृ(१११)क्षप्रधानानां
सोदरश्चैव वालः कोप्यद्भुतोपूर्वो राजा चन्द्रश्चेति सरस्वती वीणा व्योमरू-
पस्य(११२) भगवतो मुखमभूपयन् . आकाशाद्वागुच्चरितेत्यर्थः . चन्द्रो ह्येक-
स्यैव शिवस्य शिरसि(११३) स्थितः अयं तु सर्वेषां शिवानां . चन्द्रो गङ्गाया
एकसहचरः अयं तु सर्वस्यास्तीर्थ(११४)जातेः . स पारिजातस्यैव सोदरः
अयं तु सर्वेषां कल्पवृक्षाणामिति भद्रम् ॥(११५) 51.

श्रीश्रीकण्ठचरित्रकाव्यविवृतौ विश्वस्य निश्वस्य च
दृष्टायामाजि किरातकाव्यविवृतौ वि(११६)श्रम्य [रम्य]श्रियि .
पृथ्वीराजजयाख्यकाव्यविवृतौ संवेशमिच्छाम्यहं
शास्त्रज्ञोदजखे(११७)दमेदुरमतिज्योत्स्नाकरो लावणिः ॥

श्रीलोलराजसुतपण्डितभट्टनो-
राजा(११८)त्मजो विवरणेन स जोनराजः .
सर्गं मुखं व्यधित सप्तममत्र पृथ्वी-
राजाख्यराजवि(११९)जयाभिर्धंकाव्यराजे ॥

पृथ्वीराजविजयविवरणे सप्तमस्मर्गः ॥(१२०)

1 Ms राज' 2 Ms. सु'. 3 Ms व्योव'. 4 Ms प्रेयर्गानुप' 5 Ms. Copy
leaves space between सु' and 'प'. and before 'ये but no letter seems
missing. 6 Ms 'राज 7 Ms वा' 8 Ms 'व'. 9 Ms 'जे च'
10 Ms. वनी. 11 Ms व्योस'. 12 Ms. 'त्स्नो'. 13 Ms. 'द'.

[अष्टमः सर्गः]

अथ शब्दगुणं व्योम सत्यमित्यवदन्निव .
सङ्गीतकप्रसङ्गेन पुरन्दरपुराङ्गनाः ॥

अ(1.21)धाप्सरसो¹ गीतातिशयेनाकाशं शब्दगुणं सत्यमित्यकथय-
न्निव ॥ 1.

दिव्यदुन्दुभिर्जीमूत(1.22)-----भाविनी .
पुष्पवृष्टि[र]रोचिष्ट किञ्जल्कतडिदुज्वला ॥

दिव्यदुन्दुभिरेव जी(1.23).....नी तथा किञ्जल्क एव तडि-
त्तयोज्ज्वला पुष्पवृष्टिरशोभते ॥ 2.

पुष्पवर्ष(1.24)मिलदिव्यभृङ्गपक्षसमीरयैः .

[प्रमृ]ष्टानीव यान्ति स्म दिङ्मुखानि प्रसन्नताम् ॥(1.25**55)

पुष्पवर्षे मिलन्तो ये दिव्यभृङ्गास्तोपां पक्षवातेन प्रमृष्टानीव दिङ्मुखानि
प्रसादं प्रापुः ॥(1.1) 3.

इत्यन्तं कुलकम् ॥

सनाथां पृथिवीं मत्वा राजपुत्रस्य जन्मना .

रजोपि पस्पृशुस्तस्यास्त्रासा(1.2)दिव न मारुताः ॥

राजपुत्रेण जातेन सस्वामिकां पृथ्वीं संभाव्य भयादिव वायवो रजो-
पि भूमेर्न [प](1.3)स्पृशुः ॥ 4.

अकाण्डे न प्रवेष्टव्यं प्रजास्विति हविर्भुजा .

मृत्युर्न्ययम्यतेत्रार्चिःकराग्रैर्दक्षिणामु(1.4)खैः ॥

1 Ms. "सरो. 2 Ms. "दु" to "त le. under 1.25. 3 Ms. has ९ on margin.
4 See verse 10 below. 5 Ms. स्वस्म". 6 Ms. "९ पृथ्वी le. under 1. 3.

भवता प्राणिषु प्रवेशोसमये न कार्य इत्यग्निना दक्षिणाग्निर्ज्वालाहस्तै-
निपिद्ध(15) इव . यमस्य दक्षिणाशापतित्वाज्वालानां दक्षिणाप्राणां निपे-
धकत्वमुंचितम् ॥(16) 5.

स्ववंश्यमेलकोत्कर्षं पश्यन्तौ शशिभास्करौ .
यशःप्रतापवैशद्यदीप्तिपात्रीवभूवतुः ॥(17)

निजकुलजातयोस्संगमेनोत्कर्षं पुत्रजन्मलक्षणं पश्यन्तौ यशःप्रतापा-
भ्यामिव वैशद्यकीर्त्याः पात्रीवभूवतु. ॥(18) 6.

गुणवद्भिर्दृता लक्ष्मीः पद्मैरस्मत्प्रसूतिभिः .
इति वैमल्यमाजगमुख्याजं सलिलाशयाः ॥(19)

अस्मज्जातैर्गुणिभिः पद्मैश्च श्रीर्दृतेर्ताव सरांसि वैमल्यं गुणं प्रापुः ॥ 7.

विभाव्य स्वामिनः प(110)र्वा समुत्पन्नजगन्निधिम् .
भूरप्यसूययेवाभूद्भूरोद्भिदुरशेषधिः ॥

समुत्पन्नो जग(111)न्निधिर्विष्णुर्यस्यास्तां महिषीं विमृश्य स्पर्धयेव
भूरपि प्रकटीकृतहेमकुम्भाभूत(1.12) . हेमकुम्भप्रादुर्भावोक्तिर्वालरक्षणौ-
चित्यादत्यर्थं संगच्छते ॥ 8.

धर्मकर्मक्रियाविघ्न(1.13)हरे जाते नृपात्मजे .
प्रसदे यजमानानां न केपामन्तरात्मना ॥

यज्ञादिविघ्नहरे(114) पुत्रे जाते सति सर्वेषां याज्ञिकानां चित्तेन प्रसादः
प्राप्तः तज्जन्मना चेतः प्रसन्नमभू(115)त्तन्मनः प्रसन्नत्वादिति भावः ॥ 9.

इति विष्णुमयं मूर्त्तिभेदं मानुपतां गतम् .
मत्वेव दे(116)वदेवस्याप्यनन्दन्ताष्टमूर्तयः ॥

1 Ms. 'द्य'. 2 Ms. 'कमु'. 3 See Supra, Canto I. 34. 4 Ms. lc.
under lc 7. 5 Ms. दीप्योः on margin. 6 Ms. 'रु'. 7 Ms. 'रु'.
8 Ms. lc under 1.10 9 Ms. 'यज्ञो'.

हरिमवतीर्णं मत्वाष्टमूर्त्तरष्टौ मूर्त्तयोतुष्यन्निवेत्थम् .(1.17) क्षित्यादीनां
रजोभावादावानन्दोत्प्रेक्ष्यम् ॥ 10.

नृत्यन्तीनां सुरस्त्रीणां नृद्यद्भिर्हारदाम(1.18)भिः .
जेतुं मरुत्तसम्राजं मुक्त्वावर्ष इवाभवत् ॥

नृत्यवशाच्छत्रैर्हैर्हेतुभिर्मुक्त्वा(1.19)वर्षं मरुत्तं राजानं जेतुं जितं कर्तु-
मिवाभूत् . अन्तर्भावितएयथोत्र जयतिः ॥ 11.

प्रक्रान्त(1.20)मित्याद्यष्टभिः कुलकम् ॥

आहृतैर्व्योमगङ्गातो वातेन कनकाम्बुजैः .
नृत्तप्रवृत्तनागा(1.21)रिभ्रंप्रपत्ताङ्किता इव ॥

आकाशगङ्गातो वातेनानीतैस्सुवर्णपद्मैर्हेतुभिर्नृत्यद्गङ्गा[रुह](1.22)पतत्पक्ष-
भूषिता इव ॥ 12.

स्वनितेन मृदङ्गानामप्सररो[नृत्त]योनिना .
लक्ष्मीमहो[त्सवोत्साह](1.23*)गर्जदैरावर्ता इव ॥

अप्सरसां नृत्ते जातेन मृदङ्गशब्देन हेतुना श्रीमहोत्सवे उत्साहेन
गर्जनै(1.1)रावणो यासु . पत्युरवतारान्महोत्सवः . स्त्रियो हि भोगलम्पट-
त्वाङ्गत्तारमनेकरूपमिच्छन्ति .(1.2) ऐरावणस्य गर्जनं लक्ष्म्या गजवाह-
त्वात् ॥ 13.

नृत्यदेवध्रुवक्रगलद्धर्माभ्युशीकराः .
पृथिवीं(1.3) सुधया सेक्तुं प्रवृत्तेन्दुशता इव ॥

नृत्यन्तीनामप्सरसां सुखेभ्यो गलन्तो धर्मकणा यासु ताः(1.4) भूमि-
ममृतेन सेक्तुं वर्षितुं प्रवृत्तानीन्दुशतानि यासु ता इव ॥ 14.

1 One verse missing. See Notes. 2 Ms. 'सर्गासत्त्वां'. 3 Sic. It
should be प्रक्रान्तोमवमष्टाभिरित्यन्तं for there are 10 verses, not 8. 4 Ms. 'रिभ्रं'.
5 Comm. 'वर्ष'. 6 Ms. 'वृष्टेन्दु'. 7 Ms. 'युधि'.

उत्सवालोकनायातब्रह्महं(1.5)सपरिच्युतैः .
पञ्चांशविंगलत्पूर्वराजकीर्त्तिच्छटा इव ॥

उत्सवम्य वीक्ष्यार्थमागतस्य(1 6) ब्रह्मणो हंसेभ्यः पतितैः पत्तकणैर्हे-
तुभि पतन्ती पूर्वराजानां कीर्त्तिच्छटा याभ्यः . तत्कीर्त्त्यपेक्ष(1 7)या पूर्व-
राजकीर्त्तैरल्पत्वाद्द्विगलनम् ॥ 15.

ध्वनिभिर्दिव्यशङ्खानामसंख्यैर्मुखरीकृताः .
स्व(1.6)कुल्यैः पाञ्चजन्यस्य गीयमानगुणा इव ॥

अगणितदिव्यशब्दमुसरः पाञ्चजन्यस्य वं(1 9)शैर्हरेर्गुणा गीयमाना
यासु ॥ 16.

अनभ्रवर्षपृपतैः प्रसवद्भिस्सहस्रधा .
पटत्रास(1 10)कपायात्तचन्द्रांशुकलुपा इव ॥

मेयान्विना वर्षकणैः पतद्भिस्सहस्रसङ्घैः कर्पू(1 11)रादिक्षोदकलुपित-
नेत्रेन्दुवाष्पाविला इव ॥ 17.

दास्यत्यांनन्दितो भास्वान्कस्मैचिद्यदि वा(1 12)जिनः .
तदनूरुगतिः का स्यादिति वाचालचारणाः ॥

स्वकुले हरेरवतारेण ह(1.13)ष्टोर्कः कस्मैचिद्यद्यन्वांदास्यति तदाऽवि-
द्यमानोरोररुणस्य गतिः केति मुसरचारणाः ॥(1 14) 18.

प्रगीतरोहिणीवक्रप्रसभारोहणोत्सुकम् .
स्वलाञ्छनमृगं रोद्धुमपि व्यग्रमुधाकरां ॥(1 15)

गातुं प्रवृत्ताया रोहिण्या मुखे बलेन रोहणे लुब्धं स्वाङ्कमृगं रोद्धुं
मुधाकरोपि व्यग्रो(1.16) यासु ॥ 19.

1 Ms कीर्ते. 2 Is it सक्तु ? 3 Ms पाञ्च. 4 Read 'व्यग्रमृग'.
5 Ms 'न-न'. 6 Ms 'चका'. 7 Ms 'रामन्दितो 8 Ms 'जिन'.
9 Ms 'एण', 10 Ms. 'कर.', 11 Ms लभ्य.

प्रसृतैर्मृगशीर्षस्य चन्द्रंशुद्धान्तसीयनि .

स्वगीतपरगीताभ्यामानन्दान्बुभिः(1.17)रुञ्जिताः ॥

चन्द्रावरोधेषु निजगीतेन परगीतेन च निर्गतैर्मृगशीर्षस्य हर्षवाप्यै(1.18)-

स्तिक्ताः ॥

20.

प्रमोदान्बुप्रवाहण देवानां ज्ञालिता इव .

अतिप्रसन्नतां जग्मुर्गलत्क(1.19)लिमला दिशः ॥

देवानां हर्षवाप्यन्तोत्सा धौता इव दिशो गलत्कलिमलो वाभ्यस्ताः

(1.20)[प्रस्ता]दं प्रापुः ॥

21.

प्रक्रान्तमेवमष्टाभिदिक्पालैः प्रमदोत्सवम् .

सुरैस्तद्वीर्यपिण्डस्य नृ(1.21)[प]तिर्निर्वाहयत् ॥

एवं लोकपालैरारब्धं पुत्रस्य संवन्धिनमुत्सवं तेषां लोकपालानां(1.22

"56")वीर्यस्य पिण्डस्य रीशेः पुत्रस्य राजा समापयन् . पिण्डस्य चाष्टा-

ज्ञानि ॥

22.

[अदेयमपि यत्] प्रादादनर्थिभ्योपि पार्थिवः .

अशो(1.1)धयदृशां. पित्र्यमिति किं नाम कौतुकम् ॥

अदेयं छत्रचामराद्यप्यचाचद्भयोपि राजादान्(1.2) पितृणामृणमशोधय-

दिति नाश्चर्यम् . पितरो ह्यर्थिनः पितृणां चर्णशुद्धिरवर्यं कार्यम् . अ(1.3)यमर्थः

अणमस्मै सन्नमतीति वाक्यात्पुत्रे जाते पितृशृणान्मुक्तिः. पित्रा गृहीतं च

अणं(1.4) पुत्रशोधयतीत्यथान्तररणितंम् (?) ॥

23.

ददाने नृपतौ रत्नचामीकरकरस्वकम् .

विमुक्ति(1.5)मौक्तिकप्रायैरपि बद्धैरवाप्यत ॥

1 Ms. 'तदृण'.

2 Ms. 'चन्द्र'.

3 Ms. 'हर्ष'.

4 Ms. 'विदि'.

5 Ms. पृ on margin.

6 Ms. रशिः.

7 'च', 'वस्य', पित्र्यं वाक्यात्तानि le.

above 1. 1: 5' le. under 1. 1.

8 अणमस्मिन् संनमति Aitareya Br. 7.13.4,

Shāṅkhāyana Shr. Sūtra, 15.17.

9 Ms. 'वैश्ले'.

10 Is it 'त्यर्थान्तर-

भङ्गितम् (!)? The figure is यथापत्ति.

राक्षि रत्नादि ददति वन्दैराभरणीकृतैर्हारादिभिर्विमुक्तिः कण्ठा(16)दे-
खरोहणं प्राप्तम् निजकण्ठहारा अपि दत्ता इत्यर्थः . अपि शब्दात्कारावद्धानां
मुक्तिः(17) किमर्थमाख्यायते इत्यर्थापत्तिरार्था ॥ 24.

उद्यत्कर्पूरकस्तूरीकरमीरजरजरच्छेलात् .(18)
मुक्तेष्व वरमन्योन्यं दृष्टं ज्योत्स्नातमोहणैः ॥

उत्तिष्ठत्कर्पूरादिधूलिव्याजाज्ज्योत्स्नादिभिर्वैरं त्यक्त्वा(19)न्योन्यमिव
दृष्टम् . तत्कालं भयवशात्सर्वे राजादिभिर्वैरत्यागः कृत इति भावः ॥ 25.
असाध्य(110)मित्यादि कुलकम् ॥

असाध्यं कोशतां प्राप्तैर्मैरुहणसागरैः .
अशक्यं निधिनाथे(111)न कोशाध्यक्षत्वमीयुषा ॥

असाध्यमित्यादि महोत्सवविशेषणम् . कोशीभूतैर्मैरुमुखैः करणैरन्ये-
(112)नासाध्यं कर्तुमशक्तं तथा कोशाध्यक्षेण वैश्रवणेनाशक्यम् ॥ 26.

कष्टं कल्पद्रुममयैर्निष्पा(113)द्यमपि निष्कुटैः .
क्रीडाद्रिभिर्निर्वाणं चिन्तामणिमयैरपि ॥

कल्पवृक्षकृतैर्गृहारा(114)मैः कष्टेन संपाद्यम् चिन्तारत्नमयैरशैलैरप्य-
शक्यम् ॥ 27.

अवाप्ते कामधेनूनां विराट्त्वे(115)पि दुर्घटम् .
रक्षाभिरपि दुस्साधंमणिमादिभिरष्टभिः ॥

कामधेनूनां विराट्त्वे वि(116)राटराजभावे प्राप्तेष्वशक्यम् . सरागाभि-
रप्यष्टभिरणिमादिभिस्सिद्धिभिरशक्यम् . शक्ति(117)भिरित्यार्पः पीठः ॥ 28.

1 Ms वन्दे. 2 Ms 'हाराभि' lc under 16. 3 Ms 'जच्छ'. 4 Ms.
'केव'. 5 Ms 'भिव'. 6 Ms. 'तैवे' 7 Ms 'दिभि'. 8 Ms. 'व्याव'
corrected to 'स्थाव'. 9 Ms प्राप्ते lc on margin. 10 Where can it
fit in the text ? 'दिभि शक्तिभि' would be no worse than 'दिभि सिद्धिभि ! Or,
is some one criticising the commentary ?

स्वयकर्षपरीक्षार्थमुपदिष्टमिव श्रिया .

निर्माय पृथिवीपालः पु(1.18)त्रजन्ममहोत्सवम् ॥

29.

पृथ्वीं पवित्रतां नेतुं राजशब्दं कृतार्थताम् .

चतुर्वर्णधनं नाम पृ(1.19)थ्वीराज इति व्यधात् ॥

स्वमाधिक्यं दर्शयितुं लक्ष्म्येवोपदिष्टं पुत्रजन्ममहोत्सवं कृत्वा रा-
(1.20)जा भूमिं पवित्रयितुं राजशब्दं च चरितार्थतां नेतुं पृथ्वीराज इति
चतुरक्षरं पुत्र[ना](1.21)माकरोत् ॥

30.

पूर्णाः पुण्यैस्तमुत्सङ्गे कृत्वा कारणमानुषम् .

पूर्णापुण्याभवद्भा[त्री-पवित्र](1.22)त्वमवाप च ॥

स्लेच्छवधेन कारणेन मानुषं तं पृथ्वीराजं पूर्वपुण्यैरराण्यैरङ्क
... (1.23*) ..... पूता चाभूत् ॥

31.

यथाकामार्पितार्थित्वं यद्भालस्यैव(1.1) पप्रथे .

तन्मन्ये सुरभिस्तन्यं तस्मै धात्रीतनुर्ददौ ॥

तस्य बालस्यैव सतार्थिनां कामपूरणं(1.2) यत्प्रसिद्धं तस्माद्दहमेवं मन्ये
धात्रीरूपा कामधेनुस्तस्मै स्तन्यमदात् . स्तन्यप्रदानानुसारेण वास(1.3)ना-
नुपङ्गात् ॥

32.

स्तनं श्रीखण्डधवलं कस्तूरीलिप्तचूचकम् .

पपौ दक्षिणपूर्वाभ्यां दि(1.4)ग्भ्यां सारभिवार्पितम् ॥

श्रीखण्डेनेव श्वेतं कस्तूरीलिप्ताग्रं स्तनं स पीतवान् दक्षिणपू(1.5)र्वा-
भ्यां दिग्भ्यामर्पितमिव सारम् . तयोस्तदुत्पत्तेः ॥

33.

बभौ स्तनस्य गौरस्य मुखे गृहन्स(1.6) चूचकम् .

कलङ्करूपं हृच्छल्यं शशाङ्कस्योद्धरन्निव ॥

1 Ms. एत. 2 Is it 'दिग्' (Raghu, 1.6)? 3 Ms. 'एतस्मै' le. under 1. 3.
4 Ms. 'प्रदानु'. 5 Ms. एत.

गौरस्य स्तनस्य चूचुकाम्ये गृ(17)हणन्म हृच्छल्यं कलङ्कं चन्द्रम्या-
द्धरन्निवाशोभतं . स्तनश्चन्द्रत्वेन चूचुकं कलङ्कत्वेन संभावितम् .(18) सुग-
मिति पाठो न तथार्पः ॥ 34.

तस्य धात्रीकुचाज्जातु कुङ्कुमं वदनं विशत् .
गाढतां शा(19)रदादेशानुरागं हृदयेनयत् ॥

धात्रीस्तनान्मुख प्रविष्टं कुङ्कुम कर्तुं शारदादेशे(10)नुरागं मूर्त्तता-
मिव चित्ते नीतवान् ॥ 35.

वंशशुक्लचुद्धवान्धात्रीहारमुक्तामणीन्स्पृशन् .
गि(11)रिसागरसारस्य ग्राहित्वं तत्करोर्ग्रहीत् ॥

वंशाच्छुक्लेश्चोत्पन्नान्धात्रीहारमणीन्स्पृशन्त(112)त्करोद्रिममुद्रमारमा-
हित्वं गृहीतवानिव . स्तन्यपाने हि कण्ठभूपानिरोधो बालानां स्व(113)-
भावः ॥ 36.

ताम्रपर्णाव तद्धात्री स्तनयोस्संनिधिं व्यधात् .
मौक्तिकानीव निर्यान्ति वदनाद्(14)दत्तोस्य यत् ॥

तद्धात्री स्तनविषये ताम्रपर्णाव संनिधानमकरोत् यतो वदतोस्य
सुरा(115)न्मुक्ताफलानीव निर्गच्छन्ति . अव्यभिचारगतार्थत्वाद्नुपात्ते
वचनरूपे विषये मुक्तानां(116) विषयित्वम् . वदतस्सेति(?) पाठ
आर्पः ॥ 37.

अव्यक्तवर्णया तस्य भाविन्या शुद्धवर्णया .
स(117)रस्वत्या च लक्ष्म्या च मुखपद्मचुम्ब्यत ॥

वर्णशब्दोच्चाराणां यशसश्च वाचरुः . वा(118)ल्येनाव्यक्तवर्णया पुरत-

शुद्धवर्णया भविष्यन्त्या सरस्वत्या लक्ष्म्या च तस्य मुखपद्मं चुम्बितम्
(1.19). सरस्वत्या भावृत्वाल्लक्ष्म्याः प्रियात्वाच्चुम्बनमुचितम् ॥ ३८.

अव्यक्ता न तथा भाति न व्यक्तापि त^(1.20)[था] यथा .
व्यक्ताव्यक्तेन रूपेण रुरुचेस्य सरस्वती ॥

अतिबाल्येनाव्यक्ता बाल्यातिक्रमे च^(1.21) व्यक्तास्य बाङ्ग तथा भाति
यथा किञ्चिद्ब्रह्मकेन रूपेण वाक्शुशुभे . रुरुचेति पाठ आ[र्पः]^(1.22) . सर-
स्वती नदी चेत्यर्थान्तरध्वनिः . तत्पक्षं अव्यक्तं मुक्तयेकपदं परव्याप्तिकं च
व्यक्तं^(1.23**३७) . भोगैकपदमपरव्याप्तिकं चेत्यागमिकार्थं.....^(1.1) ३९.

[सर्वलो]केक्षणप्रिया .
रेवेरिवाविशिष्टार्थकरपादा गतिक्रिया ॥

ईक्षणं दर्शनं नेत्रं च तत्र सर्व^(1.2)लोकानां प्रिया तथार्थः प्रयोजनं पदा-
र्थश्च सोविशिष्टो यस्य तत्करपादं यस्यां सास्य ग^(1.3)तिः रिङ्क्षणं शुशुभे ॥ ४०.

जितराजीवलावण्ये मनोज्ञस्खलनाकुला .
मुखे व्यक्तिं ययौ तस्य^(1.4) वाणी पादद्वये गतिः ॥

पद्मसुन्दरे मुखपादद्वये चास्य गतिर्व्यक्तिं गता खलनं वर्णव्य^(1.5)-
त्वासः पतनं च तेनाकुला यतस्ततो मनोज्ञा च ॥ ४१.

शुकेष्वध्याप्यमानेषु धात्रीभिस्तेन भू[रि]^(1.6)शः .
पर्वते पर्वते राम इत्याकरण्योन्मनायितम् ॥

पर्वते पर्वते राम इति वचनं धात्री^(1.7)भिश्शुकेषु पाठितेषु तच्छ्रुत्वा
तेनोत्कण्ठितचित्तेन संपन्नम् . पूर्वजन्मस्मरणादिति भावः ॥ ४२.

- 1 Ms. "पद्" lc. under line 19. 2 Which, then, is the अनापे reading ?
3 Ms. पू: र. on margin. 4 Is it "र्यस्याप्रस्तुतस्य ध्वननम्?" 5 Ms. "रदा".
6 Ms. "सोवधि". 7 Ms. "द्वे" lc. under 1- 5. 8 Ms. "तिव्य".

द(। ६)शावताराभरणं कण्ठे रक्षार्थमाहितम् .
अनन्यरक्षमात्मानमशंसत्तस्य रक्षितुः ॥(।९)

अस्य बालस्य रक्षार्थं कण्ठे स्थापितं दशावतारसंज्ञमाभरणं कर्तुं
तस्य रक्षितुरात्मा(। १०)नं नान्यस्माद्रक्षा यस्य तमशंसत् . हरेरेव दशा-
वचारत्वात् अस्य च नारायणावता(। ११)रत्वात् ॥ ४३.

त्रैलोक्यरक्षकस्यास्य किमर्थोऽस्मीति कान्तिमान् .
स्थेनैव स्वं जहासेव कण्ठे व्या(। १२)घ्ननखाद्गुरः ॥

त्रिभुवनरक्षितुरस्यास्मि निष्प्रयोजन इत्यतो व्याघ्ननखो दीप्तिसारा-
(। १२)त्मनैवात्मानमहसदिव ॥ ४४.

चूडाकरणसंस्कारसुन्दरं तन्मुखं वभौ .
पाश्चात्यभागसंप्रा(।१४)प्तलक्ष्मेव शशिमण्डलम् ॥

पश्चाद्भागे सकलङ्कमिवेन्दुविम्बं तन्मुखं चूडाकर्म(।१५)शोभनं वभौ ॥४५.

अत्रान्तरे पुनर्देवीवपुः प्रैक्षत पार्थिवः .
स्वंमदृष्टभुजैर्भोगका(।१६)न्त्येव पाण्डुरम् ॥

राजा देवीगात्रं स्वप्ने दृष्टस्याहिराजस्य भोगकान्त्येव पाण्डु पुनरप-
श्यत्(।१७) ॥ ४६.

प्रमृतपृथिवीराजा देवी गर्भवती पुनः .
उदेष्यत्कुमुदा फुल्लपद्मेवं सरसी वभौ ॥(।१८)

जनितपृथ्वीराजनामपुत्रा पुनर्गर्भिणी देवी वभौ उद्रेत्यमानकैरवा
फुल्लपद्मेव(। १९) सरसी ॥ ४७.

अन्तर्वर्ती विशेषेण देवी पुत्रेण पिमिये .
ज्येष्ठानुष्टुप्तिस्कारं गर्भस्थेने[व पा](। २०)ठिता ॥

1 Ms. 'यं महिषण', 'महित' corrected to कण्ठे.
5 Ms. 'दे'. 4 Ms. 'मि'.

सगर्भा महिषी तेन पुत्रेणाधिकमनुष्यत् गर्भस्थितेन पुत्रेण ज्येष्ठ-
 .....शि](1.21)क्षितेव ॥ 48.

माघस्याथ तृतीयस्यां सितायामपरं सुतम् .
 प्रसादमिव [पार्वत्या मूर्ते प](1.22)स्मवाप सा ॥

मूर्ते गौर्याः प्रसादमिव सा द्वितीयं पुत्रं गौरीतृतीयस्यामवाप-
 [त्] ॥ 49.

—————(1.23*)—————

—————पदानां यत्कृतार्थत्वाय पस्पृशे ॥

यु(1.1)द्वेष्वस्य हस्तिदलनलीलां भविष्यन्तीं जानतेव हरिराजनाम्नायं
 स्वस्य कृतार्थत्वाये(1.2)व स्पृष्टः . हरिराजो हि हस्तिमर्दनः ॥ 50.

उष्णशीतलयोर्मध्ये पावनं ज्येष्ठमाघयोः .
 सोमे(1.3)श्वरभ्रुवोर्जन्म वद्विगङ्गाभसोरिव ॥

सोम उमासहित ईश्वरः सोमेश्वरो राजा च तद्भुवोर्गे(1.4)शेशकुमार-
 यो राजपुत्रेयोश्चोष्णशीतयोर्ज्येष्ठमाघयोर्मध्येग्निगङ्गाजलयोरिव जन्म पाव-
 नमभूत् ॥(1.5) 51.

निदाघमाघजन्मभ्यां पीत्वा(?) तीव्रत्वमाययौ .
 ताभ्यामातपशीताभ्यामिव प्रत्यर्थिकर्णयोः ॥(1.6)

निदाघे माघे च जन्म ययोस्ताभ्यां राजपुत्राभ्यासातपशीताभ्यामिव
 वैरिकर्णयोः पीत्वा(1.7) तीव्रत्वं प्रापत् ॥ 52.

अथ भ्रातुरपत्याभ्यां सनाथां जानता भुवम् .
 जग्मे विग्रहराजेन कृतार्थेन शि(1.8)वान्तिकम् ॥

1 Sic. 2 Ms. गो°. 3 Ms. 'जपु'. 4 Ms. 'वाम्'. जन्म पावनं lc on margin.
 5 Sic. Is it पीटा ?

ताभ्यां ध्रातृपुत्राभ्यां रक्ष्यमाणं भूमिं जानता विप्रहराजेन कृतकृ-
त्येन सता शि(९)वसमीपं प्राप्तम् ॥ 53.

सुतोप्यपरगाद्भयो निन्येस्य रविसुनुना .
वननिं रविदंशस्य पृथ्वीराजे(१०)न पश्यता ॥

वीरत्वब्रह्मचारिन्वाभ्यां द्वितीयो भीष्मो विप्रहराजस्य पुत्रो यमेन
नीतः पृथ्वी(११)राजेन हेतुनाकवशस्यौन्नयमिव पश्यता ॥ 54.

कैलासं जग्मुपो यातं पश्चाद्विग्रहभूसुजः .(१.१२)
कविवान्धव इत्येकं भूयावशरणां पदम् ॥

मृतस्य विप्रहराजस्य पश्चात्कविवान्धव इत्येव(१३) पदमशरणं यातं
सम्पन्नम् ॥ 55.

प्रत्यानेतुमिवाकाण्डे पूर्णोपि सकलैर्गुणैः .
पितृवैरि(१४)तनूजोपि प्रतस्थे पृथिवीभटः ॥

विप्रहराजं प्रत्यानेतुमिव गुणवान्पृथ्वीभटोपि प्रस्थितः ॥(१५) 56.

मुक्तेति सुधवावंशं गलत्पुरुषमौक्तिकं .
देयं सोमेश्वरं द्रष्टुं राजश्रीरुदकण्ठत ॥

गलन्ति(१६) पुरुषा एव मौक्तिकानि यत्र तं सुधवावंशं त्यक्त्वा राज-
लक्ष्मीस्सोमेश्वरं द्रष्टुमुत्कण्ठिताग्नून् ॥ 57.

आत्म(१.१७)जाभ्यामिव यशःप्रतापाभ्यामिवान्वितः .
सपादलक्ष्मामानिन्ये महामाल्यैर्महीपतिः ॥

यशःप्र(१८)तापाभ्यामिव पुत्राभ्यां सहितो राजा महासचिवैस्सपा-
दलक्ष्णामानं देशमानीतः ॥ 58.

कर्पूर(1.19)देव्यथादाय दानभोगाविवात्मजौ .
विवेशाजंयराजस्य संपन्मूर्त्तिमती पुरीम् ॥

मूर्त्ता श्रीरिव(1.20) [कर्पू]रदेवी दानभोगावित्र पुत्रौ गृहीत्वाजयराज-
स्य नगरं प्रविष्टा ॥ 59.

तस्यां प्रविष्टमात्रायां(1.21) [गङ्गायामि]त्र सागरः .
देशस्तसंपूर्णभावं च पावनत्वं च लब्धवान् ॥

यथा गङ्गायां समुद्रस्त(1.22)[था तस्यां] प्रविष्टायामेव देशस्तसंपूर्णतां
पावकर्ता च प्रापत् ॥ 60.

त्यक्त्वा पितुर्मिरा राज्यं यत्र रामो(1.23) [वनं ययौ] .
कुलं कलङ्क्यांचक्रे तदाद्यः सुधवासुतः ॥

यस्मिन्कुले रामः पितुराज्ञया रा(1.24**58)ज्यं त्यक्त्वा वनं गतः तत्कुल-
माद्यस्तुधवासुतोदूपय[त्] ॥ 61.

[सुतः] काञ्चनदेव्यास्तं कलङ्कं यदशोधयत् .(1.1)
तद्रामावतरस्यैव पृथ्वीराजस्य चेष्टितम् ॥

काञ्चनदेव्याः पुत्रस्तं पितृहत्यारूपं कलङ्कं यद(1.2)ज्ञालयत्तद्धीरामाव-
तारस्य पृथ्वीराजस्य कृत्यम् ॥ 62.

तथा चास्य पितृभ्रात्रोस्सिद्धं प्रासादया(1.3)त्रकम् ..
अयं तु पितृनामाङ्कं नगरं निरमापयत् ॥ 63.

भग्नानां गिरिदुर्गाणां सङ्ख्याप्रतिनिधी(1.4)निब्र .
प्रासादान्विविधानत्र पुरो यानग्रजो व्यधात् ॥ 64.

यूथनाथमिवैतेषां मध्ये भवगदागदम् .(1.5)
प्रासादं वैद्यनाथस्य प्रजाज्ञेमङ्करो व्यधात् ॥

ध्वंसितानां शैलकोट्टानां गणनाप्रतिनिधी(। 6)निव यान्प्रासादांस्तत्र
नगरेप्रजोक्तोत्तेपां मध्ये यूथनाथमिव संसाररोगभेषजं वैद्यना(। 7)थस्य
प्रासादं प्रजाहितोक्तोत्तं ॥ 65.

दत्ते हरिहयेनेव शुद्धरीतिमये हरी .
प्रतिष्ठां त्(। 8)म्भितस्तत्र शुद्धरीतिमयः पिता ॥

रीतिर्धातुविशेषः . तत्प्रकृतौ ह्ये सूयंणेव दत्ते शुद्धरीतिः(। 9) शुद्धा-
धारश्च पिता तेन प्रतिष्ठापित. ॥ 66.

पितुः रीतिमयस्य रीतिवाहारूढस्य प्रतिष्ठापि(। 10)तस्याप्रे रीतिमयं
स्वात्मानं प्रतिष्ठाप्य राजा स सर्गं त्रिधा रीतिमयं कविरिवाकरोत् . क-
वि(। 11)पक्षे गौडीवैदर्भीपाश्वाली चेति तिस्रो रीतयः ॥ 67.

एकस्थाने प्रतिष्ठाप्य ब्रह्मविष्णुम(। 12)हेश्वरान् .
त्रिपूरुपमिव श्राद्धं धन्यो निर्मितवान्पितुः ॥

एकस्मिंस्थाने ब्रह्मार्वास्त्रीन्देवा(। 13)न्प्रतिष्ठाप्य पितुस्त्रिपुरुषं श्राद्धमिव
सोक्तोत् . प्रतिष्ठाप्येत्यविवक्षितपूर्वकालम् ॥(। 14) 68.

कृते यथेष्टफलदे तेनायतनपञ्चके .
सुरद्रुममदो जिग्ये मेरोरजयमेरुणा ॥

तेन रा(। 15)ज्ञां प्रासादपञ्चके कृते सत्यजयमेरुदुर्गेण मेरोर्मदो
जित. अभिलपितफलदायि(। 16)त्वात् ॥ 69.

तन्निर्मितसुरागारैर्ग्रामैर्गङ्गानकादिभिः .
अल्पावशेषवास्तव्या मन्ये जज्ञेमरा(। 17)वती ॥

1 Ms दन्ते 2 No verse corresponding to this comm. The 1st, 3rd
and 4th lines can be restored—पितु रीतिमयस्याप्रे.....राजा सर्गं त्रिधा रीतिमय कवि-
रिवाकरोत् ॥ 3 Ms 'समे. 4 Ms- राज . 5 Ms. राजेन'

सेन निर्मितानि सुरागाराणि येषु तैर्गङ्गानकादिभिर्ग्रामैर्हेतुंभिरमरावती
अल्पेवशेषा(1.18) वास्तव्या देवा यस्यामिति जाने . अमरावतीतोप्यत्राधि-
कगुणत्वादिति भावः ॥ 70.

ऋणशुद्धिं(1.19) विनिर्माय निर्माणैरीदृशैः पितुः .
तत्त्वरे दर्शनं कर्तुं परलोकजयी नृपः ॥

देव[लयनि](1.20)र्माणैः पितुः ऋणं शोधयित्वा पितुर्दर्शनं कर्तुं
परलोकं जितवान्राजात्वरत् ॥ 71.

ए[काकिना हि](1.21) मत्पित्रा स्थायते त्रिदिवे कथम् .
वालश्च पृथिवीराजो मया कथमुपेक्ष्यते ॥ 72.

[इतीचास्या(1.22*)भिपिक्तस्य रक्षार्थं व्रतचारिणीम् .
स्थापयित्वा निजां देवीं पितृ(?)भक्त्या दिवं ययौ ॥

मत्पित्रा केवलेन स्व(1.1)र्गे कथं स्थायते कथं च वालः पुत्रो मया
[उपेक्ष्य]ते इत्यत इवाभिपिक्तस्य पुत्रस्य रक्षार्थमिव ब्र(1.2)वानुष्ठापिनीं
देवीं स्थापयित्वा पितृभक्तस्त स्वर्गमगात् ॥ 73.

तं पृथ्वीभटपर्यन्ताश्चाहमानपुर(1.3)स्सराः .
आदित्यद्युतयस्सर्वे प्रत्युज्जग्मुर्महीभुजः ॥

सर्वेपि स्ववंश्यास्स्वर्गे तं प्रत्युद्गताः ॥(1.4) 74.

तेषामेकतमं मध्ये नापश्यत्पितृवैरिणम् .
कचिदप्यन्धतामिस्त्रे मग्नं व्रीडावशादिव ॥

तेषां म(1.5)ध्ये एकं पितृवैरिणमेव स नापश्यत् . काप्यन्धतामिस्त्रे
लज्जयेव मग्नम् ॥ 75.

पुरः प्रदक्षिणं चक्रे (I 6) तस्य प्रत्यृद्धतो वृषा .
सर्वाङ्गसद्भिर्नीर्दष्टीर्नेप्यन्निव कृतार्थताम् ॥

सर्वाङ्गेषु सद्भिर्नीर्दष्टीः (I 7) कृतार्थतामिव नेतुमस्य प्रदक्षिणमिन्द्रोक्-
रोन् . प्रदक्षिणेन हि पश्चात्स्था अपीन्द्रदृष्टयः (I 8) पश्यन्ति ॥ 76.

यावज्जङ्गमकैलासमारोहति सुरद्विपम् .
तावत्कैलासमेवैष निन्ये शङ्कर (I 9) किङ्करैः ॥

जङ्गमं कैलासमैरावणं स यावदाहुरुक्षति तावद्गणैः कैलासमेव नीतः ॥ 77.

उभौ (?) (I 10) विशत एवास्य रुद्राद्रिमुदपद्यते .
स्वपुत्रभूपदायादकन्दर्पजयि लोचनम् ॥

पृथ्वीराज (I 11) प्रतिमल्लकामजेतु नेत्रं कैलासं प्रविशतोस्योत्पन्नम् .
ईश्वरंसारूप्यं प्राप्तवानित्यर्थः ॥ 78.

अ (I 12) कस्मात्पूर्वपुरुषौ पत्न्यास्तस्य च तेजसी .
चुचुम्बतुस्तं सम्लेहं वामदक्षिणयोर्दृशोः ॥

तस्य (I 13) तत्पत्न्याश्च पूर्वपुरुषौ तेजसी चन्द्रार्कौ तं नेत्रयोस्मिन्नेह
चुचुम्बतु ॥ 79.

अस्मिन्कुद्धे न मे भाव्यम (I 14) सिंमथन्द्रकलाच्छलात् .
स्वचापपुष्पदान्नेव तं मनीभूरपूजयत् ॥

सोमेश्वरे क्रुद्धे सति म (I 15) म न जीवितव्यमित्यतश्चन्द्रकलाव्या-
जात्रिजधनुःपुष्पगुणेनेव कामरतमपूजयत् . अयं (I 16) भाव . पूर्वमीश्वरो
महामक्रुध्यदा तदोमया रहितो हरोभूदन् दमाप्रमादात्पुनरहं (I 17) प्रा-
णान्प्राप्तवान् अयं तु सोमेश्वरो यदि महं क्रुद्धयति तदा मम प्राणा न
भवितारः ॥ 80.

जिता(1.18) कर्पूरदेव्यास्मि कस्माद्भयितया तव .
केशग्रहमितीवास्य चकार त्रिदशापगा ॥

शुचि(1.19)त्वान्धप्रिययाहं कस्माज्जितेतीवास्य गङ्गा केशग्रहणमक-
रोन् ॥ 81.

भ्रूमेर्भरस्त्वदीयेन गृ(1.20)[ही]तस्तनयेन मे .
इत्यालिलिङ्ग चाकारण्डे तं स्वकीर्त्तिसितः फणी ॥

त्वत्पुत्रेण मम भूमारो(1.21).....तीव निजकीर्त्तिंशेषस्तमा-
लिङ्गन् ॥ 82.

जाता स्वरूपहानिर्नः पाताले तव कीर्त्ति(1.22)[भिः] .
[चूडामणी]र्त्तं सहते कुटिलानां सुतश्च ते ॥ 83.

इतीव कर्णयोर्बाहुद्वये शिरसि पादयोः .(1.23)
-----[समा]श्चिष्टो यथाशक्ति स पन्नगैः ॥

सितस्यास्मत्स्वरूपस्य तव यशोभिर्हानिर्जाता(1.24**59) तव पुत्रः
कुटिलानां चूडामणीनिपि कुटिलान्न सहते यद्वा वक्राणां चूडामणीन्न सहते
अ(1.1)स्यैव चक्रवर्त्तित्येन चूडामणिधारणौचित्यात् इतीव कर्णादौ सर्पैस्त
परिरुद्धः ॥ 84.

अलङ्क(1.2)रणभोगीन्द्रफणमाणिक्यमालया .
दीपवृक्ष इवाभूत्स शम्भोः प्रथमदर्शने ॥

भूपणा(1.3)हिफणरत्नश्रेण्या स हरप्रथमदर्शने दीपवृक्ष इवाभूत् ॥85.

मा गाः पुत्रं प्रति स्नेहं त्वं न त(1.4)स्योपयुज्यसे .
इतीव रुक्षतां निन्ये कुतोप्येतत्स भस्मना ॥

1 Ms. तं. 2 Read "निवेतये". 3 Ms. "न". 4 Ms. पत्र". 5 Ms. has ए on margin.

पुत्रे स्नेहं त्वं मा गमः यतस्त्वं तस्य नो(1 5)पयुज्यने तस्य त्वत्तोप्यधि-
कगुणत्वात् इतीव भस्मना म रुक्षतां नीत. ॥ 86.

सुतस्य निर्मली(1 6)कर्तुं राज्यस्थितिमिवाहंतम् .
कलिकालं दर्शय कण्ठे रुद्धावतरणं हृदि ॥

स राजा अहि(1 7)तं विषं हृदये रुद्धप्रवेशं कलिकालमिव कण्ठेवहन्
पुत्रस्य राज्यं निर्दोषीकर्तुमिव(1 8). आहृतमिति पाठो नार्यः अहितमिति
पाठस्माधुः ॥ 87.

ये श्रूयन्ते त्रयस्तापास्ते शूलारोपि(1.9)ता इव .
प्रजाक्षेमाय तत्पाणौ शिखात्रयमिपाद्भुः ॥

आणवदयस्तापा ये श्रूयन्ते ते(1.10) तद्धस्ते शिखात्रयव्याजात्प्रजामु-
खार्थं शूले आरोपिता इव यभुः ॥ 88.

अपश्यदृपमारूढमात्मा(1 11)नं चन्द्रपाण्डुरम् .
यशसेव निर्जेनव नीयमानं शिवालयात् ॥

शशिशुभ्रं वृपमारोहन्तमा(1.12)त्मानं सोपश्यत् स्वयशसेवेश्वरनिकटं
नीयमानम् ॥ 89.

बलात्पुरुषकारेण जेतव्यस्यात्मजन्मना .(1 13)
मुण्डमालोकयामास करामलकवदिधेः ॥

बलाद्धेतोः पुरुषेण करणभूतेन पृथ्वीराजेन जेतव्यस्य(1 14) विधेर्मुण्डं
करामलकमिव सोपश्यन् ॥ 90.

ज्योतीरूपेषु पुत्रस्य संक्रान्तेष्विव तेजसि .
शुद्धा(1.15)भिलोकपालानामस्थिस्रग्भिरभूप्यत ॥

1 Comm 'दिग्'. 2 Ms. 'वाद्भुः (1). 3 Read 'वैश'. 4 Ms पृथ्वीराजेन
is on margin. 5 Ms. 'धेनु'.

पुत्रसम्बन्धनि तेजसि विषये लोकपालानां प्र(1.16)शस्तेषु तेजसु
सङ्क्रान्तेषु सत्सु शुद्धाभिस्सतीभिर्लोकपालानामस्थिमालाभिस्स भूषि-
(1.17)तः . अशुद्धमपि बलं बहौ पतितं शुद्धं भवति ॥ 91.

पुष्करं कलिरूपेण कलिं हन्तुमिवा(1.18)गमन्तु .
विदार्य कृत्या तस्यैव क्रीडया पिदधे वपुः ॥

पुष्करं तीर्थं पद्मं च हस्तिरूपेण ह(1.19)न्तुमागतमिव कलिं पादयित्वा
तच्चर्मणा लीलया गात्रं प्यधान् ॥ 92.

इति लज्जाकरं जन्म(1.20) मर्त्यात्मूनोर्हरन्निव .
परमेश्वरसार्युज्यं देवस्सोमेश्वरो यर्यो ॥

अमर्त्यपतेरपि पुत्रस्य मर्त्या[ज्ज](1.21)न्म लज्जाकरं सत्रिवारयन्निव
सोमेश्वरः परमेश्वरसार्युज्यं गतः ॥ 93.

वैद्यनाथप्रतिष्ठायाः(1.22) प्रभावात्स शिवालये .
मरुत्तश्वेतयोस्तुल्यप्रतिपत्तिरजायत ॥

देवप्रतिष्ठायाः प्रभावा(1.23*)[च्छंक्र]रावासे मरुत्तश्वेतसमानादरस्सं-
पन्नः ॥ 94.

पुष्करस्तातकायातनारदादिमुखादसौ .(1.1)
पुत्रराज्यस्थितीश्वृण्वन्नृद्रलोके सं पिप्रिये ॥

पुष्करे स्नात्वागतानां नारदादीनां सुखात्पुत्रसा(1.2)न्नाव्यं श्रुत्वा स
रुद्रलोके च प्रीतोभवत् ॥ 95.

प्रसादपात्रमाकर्ण्य श्वेतन्यायेन तत्र तम् .
मृत्युर्विंश(1.3)ति नाकाले तत्पुत्राधिष्ठिताः प्रजाः ॥

1 Comm. "मागतम् (?) 2 Ms. पण्यवि". 3 Ms. सत्वात् . 4 Ms. "नोर्नदन्नि".
5 Ms. "रसांशु". 6 Ms. "प्रपात्र". 7 Ms. ic. under l. 1.

श्रेतममं तं प्रमादपात्रं श्रुत्वा तत्पुत्रपालितं देशे यमो(१४) नाशाय-
काले विशति अद्यापीत्युभयोश्श्लोकयोर्ज्यम् ॥ 96.

पादाधिष्ठितपृष्ठं तं वृषमारोहतींश्च(१५)रे .
पश्यन्त्यद्यापि सामृत्यं नन्दिप्रभृतयो गणाः ॥

पादेन तत्पृष्ठमधिष्ठायेश्वरे वृषमारोहति(१६) मति नन्दिमुद्रादयो गणा-
स्मोमेश्वरं सामृत्यमद्यापि पश्यन्ति. परस्योत्कर्षामह्नमसूया . तदु(१७)त्कर्ष
न सहन्ते इत्यर्थं ॥ 97.

स्वयं निर्मितपूर्वस्य सरसः परिवृद्धये .
गृहीतामिव वास्तव्यसौम(१८)नस्यमहोदधेः ॥ 98.

पितुर्मन्दाकिनीं मूर्ध्नि भगवद्भावलाञ्छनम् .
स वारुणस्य चाणस्य प्रतिष्ठा(१९)फलमन्तन ॥

ईश्वरमायुन्यद्यापिकां गङ्गां वरुणवाणप्रतिष्ठायाः फलं स दृष्टवान्(११०)
स्येन निर्मितस्य सरसो वृद्धयर्थं पौरमांमनस्यममुद्राद्गृहीतामिव ॥ 99.

स सर्वपूर्पुरुषान्पश्यन्(१११)द्रन्वमागतान् .
आत्मैर पुत्र इत्यर्थं भ्रान्तं सत्यमन्यत ॥

ईश्वरभावं प्राप्तान्सर्वान्पूर्पुरुषा(११२)न्पश्यन्स राजा पुत्र आत्मेति
वैदिकं वचनं सत्यं नतवान् . स्वभ्यापि द्रत्वप्राप्तेरिति भावः ॥ 100

किं(११३) भूयसा गिग्शिरत्स सर्वगतनामगात् .
पृथिवीराजकीर्त्तानामियत्तामिर वीक्षितुम् ॥(११४)

यदुनोभेज किम् . ईश्वरानुन्यं स राजा सर्वगतोभून् पुत्रयशामामियत्ता-
मिव द्रष्टुम् . पृ(११५)थ्वीराजयशानि सर्वव्यापान्यभूयन्निति तात्पर्यम् ॥ 101.

यो मां प्रागुदमूलयद्दशमुखं(1.16)स्तस्यापि यो निर्ममे
 मूलोन्मूलनमात्मजत्वमगमत्सोप्यस्य पुण्यात्मनः .
 कुर्वाणो मम वर्तते(1.17) स च दिवारात्रौ यशोराशिभि-
 र्वृद्धिं विन्ध्यवदित्यमन्यत शिवं तेन त्रिनेत्राचलः ॥

यो राव(1.18)णो मामुदखनत्तस्यापि मूलानामुत्वननं यो करोत्सोस्य
 पुत्रत्वमागतः स च पृथ्वीराजो(1.19) यशोभिर्विन्ध्यस्येव मे वृद्धिं करोतीति
 तेन सोमेश्वरेण कैलासस्ताध्वमन्यतेति भद्रम् ॥(1.20) 102.

श्रीश्रीकण्ठचरित्रकाव्यविद्वृतौ विश्वस्य विश्वस्य च
 च्छायाभाजि किरातकाव्यवि(1.21)वृतौ विश्रम्य रम्यश्रियि .
 पृथ्वीराजजयाख्यकाव्यविद्वृतौ संवेशभाजोष्टम-
 स्सर्गांगादि(1.22)[ति] जोनराजकवितुः खिन्नस्य शास्त्राध्वनि ॥

श्रीलोलराजसुतपरिडितमहानो-
 रा(1.23-60)जात्मजो त्रिवरणेन स जोनराजः .
 सर्गं व्यधात्सु ~ ~ ~ ~ ~ च. पृथ्वी-
 राजाख्यराजत्रिज[शामिधका](1.1)व्यराजे ॥

पृथ्वीराजविजयविवरणेष्टमस्सर्गः ॥

[नवमः सर्गः]

इति हृद्गतेन द[यितेन रु](1 ३)द्रता-
मुपजग्मुपा मुपितमोहदोहदा .
अपवर्गपद्धतिमिवानुपप्लवां
तनयश्रियं नृपवर्धूर(1 ३)शिश्रियत् ॥

एवं रुद्रभावं गतेन हृद्गतेन भवं निवारितमोहोत्पत्तिः कर्पूरदेवी
निर्वाधां मोक्ष(1 4)वीथीमिव पुत्रलक्ष्मीमधारयन् ॥ 1.

तनयोभ्यषिच्यत यदा तदापत-
नोगनादनभ्रमलिनादपां(1 5) कणाः .
असमञ्जसव्यवसितापसारण-
प्रथितग्रहाम्बुजलशीकरश्रियः ॥

यदा राजपुत्रो(1.6)भिषिक्तमन्दा निरभ्रादाकाशाजलकणाः पेतुः अस-
मञ्जमनुपपन्नं यद्व्यवसितं व्यग्रसायः(1 7) प्रजापीडनं तस्यापसारणं त्या-
गन्तेन प्रथिता निर्गता ये ग्रहाम्बुकणास्तन्ममा.^१ उपमोपक्रमो(1 8)त्प्रेक्ष्यम् .
व्यथितेति पाठो नार्प. वक्ष्यमाणविरोधान् . यद्वा व्यथितेति पाठः विपूर्व-
स्यायने.(1.9) निष्ठायां रूपम् ॥ 2

शशिमूर्ययोः समुंतयोर्द्विं मानसं
कुलपक्षपातमतिमात्रमश्रुते .
परि(1 10)पालितां स्वयमेवेच्य मातरं
न महीमुतः स्पृशति जातु वक्रताम् ॥

1 Ms 'वर्ध' 2 Ms 'वेदी' 3 Ms 'त्' 4 Ms 'भरण' 5 Ms 'माउ'-
6 Ms 'पव'. 7 Ms 'स्व'. 8 Ms 'गनितु' written above 'द्वि' under 1-9.

हि शब्दस्तथाह्यर्थे . चन्द्रा(1.11)र्कयोश्चित्तं सपुत्रयोः कुले पञ्चपातं
भजते तथा स्वमातरं भूमिं पालितां दृष्ट्वा भौमो वक्रत्वं न स्पृ(1.12)शति .
असौम्यग्रहाणां वक्रत्वे प्रजापीडोत्पत्तिरिति भावः ॥ 3.

क्रतुभिस्स्वशिष्यकुलतृप्तिनि(1.13)र्द्धते
वृंहतां पतिर्न भजतेतिचारिताम् .
दनुजद्विपि प्रभुपदव्यवस्थिते
प्रतिभैव का भृगु(1.14)भवस्य दुर्नये ॥

तद्राज्ये यज्ञैस्स्वशिष्याणां देवानां कुलस्य तृप्त्या सुखितो देवाचार्यो
नाति(1.15)चारमेति . शुभग्रहाणामतिचारे प्रजापीडोत्पत्तेरिति भावः . दान-
वशत्रौ राज्ञि सति दानव(1.16)गुरोर्दुर्भागो^१ स्पृतिरेव का ॥ 4.

अनयद्य एव वदनावशेषता-
मवनेस्स एव परिपालनोद्यतः ,(1.17)
तदुपर्यतीव मृगयाकुतूहली
शममेतु मा तदिह सिंहिकासुतः ॥

य एव राहुं मु(1.18)खमात्रशेषत्वमनयत्स एव हरिभूमेः पालकः तदु-
परि राजा मृगयाकरः तत्तस्मात्(1.19) सिंहिकासुतो राहुस्सिंहश्च मा शम-
मेतु . काका एत्वेवेत्यर्थः ॥ 5.

उदरंभरिर्नरपतेर्यशो(1.20)हिमै-
र्न दिशां गर्णाः स्पृशति दाहसाहसम् .
अत एव जातुचन न प्रतन्यते
कलिकालि(1.21)का कचन धूमकेतुना ॥

राज्ञो यशोहिमैः पूरितोदरो दिशां गर्णो^२ दाह एव साहसं ना.....

1 Ms. स्वपुं. 2 Ms. 'वृत्ती. 3 Ms. वृ'. 4 Ms. 'भाग्ये corrected to 'भागि.
5 Ms. गजाः. 6 Ms. गजा.

... (1 22) तथा धूमकेतुना प्रजापीडामूचकेन शिखातारकेण कलिकालिका
दुर्भिक्षादि का... (1 23*) . . . . . हिमे च सति दाहो न भ-
वति' धूमकेतुरग्नि . . . . . करोति ॥ 6.

नवभिर्ग्रहैरिति विधेयतां गतै-
र्नव(1 1)खण्डयापि धरया मुखं स्थितम् .
ग्रहचक्रवर्त्तितनयोपि सोन्तकः
स्पृशति प्रजास्वसमये न कं(1 2)चन ॥

शुद्धैर्नवभिर्ग्रहैर्हेतुभिर्नवखण्डया भुवा सुखेन स्थितम् . स यमोपि
प्रजामु मध्ये कं(1 3)चिन्नाकालेमारयन् यतो ग्रहचक्रवर्त्तिनः सूर्यस्य पुत्रः .
पृथ्वीराजस्य सूर्यवंश्यत्वादिति भावः ॥(1 4) 7.

अतिवृष्टिभीरुद्रधिः पयोमुचा-
मुपयुक्तमेव सलिलं प्रयच्छति .
स्मरतीव रामतनुना त्रि(1 5)निर्मितां
क्षितिपेन पूर्वमनन्तास्त्रखण्डनाम् ॥

अतिवृष्टेर्भीतः इव समुद्रो मेघानामुपयु(1 6)ज्यमानमेव जलमदान् श्री-
रामेण राज्ञा कृताभाग्नेयास्त्रखण्डनां स्मरतीवादिधः ॥ 8.

अभिन(1 7)न्दितापगमनाः कृपीवर्लैः
शंखलीभवन्ति समये बलाहकाः .
चरणोदकं क्षितिपतेस्तर(1 8)ङ्गिणी
गगनस्थितेव परिपूरयत्यमून् ॥

कृपीकरैस्तुतागमना मेघा वर्षासु श्यामोभवन्ति(1 9) नागायणावतारस्य
राज्ञः पादजलं नदी गङ्गाकाशस्था मेघानिवापूरयन् . गङ्गाजल(1 10)मेव

1 Ms 'य' to 'नि' le. on top margin. 2 Ms. 'वृद्धे'. 3 Ms 'शला'.
4 Ms 'निन्दिता' 5 Ms 'नम्' 6 Ms 'लेगव' 7 Ms. 'यत्न'.

मेवा बहूपुर्न तत्र सामुद्रमित्यर्थः . गङ्गासांमुद्रयोर्जलयोर्लक्षणं सुखान्तरं
चायुर्वे(1.11)दशास्त्रेषु ॥ 9.

प्रतिमुच्य भूतलजुपो निधीनपि
कचिदप्यगम्यत पलाय्य पन्नंगैः .(1.12)
प्रतिपन्न दुर्विवरचारचातुरीं
कथमुर्वरामभिभवयुरुन्दुराः ॥

भूतलस्थान्निधीनपि(1.13) त्यक्त्वा सर्पैः कापि गतम् . रौद्रैव निधिपाल-
नादिति भावः । पलाय्येति पूर्वकालश्चिन्त्यः . दुर्विवरपु चारस्तत्र चातुरीमा-
श्रि(1.14)त्याख्यौ भूमिं कथं खनेयुः ॥ 10.

न स भूतलस्य लव एव विद्यते
वृपतेः प्रतापदहनरिश्रतो(1.15) न यम् .
अत एव कुत्रचिदपि प्रपद्यते
शलभावली न सुलभावकाशताम् ॥

राज्ञः प्र(1.16)तापान्निर्ये देशं नाश्रितस्त नास्त्यत एव शलभमाला सु-
लभाश्रयतां न प्राप्ता . शलभा(1.17) हि वहिना दहन्ते ॥ 11.

विततान रात्रिचरचक्रवत्तिनो
दशकन्धरस्य किल यः कुलक्षयम् .(1.18)
स यदा पुनाति पुनरेव मेदिनीं
शुकसारणाद्यभिभवस्तदा कुतः ॥

रक्षःपते रावणस्य(1.19) यो वंशक्षयमकरोत् स एव यदा भूमिमच-
तरति तदा शुकानां, सारणादिना संचारादिना(1.20).....भवः कुतः .
शुकसारणौ रावणमन्त्रिणौ च ॥ 12.

1. Ms. गङ्गासां. 2 Ms. पव. 3 Ms. रां to 'वः' ic. on margin.
4 Ms. दप. 5 Ms. 'शभि'. 6 Ms. क्तः. 7 Ms. रामरा' Is it 'यो नाम राव' ?

नरनाथकीर्त्तिविभवस्य दूरतो
भवति स्म(1 21) दिव्यमपि राजमण्डलम् .
अतिमात्रमासदनतो महीभुजां
तदरुन्तुदः कथमुपप्लवो(1 22) विशाम् ॥

दिव्यमपि राजमण्डलं चन्द्रचिम्बं च राजयशसो दूरेभवत् यशसो-
तिमितस्वान्(1 23**61) तत्ततो दिव्यस्य राक्षां म्वामिनां मण्डलस्य दूर-
... . . . पतीनां कर्तृणां विशां कर्मभू[ताना](1.1)मुपप्लवः कुतः .
अतिमात्रमासदनतो नैकटवान् ॥ 13.

वह्लैर्यथैव शबला बलाहकै-
र्गगनस्थली(1 2) भवति निर्गते तपे .
शरदागमं प्रति तथैव जायते
खलधान्यराशिभिरपहुता मही ॥

वर्षा(1.3)सु यथाश्रैर्द्यौश्शबला भवति तथैव शरदि धान्यैः करैर्भूश्रद्धा-
दिताजायत ॥ 14.

न तदस्ति किञ्चि(1 4)दपि यद्भवेप्यते
सुवसीभवज्जनपदामु सीमसु .
गृहमेधिनां तु हृदयान्यनिर्वृति-
र्न(1 5) जर्हाति भिक्षुमुखदर्शनं विना ॥

सुवसीभवन्तो जनपदा यामु तामु सीमसु सतीषु यद्भवे(1.6)प्यतेन्वे-
प्यते तन्नास्ति . सर्ववस्तूनां सुलभन्वादिति भावः . तुर्व्यतिरेके . भिक्षुणां
याचकानां मु(1 7)यदर्शनं विनाऽनिर्वृतिश्चिन्तयिष्यं गृहस्थानां चिन्तानि
नात्यजन् . याचकदुर्भिक्षमेवाभू(1 8)दित्यर्थः ॥ 15.

1 Ms. 'सु'. 2 Ms. 'यना' 1c. under 1. 2 3 Is it सु? 4 Ms. 'की'.
5 Ms. 'नि' crossed after 'न्व'. 6 Ms. 'जर्हाति'.

अपराधमेव न करोति कश्चन
क्रियते जनस्य कतमस्य निग्रहः .
कलिनाप्य(1.9)भिन्नचरणस्त्वनुग्रहं
नृपतेरवाप परिपूर्णपादृपः ॥

राज्ञां प्रजासु निग्रहानुग्रहौ(1.10) युक्तावित्याह . कोपि नापराधमकरो-
दतः कस्य निग्रहः क्रियते अपराधे सति दण्डस्य युक्त(1.11)त्वात् . तदेवा-
पराधाभावं व्यतिरेकद्वारेण दर्शयति . कलिनापि . अपिशब्दः किंपुनस्ते-
ता(1.12)द्वापराभ्याम् . अंभिन्नाश्चरणा यस्य स वृषो धर्मोत एव चतुष्पाद्रा-
ज्ञोनुग्रहं प्रापत् . परिपूर्ण(1.13)पादिति चिन्त्यम् ॥ 16.

अधिदैवते शिखिनि नित्यतर्पिते
न मधौ धुनोति कुसुमानि तत्सखः .(1.14)
अतितर्पणादरुचिमानिवाचर-
त्यचलेषु नोष्मसमये भयं शिखी ॥

अग्रये स्वाहा(1.15) वसन्ताय स्वाहेति श्रुतेरभिर्वसन्तरथ देवता . व-
सन्तस्याधिदैवतेनौ नित्यतर्पिते सति(1.16) तत्सखो वायुर्मधौ वसन्तेषु पुष्पा-
णि नाधुनोत् . मीष्मे शैलेष्वभिर्दाहं नाकरोत् यज्ञेष्वति(1.17)वृस्या गदवु-
भुक्त इव ॥ 17.

अतिदातृतामतिकदर्यतां च न
प्रकटीकरोति जलदस्त(1.18)पात्यये .
विहितोपदेश इव मध्यमां स्थितिं
नृपशिक्षया जनपदैरुपागतं ॥

वर्षासु(1.19) मेघोत्तिदातृतामतिवृष्टिमतिकदर्यतां वृष्टिप्रतिबन्धं च ना-
करोत् अतस्संभाव्यते नृ(1.20)पाच्छिक्षया मध्यमां स्थितिं श्रचद्विर्जनैः कृ-
तोपदेश इव . तदा हि राज्ञो नीत्या लोको यु[क्ता](1.21)व्यवयोभूत् ॥ 18.

1 Ms. 'किपु'. 2 Ms. 'भ्यामभि'. 'म' lc. under 1.12. 3 Pāṇini, 5.4. 140.
Also cf. V. 133.

परिरक्षणाभिमुखंशालिपालिका-
नयनश्रिया कृतपराभवा इव .

[वृ](1 22)णमेव कुत्रचन भूरि मन्वते
न पतन्ति शालिपु शरत्क्षणे मृगाः ॥

शालिरक्षिकावा.....(1 23*).... या जिता इव मृगान्क्षणेमेव.....
.....[तृ]णमात्राशनदानोधिबयस(?)योग्या इत्यर्थ. कापि(1 1).....
.....पु मृगा नापतन् . तृणमात्रेप्यनर्हाणां का शालिस्मृहेत्यर्थ. ॥ 19.

मृगयाकुतूहलनि बाल(1 2)पार्थिवे
विमुखैर्निरुद्धगतयो मृगैरिव .
अतिदारुणां न रजनीषु हेमनी-
श्वपि वातुमुद्यमभृतस्स(1 3)मीरणाः ॥

बाले रात्रि मृगयोद्यते पलायितमृगैर्निरुद्धगमना इव बायवो हेमन्त-
रात्रिष्व(1.4)पि नावहन् . वायुहि मृगवाहन. ॥ 20.

परिरक्षके सुमनसां महीपतौ
शिशिरो रिपुस्सुमनसा(1 5)मपि क्षितिम् .
पिदधाति कुन्दकुसुमैस्तथा यथा
बहुना द्वियेव न द्विमेन पत्यते ॥

सुमन(1 6)सां साधूनां रक्षके रात्रि सुमनसां पुष्पाणां शत्रुरपि शिशिरः
कुन्दपुष्पभूमि तथाच्छाद्य(1 7)यथा लज्जयेत् तुहिनेन न पतितम् ॥ 21.

वपुषा जितोप्यनुचरीकृतस्तथा
युवभिर्यथा परक(1 8)लत्रदर्शने .
परिहृत्य कार्मुकशरां करद्वया-
त्पिदधाति दृष्टिमिव पुष्पसायकः ॥

तद्गुरोः(1.9) रूपेण जितः कामोपि तथा विधेयीकृतो यथा यूनां पर-
स्त्रीदर्शने काम एव हस्तद्वयाद्ध(1.10)नुशरौ त्यक्त्वा यूनां दृष्टिं हस्ताभ्या-
मिव पिदधाति . तरुणाः परस्त्रीदर्शनं न कुर्वन्तीत्यर्थः ॥(1.11) 22.

सुरसङ्घभिः प्रतिपदं नवैर्नवै-
स्त्रिदिवादिवाविरतमागतैर्महीम् .
निजमेव कर्म विमलं(1.12) न मानवा-
नमरावतीमनयदुद्रंसामिव ॥

शुद्धं निजमेव कर्म कर्तुं मानवानमरावतीं ना(1.13)नयत् . स्वर्गादप्य-
तिगुणे कृते तत्रैव स्वर्गमभुञ्जतेत्यर्थः . अतस्संभाव्यते उद्धसामि(1.14)व .
अत्र हेतुमाह . प्रतिस्थानं नवैर्नवैर्निमित्तैर्देवगृहैः स्वर्गादिव भूमिमागतैः ॥ 23.

प्रथि(1.15)मानमेति रजनी यदा तदा
यदुदेति कुम्भतनयो महामुनिः .
प्रतिचत्वरानवरतोद्भवन्मठ-
द्विज(1.16)वेदशब्दरुचिरत्र कारणम् ॥

यदा रात्रिर्बुद्धिमेति तदागस्त्यो यदुदेत्यत्रोदये प्रतिचतु(1.17)प्यथेष्ववि-
च्छिन्नमुच्चरन्तो ये मठद्विजवेदशब्दास्तेषु रुचिश्चवयोच्छ्रा भवति हेतुः ॥ 24.

ग(1.18)णनातिगान्धुपवनानि वापिका-
स्सरसीः प्रपाश्च दधती वसुन्धरा .
दिननायकस्य जगदे(1.19)कचक्षुषी-
प्यधुनाश्रुते दशमभागदृश्यताम् ॥

असंख्यानशुद्यानादीनि दधती भूस्सूर्येण(1.20) [दृ]शमभागे दृश्यतां

दंष्ट्रप्यत्तमेति भूमेर्नवभागेपूपदनादीनि सन्तीत्यतस्सूर्येण दशमे(1 21) भागे
दृश्यते इत्यर्थ ॥ 25.

पृथिवीं तथा सरसतामुपागता
नृपतेर्यशोभिरमृतातिशायिभिः .(1 22)
समुदेति हस्तयुगमात्रकाद्यथा
प्रतिरूपकं [जित]रसायनं पयः ॥

अमृतादधिकै रा(1 23)[जय]शोभिस्सरसतां भूमिस्तथा प्राप्ता यया
प्रतिरूप जितामृत जल हस्तद्वयमात्रादु(1 24**62)त्पद्यते ॥ 26.

न विनास्ति मासमपरो मलिम्लुच-
~~~~~

[दटवस्तृतीयस](1 1)वनस्वरैः पुंनः
कलिमेव तस्करमवन्ति रात्रिषु ॥

.....सं विनान्यो मलिम्लुचो नास्ति या(1 2)मिकाः प्राहरिका
रात्रिषु वृथैव निष्फलं जायति . दटवो ब्राह्मणपुत्रास्तृतीयसवने वेदध्वनि-
भिस्तं क(1 3)लिमेवावन्ति रक्षन्ति . वेदध्वनिं श्रुत्वा कलिचौरैः पलायित
इत्यर्थ . ॥ 27.

प्रपतन्ति कस्यचन(1 4) नास्त्रसंपदः
प्रथिते प्रतापदहनेपि भूपतेः .
धिनिधाय वारिदगणेष्वतो भिया
शिशिरीक(1 5)रोति मघवा शरासनम् ॥

राजः प्रतापाम्नौ प्रथिते मति कन्याप्यन्नाणि न पतन्ति प्रभवन्ति(1 6)
दीप्यन्ते च अतोस्त्रज्वलनाभावाद्धेतोर्मेघेषु विन्वस्येन्द्रस्वधनुरशीतलीकरो-
तीत्युत्प्रेक्षा ॥ 28.

1 Ms इट.

2 Is it 'को रजनीषु जायति वृथैव याभिका ?

3 Ms 'रेव'.

4 Ms चनि

5 Ms उत्रिषु le under 12

6 Ms 'रोष'.

न यथा त(1.7)था व्यवहरत्युपर्वुध-
शुभमेव चिन्तयति सर्वसद्मनाम् .
विजहत्सु शूरतनयेषु शस्त्रितां
स्वप(1.8)दे न लोहचरणोपि दृश्यते ॥

उपर्वुधोन्निस्त्वेच्छया न व्यवहरति सर्वगृहाणां शुभमेव ध्याय(1.9)ति
तथा शूरा वीराः शूरोर्कश्च तत्युत्रेषु शस्त्राणि त्यजत्सु सत्सु शूरतनयो लोह-
चरणः स्वस्थाने न दृ(1.10)श्यते ॥

29.

यमकिङ्करेष्वपि निरुद्धसंचरे-
ष्वविशन्न यातुपतिसैनिकाः क्षितिम् .
मरुमेदिनी(1.11)ष्वपि विहाय विक्रियां
मधुरत्वमेव वरुणेन सेव्यते ॥

यमकिङ्करेष्वपि रुद्धप्रवेशेषु सत्सु(1.12) यातुपतिसैनिका राक्षसा भुवनं
न प्रविष्टाः . क्षारत्वं त्यक्त्वा वरुणेन मरुपु साधुर्यं सेवितम् ॥

30.

परिर(1.13)क्षतीव कमलस्थितां श्रियं
सरसामुपान्तविपिनेषु मारुतः .
धनदस्य जाग्रति वसुंधराधवे
न(1.14) निधिप्रजागरमकुर्वतोरगाः ॥

सरसामन्तेषु वायुः पद्मलक्ष्मीमिव रक्षति तथा राज्ञि रक्षा(1.15)र्थे
जाग्रति सर्पा निधिरक्षार्थं प्रजागरं नाकुर्वन् ॥

31.

नृपतिस्त्वयं स्फुरति वैष्णवं मह-
स्तदुपर्यु(1.16)पस्त्रियत रुद्रतेजसा .

1 Ms. 'न्युप'. 2 Ms. सक्लियां. 3 Ms. 'कः. 4 Ms. 'विष्टः. 5 Cfr.
verse 10, supra. 6 Ms. 'पदिक'.

रविसंख्यया विवदमानमानम-
चदशेपमेनमधिराजमएडलम् ॥(1.17)

राजा स्वयं वैष्णवं तेजो भवति तत्राप्येकादशानां रुद्राणां तेजसोपवृंहितः
अतो द्वादशतेजो(1 18)मयस्सम्पन्नः ततो रविमंख्यया द्वादशसंख्यया अविब-
दमानं विवादरहितं द्वादशविधं रां(1.19)जमएडलं समस्तमप्येनमानमत् ॥ 32.

इति मूर्त्तयोष्ट परमेश्वरं यथा
वरुणभंजनहुताश(1.20)नादयः .
जगदीशमित्थममुमध्युपासते
विरचय्य तेजसि पदं वशंवदाः ॥

वरुणादयो(1 21)ष्टमूर्त्तयः परमेश्वरं यथा सेवन्ते तथा तस्य तेजसि
स्थानं कृत्वा यः.....स्ता अमुं राजानं सेवन्ते ॥(1.22) 33.

धृतसर्वरुद्रमहसः क्षमापते-
र्जननी निजारभत पत्तनं निजम् .
उपलभ्यते तदुपल (1 23)नीतये
सममेव रुद्रवृषभैः कुतूहलम् ॥

रुद्रतेजोमयस्य राहो माता यन्नगरं निर्म(1 24*).....
सममेव लब्धम् ॥ 34.

इति रामराज्यमुख(1 1)[संप]दां पदं
समपादि यत्कलियुगेपि मेदिनी .
कुलकौमुदी कलिचुरेखाप त-
त्पतिदेवता(1 2)व्रतफलं विपक्तिंमम् ॥

कलावपि रामराज्यसुगंधियां स्थानं भूमिर्यत्संपन्ना तत्कर्पूरदेवी(1 3)पति-
व्रतात्वफलं पदम् . तस्याः पातिव्रत्याचरणान्नेव भूमुखेनासीदित्यर्थः ॥ 35.

गुरुशुक्रयोस्त(1.4)चिवयोरुपर्यधो
बलंविद्विषा च बलिना च वर्त्यते .
इति मध्यमं भुवनमाश्रितस्तयो-
रुभयोरपि(1.5) प्रतिभया भयाय यः ॥

36.

स कदम्बवास इति वासवादिभिः
स्पृहणीयधीर्व्यसनमध्यपाति(1.6)भिः .
अवगाहते सहचरस्सुमन्त्रितां
परिरक्षितुं क्षितिधरस्य सद्गुणान् ॥

जीवे सचिवे सति(1.7) बलंविद्विषेन्द्रेण द्विवि परिवर्त्यते . स्वार्थेणिच् .
शुक्रे सचिवे सति बलिदानवेन पाताले वर्त्यते(1.8) इति बुद्धयेव यः कद-
म्बवासनामा सचिवस्तयोर्भयार्थं मध्यमं स्वर्गपातालमध्यस्थं भुवनं भू(1.9)-
मिमाश्रितस्त सहचरो राज्ञष्पङ्गुणान्नक्षितुं मन्त्रित्वं धारयति व्यसनप-
तितैरिन्द्रादिभिः(1.10) काङ्क्षणीयबुद्धिः ॥

37.

हनुमन्तमेनमपि रुद्रमामन-
न्त्यपरानसौ दशसु दिक्षु रक्षितुम् .
वृ(1.11)पतेर्यशो नियुयुजे स्वयं पुन-
स्तकलक्रियानुचरभावमश्नुते ॥

जना एनं कदम्बवासं ह(1.12)नुमन्तं रुद्रमामनन्ति तथा हि राज्ञो
यशो रक्षितुं दशसु दिक्षु सैन्यान्विसृष्टवानसौ(1.13) कदम्बवासः स्वयं
निखिलकार्येष्वनुचरत्वं भजते ॥

38.

कपिलक्षणं कपि(1.14)लतां वहन्निति
प्रतिभाधनैः प्रतिपदं परीक्षितः .

1 Ms. फलं. 2 Comm. पद्गुणान्. 3 Ms. बलिवि. 4 Ms. *न्तमपि. 5 Ms. हनु-
(1.13)मान् crossed with vertical strokes after 'सौ. 6 Ms. पुनः crossed
with vertical strokes after 'सः. प्रायः written under स्वयं. 7 Ms. *क्षणं.

न यशोमयेन वपुषा वितीर्णवान-
न(1 15)वंलम्बमेव चतुरोपि योर्णवान् ॥

तेजस्विभावात्कपिलतां कपिलश्रेण हनुमच्चिन्हं(1 16) वहन्स यशोमयेन
शरीरेण न वितीर्णवानतस्त्वाका तीर्णवानेवेत्यर्थः बुद्धिमद्भिः प्र(1 17)ति-
स्थानं कृतपरीक्षः ॥ 39.

रथकेतुसंनिधिमिवागतः पुरा
कपिलः किरीटकिरणैः कि(1.18)रीटिनः .
दनुजस्य येन महसादृहत्पुरीं
तदिवाधुनापि वदनैर्विभक्ति यः ॥

रथे के(1 19)नुमत्तत्र स्थितिमागतोर्जुनस्य ध्वजीभवन्नित्यर्थः अतोर्जुन-
स्य मौलिरश्मिभिरिव कपिलो(1 20) हनुमानपुरापि कदम्बवासरूपत्वेपि तद्विव
मुखेन वहति येन सहसां रावणस्य नगरीमदहत्(1 21) . [मौ]लिरश्मयः
कपिलत्वेपि हेतुम्संभावितः ॥ 40.

मणिभिर्विलङ्घितचरस्यं(1 22) [वारि]धिः
क्षितिभर्तुरोपधिभिरुद्धृतस्य च .
निजतेजसेव परिवारितः क्रमा-
दधिचिन्त्यमन्त्र(1 23)[महि]पत्वमेति यः ॥

पूर्वं लङ्घितस्य समुद्रस्य रत्नैस्तथोद्धृतस्य शैलस्योपधिभिरिव निज(1.24)-
[प्रभ]या परिवारित इव यौतुलमन्त्रमाहातन्यत्वमेति. मन्त्रौपधिमाहात्म्येन
हि मन्त्रमहि(1 25**63)मा स्फुरति ॥ 41.

स्वपरिश्रमोद्धृतविलङ्घितक्षमा-
धरसिन्धुनाय रूपरिच्युताविव .

1. Sic Is it 'नधि' ? 2 Ms. 'हुते'. 3 सहसा lc under 1. 20. Text. मह'.
4 Ms. 'योगिनभर्य' crossed with vertical strokes after 'धिन'. 5 Ms. 'शस्य'
6 Ms. 'द्वस्व'. 7 Ms. 'रिव' lc. on margin.

— — — (1.1) तुङ्गिभगभीरते गुणा-
वितरेतराव्यवहितौ दधाति यः ॥

स्वपरिश्रमेणोद्धृतोल्लङ्घितौ यौ (1.2) क्षमाधरसिन्धुनायकौ ओपधिपर्वत-
समुद्रौ ताभ्यां पतिताविव तुङ्गत्वगाम्भीर्ये गुणौ अन्योन्य (1.3) मव्यवहितौ
संमुखश्रितावविरोधकरौ यो दधाति . तुङ्गत्वं गाम्भीर्यविपर्ययः गाम्भीर्यं
तुङ्गत्व (1.4) विपर्ययः . अविरोधकाविति चिन्त्यम् ॥ 42.

फलशङ्कया विहितभ्रम्पयोः पुरा
शशिमूर्ययोश्चकितयोरच्युतं महः .
परिवृ (1.5) द्धतामिव नयत्यहनिंशं
दधदन्वयाभरणदासकर्म यः ॥

चन्द्रार्कौ फले इति भ्रान्त्या दत्तो (1.6) त्प्लुतित्वावकितयोश्चन्द्रार्कयोः
पतितं तेजः कर्मभूतं यो वृद्धिं नयति . अत्र हेतुः चन्द्रार्कयोरन्वया (1.7)-
भरणं पृथ्वीराजस्तस्य दास्यं धारयन् ॥ 43.

सचिवेन तेन सकलासु युक्तिषु
प्रवणेन तत्किम (1.8) पि कर्म निर्णये .
मुखपुष्करं शिशुत्तमस्य यत्प्रभोः
परिचुम्ब्यते स्म नवयौवनश्रिया ॥

स (1.9) मस्तेपूपाथेषु सामादिषु चतुरेण कदम्बवासेन तत्कर्म कृतं येन
चालस्यापि राज्ञो मुख (1.10) पद्मं यौवनोचितया लक्ष्म्या परिचुम्बितम् .
यौवनोचितं संमस्तपृथ्वीजयं बाल एव कृतवानित्य (1.11) र्थः ॥ 44.

1 Can it be 'उत्तिमावतु' ? 2 Ms. 'अ' to 'न्यन्' i.e. after 'यः' under l. 4.
Query. Is it written by some one who revised the Comm. ? The word
described चिन्त्य is not the author's, but the Comm's. In the text 'त्तन्व्यं'
would also suit. Cf. p.196, note 10.

- जलदाः क्षमापरिवृद्धस्य देवता-
तनुमाश्रितस्य चिकुरीभवन्ति ये .
शितिकण्ठता(12)एडवनिदानमाप तं-
दध्वनितं तद्रीयमिव वाचि सन्निधिम् ॥

विष्णुरूपमाश्रितस्य पृथ्वी(13)राजस्य ये मेघाः केशीभवन्ति तदीयं
ध्वनितं गर्जितमिव वाचि सन्निधानमकरोत् मयूर(1.14)वृत्तकारणम् ॥ 45,

अवलम्ब्य जानुयुगलं श्रितामिव
प्रणयेन वैरिनगरागतां श्रियम् . (115)
क्षितिपस्य सान्त्वयितुमिच्छुना शनै-
र्भुजयोर्युगेन युगद्वयता दधे ॥

शत्रुनगरेभ्य आगतां(16) लक्ष्मीं जानुद्वयमवलम्ब्य तिष्ठन्तीं सान्त्व-
यितुमिच्छुनेव तस्य भुजद्वयेन रथकाष्ठपरिमा(17)एता जानुव्यापित्वं
दधे ॥ 46.

रसनासहस्रयुगले यया यया
भुजगाधिपस्य किल विद्य(18)या श्रितम् .
उपगम्यते मिलितया तया तयै-
त्यवलम्ब्यते स्म सुविशालतामुरः ॥

शेष(19)स्य जिह्वासहस्रद्वये यया यया विद्यया श्रितं तया तया विश-
या मिलितया पृथ्वीराजे(1.20) आगम्यते इतोवोरो विस्तीर्णतामधान् ॥ 47.

पृथिवीभरेण सह दिग्भजाष्टका-
त्सह दानसौर(21)भभरेण चाहृता .
पुरतोनुपार्श्वगतभाग्यमध्यगा
गतिरेति मन्धरतया समागमम् ॥

अ[ष्ट](1.22)भ्यो दिग्हस्तिभ्यस्सकाशाद्भारेण दानसौरभभरेण सह
चानीतेव गतिर्मन्धरत्वमागता . म(1.23)न्धरगाभित्वे हेतुरूप्रेक्ष्यते . पुरतः
पार्श्वगतभाग्यमध्वगतत्वादिव गतेर्मन्धरत्वम् ॥ 48.

सुच[रित्र(1.24*)]कीर्त्तन]विचक्षणान्कवी-
निव चक्रिमाणमुपदेशुमुच्यता .
स्मरचापचापलजिगीपया भुवो-
रपरैव(1.1)[का]चिदुददीपि चानुरी ॥

राजयशःकीर्त्तनपराङ्कवीन्वक्तृत्वलक्षणाश्रयां भंङ्गि कौटिल्यं चोप-
(1.2)देशुं प्रवृत्तेव काप्यवाच्या परा लोकोत्तरा चानुरी स्मरधनुजिगीपयेवो-
ददीपि दीप्ताभून् ॥ 49.

अपि(1.3) दृष्टिपातवशवर्त्तिनो विधे-
रुपयातयेव वदनारंविन्दतः .
धनदान्तकाभिहितवामदक्षिणा-
श्रि(1.4)तैवन्धया नयनयोश्चिथयोदितम् ॥

विधेर्ब्रह्मणः स्थानपद्मादागतयेव यतो दृष्टिपातमात्राय(1.5)तस्य श्रिया
तस्य नेत्रयोरुदितं श्रितम् . कीदृश्या धनदान्तकाभ्यां वैश्रवणयमाभ्यामभिहि-
तो वाम(1.6)दक्षिणाश्रितो बन्धो यस्यां सा . दृष्टिपातवशवर्त्तित्वे अयं भावः
तद्दृष्टिपातोनुकूलः प्रतिकूलम(1.7)पि दैवमनुकूलयति प्रतिकूलस्त्वनुकूलमपि
प्रतिकूलयति अत एव वामे नेत्रे यमोनुकू(1.8)ले धनदः . उपहितेत्यार्षः
पाठः . उपहित इपरञ्जितो वामदक्षिणो स्थितिवन्धो यस्याः ॥(1.9) 50.

रणसाहसाय हरितां वराहतां
क्षितिधारणाय मिलितां भुजद्वये .

1 Ms. 'वाम'. 2 Comm requires वसनार'. 3 Ms. 'स्थितिव'. 4 Ms. 'स्वेव'.
5 Ms. 'वात'. 6 Ms. 'हचयेत'. 7 Ms. 'लता'.

मुखयोर्दिदृच्छुरिव भू (I 10) तपूर्वयो-
दृग्भून्मुहुर्मुहुरपाङ्गुचुम्बिनी ॥

अस्य दृष्टिर्नेत्रान्तगामिनो पुन. पुनरभूत् अतः (I 11) संभाव्यते रणार्थं
निदृतां भूमिधारणार्थमादिसूकरनां भूतपूर्वयोर्मुनरयोर्त्रिपुमिच्छुरि (I 12) च अथ
भुजद्वये धिताम् ॥ 51.

कपिलस्य पश्चिममुखस्य या रुचिः
कुपितेषु तामपि कदा (I.13) चिदुद्वहत् .
अपरत्र वर्तितुमिवाधिचक्षणा
वदनं वलात्परिचुचुम्ब दिव्यता ॥

पंचानन (I.14) स्य विष्णोः कपिलं मुखमित्यागमः . कपिलवर्गस्य प-
श्चिममुखस्य या रुचिराताम्रता ता (I 15) मपि कुपितेषु कोपेषु विभ्रत्तस्य मुखं
दिव्यता देवतात्मता रमणीयता च वलाच्चुचुम्ब अ (I 16) तस्संभाव्यते
तस्मादन्यत्र स्थातुमकुशलेषु ॥ 52.

वदने दृशोश्च वनजश्रिया स्थितं
हरिता च (I 17) वामनतया संदोदरे .
यिषि भार्गवत्वमभिरामकृष्णता
चिकुरेषु सर्वविषयेषु बुद्धता ॥ (I 18)

वनजं पद्ममुत्पलं च तच्छोभया मुखे दृशोश्च स्थितम् . केशेषु मनो-
हरासितता म्थिता . सर्व (I 19) पदार्थेषु प्रबुद्धता स्थिता . वनजा मत्स्यकूर्म-
वराहाः हरिर्नरसिंहः वामनो बलिजिन् भार्गव . परशु (I.20) रामः अभिरा-
'मश्रीरामः कृष्णो वासुदेवः बुद्धस्सुगतः ॥ 53.

नव लक्षणान्यपि पुरातनान्यमू (I 21)-
[न्यवलम्ब्य] भूपतिरथ च तद्वलम् .

निरूपप्लवां रचयितुं क्षितिं यतो
दशमावतारकरणीयम(1.22)[ग्रहीत्] ॥

एतानि नवसंख्यानि पूर्वजन्मभवानि अपि लक्षणान्यवलम्ब्यश्रित्य राजा तद्गलमवहत् (1.23**64). तत्समवलोभूदित्यर्थः . ततो भूमेरुपद्रवं निवारयितुं दशमावतारे कर्तव्यमग्रहीत् ॥ 54.

अयशस्वि[ता](1.1)प्रथमबीजकल्पया
विजितस्य रूपविषयान्मनोभुवः .
वदनाधिवासमिलितालिरेखया
कृ(1.2)तपूर्वरङ्गमिव कूर्चलेखया ॥

मुखपद्मसौगन्ध्यागतभ्रमरमालासदृश्या तथा रूपेण जि(1.3)तस्य कामस्य अपयशोबीजसदृश्या रमश्रुलेखया कृतोर्थाद्यौवनस्य कामजयस्य वा पूर्वरङ्गो(1.4) येन तत् ॥ 55.

अवतंसकुण्डलमरीचिरोचितं
शशिविम्बतां स्पृशति गण्डमण्डलम् .
परितापस(1.5)म्पदमिवान्यपार्थिवै-
र्जनितान् न्यपोहितुमृतस्य तिष्ठतः ॥

भूपणकुण्डलराशिमभूपितः कपोलः(1.6) चन्द्रकान्तिं धारयति मुखमध्ये वसतस्सत्यस्थान्यराजैः कृतं तापमिव वारयितुम् ॥ 56.

यदि चापकौ(1.7)शलकलामवामुया-
ममुतो भवेयमभयस्तदीश्वरात् .
इति चेतसा च वपुषा च निर्जितो-
प्यभिको(1.8) रतेरनुचरत्वमाययौ ॥

यद्यहेतस्मात्पृथ्वीराजाद्धनुर्विद्यामाप्नुयां तदा हरोन्निर्भयः स्यामित्यत
(19)इव रतेरभिरु. कान्त कामोर्ण्यस्य राज्ञोनुचरत्वमागत. . शान्तेन चेत-
सा कान्तेन च देहेन जितः ॥(110) 57.

प्रथमं शरेण पृथिवीभृतं ततो
भुजयोर्वलेन शिवचापतां गतम् .
किल यो वभञ्ज विशिखाः(111) शिलाभिदो
यदमुष्य संप्रति किमेतदद्भुतम् ॥

अन्य राजशंराशिलाभिदः पापाणविदा(112)रका यद्भवन्ति तन्ना-
श्रयम् यतो य. पूर्व शरेण क्रौञ्चादिमभिनन् ततो भुजवलेन शिवचापत्व-
(113)मापन्नं पृथिवीभृतं मन्दरपर्वतं वभञ्जाम्फोटयत् ॥ 58.

जविना ह्येन विहरन्नलङ्घय-
न्नृप(114)तिर्यदेकमन इत्यदः कियत् .
अतिरंहसोस्य दधते हि वार्जिनः
पटुतामनेकमनसां विल्लङ्घने ॥(115)

वेगवताश्चेन संचरमाणो राजा यदेकमप्रतिमल्लमन. शकृतमलङ्घय-
ञ्जितवानित्यद. किय(116)इवति . न किञ्चिदित्यर्थः . अस्याश्चा ह्यधिकवेगा
अनेकमनसा जये सामर्थ्यं दधते . चित्तादप्यति(117)वेगास्तदश्चा इत्यर्थः .
अनेकमनोजयशक्तं यदेकमनो जयति तत्र किञ्चिन् एकापेक्षयानेके(118)-
पामधिकत्वात् ॥ 59.

ह्यमेप यं यमधिरोद्भुमिच्छति
प्रसभं प्रयानि स स ताचर्य(119)तामिव .
विशिखं च कुत्रचन यं यमस्यति
प्रतिपद्यते स स मद्वास्त्रतामिव ॥

यं यमश्चम(1.20)यमारोहति स सोऽथो गरुडत्वं प्राप्नोति यं यं शरं च
कापि क्षिपति स स शरो महास्त्रतामिवाप्नोति ॥(1.21) 60.

अपि यं यमाश्रयति मत्तवारणं
स स सोदंरत्वमिव गच्छति श्रियः .
करपुष्करं नयति यं य(1.22)मच्यसिं
स स नन्दकत्वमवनेः प्रपद्यते ॥

तस्य बाहूभूतो हस्ती श्रियस्तोदर ऐरावणस्तद्भावमि(1.23)व गच्छति
तत्करस्थः खड्गो भूमेर्नन्दकत्वं ह्लादकत्वं विष्णुखड्गत्वं च प्राप्नोति ॥ 61.

[अतिच(1.24)ञ्चलं य]दतिदूरवर्तिं य-
द्यदतीव तीक्ष्णमपि कर्कशं च यत् .
मदनस्य चित्तमिव नावहेलया
सुभिदं(1.1) [व]भूव न तदस्य धन्विनः ॥

अतिचलत्वादियुक्तं यल्लक्ष्यं तदस्य सुभिदं शोभनां भिदा भेदो य-
(1.2)स्य तन्न नाभूदभूदेवेत्यर्थः . यथा चित्तं कामस्य सुभिदं तच्चातिचलत्वा-
दिसहितम् ॥(1.3) 62.

सकलाभिरिन्दुवदनाभिरात्मनो
रजनीषु करडगत एव वीक्ष्यते .
बहुवल्लवीपतिदशोप(1.4)योगिनीं
बहुरूपतां पुनरपि श्रयन्निव ॥

सर्वाभिस्त्रीभिस्स राजा स्वप्ने कृतालिङ्गनो दृश्य(1.5)ते अतस्तंभाव्यते
बहूनां षोडशसहस्रसंख्यानां वल्लवीनां गोपीनां पतित्वे उपयुक्तामने(1.6)-
करूपतां पुनरपि श्रयन्निव ॥ 63.

उपगन्तुमेतदनुगत्वमर्थिता
हृदि पोस्फुरीति यदपि द्वयोः(१७)रपि .
अपरागतस्तदपि विभ्यतो ध्रुवं
मदनं वसन्तशशिनौ न मुञ्चतः ॥

कामाद्राज्ञोधिकः(१८)सौन्दर्यदर्शनाद्वसन्तचन्द्रयोरेतस्यैवानुचरत्वं लब्धुं
यद्यपि अभिलापोत्यर्थं स्फुरति तथापि ध्रुवः(१९)वं लोकापवादभयाद्वस-
न्तचन्द्रौ कामं न त्यजतः ॥ 64.

इति यौवनेन विनयानुयायिना
क्रियः(११०)माणसेवंमवलोक्य पार्थिवम् .
अनुरक्तभाव इव शिश्रिये बला-
न्न कया निविश्य हृदि राजः(१११)विद्यया ॥

एवं विनयानुगतेन यौवनेन तं राजानं कृतमेवं दृष्ट्वा तस्य बुद्धौ श्रित्वा
कया न राजः(११२)विद्ययाऽनुराग इवाश्रितः . अनुरागवत्य इव राजविद्यास्तं
भेजुरित्यर्थः . यं च पुरुषा अपि(११३) कामयन्ते तं प्रति सर्वाः स्त्रियोर्नुरा-
गिण्यो भवन्ति ॥ 65.

कुलशैलदिकरिभुजङ्गमाग्रणी-
कमः(११४)ठेन्द्रकौलपतिः कालरुद्रभाक् .
इयमेककेन सकला मयोद्यते
पृथिवीति विंशतिः(११५)मुवाह यो भुजान् ॥

कुलपर्वतादीन्भजन्ती . कुलपर्वतादिभिरुद्वेद्यर्थः . इयं पृथ्वी सः(११६)-
कला मया केवलेनोद्यते इतीव विंशतिसंख्यान्भुजान्योवहन् ॥ 66.

विदलय्य तं कुलमः(११७)हीधरादिका-
नवधार्यं विस्मृतधराधृतीनिव .

उपगम्य दिव्यतनुतां कराङ्गुली-
दश(1.18)कद्वयेन वसुधां वभार यः ॥

तं रावरुं हत्वा कुलपर्वतादीन्विस्मृतंभूधारणाभ्यासा(1.19)न्निश्चित्येव
दिव्यतनुतां चतुर्भुजत्वं प्राप्याङ्गुलीविंशकेन यो भुवमवहत् ॥ 67.

स पुनर्मद(1.20)ग्रजसुतासुतो भव-
न्दिभुजोपि रक्षति चराचरं जगत् .
इति वार्तया कृतकुतूहलः क्रमा(1.21)-
द्भुवनैकमल्ल इति वन्धुराययौ ॥

स नारायणो मद्भ्रातृपुत्रीपुत्रो भवन्दिभुज एव सम(1.22)स्तं विश्वं
धारयतीति श्रुत्वा कौतुकी भुवनैकमल्लनामा वन्धुः पृथ्वीराजमागतः ॥ 68.

निव(1.23)[सन्ति] शक्रदिशि कल्पशाखिनो
मणयो यथेप्सितफलाश्च रोहणे .
शितिकण्ठवा(1.24**65)हनवृषानुरागिणी
सुरभिः प[वित्रयति चोत्तरां दिशम्] ॥

.....[द](1.1)क्षिणदिक्स्थिते रोहणे रत्नानि काञ्चित्तफलप्र-
दानि सन्ति ईश्वर.....(1.2)उत्तरां दिशं पावयति ॥ 69.

उपयाम्युदारचरितोपसेव्यतां
कथ—(1.3) .
अगमद्यथा वरुणादिक्पवित्रतां
भुवनैकमल्लचरणाब्जधूलि[भिः] ॥

.....(1.4)तैः कल्पद्रुमादिसमैः पुरुषैः सेवनीयतां कथं ग-
च्छामीत्यतो नू[नं].....(1.5)यथा सा भुवनैकमल्लस्य चरणरेणुना
पवित्रतामगच्छत् ॥ 70.

1 Ms. 'ताम्'. 2 Ms. 'कम्'. 3 Ms. 'ती' lc. under i. 22. 4 Ms. 'ति'.
5 Ms. 'ए. र. वि. on margin. 6 Ms. 'राम'.

युधि कश्शरीरनिरपेक्षतां(16) विना
प्रविशेदुपेक्षिततनाश्च किं धनैः .
इति यो दधात्यखिलदातृतामयं
स्फुटमेक एव(17) पुरुपार्थलक्षणम् ॥

देहनिरपेक्षा एव युधि प्रविशन्ति . युद्धे जयपराजययोरनिश्च(18)यान् .
शरीरनिरपेक्षस्य धनैः किम् . शरीरोपयोगित्वादेव तेषामिति भावः . इत्यतो
हेतोर्योशिप(19)दातृत्वमयमेव पुरुपार्थ दधाति ॥ 71.

यदि न प्रदक्षिणमिपेण रक्षकौ
प्रभविष्यतो शशिरवी द्व(10)योदिशोः .
विदल्यय तद्विरचयिष्यदेव यः
कनकाचलं सकलमेव पात्रसात् ॥

दक्षिण(11)पार्श्वप्रक्रमणव्याजेन चन्द्रार्कौ मेरुसम्बन्धिन्योर्द्वयोदि-
शोः पार्श्वयो रक्षकौ यदि न स्यातां तत्स मे(12)रुं शकलीकृत्य पात्रार्थिनं
कुर्यात् ॥ 72.

न स रोहणस्य मणिरस्ति रक्षितुं
भुवनैकमन्तभय(13)मस्य यः क्षयः .
द्विजवत्सलात्पुनरतो वदन्यंतः
परिरक्षिता कलशानन्दनो मुनिः ॥

तस्मा(14)दातुर्यो रोहरं रक्षितुं शक्तस्म कोपि मणिरम्याद्रेर्नास्ति
अगस्त्यस्तु द्वाप्लवप्रियादातु(15)स्तस्माद्रक्षिताभून् . अयं भावः . यदाहं
रोहणाद्रत्नान्यानेतुं गच्छामि तदागस्त्यब्राह्मणो द(16)क्षिरदेशे निवसं-
क्षोभात्क्षोभं करिष्यति अतो भुवनैकमन्तो रत्नाहरणार्थं नागच्छन् ॥ 73.

1 Ms. एते 2 Ms. 'निश्चिन् . 3 Ms. 'नाः . 4 Ms. पाप'. 5 Doublet of वदन्य-
Cl p. 120, note 4, (V. 83).

अपग(1.17)र्जिता नयनयोर्न निर्वृते-
रविधायिका चंर कदाचिदीक्षिता .
तदिदीदृशीति कनक—(1.18)भृताः
ककुभो विभाव्य जनता विसिस्मिये ॥

इतः प्रभृति इति यं इत्यन्तं मरुत्तवर्णनपरं कुल(1.19)कम् ॥

गर्जितवर्जिता तथा दशां भीतेरकर्त्री विद्युन्न जातु दृष्टेत्यतो हेतोर्लोक-
स्सुवर्णपूर्णा(1.20) दिशो दृष्ट्वा साञ्चर्योभूत् ॥ 74.

सुरदीर्घिकात इव मारुताहतैः
कनकारविन्दमकरन्दविन्दुभिः(1.21) .
प्रथमैश्शशंसं पृपतैर्हिरण्मयैः
क्षितिरुत्सर्पकयोव मङ्गलम् ॥

वायुना गङ्गाया आ(1.22)नीतैर्हेमपद्मकिञ्जल्कैरिव नवैस्सुवर्णवृष्टिक-
शैः करणैरुत्सर्पपेव भूर्मङ्गलमसूचयत् ॥(1.23) 75.

अथ मेरुसन्धिगतपादपस्रव-
त्कनकापगाभिरिव मेदुरोदरैः .
जलदैः प्रदाय [कनकानि](1.24^r) भूरिशः
परिशोध्यते स्म कनक[र्णमात्मनः] ॥

.....ये पादपास्तेभ्यस्सूवन्तीभिस्सुव(1.1)र्णनदीभिरिव पू-
रितोदरैर्मेघैर्वहुव.....कनकवर्षणादृणमिदं शोधितम् ॥(1.2) 76.

क्रमशस्सुवर्णगिरिपक्षतिद्वयं
शतकोटिपाटितचरं शतक्रतुः .

1 Ms. Sic. Is it च न ? 2 Is it "कप्रभातृ" ? 3 See verse 83, below.

4 Ms. मण्डु. 5 Ms. "मेत. 6 Ms. वपा". 7 Ms. "नकपर्णा". 8 Ms. "मेव.

विरचय्य चूर्णश इव प्रवृष्ट(१३)वा-
न्विविधैः प्रसादमुपगम्य मन्युभिः ॥

शतकोटिना वज्रेण पूर्वं पाटितं मेरुपक्षद्वयं क्रमे(१४)ण चूर्णं कृत्वे-
न्द्रो नानायज्ञैः प्रसन्नो ववर्ष . मन्युभिः क्रोधैः प्रसादं प्राप्येति विरोधः ॥ ७७.

शनकैर्हि(१५)रण्यरसमेव लोहितं
स हिरण्यगर्भ इव सर्वतोमुखः .
अविशङ्कशङ्करकराङ्गुलीनख(१६)-
क्षणलूनपञ्चममुखोवमदिवः ॥

स हिरण्यगर्भो ब्रह्मेव लोहितं रक्तं हिरण्यरसं द्रुतमु(१७)वर्णमेव दिव-
स्वर्गाद्मुचत् . हिरण्यगर्भत्वाद्विरण्यवमनमुचितम् . सर्वतोमुखश्चतुर्मुखः(१८)
तथा निरशङ्कं शङ्करेण कराङ्गुल्या क्षणेन लूनं पञ्चमं मुखं यस्य सः . यदा
तु सुवर्णवर्षमपत(१९)त्तच्छिन्नशि[रसो ब्र]ह्मणो रक्तमेवापतदित्यर्थः ॥ ७८.

शिववीर्यपानमतिदुष्करं पुरा
विरचय्य हव्यम(११०)पि नव्यमश्रंता .
अधिरुह्य शून्यमिव दूरमम्बरं
वमनं व्यधीयत हिरण्यरेतसा ॥

अतिदुर्धरं(१११)मपि शिववीर्यपानं पूर्वं कृत्वा नवं हविश्च भुंजानेन
हिरण्यरेतसाग्निना वमनमिव कृतम्(११२) वमनस्थ जुगुप्सनीयत्वाच्छून्यं
दूरमाकाशमधिरुह्य . हिरण्यरेतस्त्वाद्विरण्यवमनोक्तिस्सं(११३)गच्छते . दुं-
र्धरं भुङ्क्तेव यः सौहं भुङ्क्ते स च वमति ॥ ७९.

अवचित्य पूर्वमभरापगान्तरा-
त्तपनीयपुष्करवनी(११४)रिवाश्विलाः .

1 Ms 'सखिख . 2 Is it यदा तसु' ? 3 Ms 'मनुष्य . 4 Ms 'स्यं' .
5 Ms वचन, 6 Sic Is it 'दुष्कर' ? 7 Is it दुर्धर ? 8 Ms 'खिच .

समपादि गालितवता निजोष्मणा
पृथिवीसुतेन पृथिवी हिरण्मयी ॥

गङ्गा(1.15)या हेमपद्मवनीरुचित्य स्वोष्मणा करणभूतेन द्रावयता भौ-
मेनेव भूमिर्हेममयी संपादिता(1.16). मातुर्हि माहात्म्यं पुत्रा जनयन्ति ॥ 80.

उपनीयमान इव खेचरीगणै-
श्वरुर्कर्मणे खगपतौ विप(1.17)क्षताम् .
हरितालपिञ्जरितदिग्बधूमुखै-
श्च्युतमन्तरालगरुतां लवैर्लवैः ॥

अन्तराले मध्ये ग(1.18)रुतां सूक्ष्मसूक्ष्माणां पद्ममणामिवांशैरंशैश्च्यु-
तम् पतितं . भावे क्तः . नभश्चरीभिश्चरुनिमित्तं ग(1.19)रुडे लुञ्चितपक्षत्वं
नीते सति . खेचरीणां खगचरोरुचितत्वादिति भावः . हरितालेनेव क(1.20)-
पिशीकृतं दिङ्मुखं यैः . नेयं कनकवृष्टिः किं तर्हि गरुडसुवर्णमयपक्षकणा
इव पतिता इ(1.21)त्यर्थः ॥ 81.

द्रुहिणाण्डभाण्डमतिमात्रसंकटां
परिपूर्य कीर्त्तिषु गतासु दुस्स्थताम् .
परितक्ष्य(1.22)माणमिव तत्प्रजासृजा
निरवग्रहं कनकवर्षमाचरत् ॥

तद्द्रुहिणाण्डमिव निर्निरोधं सुवर्ण(1.23)[वृष्टिं व्यधा]त् . अत्र हेतूत्प्रे-
क्षा . ब्रह्मणा तक्ष्यमाणमिव . तक्षणे हेतुमाह मरुर्त्तयशास्सु ब्राह्म(1.24)-
.....रयित्वा दुस्स्थतामसान्त्वं गतासु सतीषु यतोतिमात्रसंकटांम् ॥ 82.

इति यः प्रसीदति(1.25**66) त्रिभाषिलावृता-
दविशिष्टतां ग[मितवा]न्सं भारतम् .

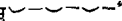
1 Ms. गङ्गा . 2 Ms. 'डलु' . 3 Ms. 'त' lc. under l. 19. 4 Ms. उद्ग .
5 Ms. 'रुमुय' . 6 Read मङ्गाण्डं पूरयित्वा . 7 Ms. 'व्य' . 8 Ms. 'स्त' .

स मरुत्तं—

[भुवनैकम्](1) जलमुपमानमिच्छति ॥

विभौ परमेश्वरे प्रसन्ने सति इलावृत्तं [भार](1.2)-
तवर्ष भूमण्डलमनयत्स मरुत्तोपि हरपुरे भुवनैकमंलमुपमा.....
[मि](1.3) च्छतीत्यर्थः ॥ 83.

आदिमांशुवंश्यसुभटानुयायिता-

मिति सोपवंशसु—

[अतितप्ततां च](1.4) जडतां च पस्पृशु-

र्न विशस्सनातनमधूत्सवा इव ॥

चन्द्रान्वयेषु म.....(1.5) न्सूर्यवंश्यस्य पृथ्वीराजस्यानु-
चरत्वं प्राप्ते सति प्रजास्तापं च जाड्यं च नाग[च्छन्].....(1.6)
इव . वसन्ते हि शीतातपयोस्साम्यम् ॥ 84.

प्राज्यमजाभ्युदयवर्धनदत्तं[चित्ते

दैवातिशायिवलयुग्भुव?](1.7) नैकमल्ले .

संकीर्णवालययुवभावगुणानुभावं

पस्पर्शं वर्महरता हरि[राजदेवम्].

.....(1.8) मिश्रो बालत्वयौवनयोर्गुणानुभावो यस्य तं हरि-
राजं वर्महरतास्पृशन्.....(1.9) दित्यर्थः . प्राज्ये महति प्रजोदये
विषये नावधाने तथा दैवोल्लंघिपौ[रुप](1.10) हरिराजो वा-
ल्यमुल्लंघयति स्मेत्यर्थः ॥ 85.

यन्मेघनाद्रफणिपाश[निपीडनेन

भाग्राभ](1.11) लक्ष्मणतनावभिभूतिरासीत् .

1 Ms. 'रमु'. 2 Ms 'तव'. 3 Ms 'नेक'. 4 Is it 'शुद्धे (or सुन्दे)
समाधिने ? 5 Ms. 'ज्जुना'. 6 Ms 'दत्'. 7 Ms. 'वदत्'.

तेनायमत्र जनने जननीपितृव्य-
मूर्त्योर्दि[पथत सदानुचरो गरु](1.12)त्मान् ॥

पूर्वजन्मनि रामलक्ष्मणमूर्तौ मेघनादस्य रावणसूनोः फणिपाशैः पी-
डितः.....(1.13)भवो यदासीत्तेनैव हेतुनेवास्मिञ्जन्मनि नित्या-
नुयायी गरुडो मातृपितृव्यरूपेणोत्पन्नः, पूर्व मेघे(1.14)नादेन सर्पास्त्रं दत्त्वा
रामलक्ष्मणौ मत्सन्निधानाभावात्पीडितावितीव विमृश्यास्मिञ्जन्मनि भुव-
नै(1.15)कमल्लरूपेण गरुडः पृथ्वीराजसेवां नात्यजदित्यर्थः ॥ 86.

मैनाकशैलवदखण्डितपक्षपाते
पित्रन्वयां(1.16)भरणताज्जुपि तत्र वीरे .
देवी व्यराजत कुमारविनायकाभ्यां
कर्पूरदेव्यचलराजसुता सुताभ्याम् ॥(1.17)

अचलराजस्य पुत्री कर्पूरदेवी पुत्राभ्यां कुमारविनायकाभ्यामप्राप्त-
प्राप्तराज्याभ्यां शुशुभे पितृकु(1.18)लस्य भूषणभूतेखण्डितस्नेहे सुवनैकमल्ले
सति . अचलराजसुता गौरी च मैनाकेखण्डितः पक्षा(1.19)भ्यां पातो यस्य
तस्मिन्सति गणपतिकुमाराभ्यां पुत्राभ्यां शोभते ॥ 87.

नागानां दमने स एव पटिमा सत्यं तदे(1.20)कात्मतां
प्राप्तं दिव्यपर्यावगाहनविधौ सैवातिरंहस्विता.
पृथ्वीराजसहायतामनुभवन्नेकं सुप(1.21)र्णः पुन-
र्यच्चांमीकरपक्षपातममुचत्तन्मानवत्वं दधौ ॥

नागानां हस्तिनां फणिनां च दमने स एव पटि(1.22)मा भवति . गरु-
डसदृश इत्यर्थः . सत्यं गरुडेन सहैकात्म्यं प्राप्तम् . गरुडो हि सत्यः स च
सत्यभाषी(1.23). दिव्यपथस्य भव्यमार्गस्याकाशस्य चावगाहने स एव वेगः
सुपर्णशोभननागवल्लीदल.....(1.24*).....[प]क्षपातं

1 Ms. 'नेपि'. 2 Ms. 'लौद'. 3 Ms. 'वेमे'. 4 Ms. 'वर्षया'.
5 Ms. 'मेना'. 6 Ms. 'व्यमथा'. 7 Ms. 'वीथ'. 8 Ms. दमने lc. under 1. 22

लोभं सुवर्णमय[पक्ष]त्या पातं यदत्यजत्ततो हेतोर्मानव(11).....
 .. [पृ]थ्वीराजस्य सहायतां भजन् . नागदमर्तादिभिर्गुणैर्यद्ययं गरुड
 ए(12)व..... ..यां सुवर्णपक्षपातमोक्षान्मानवत्वमवेह.....
 सत्यशब्दस्य गरुडवाचिनो नपुंसकलिङ्गं..... ॥ 88.

इति गरुडहनूमं(1.3)[न्मूर्तिभेदानुगत्वा-
 न्नृपतिरथ] पमणो रामभावप्रभावम् .
 तरितुमतितरस्वीभूय सप्तापि सिन्धुं(1.4)-
 ~~~~~मियार्यं ॥

एवं गरुडहनुमतोर्मूर्तिभेदस्य भुवनैकमल्लस्य कंदम्बवासस्य चीनुग-
 त्वा(15).....[पृ]थ्वीराजस्तप्तसमुद्रांस्तरितुं बलं प्राप्य लोकहिताय
 प्रयत्नं कृतवान् (16) . .. येन समुद्रमतरत् अहं पुनर्गरुडहनुमदवतारा-
 भ्यां भुवनैकमल्लकदम्बवासाभ्यां(17) .....[मगच्छ]दिति भद्रम् ॥ 89.

श्रीश्रीकण्ठचरित्रकाव्यविवृतौ विश्वस्य निश्च(18)[स्य च
 च्छायाभाजि किरात]काव्यविवृतौ विश्रम्य रम्यश्रियि .
 पृथ्वीराजजयाख्यकाव्यविवृतौ(1.9)[ज्योत्सनाकरो लावणिः?]
 [सं]वेशं परिवाञ्छति प्रतिपदं शास्त्राध्वनि ग्लानिमान् ॥

श्रीलोल(110)[राजसुतपण्डितभट्ट]नोन-
 राजात्मजो विवरणेन स जोनराजः .
 सर्ग व्यघत्त नवमं सुखमत्र पृ(111)[थ्वी-
 राजाख्य]राजविजयाभिधकाव्यराजे ॥

पृथ्वीराजविजये नवमस्सर्गः ॥(1.12)

1 Ms. 'नाभि'. 2 Ms 'दान'. 3 Ms 'त्वव'. 4 Ms ic at top of page.
 5 Ms. सप्तस्य 6 Ms 'जुम'. 7 Sic. Is it 'रथ जुषाणो ? 8 Ms. 'साभि'.
 9 Ms. 'न्यु'. 10 Ms. 'मिवाप'. 11 Ms. क' to 'चा' lc. on margin.

[दशमः सर्गः]

अथ विघटनसञ्जवालयसख्ये
पिशुनगिरामपथेपि यौवनस्य .
दिशि दिशि विचचार पु(1.13)प्पचापो
नृपतिसुताशयसन्धिवन्धभूतः ॥

पिशुनगिरो भेदमुत्पादयन्ति . तासामविषये(1.14)पि यौवने विघटमानं
विदीर्यमाणं बाल्येन सख्यं यस्य तस्मिन्सति कामो राजकन्याचित्तस्य राज-
विषये(1.15).....तः प्रतिदिशमचरत् . पृथ्वीराजस्य यौवनं श्रुत्वा
सर्वा राजकन्या रागमभज(1.16)न्नित्यर्थः ॥

1.

प्रथमसमयविप्रलम्भखिन्ना
स्वसमसमग्रगुणावरोधभङ्गचा .
अथ ज(1.17)नकसुतेव मूर्त्तिभेदै-
र्वह्निभिरमुं परिरभ्य निर्ववार ॥

पूर्वजन्मनि विरहेणोद्विग्ना सीतेवात्मसमानां(1.18) संपूर्णगुणानाम-
न्तःपुराणां व्याजेनानेकैर्मूर्त्तिभेदैरमुमालिङ्गयानुष्यत् . अन्तःपुररूपा बहू-
र्मूर्त्तिः(1.19) कृत्वा सीतेव तमसेवतेत्यर्थः ॥

2.

अनुगतनवयौवनश्रियापि
व्यपनयतापि धृतिं पतिव्रतानाम् .(1.20)
समसमयमयत्प्रताङ्गनानां
नरपतिरूपगुणेन कञ्चुकित्वे ॥

सयौवनशोभेनापि सर्तानां धृति(1.21) हरतापि राजरूपगुणेन स्त्रीणां
सौविदल्लत्वे समकालमेव यन्नः कृतः . पृथ्वीराजादन्यराजानाम(1.22).....
.....रतेषु स्त्रीणां स्पृहा नाभूदित्यर्थः . श्रीधृत्योः स्त्रीलिङ्गत्वादपि
विरोधवाचक क(1.23) .. .... रस्त्रीगाङ्गेया(?).....भवन्ति ॥ 3.

अपि सलिलशयस्य यस्य सेवा-
मकुरुत तं(1.24**67) परिरब्धुमुत्सुकानाम् .
~~~~~[ममूययेव] निद्रा
नयनपर्यं न ज[गाम कामिनीनाम्] ॥

[जलशय](1.1)नत्यापि यस्य निद्रा सेवामकार्पात्तमा[लिङ्गितुं का]ङ्क्ष-
न्तीनां स्त्रीणां नयन.....[अत्रो](1.2)स्त्रेक्ष्यते असूययेवेति . यं ज-
लेपि श्रितं [न तत्या]ज तमद्यैताः कथं प्रार्थ..... 4.

~~~~~(1.3)रवदेवं तं सिपेवे
विनयवशंवदता वदान्यता च .
परिकलितवतीव दु~~~~
~~~~~(1.4)यांचन श्रीः ॥

कामातुरेव विनीतिर्दातृता च तं सिपेवे विनीतिर्दातृते.....
(1.5)परिचयं नास्पृशत् . विनयपूर्वं दातृत्वेपि सति तस्य लक्ष्मी रसिकैवा-
भूदित्यर्थः ॥ 5.

परमपुरुष[का](1.6)रदुश्चिन्ताभ्या-
मृपगमितो वशवर्चितां भुजाभ्याम् .
विधिरविधुर एव भूरिवारं
रणसमयानवतारयां(1.7)चकार ॥

महता विक्रमेण दुःश्रिताभ्यामूर्ध्नायमाणाभ्यां भुजाभ्यामायत्तीकृतो
विधिरनुकूल एव त(1.8)स्य बहून्वारान्संग्राममुदपादयत् ॥ 6.

अथ कुविधियदृच्छयेव नागा-
र्जुन इति निन्दितभिक्षुयोग्यना(1.9)मा .
निगडगृहपरिग्रहाय मातु-
र्ग्रह इव विग्रहराजवल्लभायाः ॥ 7.

पितुरखिलनृपाविल(1.10)ङ्घ्यभाग्या-
द्भुतवलनिर्मथनैकवीरजन्मा .
गुडपुरमिति दुर्गमध्यरोह-
न्मधुररसाहृतिदोहदेन बालः ॥(1.11)

नागार्जुनस्य यः कुविधिः कुत्सितं पूर्वकर्म तेन हेतुना या यदृच्छा
तया हेतुभूतया निर्मितं मातापितृ(1.12)भ्यां कृतं भिक्षुयोग्यं भिक्षुषु प्रचु-
रतयाश्रितं नागार्जुन इति नाम यस्य स बालो विवेकशून्यो गुडपु(1.13)र-
संज्ञितं कोट्टमारोहत् . केन हेतुना मधुरा या रसा भूमिस्तस्या आहृतौ हरणे
दोहदो लौल्यं . किमर्थं स्व(1.14)स्या मातुर्निगडगृहे बन्धने परिग्रहार्थं न तु
कोट्टंजयायेत्यर्थः . पितुर्विग्रहराजस्य संबन्धिनस्तक(1.15)लै राजभिरलङ्घ्यस्य
भाग्यानामद्भुतवलस्य निर्मथने एकवीरं जन्म यस्य सः . बालार्थं बालाश्र-
(1.16)योः ग्रहो मातुर्निगडाथैव भवति तस्याः पुत्रोपयोज्यमध्यासितत्वात् .
मधुरस्य रसस्यार्हृतौ(1.17) आहारं लौल्येन ॥ 8.

प्रशमितभ्रुवनैकमल्लवीर्य-
ज्वलनविलम्बकदम्बवासवायुः .
समुदितपुरु(1.18)पार्थभागधेयो .
निरगमदाहवसाहसाय देवः ॥

1 Ms. 'गुष्मा'. 2 Ms. 'दृष्ट'. 3 Ms. 'दृज'. 4 Is it बालस्व च ?
5 Is it 'योगिपट्याशित्वात् or 'योग्योप्याशित्वात् ? 6 Ms. 'स्यह'.

भुवनैकमल्लस्य यो वीर्यज्वलनस्तेन विलम्बो(1.19)र्थादरिदूरीकरणं तथा
 रुदम्बवाम एव वायुस्तौ प्रशमितावनपेक्षितौ येन सः यतो युगप(1.20)त्रि-
 विष्टपौरुपभाग्यो देवः पृथ्वीराजो युद्धाय निर्गतः ॥ 9.

• कुलमुदधिनिवासि कालदत्ता-
 भय(1.21)मिव हैमवतीसहोदरस्य .
 युधि सहचरतां नरेन्द्रमूर्ते-
 र्भरकरिपोः करिचक्रमाललम्बे ॥

ममुद्रे(1.22) निवसत्तथा रणकाले दत्ताभयं पावेतीसोदरस्य मैनाकस्य
 कुल गिरिममूह इव हस्तिगणो(1.23) राजरूपस्य विष्णो रणे सहचारित्व-
 मापन् ॥ 10.

नृपतिमनुचचार चारुरिवध-
 क्रमत इवो ~ ~ ~ ~ (1.24*) ~ ~ .
 ~ ~ ~ ~ ~ इवान्तरिक्ष-
 भ्रम ~ ~ ~ [म]नन्तमश्वयूथम् ॥

अन्तरन्तरिक्षे ध्रा(1.1)..... यमानमित्यर्थः अश्वकुलं राजा-
 नमन्वगच्छत् अतः संभाव्यते रिक्वं(1.2).....[सू]र्यस्याश्वानां
 यूथमिववेगवत् . अनन्तं बहु . पृथ्वीराजो हि सूर्य(1.3).... 11.

[अतिभरसहनप्रवृद्ध]कीर्ति-
 द्विपमिव शेषमहीशमेव मत्वा .
 अहिकवलनकेलि(1.4)[कोविदं त-
 त्करभकुलं हयसं^१]ग्रमन्वयासीत् ॥

राहोतिभरसहनेन प्रवृद्धां कीर्तिं द्विपन्तं शेषं(1.5).....
 [ध्रा]मोक्षतमुष्टकुलमश्वसेनामन्वगच्छत् ॥ 12.

गलितमयुगपद्भु(1.6)गत्रयेण
 क्षितिपतिना युगपत्कृतं नवीनम् .
 गिरिशृष्टपदत्रयं विदित्वा
 धवलवलं वलव(1.7)द्वले ववल्ग ॥

अयुगपत्क्रमेण युगत्रये गिरिशृष्टपस्य धर्मस्य पादत्रयं गलितं सद्रा-
 ज्ञा(1.8) नवीनं कृतं ज्ञात्वेव धवलवलं वृषयूथं कटकेवल्गात् ॥ 13.

नरपतिदयितेति माननीयां
 क्षि(1.9)त्तिमिव पादयुगेन न स्पृशन्ती .
 चतुरचरणचारचारुसी-
 द्रगन इवात्र पदा पदातिसेना ॥(1.10)

भूमिपतेर्भूमिः श्रियेत्यतो मान्यां भूमिं मत्वेव पदाभ्यामस्पृशन्ती .
 पत्तिसेनाकाशे न्यस्तपदेवासीत् (1.11) चंतुरो यश्चरणयोश्चारः क्रमविशेषस्त-
 या चारुः ॥ 14.

वृपतिरखिलकृष्णपक्षरक्षा-
 मणिरिति क(1.12)र्णजुषेव किंवदन्त्या .
 उपससृपुरतीतभाविराका-
 रमणगणस्सुसितात्पत्रभङ्ग्या ॥

अ(1.13)यमखिलानां सर्वेषां कृष्णात्पापाद्वहुलाच्च पक्षाद्रक्षार्थं मणिरिति
 श्रुतया वार्तयेव भूर्तां(1.14) भविष्यन्तश्च पूर्णचन्द्राश्छत्रच्छलादागताः ॥ 15.

प्रहितमुदधिसप्तकेन सर्वं
 सकलयनेभ्य इ(1.15)वैन्द्रचापचक्रम् .
 दिशि दिशि शिखिभिच्छनिमिताना-
 मघटत मण्डलमुप्सवारणानाम् ॥(1.16)

सप्तभिस्समुद्रैस्समस्तमेधेभ्यो विसृष्टमिन्द्रधनुश्चक्रमिव भयूरपञ्चकल्पि-
तानां छत्राणां(1 17) मण्डलं दिशि दिश्यमिलत ॥ 16.

असितधवलधूयमानवाल-
व्यजनसहस्रसहांपदिग्नि(1 18)भागा .
चकितकलितमोनुलग्नवल्ग-
त्कृतयुगचन्द्रकरेव भूर्वभूव ॥

कृष्णानां श्वेतानां च चम(1 19)राणां सहस्राणि सहाया येषां ते दि-
गन्ता यस्यां सा भू राजभयाशकितो यः कलिस्स एव तम(1 20)स्तस्यानुल-
ग्ना. कृतयुगस्य चन्द्रस्येव कराः किरणाश्च यस्यां सा भूरभूव ॥ 17.

हृदि हृदि रिपुयोपि(1 21)तां निधातुं
विभजनपूर्वमिवोपतापनाय .
ध्वजपटपटलानि पाटनाय
प्रवृत्तिरे प्रच(1 22)[लान्ति] सूर्यधाम्नः ॥

चलन्तो ध्वजास्सूर्यतेजोदलनाय प्रवृत्ता अतस्संभाव्यते शत्रुश्रीणां
प्रतिचि(1 23)..... संतापनार्थम् रवितेजो निधातुमिव ॥ 18.

अविरलरथचक्रचक्रधारा-
खनननिभेनं पृथक्पृथक् पृथिव्याः .(1 24)
[अपरनृपनिखातताप]शुल्यो-
द्धरणमिवाशयतो विधीयते स्म ॥

रथचक्राण्येव चक्रधारास्ताभिर(1 25**68)विरलं कृत्वा खननस्य व्या-
जाद्राहान्यरां[ज]कृतस्य सन्तापशल्यस्योद्धर..... (1.1)स्य . 19.

1 Ms 'शहरि'.

2 Ms. 'वि'.

3 Ms. 'रिवे'.

4 Ms. 'ते ह्य'.

5 Ms lc at the bottom of page

6 See p. 33, note 4; p. 234, note 2-

7 Ms 'य'.

8 Ms 'शल'.

रथचरणविपाट्यमानधात्री-
तलतलिनोच्चरिताद्विद्याहिवक्रम् .
[करभकुलमुवाह तत्पताका-
प](1.2)टमिव तुल्यगुणं विरूपतायाः ॥

चक्रपाटितभूतलालुलिनं तनु.....(1.3)वस्य तत्करभकुलं
कर्तृ पताकापटमिवावहत् उष्ट्रैर्भ्रस्वमानेषु.....(1.4)गुणं कुतो विरू-
पत्नान् . यद्वा भूतलस्य तलिनं तनुप्रदेशः ॥ 20.

पटं ~ ~ ~ ~ ~
[रिपु](1.5)वलनिर्दलनाय कालदूतान् .
प्रतिनिन्दनिभादुपागताः स्मो
द्रुतमिव ~ ~ ~ ~ ~ ॥

[द्रु](1.6)न्दुभिश्शत्रुमारणार्थं यमकिङ्करानिवाहयत् वयमागतास्म इ-
तीव भू.....॥(1.7) 21.

कटकभरनिपीड्यमानधात्री-
नमनमितोन्नमितो महीध्रंवरगः .
उपजिग[मिपु] ~ ~ ~ ~ ~ (1.8)
चलितुमिवारभतात्तमो ग्रहीतुम् ॥

सैन्यभरेण निपीड्यमानधा[त्री].....(1.9)किञ्चिद्विवोन्नमितः
भूमिनमने पर्वतानामौन्नत्यसंभावनात् शत्रूनागच्छ.....(1.10)क्तः
पर्वतवर्गो भयवशाच्चलितुमिवारब्धवान् ॥ 22.

करभरभसभीरुभिर्भुजङ्गै-
स्त्व[रितमवेशि यदा](1.11) तलं रसायाः .

1 Ms. "य". 2 Ms. "श्". 3 Sic. Is it "तत्रालुलिनं"? The text would then be "तत्रालुलितोच्चरि". 4 Is it पदहविरत आजुहाव भूयो? 5 Ms. "हीम". 6 Ms. तुल्य.

अतिभरविवशस्य भोगिभर्तु-
स्तदिव सहायदशां प्रयातुमीषुः ॥

करभेभ्यो रभस(1 12)भीतैस्सर्पैः पाताले द्रुतं यत्प्रविष्टं तत्प्रवेशवशैः(?)
संभ्रांतस्य शेषस्य साहायकं कर्तुं सर्पा(1.13) अकार्पन्निव(?) ॥ 23.

पटहविरटितानुवादविद्या-
पतिभिरकारि निवेदनं दिगन्तैः .
द्युसरिति जलके(1 14)लिनिर्वृतानां
दलति भरेण धरेति दिग्गजानाम् ॥

पटहानां विरटितस्य ध्वनेरनुवादे(1 15) प्रतिशब्दे विद्यापतिभिर्विदग्धै-
दिगन्तैर्गङ्गाजलंकीडाप्रवृत्तानां दिग्दस्तीनां भरेण भूस्फुटतीवे(1 16) ...
... .. ॥ 24.

— — कमदलयन्दमाय(?)मस्मि-
न्सति नृपतौ तत्र वक्रता न योग्या .
निगदितुमि(1.17) — — — — —
— — — — — ॥

.....विपर..... (1.18) 25.

[Lines 19 to end of page missing] (*)

.....मुखसहस्रेण शेषे.....ति गृहीतमूर्त्तिसहस्रो
बलवद्.....(1 1).....कृतां भूमिमवहत् . नामा शेषनिश्वासाः किं
तर्हि भूमिधारणार्थं कृ(1 2)..... ॥ 26.

नुरगस्तुरपरम्परापरागैः
प्रथमतरं गतमस्तमन्तरिचम् .
पुन(1 3) — — — — — *
[क]चिदपि मातुमिभैरशक्नुवद्भिः ॥

1 Ms नममेन crossed before 'भी'.

2 Ms. 'कीटा' lc. under 1. 15.

3 Is it 'दिव निरम्पवि देहकान्त्या ?

अश्वखुररजोभिराकाशं विनाशं(1.4)..... नैर्हस्तिभिस्त्वशरी-
रश्रिया पुनरिव निर्मितम् ॥ 27.

प्रतिपदमघटन्त वै(1.5)[जयन्ती-
भुज ~ ~ -दभिभूत?]वैजयन्ताः .
दशमुखहृतपूर्वराजराज-
प्रमुखविमानमदच्छिदो नि(1.6)[वेशाः] ॥

.....[म]ण्डपा मार्गे मार्गे संपन्नाः वैजयन्त्यः पताकास्ता
एव भुजास्तैर्हेतुभिरभि(1.7).....[जि]तशक्रप्रासादो वैस्ते तथा
दशमुखेन हृतपूर्वाणि यानि राजराज... (1.8)..... विमानानि
तेषां मदच्छिदः पुष्पकादिविमानसदृशा इत्यर्थः ॥ 28.

तिसृभि(1.9)[रनुसृतेव शक्तिभिस्तं]
प्रणयपरा परिरभ्य राजलक्ष्मीः .
अविरतकरिकर्णतालवात्या-
जडिमभयं(1.10) ~ ~ ~ [मुञ्चति स्म?] ॥

तिसृभिरशक्तिभिरनुसृता सहितेतीव तं प्रणयेनालिंग्य राज्यश्रीर-
विरतं(1.11)..... यो जडिमा ततो भयमत्यजत् तिसृणां मध्या-
त्काचिदेनं मा स्म रञ्ज(1.12)..... गातुं . परिरम्भेण च जाड्य-
भयं शाम्यति ॥ 29.

प्रतिपथमिलितानुल्लग्नतत्त(1.13)-
त्पुं[रदयिता]हृदयोपदिष्टरंहाः .
गुडपुरमथ चेष्टयांचकार
क्षितिपतिरुद्धतयुद्धतत्वदर्शी ॥(1.14)

अर्थाद्गुडमागतानां प्रतिपथं मिलितानामनुलग्नानां तासां तासां पुर-

स्त्रीणां हृदयैरिवोप(। 15)दिष्टं रहो यस्य स मनोवच्छीघ्रगामोत्यर्थ. तयो-
द्धतेषु युद्धतत्वस्य दर्शको राजा गुडपुरम(। 16)वेष्टयन् ॥ 30.

दलयितुमयतन्ते दुर्गभाजा-
मथ हृदयं नृपसैन्यसिंहनादाः .
असमसमरस(। 17)त्रनिर्विचिन्त-
त्पितृपतिमङ्गलसूक्तपाठकल्पाः ॥

दुर्गप्रविष्टानां मनो दलितुं राजकटकमि(। 18)हनादा. प्रवृत्ता. अम-
मो यस्ममरस्म एव सत्रेमनवरनार्द्रदानस्थानं तत्र निर्विचिन्तन्प्रवेष्टुका-
म(। 19) य. पितृपतिर्यमस्तस्य मङ्गलसूक्तपाठमदृशाः . सत्रे च भोक्तुकामो
ब्राह्मणस्सूक्तानि पठति ॥(। 20)

31.

अवनिपतिभयादुपेत्य पार्श्व
सह चलता कलिनेव दत्तशिखः .
दयितमपि विमुच्य वीरधर्म(। 21)
कचिदपि विग्रहराजभूरयासीत् ॥

मह चरता सहचरेण कलियुगेन राजभयान्निकटमे(। 22)[त्य दत्तो]-
पदेश इव विग्रहराजपुत्रोभीष्टमपि वीरधर्मं त्यक्त्वा कापि पलायितः ॥ 32:

समर(। 23) ~ ~ ~ ~ ~

समरसहेषु बहुष्वपि स्थितेषु .

स मरणमपवादसंज्ञमाप्तुं

समरस[योर्भयलज्जयोर्भयमज्ज?] ॥(। 24)

..... हेपु वीरेषु बहुष्वपि स्थितेषु स राजा पुत्रसंभ्रामार्थं न
प्रवृ.....(। 25**89)..... [अय]शोनामकं मरणं लब्धुं तुल्ययोर्भय-
[ल]ज्जयोर्भयः . अन्योपि कि

33.

~ ~ ~ (1.1) मपदे विमुक्तसत्त्वं
 ~ ~ ~ रजोपि तमोदशां प्रपन्नं .
 तदपि समरसान्नि[णोप्यवृणवन्
 ~ ~ ~ देवभटा?](1.2) दयः प्रवीराः ॥

राज्ञा भीतानां मारणाभावादपदे अस्थाने भ्रष्टसत्त्वं तं तमोदशां प्रा-
 मुवद्रजो य.....(1.3) दयत्तदेवभटादयः संबन्धुः . देवभटादिभिस्तत्सत्व-
 भ्रंशो गोपिते इत्यर्थः . रजस्तमसी गुणौ . 34.

[प](1.4) रिष्टहरहितशिशरोविहीनो
 भवति पुमानिति यः पृथुप्रवादः .
 अहितभुजभृतां ~ ~ ~
 [त](1.5) मगमयच्चरितार्थतां नरेन्द्रः ॥

अस्वामिको लोकशिशरोरहितो भवतीति यो महाञ्जनप्र[वादस्तं श]-
 (1.6) वृभटानां शिरांसि च्छित्त्वा सत्यार्थत्वमनयत् . विग्रहराजपुत्रे चलिते
 शत्रूनवधीदित्यर्थः ॥ 35.

[भुवि पति](1.7) तवतां स्वयोधमूर्ध्ना-
 मनुसरणार्थमिवावनम्रमुख्या .
 सममहितमहीपतेर्जनन्या
 सुभटघटाः प्रभु[रानि](1.8) नाय बध्वा ॥

छेदेन भुवि पतितानां निजभटशिरसामनुगमनार्थमिवा[न]तमुख्या
 शत्रुराजमात्रा सह बध्वा(1.9) राजा सुभटपंक्तीनानयत् ॥ 36.

असुररुधिरसिन्धुतीर्थिकानां
 नर[रुधिराच]मनं ह्यपेयपानं..

. 1 Ms. 'दे.' 2 Ms. 'दयसंनक.' 3 Ms. 'तं.' 4 Is it अहितभटशिरांसि
 कर्तवित्वा? 5 Ms. 'र्थ.' .. 6 Ms. 'दप्र.' 7 Sic. Read 'चीरा.' . . .

इति नृ(110)पतिशंसा इवं त्रपातो
भगिति निपद्गनिपद्गितामगच्छन् ॥

पृथ्वीराजेनासुरसमाशशत्रवो नित्यं . (111)अतोसुररक्ताब्धौ ती-
र्थिकानां तद्वाणानां नररुधिरेणाचमनमपेयस्य पानमयुक्तं भवतीतीव लज्जा-
तो राज्ञ(1.12)शरास्तूष्णे तूर्णं प्रवेशमगच्छन् ॥ 37.

अथ विजयिनि राजनि प्रविष्टे
क्षणमपि निर्गमनं श्रियोतिभीमा .
अरु[ण](1.13)दजयमेरुगोपुरस्य
प्रतिभटमूर्धभिरेव तोरणस्रक् ॥

ततः प्राप्रजये राक्षि पुरं प्रविष्टे सति शत्रु[मन्तक](1.14)कृता अजय-
मेरुदुर्गस्य तोरणस्रगेवातिभीमत्वान्निर्गमनं श्रियोरुधन् . श्रीस्तत्रैव स्थिरा-
भूदित्वर्थः ॥(1.15) 38.

मरुद्रिव दिशि पश्चिमोत्तराया-
मंतिवलयानधिपस्समस्त एव .
तदुपरि परमार्थपौरुष[द्धर्या ह्य](1.16)-
पतिरेव तिरस्करोति सर्वान् ॥

यथा वायुस्तथा पश्चिमोत्तरायां वायव्यविदिशि सर्व एव प्रशुरति-
[बल](1.17)वान्भवति तदुपरि ह्यपतिरेव सहजविक्रमसमृद्धरसन्सर्वान-
भिभवति ॥ 39.

तमपि मुपितग[र्जना](1.18)धिकारं
विरसलघुं शरदभ्रवद्यथायः .
कदशनकुशलो गवापरित्वा-
त्समुदितगौरिपदापदेश[मुद्रः](1.19). 40.

1 Ms. 'तिग्नि' 2 Ms. 'वाध.' 3 Ms. 'च्छन्' 4 Ms. 'जाय'.
5 Ms. 'मोन्तराकोसनि'. 6 Ms. 'मोन्तराय.' 7 Ms. 'गौरि'.

दृपचरणानिपातपातकित्व-
प्रकरणसामयिकः क्लेर्युगस्य .
स किल सकलराजमण्ड[लश्री](1.20)-
व्यवधिविधानविधुन्तुदत्वमैच्छत् ॥

गर्जनाख्यो देशविशेषो गर्जनं गजितं च तत्र मुपितोधिकार[ो] यस्य तं]
(1.21)यश्शरदभ्रमिव विरसं हृतभूमिकं निर्जलं चातो लघुमनादरणीयं हे-
लातुल.....(1.22)गोप्लत्वात्कुत्सितभोजनकारी तथा समुदिते संभू-
य स्थिते' गोरिरिति व्यपदेशो मुद्रा [यस्य]... (1.23*).....[प]-
दच्छेदेन पातकित्वः.....एप्रकर्षणक्रिया तत्र क.....(1.1).....-
...[चन्]द्रो नृपाश्च राजानस्समस्तराजमण्डलशोभायाश्छादने राहुभ[ाव]
.....(1.2).....छादयति ॥ 41.

किमपरमपरीक्ष्य दीक्षितत्वं
क्षपणविधौ नररत्नसां स पापः .(1.3)
[व्यसृ]जदजयमेरुमेरुभूभृ-
त्कुहरहरेरपि दूतमेकमग्रे ॥

किमन्यत्तस्य वर्यंत इति शेषः . न(1.4)[रर]क्षसां म्लेच्छानां विनाश-
करणे तस्य प्रतिज्ञामविमृश्य स म्लेच्छराजोजयमेरुनामदुर्गमेव मेरुप(1.5)-
.....रे हरोस्सिंहस्येन्द्रस्य सूर्यस्य वा दूतमेकं विसृष्टवान् ॥ 42.

तमित्यन्तं दूतवर्णनपरं कुलकम् ॥(1.6)

निरवधिकपिलावर्धप्रशस्ति
लिखितुमतीव विशालभालपर्दम् .
कृतमिव विधिनैव बुद्धिपूर्व(1.7)
खलतिदशां गमितं शिरो दधानम् ॥

1 Is it 'दितस्तेभूय स्थितो गो'?

2 Ms. 'यमेरुभू.'

3 Ms. 'समां.

4 See note 2, p. 254.

5 Ms. 'धिप्र'.

6 Ms. 'गम्.

राजद्वारस्थवर्गस्तमापतन्तं मन्तं कथमपि निपिपेधेति संबन्धः(1 8). ग-
लतिदशां लुब्धनं प्रापितं शिरः कर्मभूतं दधानम् अतस्मंभाव्यते निरवपी-
नामसंग्यानां कपिला(1 9)नां गोविशेषाणां वधो मारुणं तत्प्रशान्ति लेखितु-
मिव वेधमैव विस्तीर्णलंलाटपट्टं सृष्टम् . लि(1 10)मितुमिति चिन्त्यम् ॥ 43.

परिहृतकचूर्चपचमरोम-
व्रजमिव कालिक्रयाप्यवद्यभीत्या .
स्वपदमु(1 11)लाभगोस्तनीगुलुन्द-
प्रतिफलितामिव वधुतां वदन्तम् ॥

स्वपदे गर्जनदेशे सुतभा या गोम(1.12)नीं द्राक्षा तद्गुलुन्देभ्यस्मं-
क्रान्तामिव कपिलावर्णां दधान अतस्मंभाव्यते पापभयात्कालत्वनेना(1 11)पि
त्यक्तेशादिकम् ॥ 44.

दधतमपुनरुद्दमाय लून-
स्तद चिकुरैरिव लुममूर्धवर्णाम् .
त्रिपिन(1.14)विदग्वाशितायमानां
तनुमिव धिगिरमप्यशुद्धवर्णाम् ॥

त्रिदिन्द्रायाम् . धनपक्षिगममां(1.15) गिरं दधतम् लुमा मूर्धवर्णां
श्रुत्यर्गरेषा यस्यान्ताम् तनुमिव . तत्पक्षे मूर्धवर्णः कागत्वं अशुद्धो(1.16)
[व]र्णो जनङ्गमत्वं वर्याम् ॥ 45.

हतमिव हिमतश्शुचिन्ववर्ण
जननभुवः करुभां हिमाद्रिमत्याः .
मिं(1 17)[न]यसमुचिनं विपाण्डमानं
वपुषि वदन्मवधरोगरूपम् ॥

सिचयानां वाससानुचितं पा(1.18)[एडुर]त्वं शरीरे धारयन्तं. पांडुवर्ण-
मित्यर्थः . अथद्यो गह्वो रोगंश्चित्रादिः तत्समम् अतस्संभाव्यते शु(1.19)-
[चि]त्वं शुद्धिरशुभ्रत्वं च तद्वर्णं यत्रैवं कृत्वोत्तरदिशो जन्मभूमैर्हिमादिवा-
हृतम् ॥ 46.

कलयति कथ(1.20)[मा]ङ्गिकस्य शोभा-
मंशुचिनि जन्मनि वाससोपि शुद्धिः .
इति वृजिनमिवेत्यं कञ्चुकित्वं
कृतपरिरंभ(1.21) ~ ~ ~ [मुद्बहन्त]म् ॥

अशुचिनि जन्मनि चाण्डालत्वे मलिने च जन्मनि सत्याङ्गिकस्य श-
रीरस्थस्य(1.22).....[विहि]तालिङ्गनं वृजिनं पापं कर्मभूतमुद्बह-
न्तम् ॥(1.23⁴*70)⁶ 47.

* * * * *

न्धिस्थानेषु मग्नास्सर्वेव.....यस्य भाजनं दृष्ट्वा राज्ञां पडङ्ग.....
... (1.1)न केवलं जनानामङ्गान्य...मग्नानि यावद्राजाङ्गान्यपि दुर्गाङ्गे
मग्नानीत्यर्थः . भयात्सर्वे दुर्गां प्रविष्टा [इ](1.2)ति तात्पर्यम् ॥ 48.

भापादोपवशाद्गिरां वलरजस्तोमैर्दिशाम्भसा-
मच्छां भानुरुचां च दुष्कृतभरा[द्दद्या](1.3)वापृथिव्योरपि .
काठिन्यात्कुलिशस्य मारकफलासङ्गादिपूणां वधा-
द्देनूनां [च] धरण्यरोधि दशथा [तथ्या](1.4)भिर्धैर्गौरिभिः ॥

दशथा गौरिभिर्गवामैरिभिर्वधकैर्धरणी गौररोधि विप्लुता . तानेव
दशप्रकार[ान्भा](1.5)पादोपेत्यादिनाह . भापादोपवशाद्गिरां रोधः . वलरेणु-
निकरैर्दिशां गवां रोधः . तथाम्भसां गवांतै[रे](1.6)व रोधः . तथाच्छां गवां

1 Ms. पाडु. 2 Ms. "मथिश्च". 3 Ms. "न्वि". 4 Ms. "मास". 5 Ms. "वैस्य".
6 Gopyist's remark अत ऊर्ध्वं दिशाणि पत्राणि प्रायः गलितानि. 7 Ms. "गौ". 8 Ms. "गौ".

तैरेव रोधः. पापभराद्यावापृथिव्योर्गवोर्वाधा. कुलिशस्य गोः कंठिन्याज्वर्यः.
(17)शराणां मारफलकफले' लोहमये मुखे आसङ्गाद्धेनूनां गवां वधात्.
तथा च कोशः.

वाग्भूदिम्रिम(1.8)वज्रेषु पञ्चक्षिस्वर्गवारिषु

गोशब्दस्य स्मरणाद्दशधा तैथ्याभिधैस्सत्यार्थनामभिः ॥

49.

कारागाराधिका(1.9)राहितरणरणकैः प्रेतनाथस्य याव-
त्तैर्दुर्गे गूर्जराणां नृतनुभिरसुरैर्नद्वलाख्ये निमग्नम्.

पृथ्वीराज(1.10)स्य तावन्निखिलदिग्भयारम्भसंरम्भसीमा-
भीमा भ्रूभङ्गभङ्गी विरचनसमयं कार्मुकस्याचचक्षे ॥(1.11)

कारागारे बन्धनस्थानेधिकाराय प्रेतनाथस्य जनितं रणरणकं चिन्ता
यैः. पूर्व यमकारागारस्य शून्यत्वा(1.12)चिन्ता नाभूत् तदा तु यमेन कारा-
गारं प्रवेशिताः श्रतो यमस्य प्रत्यवेक्षाचिन्ता जातेत्यर्थः. तैर्मनूप्यरू(1.13)-
पैरसुरैर्नद्वलनाम्नि दुर्गे यावन्निमग्नं तावदिशामभयदानस्य सीमावधिः भ्रु-
कुटिर्धनुषो न(1.14)मनमाख्यत्. राज्ञा यदा भ्रुकुटिः कृता तदा भटैर्धनुर्नमि-
तमित्यर्थः ॥

50.

भ्रुकुटिकुटिलः पृथ्वीभर्तुर्गद(1.15)न्नवनेरिशवं

मिलदरुणिमा भाले कोपि व्यभाव्यत कालिमा.

जलधर इवाकस्मादैरंमदेन संहार्चिं(1.16)पा

चिकुरसरणिं प्राप्तः कर्तुं प्रतापहतिं द्विपाम् ॥

राज्ञो भ्रुकुटिरूप. कुटिलश्च तथा मिलन्न(1.17)रुणिमा कोपरागो
यस्य स कालिमा काष्ण्यं ललाटे जनने(?) व्यभाव्यत दृष्टः शत्रूणां प्रतापं
हन्तुं वैद्यु(1.18)तेनाग्निना सह केदंसीमां प्राप्तो मेघ इव. नेयं भ्रुकुटिः
किन्तु मेघः न चायं कोपरागः कि(1.19)न्तु विद्युदग्निः. विद्युत्सहितो मेघ-
श्शत्रूणां प्रतापाग्निं शमयितुं संप्राप्त इति सम्भावनमिति भ(1.20)द्रम् ॥ 51.

1 Ms. 'रुणोका'.

2 Ms. 'य'.

3 Sic Is it 'रुणके ? Is the text

'मारफल्का'?

4 Ms. विष्या'.

5 Ms. 'गैर्'.

6 Ms. नम्'.

7 Ms. 'रै'.

8 Ms. महा'.

9 Ms. वैरिणा crossed before के'.

श्रीश्रीकण्ठचरित्रकाव्यविद्वृतौ विश्वस्य निरवत्य च
 प्लवाभाजि किरानकाव्यविद्वृतौ(1.21) विश्रम्य रम्यश्रियि .
 पृथ्वीराजजयाग्यकाव्यविद्वृतौ संवेदसिच्छाम्यहं
 शान्त्रत्तोदजगद्गेदु(1.22)रमतिज्योस्ताकरो लावणिः ॥

श्रीलोलराजसुतपरिह्वनभट्टनो-
 राजात्मजो धिवरणेन स [जो](1.23)नराजः .
 सर्ग चकार दशमं मुन्यमत्र पृथ्वी-
 राजाग्यराजविजयाभिधकाव्यराजे ॥(1.24)

पृथ्वीराजविजयेधिवरणे श्रीजोनराजकृते दशमस्सर्गः ॥'

[एकादशः सर्गः]

तेजसा .
तेजोन्तरतिरोधानं व्यानञ्ज वृपतेर्मुखम् ॥

अ . . . (11) . . . सृष्टं राक्षो मुखं तेजोन्तरणा-
मन्येषां तेजमामन्तर्धानमकरोत् ॥ 1.

दर्पणेष्विव सं(12)क्रान्तं मुखेषु भुजशालिनाम् .
सहस्रमुखतां प्राप तस्य शूरस्य तन्महः ॥

आदर्शेष्विव वीराणां मुखे(13)पु संक्रान्तं तस्य शूरस्य रवेश्च तेज-
ससहस्रप्रकारतां प्रापन् ॥ 2.

ततः कदम्बवासेन धैर्यावासेन मन्त्रिणा .
वि(14)ज्ञप्तस्सत्यदासेन सभाव्यासेन पार्थिवः ॥

धैर्यावास्तत्त्वादिगुणविशिष्टेन कदम्बवासाख्येन मन्त्रिणा(15) राजा
विज्ञप्तः ॥ 3.

राजन्नवसरो नायं रुपां भाग्यनिधेस्तव .
किं क्रमेलकभक्ष्येषु तार्क्ष्यः फणिंपु कुप्यति ॥(16)

अ वतो नायं रोपकाल. उष्ट्रैर्भोक्तुं शक्येषु सर्पेषु गरुडैः किं
पराक्रमते ॥ 4.

तिलोत्तमामिवोदि(17)श्य रसामतिमनोरमाम् .
सुन्दोपसुन्दभङ्ग्या ते स्वयं नञ्च्यन्ति शत्रवः ॥

यथा तिलोत्तमामुद्दिश्य(1.8) सुन्दोपसुन्दौ नष्टौ तथा तत्र मनोज्ञां ल-
क्ष्मीमुद्दिश्य शत्रवस्त्वयं नाशमेष्यन्ति ॥ 5.

इति तस्मिन्वदत्येव(1.9) महीनं विनयान्ततः .
तेजसेव भ्रमदृष्टिः प्रतीहारो व्यजिज्ञपत् ॥

एवं तस्मिन्कथयत्येवं वि(1.10)नयेन नतोतस्तेजसेव सम्भ्रान्तदृष्टिः प्र-
तीहारो विज्ञप्तवान् ॥ 6.

हृद्यमान्तमिधानन्दं विकस्वरमुखो(1.11) वपन् .
लेखहस्तः पुमान्प्राप्तो देव गूर्जरमण्डलात् ॥ 7.

आकर्ण्येति प्रतीहारभारतीं भारतेश्वरः ,(1.12)
तूर्णं प्रवेशयेत्पूचे स च दूतमवीविशत् ॥

एवं प्रतीहारविज्ञप्तिं श्रुत्वा त्वमेनं प्रवेशयेति(1.13) राजा तमेवं प्रत्यु-
क्तवान् प्रतीहारश्च दूतं प्रवेशितवान् ॥ 8.

मुखे प्रसादसंवादसंमतैस्स मितैः(1.14) पदैः .
गूर्जरोपज्ञमाचख्यौ घोरं गोरिपराभवम् ॥

मुखे प्रसादस्य संवादेन प्रियैरल्पैः पदैः(1.15) स दूतो गूर्जराणामुपज्ञाद्य-
ज्ञानं. प्रथमं गूर्जरैरेव कृतामित्यर्थः . गौरीणां स्तेच्छानां पराभवं कथि(1.16)-
तवान् . उपज्ञोपक्रममिति नपुंसकम् . उपज्ञा ज्ञानमाद्यं स्यादित्यमरः ॥ 9.

उच्चैश्रवस्स्वसा(1.17) लक्ष्मीरमुनैव कलङ्किता .
इति क्रोधेन निरशेषैः परित्यक्तं तुरङ्गमैः ॥

उच्चैश्रवस्सस्तोदरी श्रीर(1.18).....दूपितेतीव रुपा सर्वैरश्वैस्त्य-
क्तम् ॥ 10.

1 Ms. 'नतः. 2 Ms. 'त्वेव. 3 No Comm. 4 Ms. 'रति.
5 Ms. 'ये गो'. 6 Pānini, 2. 4. 21. 7 Amara. 2. 692.

द्विजराजो मम भ्राता द्विजराजाश्रयः पतिः .
कथं(1 19) [मातङ्ग]सद्गो मे न्याय्य इत्युज्झितं थिया ॥

द्विजराजश्चन्द्रो ब्राह्मणश्च मम भ्राता भवति द्विजराजो गरुडस्तदा-
(1 20) तो मम मातङ्गैर्मूर्च्छैश्चाण्डालैश्च सङ्गः कथमुचित इति
लक्ष्म्या त्यक्तम् ॥ 11.

अपवि(1 21)[त्रमु]खन्द्रपुर्मसमर्थैरिवासुंभिः .
पृष्टत्रणमुखेनैव त्यक्तनिश्शेषसैनिकं ॥

अशुचित्वान्मुं(1 22**71)सं द्रष्टुमशकैरिव पृष्टत्रणमार्गैर्लौ-
ज्झितसमं[स्त] (1 1)इत्यर्थः ॥ 12.

निशम्य दुर्यशोमात्रसैन्यं ह्यपतिं गतम् .
विज्ञापयितुमारभे पाथिवं [पृथिवीभटः] ॥(1 2)

अपयशोमात्रमेव सैन्यं यस्य तं ह्यपतिं गतं श्रुत्वा पृथिवीभटो रा-
जानं विज्ञप्तवान् ॥ 13.

— — — (1 3)मांसाद्य स्वामिन्मा स्मावमन्यथाः .
भाव्यर्थदक्षिणात्मानं धन्यं मन्यस्व मन्त्रिणा ॥

हे स्वामि (1 4)त्वं मावमंस्थाः भविष्यन्तमर्थं जानता कद-
म्बवासेन मन्त्रिणा करणभूतेन त्वमात्मानं धन्यं मन्यस्व ॥ 14.

[तिलोत्तमे](1 5)व हि रमां रज्यन्ती त्वयि गोपतौ .
स्वयं जगाम लोभान्धगोरिच्छयनिमित्तताम् ॥

गोर्भूमेस्वर्गस्य [त्व](1 6)यि सानुरागा लक्ष्मीस्तिलोत्तमा
यथा लोभान्धानां गोरीणां म्लेच्छानां क्षयकारित्वं गता ॥ 15.

1 Ms. ब्राह्मणश्च 2 Ms. दिगः 3 Ms. सम 4 Ms. 'बुद्धमम'.
5 Ms. 'वामु' 6 Ms. 'ए' 7 Ms. 'नेव' 8 Ms. 'त्वा-मुमुस'. 9 Ms. has 'on margin-
10 Ms. 'मम'. 11 Ms. 'न'. 12 Ms. 'व्याप्ये' 13 Ms. 'धन'. 14 Ms. 'रमा'.

इ—(17)—मन्तहरिरभ्यधात् .
उपमानं श्रियः केयमिति प्रासङ्गि— ॥

.....क्यान्त.....(1.8)वदत् केयं लक्ष्म्या उपमानं उक्ते-
ति शेषः ॥ 16.

इतिहासशताभ्यासव्यासः द्वावास[सन्निधौ](1.9) .
इतिहासशुचिं वन्दी भूयोप्युदहरद्गिरम् ॥

पुरावृत्तज्ञाने व्यासो वन्दी राजान्तिके एव.....(1.10)तां वाचं
पुनरभ्यधात् ॥ 17.

तिलोत्तमेति ललिता काप्येषा चतुरक्षरी .
देव व्यस्तसमस्तत्वात्प[श्चैषोः] (1.11)पंचसायकी ॥

तिलोत्तमेत्यक्षरचतुष्टयं पञ्चवाणस्य पञ्चशरा भवन्ति व्यस्तसम-
.....(1.12)गुणस्य उकारस्य विश्लेषेण पञ्चाक्षरतोदयान् ॥ 18.

रूपस्योत्तममुचित्य रम्भादि—लंति^१.(1.13)
परीक्षापूर्वकारी यां ससर्ज चतुराननः ॥ 19.

भवद्भ्रमफलं मत्वा यन्मुख—(1.14)
मिथस्सुन्दोपसुन्दाभ्यां युद्धा चक्रे पदं दिवि ॥

यन्मुखदर्शनमेव जन्मवृक्षस्य.....(1.15)सुन्दाभ्यां स्वर्गे यु-
द्धा स्थितिः कृता ॥ 20.

आनन्दसम्पदो मा गात्तन्मुखस्या[र्ध]भागिताम् .
[इतीव?]—(1.16)व्याधिमन्दमिन्दुं व्यधाद्विधिः ॥

तस्य मुखस्य संबन्धिभ्यां हर्षश्रियोर्धभागी चन्द्रो मा.....(1.17)-
राजयक्ष्मणा हतं चन्द्रं विधिः कृतवान् ॥ 21.

1 Is it 'दिकललंतिकाम्' ? 2 No. Comm. 3 Ms. 'ता. 4 Ms. चन्द्र crossed after 'धे'.

रूपमायत्ततां यातं तथास्यास्मुरयोपितं ;

[अनुरक्त?](1.18)मिवोपास्ते चित्रस्थामपि तां यथा ॥

रूपं.....विधेयं तथाभूद्दनुरागादिव रूपं.....[लि](1.19)सि-
तामपि तां सेवते ॥ 22.

तथा च पूर्वचारित्रं त्वदीयं यत्र चित्रितम् -

देव तत्रेपमभ्ये[ति पश्य धा](1.20)त्रीसुतामपि ॥

तथा हि त्वदीयं पूर्वजन्मचरितं यत्र यत्र लिखितमस्ति त.....
.....[सी](1.21)तामप्यभ्येत्यनुकरोति ॥ 23.

इति पृथ्वीभट्टेनोक्ते दूतं संतोष्य पार्थिवः -

विसृज्य म[न्त्रिणः सर्वानधि](1.22)शचित्रमण्डपम् .

वन्दिनेत्युक्ते दूतं प्रतिमुच्यामात्यान्विसृज्य स चित्रस्थानम्.....
(1.23*) 24:

----- जो व्यजिज्ञपत् ॥

समस्तानां रा.....(1.1)....तयाङ्गुल्या चित्रं दर्शय.....
...[विज्ञ]नवान् ॥ 25.

लूनैरत्र दशाननस्य भगवान्(1.2)[प्राभिराय?]पुसै-

र्मन्ये मानवद्वेष शस्तुरकरोदष्टावधीनास्तनुः .

कृचं यद्वदनं त्वनेन नवमं प्रायच्छदस्मात्फ(1.3)[लं]

[त्वत्तो मृत्यु]मतोधिकं त्वमुलभं मत्वाप्यरौत्सीत्करम् ॥

हे मानवानां देव कृत्तैरष्टाभिर्मुसैर्हेतुभिर(1.4)[ष्टौ पृथि]ज्यादीस्तनू-
मूर्ता रावणस्थायताः कृतवान् ततो रावणेन नवमं मुखं यल्लूनं फलं त्व-
त्कृतं भरण(1.5)[मदान्] ततो दशमशिरश्छेदारन्ध्रे हरोस्य करं रुद्धवान्

1 Ms. 'स्मायापिन.

2 Ms. 'तम'

3 Ms. 'ने.

4 Ms. 'ते.

6 Add तस्य.

7 Ms. 'रन्ध्रे.

अहं मन्ये त्वत्कृतमरणादधि(1.6)[कं].....सत्वा . अयमर्थः . अष्टशिर-
श्च्छेदफलाग्निजाष्टमूर्त्तिषु प्रभुत्वदानादधिकं नवमंशिर(1.7)[श्च्छेद]फलं ना-
रायणहस्तेन मरणं रावणस्य मया दत्तम् . दशमं शिरोस्तौ यदि मङ्गलकथा
[लुनाति](1.8) तदा किमतोधिकं फलं ददामीति दशमं शिरश्चिकर्तियो रावण-
स्य महेश्वरो हस्तं रुद्ध्वा(1.9)[नि]ति संभावनम् ॥ 26.

पयोधेरुत्पन्नान्कारितुरगधन्वन्तरितरु-
न्दविष्टीभूतायां जननभुवि खिन्ना(1.10)[निव] विदन् .
इमानेतां लङ्कां यदपि दशकण्ठो यदनय-
त्तदप्येते सीदन्त्यपहृतिकुकीर्त्तिसह(1.11)[नात्] ॥

समुद्राज्जातानैरावणोच्चैश्रवोर्धन्वन्तरिपारिजाताञ्जननभुवि जन्मभुवि
समुद्रे दविष्टीभू(1.12)[ता]यां दूरं गते सति खिन्नानुद्विग्नानिव जानन् . ज-
न्मभूमिस्समुद्र एषां दूरस्थ इत्युद्विग्नानामै(1.13)[रा]वणादीनां संभावना-
दित्यर्थः . रावणस्तानिमानैरावणादील्लंकां यदनयत्तथापि हृष्टापह(1.14)[र]-
णलज्जया ते सीदन्ति ॥ 27.

विजित्य ब्रह्माण्डभ्रमणनिपुणं पुष्पकमयं
विलासप्रासादं पुर(1.15) हृत(?) लङ्कां दशमुखः .
असन्तुष्टो भ्रातुस्तदपि नियतं नेतुमलका-
मुदस्यन्कैलासं वरदमिम(1.16)[मीशं] ज्वलयति ॥

ब्रह्माण्डेपि भ्रमणं तत्र निपुणं पुष्पकसंज्ञं विलासप्रासादं प्राप्याप्य-
सन्तु(1.17)ष्टो रावणो लङ्कां नगरां यदह(?)त्तदपि ततो नूनमसन्तुष्टो रावणो
भ्रातुरलकां हर्त्तुं कैला(1.18)[समु]त्तिपन्न(रावणो वरदमीश्वरं ज्वलयति ॥ 28.

1 Ms. इत्यव्याहारः crossed after 'न्ये. 2 Ms. 'श्च्छे'. 3 Ms. 'वर'.

4 Is it 'रठोयम'?. 5 Ms. 'धान्व' See p. 163, note 5. 6 Is it यदहत्त ल'?
or यदनयत् ल'?. 7 Is it 'दहत्त' or 'दनवन'?

उत्तिप्तोयं मुहूर्तं स्फटिकगिरिरितशक्रवर्तिन्यमु(1 19)[म्भि-
न्नन्त]स्संक्रान्तिभाजि प्रथमजलधरश्यामले राक्षसानां .
देवस्याधेन्दुमौलेर्वपुरनुपग(1 20)[तत्वेपि?] मृत्युजयाख्यं
दुष्णाति स्पष्टलक्ष्माभरणकुमुदिनीकान्तविम्बासनत्वम् .

सजल(1 21)[मेघनि?]क्रान्तिस्मिन्नाक्षसानां चक्रवर्तिनि रावणे प्रतिवि-
म्बिते सति मृत्युंजयसंज्ञं रूपमथा(1 22**72)रय[तो]प हरस्य प्रकटकल-
ङ्कचन्द्रविम्बाननत्वं कर्म स्तु(1 1)यदा कैलासो रावणेन कराग्रे
वत्तिप्तस्तदा रावणे प्रति[विम्बिते?].[मृत्युंजय](1 2)रूपोचितं
चन्द्रासनत्वं संपादयति ॥

29.

लङ्कायां पुरि—(1 3)

प्रायं सोदरजातमातुरतमा यावत्प्रयुंक्ते रमा .

तावत्त्वां—(1 4)शि-

ग्रामण्यं कृतकप्रसुप्तमर्मरस्तोमः स्तुतिं प्रस्तुते ॥

.(1 5)दप्राप्ताववसादं समुद्रमुखाच्छ्रुत्वात्याकुला लक्ष्मीस्त्वां
या[व].(1 6)ए ऋीडामहाये कणि पे कृतकं कृत्वा त्वां प्रसुप्तं
बुध्वा स्तुतिमअयमर्थः रावणो(1 7)दुतांनामै[राव]णादी
मुपद्रवनिवारणार्थं लक्ष्मीस्त्वां यावत्प्रेरयनि [तावद्देव]वर्गस्तुतिं कर्तुं प्र(1.8)-
वृत्तः ॥

30.

आवेदितेषु दशकन्धरदुर्नयेषु

लज्जाभरानतमुखैस्त्रिदशैः पुरस्ते] .

एतानि पश्य तनु[भृ(1 9)न्ति?] भृशं ज्वलन्ति

पातालसंतमसजिन्ति तवायुधानि ॥

राक्षसमात्रेण वयं जिता इति लज्जा(1 10)भरेण नम्रैश्च सद्भिर्देवै राव-
णाप[न]येषु तवाग्रे निवेदितेषु सत्सु देवतारूपमूर्त्तानि तवायुधानि भृशं ज्व-
(1.11)लन्ति . अतः पाताले संतमसं जितवन्ति क्रोधादिति भावः ॥ 31.

पश्यामी चरणनखांशुभिस्त्वदी(1.12)यै-
र्गङ्गाभक्षिररचितानुचर्यचर्याः .
पेषूपोद्धरणदिनाधिकप्रमोदाः
क्षीरोदादसृत[भुजः ख](1.13)मुत्पतन्ति ॥

त्वत्पादनखरश्मिभिर्हेतुभिर्गङ्गाजलेनेव चिरं रचितानुचर्यचर्या.....
(1.14)....नखरश्मिभिः कृतगङ्गास्नाना इवेत्यर्थः अमृतभुजोमराः पेषूप-
स्योद्धरण.....(1.15) दो येषां ते क्षीराम्बुनिधेर्दिवं गतास्त्वं पश्य . अयमर्थः
रावणकृतमवमानं.....(1.16)प्रणम्य देवा गता नाकम् ॥ 32.

नाकेसदां परिषदि प्रतिमुच्य यान्त्यां
संचाहने चरण[योर्विहितो](1.17)द्यमायाः .
श्रीर्हार्मध्यमणिदर्पणविम्बितेयं
गर्भप्रवेशामिव वाञ्छति कर्तुमुर्व्याः ॥

.....(1.18)मुच्य देववर्गे गते सति त्वत्पादसेवोद्यताया भूमेर्हार्-
मध्यप्रतिविम्बिता लक्ष्मीरन्तः प्रवेशं कर्तुमि(1.19)वेच्छति . अयमर्थः श्री-
स्त्वामिनोतिप्रियां भुवं मत्वा तत्प्रवेशे इव प्रवृत्तेति अन्यश्च.....
[क](1.20)रोति ॥ 33.

शान्तां कान्तां च विभ्रत्स्वतनुमिव तनुं पुत्र[कामेष्टियाजी?]
सावित्रस्यैप राज्ञो मुनिसदसि प(1.21)रामृश्यतामृश्यशृङ्गः .
शृङ्गं श्रुत्वा ललाटे — — — तंरलितः काममस्यैव मध्या-
दग्ने[रुद्धृत्य पा](1.22)त्रं कनकमयमयं पूर्णपात्रीकरोति ॥

नाम्ना शमित्वेन च शान्तां कान्तां कान्तिमर्तो.....(1.23)मूर्तिं द-
घत्सावित्रस्य सूर्यवंश्यस्य राज्ञो दशरथस्य पुत्रकामेष्टियाजक ऋश्य.....
.....(1.24*).....रो शृङ्गं श्रुत्वा साश्चर्यायं दशरथोग्नेर्मध्यात्सु-

वर्णपात्रमुत्पाद्या(11) तीत्यर्थः . अयमर्थः दशरथस्य पुत्रकामेष्टि-
मृश्यशृङ्गो^१ यदाकरो(12)त्तदाग्निचरुपूर्णा दधत्पुरुषः प्रादुर्भूतः
ततो दशरथस्तां सुवर्णपात्रीमृश्यशृ(13)ङ्गाय दत्तवान् ॥ 34.

योयं पयश्चरुर्यं तुहिनांशुविम्ब-
मेतत्तले कनकभाजनमेष भानुः .
अग्रेरुदेति(14) पुरुपोयमिति क्षयाय
धामत्रयं घटितमत्र निशाचराणाम् ॥

यः क्षीरचरुस्स चन्द्रः क्षीरच(15)र्वाधारभूतं हेमपात्रं स सूर्यः अग्नेर्यः
पुरुषो निर्गतम्सोयमग्निरिति निशाचराणां क्षयार्थं धामत्रयं संघ(16)टित-
मिति संभाषनम् ॥ 35.

अम्भोधेरुदरे चिरस्य जनितं तेजोवधं निद्रया
संमृज्येव महर्षिमन्त्रनिन(17)दैः^२ पुत्रीयया चानले .
वीर्यं विष्णवमुद्गतं चरुमिपादेतद्धरित्रीभुज-
स्सावित्रस्य करद्वयेत्रं पुरुषः(18) कोप्येष विन्यस्यति ॥

चिरं समुद्रमध्ये निद्रया जनितं तेजोवधं मन्त्रध्वनिभिरग्नौ पुत्रीये-
ष्टया च होमेन(19) संमृज्य निवार्येव चरुरूपमुद्गतं विष्णुतेजः कोपि दिव्य
एष पुरुषस्तावित्रस्य राज्ञो हस्तद्वये न्यस्यति(1.10) . अयमर्थः तेजोजलयोर-
न्योन्यप्रतिपक्षभूतत्वात्समुद्रान्तनिद्रया हरेस्तेजोवधो जातस्तस्य च शब्दै-
(111)होमिनं च निवृत्तिरुचिता ततो वीर्यं दशरथस्य दिव्यः पुमान्प्रति-
पाद्यति ॥ 36.

दत्तात्कोशलकेकेन्द्रे(1.12)सुतयोरभ्यथिताभीष्टयो-
र्चाग्देवीरमयोरिवामृतचरोश्चित्तादिवांशावुभौ .

1 Ms 'शृश्यशृङ्गो' lc on margin, 'दशरथो' crossed in the text 2 Ms 'तल्लुके'.
3 Ms समुद्र 4 Ms 'चराणा' lc. under 1 5. 5 Ms ममृ 6 Ms 'निनने'.
7 Ms 'स्त्वये'. 8 Ms 'सुपर्ण' lc under 1 9. 9 Ms 'इमे' 10 Ms. 'केक'.

लेभेसौ मलयेश्वरस्य(1.13) तनया पुण्यप्रतापौ यथा
नीतेः पूर्णमिवाप्तवान्सुतचतुर्वर्गं ततः पार्थि(1.14)वंः ॥

सरस्वतीलक्ष्म्योरिव पूज्यवल्लभयोः कौसल्याकैकय्योः(1.15) दत्ताच्चि-
त्तादिव द्वौ भागौ पुण्यप्रतापाविव सुमि(1.16)त्रा लेभे ततो राजा नीतेः
पूर्ण नीतिमयं सुतानेव चतुर्वर्गं धर्मार्थकाममोक्षांल्लब्धवान्(1.17). पूरणगुणे-
ति पृष्ठी . अयमर्थः कौसल्या वाग्देवीवदभ्याचिता कैकेयी लक्ष्मीवदभीष्टा
(1.18)ताभ्यां दशरथाचित्तवच्चक्रभागः प्राप्तः ताभ्यां च दाक्षिण्यात्सुमित्रायै
भागांशौ दत्तौ इति पुत्रचतु(1.19)ष्टयोत्पत्तिरित्यर्थः ॥ 37.

जन्मान्तरं स्वयमरिष्टगृहे तदेत-
देव त्वमत्र परिभावय रामनाम .
हस्ता(1.20)ङ्गुलीविनिदधद्दने पुरैव
पौलस्त्यमूर्धगणनामिव निर्मियाणम् ॥

राम इति नाम यत्र(1.21) [तज्जन्मा]न्तरमर्थात्पूर्वरूपं परिभावय पश्य
अरिष्टगृहे सूतिकागृहे मुखे हस्ताङ्गुलीः क्षि(1.22).....संभाव्यते पुरैव
प्रथममेव रावणशिरोदर्शकसंख्यामिव कुर्वन् ॥ अयमर्थः स्वभावे(1.23)-
.....ङ्गुलीर्वाला आस्ये क्षिपन्ति. तत्रोत्प्रेक्ष्यते दशाननस्य. शिरोगणना-
हेतोः क्षिपतीति ॥(1.24**73^r) 38.

सेयं कौसल्यचक्रवर्तितनया त्वत्पीतवामस्तनी
देवी त्वा[क्षमणपीतदक्षिणकुचा?]----- (1.1)दृशोः .
शत्रुघ्नेन सह स्तनं धर्ययुता. कैकेय्यसावप्यसौ.
-----[सु](1.2)मित्रा मुखम् ॥

सेयं कौसल्या देवीहास्ति कीदृशी त्वया पीतो वामस्त[नो यस्याः]

1 Copyist leaves a blank between 'एव' and 'प्र', 'धि' and 'वः', 'व्यो' and 'द', 'मि' and 'त्र'. 2 Ms. 'तापो'. 3 Ms. 'वर्ग'. 4 Panini, 2. 2. 11. 5 Ms. 'गत्सं'. 6 Ms. 'वर्ग'. 7 Ms. has ए. रा. ए. vertically on margin. 8 Ms. 'संययु'.

.....(13)पीतो दक्षिणः कुबो यस्याः अतस्सापत्नेये स्नेहाधिक्याद्दृष्ट-
 ष्ठयोगाङ्गेयायात्रेत्यारोपः(?) भरतशत्रुघ्नाभ्यां पीत(14)स्तनी असौ च कैकेयी
 असौ सुमित्रा सपत्नीविनयाघ्नतमुख्यस्ति . हेतुरुत्प्रेक्ष्यते . निष्पयोजना-
 त्तन्व्य(15)भरात् . स्नेहदाक्षिण्यवशात्कौसल्याकैकेयीभ्यां सुमित्रातनययोः
 पोषितत्वादिति भावः ॥ 39.

अ[न्विता](16) रामभरतौ रविनारायणाविव .

इमौ लक्ष्मणशत्रुघ्नौ विनतानन्दनाविव ॥

सूर्यनारायणावि(17)व रामभरतौ अन्विताववियुतौ सह लिखिता-
 विह स्त . विनतानन्दनौ अरुणगरुडाविव लक्ष्मण(18)शत्रुघ्नाविव स्तः . अयं
 भावः रविनारायणौ करयपसुतौ तयोर्द्वैमांतुरौ विनतासुतौ यथा त(19)था
 रामभरतयोर्लक्ष्मणशत्रुघ्नौ ॥ 40.

उपनयनगृहं तदेतदस्मिन्मुनिरयमाभरणाय(110)ते वसिष्ठः .

अधरिततपनैर्महोभिरस्य प्रवलयतीव निजं वपुः कृशानुः ॥

तदुपनयनगृह(111)मेतन् . अस्मिन्मुपनयनावासेयं वसिष्ठो भूषणभूतः
 सूर्याधिकैरस्यैव तेजोभिरत्राग्निस्वदी(112)तिं प्रवलाग्निव कुरुते . प्राज्यादि-
 जाता तेजोवृद्धिर्वसिष्ठतेजोभिः कृतेति सम्भावनम् ॥ 41.

चूडापं(113)चक्रमण्डनीकृतनखज्योत्स्नाप्रसूनोत्करः

पर्यायेण मुनिर्विभाति भवतां पाश्चतुर्णामयम् .(114)

मन्येनेन मुतेजसा विरचिते पश्चाद्गमन्त्रार्पणे

देवस्याघतनेपि जन्मनि मनाद्भास्ति क्वचिदुर्न(115)यः ॥

क्रमेण चतुर्णां भवतां चूडापञ्चके मण्डनीकृतो नखज्योत्स्नापुष्पम-
 मूहो येन तेजस्वि(116)ना पञ्चाङ्गस्य मन्त्रस्वार्पणे कृते मत्वास्मिन्जन्मन्य-
 पि कापि न तव दुर्नय इत्यहं जाने . पूर्वजन्मा(117)न्तरे यस्तेनाशीर्वाद-
 प्रयुक्तस्तन्माहात्म्यादद्यापि भवतां सर्वत्र प्रसिद्धिरित्यर्थः ॥ 42.

अयमृषि(1.18)वृषा विश्वामित्रस्तपोग्निदिधिक्षित-
त्रिजगद्भयक्रीडादानप्रतिग्रहिवेधसम् .
उपकरणतां(1.19)मानेतुं त्वां जगन्निधिमध्वरे
रघुकुलपतेर्धन्यस्याग्रे प्रसारितवान्करम् ॥

अयं विश्वामित्र(1.20) ऋषिर्दशरथस्याग्रे हस्तं प्रसारितवान् किं कर्तुं
त्वां यज्ञे उपकरणतां नेतुं तपसाग्निनेत्रे(1.21) दग्धुमिष्टं यत्त्रिभुवनं तस्या-
भयक्रीडादाने प्रतिग्रही वेधा ब्रह्मा यस्य तर्म् दश.....(1.22)को भूत्वा
विश्वामित्रस्त्वां यज्ञरक्षणार्थं नीतवानित्यर्थः ॥ 43.

उपाकुरुत कौशिक ~ ~ ~ [त्रि](1.23)शङ्कुं पुरा
ततः कुलपरम्परागतमृणं मृजां नेप्यतः .
अनन्तवपुषा धृता ~ ~ ~ ~ ~ (1.24*)
~ ~ ~ ~ ~ [पा]दपातेन ते ॥

कौशिको विश्वामित्रस्त्रिशङ्कुनामानं राजानमु(1.1)[प].....त्रिशङ्कौ
ऋणं पातितम् . ततो हेतोः कुलक्रमागतं त्रिशङ्कुपकाराख्य(1.2)मृणं शुद्धि-
नेप्यत[स्त]व पदपातेन भूरियं सुस्थतां ब्रजति शेषशरीरेण शिरसि धृता
सती दौस्थ्यं म(1.3)न्यमाना . अयमर्थः . पूर्वर्णं शोधयतस्त्वव पादपातं शेष-
शिरोधराणामुत्तमं मन्यते इति ॥ 44.

देव(1.4)स्यैकशरेण भिन्नहृदया सेयं पुरस्ताटका
पुत्रस्याग्निमुपेप्यतोस्त्रमरुता मार्गोपदेशोन्मुखी .
त(1.5)त्कालं स्तनशृङ्गसङ्कटविनिर्यातेन रक्तापगा-
पूरेणैव निजेन लाघववती दूरं यतो नीयते ॥(1.6)

भवत एकेनैव शरेण भिन्ना ताटका सेयमत्र लिखितास्ति इयमखवा-

1 Ms. 'नश्रुति'.
5 Ms. तथ.

2 Ms. 'रण'.
6 Ms. 'पायत'.
7 Ms. 'द्वैपति'.

3 Ms. कर्तुं.
7 Ms. 'द्वैपति'.

4 Ms. 'निरेव'.

युना समुद्रं गमिष्य(17)तः पुत्रस्य मारीचनाम्नो राक्षसस्य मार्गोपदेशे सं-
मुखी ताटका पूर्वं समुद्रं प्राप्ता पश्चात्तत्पुत्र इत्यर्थः(18). अत्रोपपत्तिमाह
स्तनावेव शृङ्गसङ्घट्टं ततो निर्गतेन रक्तनदीप्रवाहेण स्वनैव यस्माद्दूरमपसा-
(19)र्यते सप्तसमुद्रं(?) प्राप्यते ॥ 45.

न्यस्तं दीर्घतपःप्रसादनकृते स्वर्दान्तिकुम्भस्थला-
दाह(10)त्यैत्र विडौर्जसा सुभगतासर्वस्वमाविभ्रता .
काठिन्यं कुचमण्डलेन दधती गात्रान्तरैरुज्झि(11)तं
पश्येमां स्वमहोभिरुद्धतमनश्शल्यामहल्यामितः ॥

दीर्घतपसो गौतमस्य प्रसादना(1.12)र्थं रोपनिवारणार्थं विडौर्जसेन्द्रे-
रौरावणकवाटादानीय दत्तं सौभाग्यमेव सर्वस्वं धारय(1.13).....ताङ्गा-
न्तरत्यक्तं निविडत्वं स्तनाभ्यां दधतीतिल्यां त्वया निजतेजोभि-
रुद्धतं मनश्शल्यं शि(14)लाभावप्राप्तिलक्षणशशापो यस्यास्तां पश्य ॥ 46.

विश्वामित्रमुनेस्तपोवनमिदं भिक्ष्या सुवाहुं वला(15)-
द्देवस्यात्र सहायतामुपगतैः प्राणैस्तदीयैरिव .
सान्द्रत्वं गमितेन पक्षमरुता मायाशृगत्वो(1.16)चितं
मारीचं पुरतोयमाशुगदशामध्यापयत्याशुगः ॥

विश्वामित्रस्येदं तपोवनं भवति अत्र(17) तपोवने सुवाहुं हत्वायमा-
शुगश्शरो मारीचनामानं राक्षसमाशुगदशां द्रुतापसरणमध्याप(1.18)यति .
शरे दत्ते मारीच *पलायते इत्यर्थः . मांयया मृगमत्तज्ञावे उचितां . मृगा हि
द्रुतगामिनः(1.19) . अत्र संभाव्यते साहायक कुर्वद्भिस्सुवाहुप्राणैरिवावि-
कीकृतेन पक्षवायुनेति . मारीचो भीत्या न पला(120)[यितः किं] तर्हि शर-
पक्षपवनेनैव दूरमपसारित इत्यर्थः आशुगस्याशुगमनाध्यापनमुचितमि(1.21)
.....ति ॥

47.

1 Ms पूर्व lc under 1. 7. 2 Ms 'दो' . 3 Ms 'दिकता 4 Copyist
leaves space between 'स्व' and 'प' but no letter seems missing. 5 Ms- 'हर'
6 Ms 'रिचि'. 7 Ms. 'यनेयर्थमा'.

श्वशुरवसतिस्सेयं प्राची पुरो मिथिलापुरी
 प्रथममटनिन्यासादुर्वामयं(1.22) [त्रपुरैश्वरम्?].
 चरममनमञ्चापं यस्यां पुरा धरणीसुतां
 स्वभुजमहिमा देवायादात्ततो ज(1.23**74°)नकेश्वरः ॥

श्वशुरस्य जनकराजस्य वसतिर्नगरी सेयं.....(1.1)भवति
 यस्यां धनुष्कोटिन्यासाद्भूमिमयमीश्वरसंबन्धि वपुः.....(1.2)अनमत
 यथा यस्यां भवते स्वभुजबलं सीतां पूर्वं ददौ पञ्चाञ्जनकः ॥ 48.

अ[त्रुद्यद्घटनाङ्गवासनतया?](1.3) मुक्तापि गौरीशतां
 गाढाकर्षणलीलया विघटनाभीतेन देहार्थयोः .
 मन्दं मन्दमकर्षिं यद्भ्र(1.4)गवता दोर्लाघवालोकने
 कोदण्डं तदपण्डितं दलितवानत्र प्रभुस्तत्रपे ॥

प्रभुर्भवांस्तत्रपे(1.5) ललञ्जे . अत्र हेतुमाह कोदण्डं दलितवान्भगवान् .
 कीदृशं तदपण्डितं तस्मिन्दलने अपण्डित(1.6)तमनभिज्ञं सहसैव दलनादि-
 ति भावः . सहसा हि मारितश्रौरादिः कारणं न जानाति . केन(1.7) हेतु-
 ना दलितवानित्याह दोषोर्भुजयोर्लाघवस्यालोकने . निमित्तसप्तमीयं . तस्कि-
 मित्याह(1.8) परमेश्वरेण यन्मन्दं मन्दं कृष्टम् . कदाचित्तस्य देहार्थे गौरी
 स्यादित्याह गौरीशतामर्धनारीश्व(1.9)रतां त्यक्त्वापि . यद्यस्य देहार्थे गौरी
 नासीत्केन हेतुना धनुर्मन्दमाकृष्टमित्याह गाढं बलेनाक(1.10)र्षणं तस्य लीला
 विधानं तथा निजदेहयोर्देहार्थयोर्विघटनायास्संधिविश्लेषाद्भीतेन . भीतौ हे-
 (1.11)तुमाह घटनया संयोजनेन यद्भ्रमर्धनारीश्वरत्वं तस्य वासना संस्का-
 रस्मृतिरनुत्पद्यन्ती स्थिरा य(1.12)स्य तद्भावेन . अयमर्थः गौर्या वामार्ध
 योजितमपनीय स्ववामार्धं मया योजितमतो गाढं धनुष्क(1.13)र्षणात्तन्मा
 भाङ्क्षीदिति भगवान्यन्मन्दमकृष्टत्वापमहं भग्नवानिति लज्जां प्राप्तवान्

1 Ms. 'दूर्वा'. 2 Ms. has ५, १, ५ on margin. 3 Ms. ५. Restore पूर्वमननम्
 पश्चादनुः ५°. 4 Ms. 'शौरा'. 5 Ms. 'मार्ध'. 6 Ms. 'मर्धा'.

वीराणां(1 14) न तंदुपयोग्यमिति धनुर्भङ्गो लज्जाकरः . संभावनेयम् . अथवा
 चुट्टवदिति गौरी हेतुः(1 15) अशुच्यन्ती ग्धिरा घंटना यस्य तस्मि-
 न्द्वे वासना यस्य तद्भावेन यथा धनुर्कर्षणोद्धानां श्लेषो भवति(1 16) ततो
 गौरीशक्वे त्यक्तेपि स्वाङ्गसन्धिभङ्गभयाद्धनुषो मन्दकर्षणं संभाव्यते ॥ 49.

अस्मादैवतमूर्तिलोचन(1 17)युगाच्चन्द्रार्कतेजोमया-
 दानन्दाश्रुजलापमानमुदितं राजन्यवंशद्वयम् .
 निश्शेषं प्रममार्ज(1 18) यः करयुगं व्यापारयन्क्रौडया
 पुण्यैर्तेत्रयुगं पवित्रयति नस्तोषं मुनिर्भागवः ॥

हर्षधाष्पक(1 19)शसमानं सूर्येन्दुमयादस्मान्नेत्रयुगादुत्पन्नं राजवंशद्वयं
 दैवतमूर्तिकमपि यो भुजद्वयव्या(1 20)पारमात्रेण हतवान्सोयं भृगुपुत्रो मुनिः
 पुण्यैर्नो दृष्टिं पवित्रयति . पुण्यवशादेतद्दर्शनं(1.21) भवतीत्यर्थः ॥ 50.

चापं चक्रायुधस्य(?) श्वसुरशृङ्गतत्र्यक्षविक्षेपंचाप-
 द्रोहत्रीडातिभारा(1 22)नतमुखगिलितोद्रात्ततावीरधर्मः .
 वीर्येणाधेन दोष्णोर्मृदुमृदु दलनातङ्गसा ——— (1 23)-
 न्देवो वैलक्ष्मपाहसितिरुसुमचयैरर्च्यते भार्गवेण ॥

जनकस्य शृङ्गे निक्षिप्त.....(1 24*).....नतमुखं कृत्वा
 मिलितानुद्रात्ततावीरधर्मो यस्य स भगवान्किञ्चिद्वले(1 1).....वेण वैल-
 क्ष्यहास्रपाहसितं तस्य द्युतिभिरेव पुष्पप्रसरैः पूज्यते ॥(2) 51.

अवनिमपहृतां जहौ यदेकः क्षितिपतिसाद्विदधे पुनर्यदन्यः .
 समसमयमतस्स्थितं नताभ्यां जितज(1 3)यिनोरिह रामयोर्मुखाभ्याम् ॥

रामभद्रपरशुरामयोर्मज्ज्यादेको हृतां जितां भूमिं तत्याज अन्यो दाश-
 (1 4)रधि . पुनरुचिं राजसादकरोत् अत इव जितस्य परशुरामस्य जयिन-

1 Ms. 'यात'. 2 Ms. 'गौरी'. 3 Ms. 'रग'. 4 Ms. 'कणे'.
 5 Ms. 'कपी'. 6 Is. It 'निक्षेप'?

श्रीरामस्य मुखाभ्यां सम(1.5)समयं युगपन्नताभ्यां स्थितम् . श्रीरामस्य ब्राह्मणजयित्वादन्यस्य च जित्वाल्लज्जाया हेत्वन्तरसंभावनं ॥(1.6) 52.

आशाचतुष्टयविभङ्गुरजामदग्न्य-
कीर्त्तिप्रतापमिथुनारचितानुचर्यैः .
कान्तानुगैरनुगतस्तनयैश्च(1.7)तुभि-
स्तोयं नृपो दशरथः प्रविशत्ययोध्याम् ॥

आशाचतुष्टयाद्विभङ्गुरमानंतं यज्जामदग्न्यस्य की(1.8)र्त्तिप्रतापरूपं मिथुनं तेनाचरितानुचर्यैरनुगतैर्जायासहितैः पुत्रैश्चतुभिस्सहितो दशरथस्तोयं वि(1.9)शत्ययोध्याम् ॥ 53.

ज्येष्ठप्रवासविधिरस्य न सन्निधाने
धर्मानुबन्धनधनस्य भविष्यतीति .
आकृष्यमाण इ(1.10)व रावणशुनिमित्तै-
र्मातामहस्य भवनं भरतोयमेति ॥

धार्मिकस्यास्य सन्निधाने सति ज्येष्ठस्य(1.11) प्रवसनं न संपद्यते इत्यतो रावणपापैराकृष्यमाण इव भरतो मातामहगृहं गच्छति ॥ 54.

जानक्येव(1.12) गुणानुबन्धनतया देवो धनुर्लेखया शत्रुघ्नप्रथमेन सार्धममुना भ्रात्रेव तूणेन च .
सत्येन स्वस्त्रि(1.13)ता पितुर्वसुमती राज्याभिषेकेण मे यद्यद्रैत्वमुपेप्यतीति चक्रितो मुञ्चत्ययोध्यामयम् ॥(1.14)

गुणानां शीलादीनां गुणस्य मौर्व्याञ्चानुबन्धेन नतया सीतयेव चाप-
लतया सह तथा शत्रुघ्नेषु(1.15) प्रथमेन निपङ्गेष्वेव लक्ष्मणेन च सहायं रामोयोध्यां त्यजति . कथं चक्रितं . चक्रितत्वे हेतु(1.16)र्माह मम राज्याभि-

1 Ms. 'मिपु'. 2 Ms. 'तशुच'. 3 Ms. 'भागत्'. 4 Ms. 'प्रः प्रः'

5 Ms. 'भात्रे'. 6 Ms. blank before 'मा'.

पेकेण भूर्यद्याद्रत्वमेप्यति तदा पितुस्सत्येन स्प्रलिता स्वलनं प्राप्स्यते-
रा(1 17)ज्वं त्यक्त्वा रामस्पूर्णं वनं गत इत्यर्थः . स्प्रलितेति लुट् ॥ 55.

शृङ्गवेरपुरमेतद्रिहुदीपादपोयमिय(1.18)मालवालभूः .

अत्र नूतनजटाधरे प्रिये पाणिरुद्धनघनास्ति जानकी ॥

अत्र शृङ्गवेरपुरा(1 19)दौ रामे जटाधरे संपन्ने सति सीता हस्ताच्छा-
दितनेत्रास्ति ॥ 56.

वदंरीविपिने तपस्विनोर्नरनारा(1 20)यणयोरिवानयोः .

अयमेकपदेत्र जायते द्युनदीपोतयुतस्सखा गुहः ॥

वदर्याश्रमे तपस्य(1 21)[तोर्नरना]रायणयोरिव रामलक्ष्मणयोरयं गु-
हनामा गङ्गाप्रवहणसहितस्मन्नैत्रकपदे स(1 22)[खा]... गुहो गङ्गा-
मेतार्दवनारयदित्यर्थः . गणपतिऋमारौ च नरनारायणयोर्वदर्याश्रमे सरा-
यौ संपन्नौ ॥(1.23**75°) 57.

जनकदुहितृसोदरत्वबुद्ध्या धरणिरुद्धरतिमात्रमातिथेयैः .

ज[यति]-----प्रथमतः(1 1)पोवनमेप चित्रकूटः ॥

सीतायास्सोदरा वयमिति मत्वेवात्यर्थमर्थि.....[जय](1 2)ति
सर्वोत्कर्षेण वर्तते प्रथममाद्यं तपोवनम् ॥ 58.

गङ्गेषोपरि शङ्करस्य न जटावन्धं विना शोभते

मेध्या मेघ्र(1 3)जपादुकेति भरतो ज्येष्ठानुवृत्तिव्रती .

पौलस्त्याभिभवावसानसमयं वक्तुं गतं नाकिना-

मावासं पितरं निवे(1 4)द्य विमुखो यात्येप रामान्तिकम् ॥

रात्रणकृतपराभवममार्तिं देवानां वक्षुमिव स्वर्गं गतं पितरं दशर(1 5)धं
निवेद्य विमुखो रामेण कृतप्रार्थनाभङ्गस्मन्नेप भरतो हरस्येव मे गङ्गेष

1 Ms "री वि". 2 Ms "ताम". 3 Ms. has ए. रा ए vertically on margin.

4 Ms "ध्याम". 5 Ms. "नेन.

रामपादुका जटावन्धं वि(1.6)ना न शोभते इति ज्येष्ठस्य श्रीरामस्यानुवृत्ति-
व्रती सन्नामसमीपाद्याति निवर्तते ॥

59.

कुचतटम[नम्र](1.7)यादत्तदिव्याङ्गराग-
च्छुरितमभि दधानो मातुलुङ्गीफलेच्छाम् .
अवनिदुहितुरैन्द्रिस्संस्पृशन्नेप(1.8) काक-
स्सममुपलभतेक्षणोरेकशेषं स्वजात्या ॥

अनसूयादत्तेन दिव्याङ्गरागेण च्छुरितं स्तनम[खडलम](1.9)भि वी-
जपूरफलभ्रांतिं दधानस्सन्नतस्संस्पृशंस्तद्वयत्रेय ऐन्द्रिः काकस्त्वजात्या
काककुलेन सह(1.10) नेत्रयोरेकशेषमेकनेत्रत्वं लभते . सीतास्तनत्पर्शात्का-
कस्य श्रीराम इपीकास्त्रं दत्तवान् . रामवि(1.11)सृष्ट्रेपीकास्त्रभावात्समस्ता
अपि काकाः काणास्संपन्ना इत्यर्थः ॥

60.

रुद्धा विराधरुधिरेण धरेति(1.12) कामं
काकास्सहस्रनयनत्वमिमे चकाञ्जुः .
धाराधरस्य चरितेन दुरात्मनस्तु
नैसर्गिकं द्विनयन(1.13)त्वमपि व्यतीयुः ॥

रामेण हतस्य विराधनाम्नो रक्षसो रक्तेन भूर्व्याप्तेति लोभात्काकास्त्वा-
त्मनोक्षिसह(1.14)स्रमभ्यलपन् . धराधरनाम्नः काकस्यापराधेन स्वाभाविकं
द्विदृष्टित्वमपि ते तत्त्वजुः . सर्वे का(1.15)काः काणास्संपन्ना इत्यर्थः ॥

61.

करेणाकूवाराचमनशुचिना मूर्धनि मुनि-
धृतेनायं रामे नि(1.16)जमिह महस्संक्रमयति .
अशङ्काहङ्कारावगमयद्यो यः क्षितिभृतौ
कृतेच्छौ मेरोरप्युपरि भवि(1.17)तुं विन्ध्यनहुंपौ ॥

योगस्त्यमुनिविन्ध्यनहुंपौ क्षितिभृतौ पर्वतराजानौ अथो गमयन्त्रीचीकृ-

तवान् (I 18) कीदृशौ मेरोरप्युपरि भवितुं मेरुमपि जेतुं कृतेच्छौ तथा महा-
हंकारौ अयमगस्त्यः समुद्रा(I 19)चमनशुद्धेन शिरसि स्थापितेन हस्तेन
दाशरथौ स्वतेजस्संक्रामयति प्रतिपादयति ॥(I.20) 62.

सुरतरुपञ्चकमेपा मुनिष्वशरणेषु जयन्ति पञ्चवटी .
शूर्पणाखाच्छललक्ष्मां लक्ष्मणयज्ञोयमत्रा(I 21)स्ते ॥

मुनिष्वशरणेष्वेपा पञ्चवटी कल्पवृक्षादीञ्जयति . मुनीनां रक्षणा-
त् . शूर्पणाखाया](I 21) अच्छलं छलवर्जं लक्ष्माणि कर्णनासाच्छेदो य-
स्मात्स लक्ष्मण एव यज्ञोत्रास्ते य... (I 23*) 63.

— — — [श्रवणद्वयनासि?] कौण्टं-
पञ्चाहुतिप्रगुणितं पुरतोनुजेन .
पत्नीसमन्तमिह पञ्चवटी — (I 1)
[रक्षस्मिद्धिरजुहोद्विज]जाठराग्निम् ॥

अनुजेन लक्ष्मणेन पुरतः पूर्व शूर्पणाखाकर्णनामौ(I 2)ष्टेनेवं पञ्चाहुति-
भिः प्रगुणितं द्विजानां क्रव्यात्पक्षिणा शृध्रादीनां जठराग्निमुदराग्निं राम-
स्तीताम्रे(I 3) रक्षस्मिद्धिः राक्षसैस्मह युद्धैरजुहोदत्तर्पयत . अग्निहोत्रे च पं-
चाहुतयो भवन्ति . समिद्धिर(I 4)ध्मैश्चाग्निस्तर्पितो भवति ॥ 64.

विशिरसि शर्वरीचरसद्वस्रचतुर्दशके
तद्विह कवन्धनृत्तमुद्रपादि(I 5) चतुर्दशधा .
भयचकितेषु येन भुवनेषु चतुर्दशसु
त्रिपुररिपोर्व्यलम्बत दिनान्तमहानटना ॥

शर्वरीच(I 6)राणां सहस्रचतुर्दशके विगतशिरसि सति चतुर्दशप्रकारं

1 Ms जयति le. under I 21 2 Ms शीर्षेन 3 Ms लक्ष्मा le under I. 20.
4 Ms. शी 5 Ms काष्ठ. 6 Ms शीर्षेन. 7 Ms 'ष्टे'; blank after 'सौ'.

नृत्तमुत्पन्नं येन भुवनेषुं(1.7) भयसन्धान्तेषु सत्सु हरस्य नृत्तविलम्बो जातः.
हरस्यापि नृत्तं दृष्ट्वाश्चर्यमुत्पन्नमित्यर्थः ॥ 65.

देशस्सोयं(1.8) शवररमणीगीतकाकुत्स्थकीर्त्ति-
श्रुत्युत्कण्ठार्थहितनिहतप्राणिसुप्रापनाकः .
मायात्मापि व्यथित(1.9) नयनस्पर्श्या वर्धमान-
क्रोधः प्राणैरपि स हरिणो यत्र सीतापकारम् ॥

शवररमणीभिर्गतायाः(1.10) काकुत्स्थकीर्त्तेश्रुतावाकर्णेने उत्करिठता-
वहितास्तावधाना अत एव निहता ये प्राणिनो मृगास्तैस्तुप्रा(1.11)पस्तु-
लभो नाको यत्र सः . नारायणं हि स्मरतां मरणप्राप्त्या स्वर्गप्राप्तिः . एवं-
विथस्तोयं देशः ने(1.12)त्रत्पर्धयेवातिक्रुद्धो हरिणरूपो मारीचः प्राणैरपि
सीतापकारमकरोत् ॥ 66.

रूपं न मन्त्रमहसामपि तत्प्रकाश्यं(1.13)
[दूरं मनो] नयति यज्जनकात्मजायाः .
इत्थं विदन्निव विशन्नुत्तं पुरोगं
वैरूप्यमेव विदधे दशकण्ठ(1.14)भिन्नुः ॥

यद्वृषं रामास्तीतायाश्चित्तं दूरीकुरुते तद्वृषं मन्त्रमहसां देवानामपि
न प्रकाश्यम् (1.15) देवानामपि तद्वृषमसंभाव्यमित्यर्थः एवं जानन्निव राव-
णभिन्नुः पर्यशालीं विशन्नेव पूर्वमेव वि(1.16)रूपतामकरोत् ॥ 67.

प्राणान्स्वयौवनजवातिजवान्निवसृज्य
स्वर्गस्थितं दशरथं प्रति वालमित्रम् ,(1.17)
उत्कृत्तपक्षतिरिहाद्य निशाचरेण
नोद्ग्रीवतां भजति मानधनो जटायुः ॥

वालमित्रं स्वर्गस्थं दशर(1 18)थं^१ प्राणान्स्वयौवनजववदतिजवांमूर्णगा-
मिनः प्रतिमुख्य जटायुर्दशास्येन लूनपक्षो नोद्री(1 19)वतां भजति शिरो
नोन्नमयति मानधनो जटायू रावणेन हत इत्यर्थः . मानी चावमानितस्स-
ञ्चिरो(1 20) [नोन्नमय]ति ॥ 68.

नीत्वा पावकतां जटायुवपुषा सर्वाशिनं पावकं
देवोयं पितृमित्रचातिनम(1 21)[रिं बुध्वाचि^१]राद्रावणम् .
सुग्रीवस्य चकार दुन्दुभिवपुःकङ्कालवैकर्तनि-
क्रीडापर्वतमारुतास्त्र(1 22) ~ ~ ~ ~ ~ पूतं शिरः ॥

सर्वाशित्वादपवित्रमग्निं जटायुदेहहोमात्पवित्रीकृत्य पितृमित्रं(1 23**76)
जटायुं हतवन्तं रावणमरिं बुध्वा रामस्सुग्रीवस्य शिरः पूतमकरो[त्... -
... कङ्का](11)लः कलेवरमेव वैकर्तनिक्रीडापर्वतो यमलीलाद्रिस्तस्य
मारुता[स्त्र.....](1 2)दिकं कृत्वा सुग्रीवं स्वपत्नीकृतवानि-
त्यर्थः ॥ 69.

कक्षाकुक्षिगतस्य [हृदयधनुर्ज्याविन्धपीडाजडा-
न्स](1 3)व्रीडो दशकंधरस्य निविडं नापीडयद्यो भुजान् .
तस्मिन्वाल्लिनि सप्तलोकविजयस्तम्भायमानान्पु(1 4)र-
स्तालान्सप्त विदार्य दारुणजवो रामेपुरेप च्युतः ॥

हैहयस्य कार्तवीर्यस्य धनुर्ज्याविन्धपीडा त(1 5)या जडान्नावणस्य वा-
हुमूलगतस्य भुंजान्यो दृढं नापीडयत्तस्मिन्वाल्लिवानरेयं चाणो दुस्सहज-
(1 6)वस्सन्सप्तमुवनजयस्तम्भसमान्मत्त तालान्भित्वा पतितः . हैहयावष्ट-
व्यस्य रावणस्य संवन्धनेन(1 7) किं फलमिति सव्रीडत्वम् ॥ 70.

शैलेमुष्मिन्दशमुखभुजस्तम्भसंस्तम्भनाहं
दृष्टे पुत्रे भुवि निप(1 8)तिते नाक्रमेवोद्गते च .

वाष्पैश्शोकप्रमदरसयौगपद्यप्रवृत्तै-
स्साहस्राक्षैरिव घनजलैः(1.9)विन्वयथे रामभद्रः ॥

अस्मिन्पर्वते भेषाम्भोभिः रामो व्याधितः . अत्रोत्प्रेक्ष्यते साहस्राक्षै-
रिन्द्रसंघ(1.10)न्धिभिर्वाष्पैरिव . कीदृशैश्शोकानन्दयोस्साहावस्थानेन प्रवृत्तैः .
हर्षशोकयौगपद्यहेतुमाह पुत्रे वा(1.11)लिनि हते स्वर्गे च प्राप्ते दृष्टे सति .
पुत्रस्य वधाच्छोकः स्वर्गप्राप्त्या हर्षः रावणभुजस्तंभनयोग्ये . साह(1.12)-
स्त्राक्षैरिति साभिप्रायम् . सीताविरहाद्रामोत्राद्रौ सरोदेत्यर्थः ॥ 71.

श्रुत्वा भ्रातुरमर्त्यलोकगमनं(1.13) तत्कालसंपातिना
वाष्पौघेण निदर्शितार्णवपथस्संपातिना मारुतिः .
लङ्कामेत्य तथा व्यचे(1.14)ष्टत यथा स्वस्मै च पित्रे पितु-
मिताय स्पृहयालुतां च मरुते निन्ये पडाशां[प]तीन् ॥

भ्रातुः(1.15) जटायोस्स्वर्गगमनं श्रुत्वा तत्कालं पतता वाष्पप्रवाहेणोव
हेतुना कर्तृभूतेन सम्पातिना पक्षिणा(1.16) निदर्शितसमुद्रमार्गस्सन्मारुति-
हेतुमाल्लङ्कां प्राप्य व्यचेष्टत तथा शक्तिमदर्शयद्यथा स्वस्मै(1.17) पित्रे पत्र-
नाय पितुर्मित्रायाग्रये च पद्मलोकपालान्स्पृहयालुतां श्रद्धालुत्वमनयत् . यत्पुत्रो
लङ्का(1.18)दाहकस्स वायुर्धन्यो यन्मित्रपुत्रोयं हनुमान्स् चाग्निर्धन्य इति
लोकपालाः स्तुतिं चक्रुरित्यर्थः ॥(1.19) 72.

दत्त्वा देव्यै रामभद्राङ्गुलीयं
तद्वत्तं च प्रत्यभिज्ञानरत्नम् .
लङ्कादाहं स्वैर्मयूखैर्बुवाणं
पा(1.20)शौ पत्युस्सत्यसन्धो निधत्ते ॥

अभिज्ञानं रामाङ्गुलीयं सीतायै दत्त्वा स्वरश्मिभिर्लङ्कादाहं कथ-

1 Ms. 'ले' वि'. 2 Ms. 'न्धेभिः'. -3 Ms. 'वधि'. 4 Ms. 'न' ic. under l. 11.
5 Ms. 'स'. 6 Ms. 'व्यो'. 7 Ms. 'ष्टत'. 8 Ms. 'वस'. 9 Ms. 'पुत्र'. 10 Ms. दिव्ये.

(1 21) यन्तमिव सीतामंबन्धिनं प्रत्यभिज्ञानमणिं सत्यसन्धो हनूमान् रामस्य हस्ते न्यस्यति ॥ 73.

—(1 22) भामसंस्कारकुमारब्रह्मचारिणः .

अग्नी कपिशिताकाशाः पिबंत्याशाः प्लवङ्गमाः ॥

. . . (1 23*) जा ब्रह्मचारिणः निस्संख्या इत्यर्थः कपिशितमाकाशं यैस्ते वान(1 1)[राः] ॥ 74.

—[रत्ना]करत्वं निविडयति तटाघातसातत्यहेला-
खेलन्मातङ्गनक्राडत(2)[गिरिशकलारब्धमाणिक्यवर्षः].
[अ]म्भोधेदेवसेतुर्जलधरकरणिं गृह्यतो यस्य पार्श्वे
विद्युज्ज्वालायमा(3)नैर्ज्वलितमिदमितश्चामुतश्च प्लवङ्गैः ॥

तटाघातेषु सातत्येन नित्यं हेलया निखिलाभिं(?)मर्तद्वन(1 4)कैराहता ये गिरिशकलास्तैरारब्धं माणिक्यवर्षं यस्य स देवसेतुर्जलनिधे रत्नाकरत्वं करोति . से(1 5)तुशैलरत्नैरेव रत्नाकरस्समुद्रो जात इत्यर्थः यस्य मेघसाम्य दधतो निकटे इतश्चामुतश्च विद्युत्स(1 6)मैर्वानरैरिदं ज्वलितम् ॥ 75.

एतान्पश्य निशाचरेन्द्रनगरीचामीकराट्टालक-
द्युत्युत्कर्षदुरीच्यदुस्स(1 7)हसद्दोर्वैश्वानरान्वानरान् .
एषामेव शिरोभिरेभिरभितो रुद्धान्तरः प्रस्थुत
प्राकारः कपिशीर्षपं(1 8)क्त्रिचनारिक्त्रोयमाभासते ॥

लङ्काप्राकारहेमाट्टालकदीप्तिभिरुत्कर्षेणाधिकं दुरीच्यो दुस्स(1 9)हस्ते-
जोम्रियेपां तान्सहंसा वैश्वानरानिति वारोपः . एषां वानराणामेव शिरोभिर्नि-
रुद्धमध्ये(1 10)यं प्राकारः कपिशीर्षपंक्तिसंज्ञया रचनयातिरिक्त आभासते

1 Ms. न्यम'. 2 Ms. 'नि०' Is it सरणिं? 3 Ms. 'मान्ज' 4 Sic. Read 'या सेचङ्गिमां'. 5 Ms. 'मिते'.

आमुखे प्रतिभासते . हेमवप्रे कंपि(1.11)शीर्षपङ्क्तिरपि वीहुल्यान्न विभा-
व्यते इत्यर्थः ॥ 76.

व्यतिकरितहरित्पिशङ्करक्षःकपिवलयोधकत्र(1.1३)न्धताएडवेयम् .
असुलभसुरमुन्दरीविमाना रघुपतिरावणसंपरायगोष्ठी ॥

हरितां का(1 13)लानां रक्षसां पिशङ्गानां कपीनां च कत्रन्धताएडवं
व्यतिकरितं मिलितं यस्यां सा तथा दु(1.14)र्लभाप्सरोविमाना . बहूनां वी-
राणां मारणादिति भावः . रामरावणगोष्ठीयं भवति ॥ 77.

राममेव(1.15) किल्ल शेषशायिनं शेषमेव च विचिन्त्य लक्ष्मणम् .
गाढतां ध्रुवमिदं न शिश्रिये मेघनादभुज(1.16)गास्त्रबंधनम् ॥

रामं विप्रां शेषे शयानं लक्ष्मणं शेषमेव चिन्तयित्वा मेघनादकृतं
सर्पास्त्रबंध(1.17)नं गाढतां नाश्रयन् . अहीन्द्रेणाराध्यस्याहिपतेश्च कथं वयं
बन्धनं कुर्म इति चिन्तयित्वेव सर्पास्त्र(1.18)बन्धनं सद्यो विगतम् इत्यर्थः ॥ 78.

ज्येष्ठानुवर्तनरसे कथमेतदीये
भावं मयेति तमिवाखिलमुज्जिं(1.19)हीर्षुः .
शक्तिं न्यधादशमुखो हृदि लक्ष्मणस्य
वेगादयं पवनभूः प्रतिहन्ति तां च ॥

एतदीये ल(1.20)क्ष्मणसंबन्धिनि ज्येष्ठानुवर्तनरसे रामभक्तिरसे सति
मया कथं भावं जीवनीयमित्यतस्तं रामभक्ति(1.21)[रसमु]द्धर्तुकाम इव
रावणो लक्ष्मणहृदये शक्तिं न्यधात्ततो हनूमांस्तां शक्तिं प्रति शल्योद्धरण-
(1.22)..... ॥ 79.

[अंधोद्धृ]तेशगिरिपीडितदोर्वलस्य
द्रोणाचले करगतेपि त्रिलांघिताब्धिः .

1 Ms. कपिकपिगी . 2 i. e., कपिवा . 3 Ms. गोष्ठी . 4 Ms. मुक्ति .

लंकापतेः कपिर(1 23)[यं हृदयं वभ]ञ्ज
पुत्रं पुनर्दशरथस्य सुतस्तृतीयः ॥

अर्धमुद्धृतेनेशगिरिणा कैलासेन पी(1 24**77')द्वितभुजवलस्य राव-
णस्य हृदयं हनुमान्द्रोणाद्रौ हस्तगोपि(1 1)पुत्रमिन्द्रजितं लक्ष्मणो
वभञ्जावधीत् रावणः कैलासं किञ्चिदु(1 2)हस्ते धारयित्वा समुद्रं
तीर्णं इत्यनयोर्महदन्तरमित्यर्थः ॥ 80.

अ— — — — — [धूँ](1 3)मे
घ्राते चिताद्हनजन्मनि कुम्भकर्णः .
सुग्रीवनिष्फलविकर्तितर्कणनास-
— — — [श्रयति विश्र](1 4)वसोभिधानम् ॥

इन्द्रजितं हतं श्रुत्वास्येन्द्रजिताश्चिताधूमे घ्राते सुग्रीवेण निष्फलं कृत्त-
कर्ण[नासो](1 5)पि एष कुम्भकर्णो विश्रवसः पितुर्नामाद्य धत्ते . अयमर्थः
आदावेव यदि कुम्भकर्णस्य क[र्णो नासां](1 6) च सुग्रीवोच्छेत्स्यत्तदा छेदः
सफलोभविष्यत् कर्णयोरभावे मतीन्द्रजिन्मरणस्याश्रवणान्न[साया](1 7)श्वा-
भावे धूमस्य घ्राणाभावात् . स्वपितृनामधारणं कर्णरहितत्वादिति भावः ॥ 81.

रामशरकुम्भ](1 8)सम्भवसंरम्भात्कुम्भकर्णविन्ध्यगिरिः .
शशितरणि सरणिरोधी न्यपतदसावपुनरुत्पतनः ॥

राम(1 9)शर एवागस्त्यस्तस्य संरम्भेण कुम्भकर्ण एव विन्ध्याद्रिश्च-
न्द्रार्कमार्गरोधी सन्नपुनरुत्थान . पतितः ॥ 82.

श(1 10)तकोटिकोटिशतमिवं
हर्तमिव नितस्य वज्रिणः .

1 Ms has प ए ए. on margin. 2 Ms. 'श्व'. 3 Is it श्रु'वेन्द्रविद्वानमस्य तस्य
च भ' ? 4 Ms 'लक' 'विकर्तित' added to suit metre and sense 5 Ms 'वयो',
6 Ms. 'भान्' 7 Ms. 'रवि'. 8 Ms. 'गस्त'. 9 Ms. 'नित'. 10 Ms. 'त' lc under l. 11

दर्शयति करगतं समरे
निशिताग्रपाणिज(1.11)मिपाद्दशाननः ॥

जितस्येन्द्रस्य हृतमिव वज्रधाराशतं रावणो' नखज्वाजाद्धस्तगतं दर्श-
यति ॥(1.12)

83.

हिमकिरणकिरीटकुट्टित-
स्ववदनवेदनया स्मृतिस्पृशाः.
भट्टिति विघटितान्पितामह(1.13)-
स्समघटयत्प्रपितामहोस्य यान् ॥

दूरेण लूनं यत्स्वमुखं तस्य व्यथया स्मर्यमाणयेव हेतु(1.14)भूतया
अस्य प्रपितामहो ब्रह्मा यान्निघटितान्सतस्तूर्णं समघटयदयोजयत् ॥ 84.

तत्तद्दृष्टु(1.15)वीरकैतवशिरस्स्वच्छन्दसन्दर्शनः
क्रीडाप्रञ्चमपातकप्रणयितामत्रायमायातवान् .
[तैः कृतैः] पुर(1.16)तो विदेहदुहितुस्संदर्शितैर्मूर्धभिः-
प्रायश्चित्तमिदं चकार. दशधा तात्कालिकं रावणः ॥

तै(1.17)र्दशभिश्शिरोभिः कृतैस्सीताया दर्शितै रावणो दशप्रकारं
प्रायश्चित्तं संघोक्तरोत् . प्रायश्चित्ते हेतु(1.18)माह स रामां तादृक्त्वासौ रघुवी-
रस्य रामस्य कैतवेन मायया शिरसि. स्त्वच्छन्दस्त्वाच्छन्दं भेदस्तस्य(1.19)
संदर्शनमेव क्रीडा सैव पञ्चमं पातकं. तत्र प्रणयितां कर्तृत्वं प्राप्तवान् . अ-
न्यश्च पातकी प्रायश्चित्तं करोति ॥ (1.20).

85.

कृत्तेषु मूर्धसु नवस्वपि रावणस्यः
यात्रल्लुलाव दशमं वदनं न रामः .

1 Ms. 'गल'. 2 Ms. 'ताभि'. 3 Ms. 'दन्त्रा'. 4 Ms. प्रायश्चित्तं,
5 Sic. 6 Ms. 'दृक्'. 7 Sic. Is it 'न्येन भे'?. 8 Ms. कर्त्.

श्रीस्तान्न तावदमुचदलिं (1 21) ते तु तस्मि-
स्तुल्यं व्यभज्यत मुखेषु दिशां पतीनाम् ॥

नवसंख्येषु रावणस्य शि... (1 22) सत्सु यावन्न रामो दृगमं शिर-
रिद्धप्रवांस्तावच्छ्रीशिशरांसि नात्यजत् तस्मिन्द (1 23*)
विभागेन गता . अयमर्थः प्राग्बत्पुनस्संधानशंकित्वान्नवसंख्य (1 1)
श्वस्ता ॥ 86.

पत्न्युर्देवरपुत्रयोश्च वदनैः कल्पान्तभानुप्रभै-
र्लकातोरणमा (1 2) [लिकां विरचितां दृष्ट्वापि तां वानरैः?]
स्वःस्रैरपि वीक्षिताश्रुनयनैः कारागृहान्निर्गतैः
प्राणैर्वज्रमयै (1 3) रियं तदपि नो मन्दोदरी मुच्यते ॥

रावणस्य तथा देवरपुत्रयोश्च मुखैर्वानररचितां लङ्कायां तो (1 4) रण-
मालां मन्दोदरी यथप्यपश्यत्तथापि सा बन्धनिर्गतैश्शोकाश्रुपूर्णदृष्टिभिस्स्वर्ग-
वन्दीवृ (1 5) न्दैर्वीक्षितापि वज्रकठिनैः प्राणैर्न वियुज्यते . अयमर्थः बन्धुसहि-
तस्य भर्तुर्मरणं पश्यन्त्या अपि (1 6) मन्दोदर्याः प्राणान् निर्वान्ति ॥ 87.

इयमपि रघुराजपुत्रपत्नी
फनकमयत्वमित्रागता पुरैव .
सम (1 7) धिकसमवेतकान्तिरूपा
प्रमुषितमन्युमला निरेति वद्वेः ॥

इयमपि सीतामिमध्यान्निरे (1 8) ति अत एव पुरैवं परित्यागात्पूर्वमेव
सुवर्णमयत्वमिव प्राप्ता . सीतां त्यक्त्वा हि रामो हेममय्या (1 9) सीतयैव प-
त्न्या सह यज्ञानकरोन् . अधिकं जातकान्ति . तथा प्रमुषितो निवारितः
मन्युमलोपयशो य (1 10) या ॥ 88.

लङ्कादाहप्रसङ्गप्रथमपरिचितेनामुना स्वामिभक्ति-
स्वस्तिन्धुस्नातकेन द्रुतमनिंलश्रुवा(1.11) वन्दिताभ्यां पुरैव .
पद्भ्यां लङ्केन्द्रचूडामणिगुणितनखश्रेणिमाप्यर्ष(?)त्रपाभ्यां
मातुर्निर्माय पापज्ञ(1.12)यमथ विदधे पुष्पकस्यात्र देवी ॥

युद्धात्पूर्वमेव लङ्कादाहप्रसंगपूर्वपरिचितेन रामभक्तिगङ्गायां स्नातकेन
ह(1.13)नुमतैव प्रथमं वन्दिताभ्यां ततो विभीषणस्य मुकुटरत्नैः प्राप्तौ नख-
संपर्केण त्रपा यद्यस्ताभ्यां . नखानां(1.14) रत्नाधिकश्रुतित्वादिभिः भावः वि-
भीषणेन प्रणताभ्यामित्यर्थः . पादाभ्यां सीता पापज्ञं भूमेः(1.15) कृत्वा
पुष्पकस्य पापज्ञयमकरोत् . अयमर्थः रावणस्पर्शदोषात्तयोर्थत्पापमासीत्त-
त्सीतापा(1.16)दृष्टर्षेण शान्तम् ॥

89.

आरूढे प्रसभापहारनिविडव्रीडाजडं राक्षसे
मन्दं मन्दमुवाह वा(1.17)हनमिदं दिव्यं धनस्वामिनः .
देवेनेदमधिष्ठितं तु गुरुतायोगेपि तल्लाघवं
धत्ते येन विभे(1.18)ति सोप्यंचतुरमन्यः खगानां पतिः ॥

रावणेन हठापहरणलज्जयेव जडं पुष्पकं रावणे(1.19) आरूढे सति
मन्दं मन्दमवहत्तपुष्पकं रामेणाधिष्ठितं सद्गौरवे सत्यपि तल्लाघवं धारय-
(1.20)ति येन लाघवेन हेतुना गर्ह[डो] मन्दमात्मानं मन्यमानो भयं प्राप्नोति .
अयमर्थः मन्दगाभि(1.21)[नं मां] त्यक्त्वा नारायणः पुष्पकमेवारोच्यतीति
गरुडभयं . गौरवेपि लाघवमिति विरो(1.22)[धः] ॥

90.

[सु]ग्रीवश्च विभीषणश्च कृतिना रामेण निष्कण्टकी-
कृत्याप्यर्पितया तथा न भजतो रा(1.23)[ज्यश्रिया] निर्द्वैतिम् .
लङ्काश्लेषेणशीतलीकृतमनस्स्वामिभियाद्दत्तया
दृष्ट्या भाग्यवता(1.24*78)मवैति हनुमानात्मानमाद्यं यथा ॥

1 Ms. 'नड'. 2 Sic. Comm. suggests 'केविदाय' which would be bad
metre. 3 Ms. lc. under i. 12. 4 Ms. प्रभि. 5 Ms. ताव.
6 Ms. गन'. 7 Sic. Is it 'द्वेष'? 8 Ms. has ए. र. on margin.

सुप्रीवविभीषणौ रामे..... [य](11)धा लङ्कादाहसुखितसीता-
दत्तया दृष्टया हनुमान्महाभाग्यवन्तमा.....(12)सीतादृष्टि-
रित्यर्थः ॥ 91.

मृडतनुरनुमाणद्विधा भुजङ्गमजङ्ग[मा-
भरणभरणी शम्भोः(?) प्रिय](13)ङ्करणी दृशः -
अजनयदमुं क्रौमारेण क्रमेण ततोकरो-
त्सुरहितकृत[े विष्णोस्साहायकं कपिकेसरी?](14) -

अनुप्राणजीवज्जगद्विश्वं यया सा मृडस्य तनुरीश्वरमूर्तिर्वायुरूपा हर-
स्य भुजङ्गमा एव जङ्ग(15)मान्यामरणानि तेषां भरणी पोषिका हरस्य
ललाटदृष्टयमेः प्रियंकरणी ज्वालार्करी हनुमन्तम(16)जनयत् अयं हनु-
मान्क्रौमारेण क्रमेण रामस्य विष्णोस्साहायकमकरोत् केसरी राजा ह...
· (17)न्कुमारः स्कन्दश्च दैत्यदलनाद्विष्णोरुपकारं कृतवान् . अयममुमि-
त्यनयोर्मध्यादेकस्य पाठे.....(18)रस्यार्थलभ्यत्वम् ॥ 92.

वैदेहीकिंवदन्त्या रघुपतिहृदयं लक्ष्मणस्याथ वक्ष-
स्संजीवेन्या विशल्यं(19) विरचयितुमयं द्विः पयोराशिपारं .
यातायातं विधाताप्यधिवसति यतो विस्मयस्यानिभूमिं(110)
भूमा(?)रंहो निरंहो बहति हनुमतस्समतं तद्विमानम् ॥

सीतावृत्तान्तेन राम.....(111)जीवेनौपथ्या लक्ष्मणस्य च वक्षो
विगतशल्यं कर्तुं द्वौ वारौ समुद्रस्य पारे गता[गत]..... [ह](112)नुमान्ये-
नाश्चर्यस्यातिशयं प्राप्तः तद्धनुमतो मनोहरं निरंहो निष्पापं रंहो .
(113) धारयति ॥ 93.

लङ्कायामपि चन्द्रशेखरधनुर्मौर्वीकिणश्यामिकां
क्रान्तां दाशरथे[र्भुजादिव मनो](114)राज्योपधानीकृतात् -

1 Ms ट्वाक. 2 Ms. le mark before 'क' but nothing is written on
margin 3 Ms. 'जीवि'. 4 Ms. 'जव'. 5 Ms 'रय'.

न्यस्तां पत्रलतां दधत्रिजटया काकुत्स्थकान्तामुखं
पुष्यत्पुष्पक—[भ्रुकुह](1.15)रे श्वेतांशुतां शंसति ॥

काकुत्स्थस्य कान्तायास्सीताया मुखं कर्तुं श्वेतांशोश्चन्द्रस्य भावं शंस-
[ति](1.16) पुष्पकमेवाभ्रकुहरं तस्मिन्पुष्यद्विकसितम् तथा लङ्कायामपि त्रि-
जटयां राक्षस्या.....(1.17)लितं पत्ररचनां दधत् अत्र संभाव्यते सीता-
या मनोराज्येषूपधानीकृताद्रामभुजादी(1.18)श्वरधनुर्गुणश्यामिकां संक्रा-
न्ताम्. नेयं पत्रलता किं तर्हि मौर्वीकिणा इवेत्यर्थः ॥ 94.

एतस्मिन्दृष्टमात्रे रघुतिलकयशोहंसवीतंसकल्पे
द्वैगुण्यं दृक्सहस्रं व्रजति सुरपतेर्निर्भरत्वान्मु(1.20)देति .
पौलस्त्यस्य प्रपित्सोस्समरमरणतो देवभूयं शरौघै-
द्वैधाक्लृप्ताक्षिमार्गं नयति दिवम(1.21)यं मातलिर्वर्म दिव्यम् ॥

रामयश एव हंसस्तस्य वीतंसकल्पे भूषणसदृशे(1.22) तस्मिन्नावखे
दृश्यमानेन मुदा हर्षेणोन्द्रस्य दृष्टिसहस्रं द्वैगुण्यविकासं.....(1.23*)
.....तस्य रावणस्य वाणवर्षेद्वैधा द्विसहस्रसंख्यः क्षिप्रोक्षिमार्गो(1.1)
..... ॥ 95.

तेजोवधं रचयितुं रजनीचराणां
रामाय यत्करसहस्रमिव स्वमर्कः .(1.2)
स्नेह— — — — — जतश्च
विभ्रद्रथो हरिसहस्रमनेन निन्ये ॥

रक्षसां तेजोहानिं कर्तुं सूर्यस्ववं(1.3)रश्मिसहस्रं रामाय यद्विसृष्टवास्त-
द्वाजिसहस्रं धारयन्नथो मातलिना नीतः ॥ 96.

1 Ms. 'कुस्थ'. 2 Ms. 'व्या. 3 Is it लिखिता? 4 Ms. 'रोवे'. 5 Ms. कल्पते'.
'भूषण' crossed out. 6 Ms. इति इत्यर्थः crossed after 'ये. 7 Ms. ringed
with a line. 8 Ms. 'स्वर'. 9 Ms. 'इह.---'वाजितर्प struck out after 'द.

अ(14)यं नंदिग्रामस्सुकृतफलभूमिर्नयनयो-
जटाभारं यस्मिन्सममवनिभारेण भरतम् .
क्षिपतं दृष्ट्वा(15)ग्रजचरणयोरानतमुखौ
समं जातावेतौ रजनिचरशाखाभृगपती ॥

यत्र भूभारेण सह जटा(16)[भारं रामपा]दयोरुपरि क्षिपन्तं भरतं .
राज्यं प्रत्यर्पयन्तमित्यर्थः . दृष्ट्वा सुग्रीवविभीषणौ ए(17)तावधोमुखौ
संपन्नौ . साभ्यामग्रजयो रावणबालिनो राज्यहरणाल्लज्जेति भावः . नेत्रयोः
पुण्यफ(18)लसोयं नंदिग्रामः ॥

97.

अयोध्येयं ध्येयं कथमपि विरिञ्चप्रभृतिभि-
र्जनास्सर्वे यस्यां त(19)[मपि नयना]तिध्यमनयन् .
न यं दृष्ट्वा पारं न भवजलेधैर्याति पशवो
यतस्तं सेचित्वा कपिभि(1.10)[रपि तीर्णो] जलनिधिः ॥

यं दृष्ट्वा पशवोपि संसाराब्धिपारं लभन्ते तं विष्णुमपि ध्यातव्यं सर्वे
ज(11)..... तिध्यमनयन्नपश्यन्नित्यर्थः सेयं अयोध्या भवति पशुप्रा-
णानां हरिदश(1.12).....दानरैरपि समुद्रन्तीर्यः ॥

98.

निरशेषानुदधीन्नदीश्च निखिलास्तीर्या(1.13)[नि सर्वाणि च?]
भ्रान्त्वा वारिभिराहूतेर्जनकजाचारित्रमित्रैरमी .
विद्युत्सन्त इवाम्बुदाः कपिचमूमिश्रा(1.14)[स्त्रिया]माचरा-
श्चक्रुः कारणमानुपस्य जलधिक्रीडानिवासस्मृतिम् ॥

विद्युत्सहिता मेघा इ(15)व वानरसहिता राक्षसा हेतुमानुपस्य राम-
रूपस्य विष्णोस्समुद्रर्लालागृहस्मरणं चक्रुः . स(16)मुद्रादीन्गत्वानीतैर्जलैः
अयमर्थः राज्याभिषेकार्थं तावन्तः कलशाः क्षिप्ता यावद्विस्तस्य स(1.17)-
मुद्रस्मरणं जातम् ॥

99.

1 Ms. 'वेदि. 2 Ms. 'निमनयनयन् 3 Ms. 'कनिने'. 4 Ms. हेतुमाह
crossed before वा. 5 Ms. 'क्षिप्ता'. 6 Ms. तावत्क.

आ देवादिवसेश्वराद्दशरथं यावत्संदेश्ये कुले
सर्वस्मिन्ननरण्यमन्युश(1.18)मने प्रस्ताविते नाटके .
स्वत्र स्वत्र महर्षिरेप भरतः पात्रक्रमे मेनका-
मुख्यानाममरावतीमृग(1.19)दृशां शिक्षागुरुर्लक्ष्यते ॥

सूर्यात्प्रभृति दशरथं यावत्समानदेशे कुले आकाशास्थिते इत्यर्थः(1.20)
अनरण्यहन्तुर्दशासनस्य बधादनरण्यमन्युशमननान्नि नाटके आरब्धे सति
मेनकादीनामप्सर(1.21)[सां स्व]स्मिन्स्वस्मिन्पात्रक्रमे भूमिकारम्भे शिक्षा-
गुरुरेपं लक्ष्यते ॥ 100.

सेयं देव तिलोत्तमा स्व(1.22) ~ ~ ~ ~ चमायात्थर्चा(?)
वेतावायतनारविन्दमुकुलौ लावण्यरूपश्रियोः .
अस्थानाभि(1.23**79)निवेशतां न दधतुः सुन्दोपसुन्दौ ~ ~
स्पृष्टौ तद्यशसोरनाम ~ ~ ~ ~ ~ ॥

... (1.1)न्दयोस्संन्धिन्नोर्यशसो राम.....णार्थं प्रकटावसृतघटा-
..... (1.2)त्तः स्तनयोस्तौन्दर्यात्सुन्दोपसुन्दयोस्तिलोत्तमायामनु-
रागो नास्था[ने]..... (1.3)धिका तिलोत्तमा ॥ 101.

अस्याः पश्य विदेहराजतनयानेपंध्यलीलायित-
स्व ~ ~ ~ ~ ~ (1.4)ह्लादं रघुस्वामिनः .
एतस्यां निभृते दृशौ विनिहिते स्मृत्वोज्जिह्वतानीतया
देव्या सेर्ष्यतया यथैपं न [पुनः](1.5) स्पृष्टो विशन्त्या भुवम् ॥

तिलोत्तमायास्सीतारूपाभिनयो रामस्य चित्तं तथा रञ्जयति यथेर्ष्या-
वशा(1.6)दिव भूमिं प्रविशन्त्या रामेण न्यस्तां दृष्टिं स्मृत्वा त्यक्तानीत-
यापि सीतया रामः पुनर्न स्पृष्टः ॥ 102.

1 Ms. 'स्परे'. 2 Ms. 'मन्यु' loc. under 1. 20. 3 *Scil.* भरतः.
4 Is it 'याः स्तनावे' ? 5 Ms. has ५. रं. वि. on margin. 6 Ms. 'धर्म'.
7 Ms. 'नेप'. 8 Is it 'तं स्वान्ते देव तथा पं जवपति र्हा' ? 9 Ms. 'चेप'.

श्राव(। 7)जितो जनकराजमुताभिनीत्या
 नूनं तंधायमनयाप्सरसात्र देवः .
 वाञ्छन्त्यरोचकितया(?) वरमेतमेवं
 ज(। 8)न्मान्तरेष्वपि यथा स्ववशं विधाता ॥

सीतारूपाभिनयेन तिलोत्तमया रामस्तथा वशीकृतो यथा(। 9)रोचं-
 कितयान्यस्मिन्नभिलाषाभावात्सा जन्मान्तरेष्वपि तमेव भर्तारं वाञ्छन्ती
 तमेव स्ववशं नय (। 10)पि स्ववशं करिष्यति इत्यर्थः ॥ 103.

स्वरचितमिति प्राज्यं चित्तस्थितं पृथिवीभटे
 भणति पृथिवीरा[जो जातो](। 11) मुहुर्मुहुरूम्भनाः .
 नयनविषय याता चित्रांकृतिस्तु तिलोत्तमा
 तमपि विदधे चित्रन्यस्तं ~ ~ (। 12)विलोकिताम् ॥

पूर्वजन्मचरित्रं पृथिवीभटे वर्णयति सति राजोत्कण्ठितो जातः चित्रे
 स्थित[। दृष्टा](। 13)तिलोत्तमा राजानमपि चित्रस्थितमिव चक्रे श्रतस्संभा-
 व्यते एकत्वमिव राजानं नेतु(। 14)मिच्छुः . अत्यनुरागाद्धि द्वयोरेकैत्वं भ-
 वति ॥

104.

चक्रे राज्याश्रमपदमुनेस्संनिधानेस्य सत्वै-
 र्वैरत्यागस्त्वय(। 15)मिति दिशः किंवदन्त्या भ्रमन्त्या .
 यस्मिञ्जन्मप्रभृति भगवान्सन्निधत्ते [स्मरारि]-
 स्स्थानुं वाञ्छामंकृत हृद(। 16)ये तत्र तस्य स्मरोपि ॥

राज्यमेवाश्रमपदं तत्र मुने राजपैः पृथ्वीराजस्य संनिधाने सत्वैः प्रा-
 णि(। 17)भिवैरत्यागः कृत इति वार्तया भ्रमन्त्या हेतुभूतया यत्र चेतसि
 स्मरारिस्संनिहितः स्मरोपि तत्र चेत(। 18)मि स्थातुं संनिधानमकरोत् .

1 Ms 'नन'. 2 Ms. 'मेउदे'. 3 Ms यदाचकि (?) 4 Ms cross mark
 above 'न्य'. 5 Ms स्वय सं. cross mark above स'. 6 Ms. Read स्वचरित'.
 7 Ms 'मदो 8 Ms चित्त'. 9 Ms Is it निर्नतुग्वैकतम् ? 10 Ms 'वोर'.
 11 Ms 'रक्षानु' 12 Ms 'सह'.

पूर्वोक्तस्य श्लोकस्य हेतुमतोयं श्लोको हेतुत्वेन व्याख्येय इति भद्रम् ॥
(1.19) 105.

श्रीश्रीकण्ठचरित्रकाव्यविवृतौ विश्वस्य निश्चस्य च
च्छायाभाजि किरातकाव्यविवृतौ विश्रम्य रम्य(1.20)श्रियि .
पृथ्वीराजजयाख्यकाव्यविवृतौ संवेशमिच्छाम्यहं
शास्त्रहोदजखेद[भेदु]रमतिर्व्योत्सना(1.21)भिधो लावणिः ॥

श्रीलोलराजसुतपरिडितभट्टनो-
राजात्मजो विवरणेन स जो[नराजः] .
[स](1.22)र्गं दशान्त्यमकरोत्सुखमत्र पृथ्वी-
राजाख्यराजविजयाभिधकाव्यराजे ॥¹

[द्वादशः सर्गः]

— — — — —
 [निपुणध्यानफ]ले' विलांचने .
 नृपतेः [सम]योपयोगिनं
 द्विगुणीभावमिवाधि[जग्मतुः] ॥(11)

... निपुणं कृत्वा ध्यानमेव फलं ययोस्ते नेत्रे तत्कालोप-
 योग्यं द्वे (1,2) कामित्वादिति भावः ॥ 1.

अमृतमपया तथा दृशो-
 विषयं भू(1 3)पिपतेः प्रयातया .
 यदियाय रुचिर्न मन्दता-
 मनुकूलो विविदे विधिस्ततः ॥

हर्षकारित्वाद(1 4)मृतपुष्करिण्या तिलोत्तमया राज्ञो नेत्रविषयमाग-
 तया रुचिर्मन्दतां यन्न गता दर्शनवृत्तिर्नाभू(1 5)दित्यर्थः ॥ 2.

नयने श्रवणे मनश्च य-
 त्सममेव व्यकसन्महीभुजः .
 विपुलीकृतलक्ष्यपञ्चरू-
 स्मुकृती(1 6) पंचशरस्ततोभवत् ॥

राज्ञो दृशौ कर्णौ मनश्च युगपदेव यद्विचकार्सं ततो हेतोः पञ्च लक्ष्या-
 णि(1 7) गोचरीकुर्वन्पञ्चशरस्मुष्टुं कृतकृत्योभवन् . पंचानां शरणां युग-
 पल्लक्ष्यपंचकप्राप्तेः ॥ 3.

1 Ms 'शे. 2 Ms 'पते. 3 Ms 'चद्र'. 4 Ms 'स्मृत'. 5 Incomplete-
 C Ms दयो. 7 Sic. Is it सकली? or, better, विपदी? 8 Sic! 9 Ms 'शु.

प्रविवेश(1.8) [विनिर्य]यौ च य-
न्नयनाग्नेर्मदनः पिनाकिनः .
नृपतिं प्रबलप्रतापम-
प्युपसर्पन्नत एव नात्रसत् ॥

ह(1.9)रस्य नेत्राग्निं कामः प्राविशन्नेत्राग्नेर्यश्च निर्गतस्ततो महाप्रता-
पमपि राजानं प्रवि(1.10)शन्नात्रसन् . अग्निं सेवमानस्य तापत्रासाभा-
चात् ॥

4.

मिलितभ्रमरालिकालिकं
बहुभेदैः कुसुमैः(1.11) कृतं धनुः ,
स्वकरादिव जिष्णुनापितं
क्षितिजिष्णोर्विजिगीपया बहन् ॥

मिलितेत्यारभ्योपर्क(1.12)त्तुमित्यन्तं कामवर्णनपरं कुलकम् ॥

भ्रमरालिरेव कालिका मेघपंक्तिरपि मिलिता यत्र त(1.13)था वर्णवै-
चित्र्याद्बहुभेदैः पुष्पैः कृतं धनुर्दधत् अतस्संभाव्यते क्षितिजिष्णो राज्ञो
विजिगीपया(1.14) हेतुभूतया इन्द्रेण स्वहस्तादिव दत्तम् तद्वि मेघपंक्तिसहितं
बहुफलं च भवति . क्षितिजिष्णोरि(1.15)ति साभिप्रायम् ॥

5.

अल्पिपंक्तिमयं मुहुर्मुहु-
र्यकरन्दाङ्कितमास्पृशन्गुणम् .
विरलाग्निशि(1.16)खाधिवासित-
प्रतिपक्षेक्षणाधूमधूसरम् ॥

भ्रमरभालामयं रजोयुक्तं गुणं पुनः पुनस्स्पृशन् अल्पाभि(1.17)रग्नि-
ज्वालाभिस्सहितो यः प्रतिपक्षस्य हरस्य नेत्रधूमस्तेन धूसरम् ॥

6.

1 Ms. "दमनः". 2 Is it "दक्ष ?". 3 Ms. तत्रप्रतापमपि crossed after "न".
4 Ms. "नात्रसत्". 5 See verse 8, below. 6 Ms. "क्षिताव". 7 Ms. "वत्स".

त्रिदिवोपवने फलन्ति(1 18) ये
 तरवः पञ्च यथामनीपितम् -
 स्वयमेव समर्पितं नय-
 नृजुतां तैः कुसुमेपुपञ्चकम् ॥

ये(1 19) नाके वृक्षाः प्रार्थितं ददति तैरिव पुष्पशरपञ्चकं दत्तं ऋजुतां
 नयन् ॥ 7.

उपकर्तुमुपेतमप्युमा(1 20)-
 मुपनीयाज्वलयद्य एव माम् -
 तमसौ वरिवस्यतीत्यभू-
 न्मदनो योद्धुमनाः क्षमाभुजम् ॥(1.21)

.....व्योपकर्तुं प्राप्तमपि मां योद्धुदेव तं हरमसौ राजा सेवत इतीव
 राजानं प्रहर्तुका(1 22)[म इव कामोभू]न् योद्धुमना इति पाठ आर्षः ॥ 8.

रजसा कपिशा दिशो बभूवु-
 र्धनुराकर्षति कौमुमं(1 23) [मनोजे].
 [व]निता इव पत्युरप्सरो-
 विपयां वीच्य हठप्रतारणाम् ॥

कामे पुष्पचापं कर्षति रं(1 24**80)जसा कपिशा दिशो बभूवुः निज-
 स्य पत्युः पृथ्वीराजस्य तिलोत्तमा.....(1 1) 9.

शरगोचरतामनीतयो-
 नियतं शिक्षितमस्त्रविद्यया .
 पुरतो गुह[रामयो]—

~~~~~ ॥(1 2)

1 Which is the *अनर्प* reading ?

2 Ms. 'स्ता.

3 Ms. 'पयावी'.

4 Ms. 'रयन्.

5 Ms. 'विष'.

6 Ms. has १ र २ इ on margin.

ब्रह्मचारित्वात्कामेन शरविषयभावं न नीतयोः कुमाररामयोरग्रे का-
 .....(1.3)रोपि भूभृतं पर्वतमपि भिन्नवान् . तौ हि क्रौञ्चा-
 द्विं विभिवदतुः ॥ शिक्षितयास्त्रविद्यये(1.5)ति पाठस्समीचीनः ॥ 10.

कमलासहजद्रुमाग्रजै-
 सुधया(1.4) हालहलेन चोक्षितैः .
 कुसुमास्त्रशरैर्वशं ययौ
 सममानन्दविमोहयोर्वृषः ॥
 11.

चतुरश्रचतुरश्ररानधां-
 दसमास्त्रः परिवर्ज्य मारणम् .
 हृदि तस्य ततस्तिलोत्त(1.6)मा
 सचतुर्द्वार इव न्यविक्षत ॥

चतुर आशुकारी कामो मारणनामानं शरं वर्जयित्वा चतुरश्ररान्या-
 त्रि(1.7)हितवांस्ततश्चतुर्द्वारसहिते इव चेतसि तिलोत्तमा प्रविष्टा ॥ 12.

तेषां चतुर्णां शराणां कर्माण्याह ॥(1.8)

सममुह्यदवाधि निद्रया
 समतापि प्रललाप चापदे .
 इति तस्य चतुर्दशे मनो-
 धवने स्वाम्य[मवाप(1.9) साप्सराः?] ॥

राजा संमोहं प्राप्नवान् . निद्रया स बाधितः . राजातप्यत . राजा अ-
 स्थाने च प्रलापं कृतवान् (1.10) . एवं चतस्रो दशा यस्य तस्मिन्नाहो मनोगृहे
 स्वाम्यमैश्वर्यं तिलोत्तमा प्रापत् . गृहं च चतुर्भूमिकं भव(1.11)ति ॥ 13.

1 Ms. This part of Comm. is given after verse 11.

2 Ms. 'अस्तु'.

3 Ms. 'वोन्'.

4 Ms. No Comm. on verse 11.

5 Ms. 'न्यधा'.

अणिमानमतिप्रसादिता-
 द्युपतेर्जातुचिदाससाद सा .
 मतिमम्बुजनालवद्यत-
 रशुचिसूक्ष्मां(1.12) प्रविवेश भूपतेः ॥

अतिसेवितादिन्द्रास्ता तिलोत्तमा कदाचिदगुत्व प्रसादं प्रापत् यतो
 हेतोर्मृणा(1.13)लमूत्रवच्छुचिं सूक्ष्मां मतिं राज्ञः प्रविष्टा . अगुरेव हि
 सूक्ष्मं प्रविशति . इन्द्रश्च मृणालनालं..... (1.14)अवधे(?) प्राविशदि-
 त्यागमः ॥ 14.

सहजस्य तरोश्शरीकृतै-
 हृदि रुद्धे कुसुमैर्मनोभुवा .
 ममुदे मुखदेव(1.15)ता रमां
 नृपतेश्श्वाससमीरसौरभैः ॥

लक्ष्म्यास्सहजस्य तरोः पारिजातस्य पुष्पैश्शरीकृतैः कामेन रु(1.16)द्धे .
 सति हृदि राज्ञो निश्वाससौगन्ध्यैर्मुखदेवता लक्ष्मीर्मुखदे तुष्टा ॥ 15.

अमरत्वमु— — — रं(1.17)
 प्रविशन्त्येव हृदि द्युयोपिता .
 नृपतेर्निमेपतां दृशा-
 यतिमात्रं विभरां वभूवतुः ॥

.....[प्रवि](1.18)शन्त्याः सुरात्रिया देवत्वमिवोपायनीकृतम् य-
 स्माद्राज्ञो दृशौ निर्निमेपभावमवहता[म् . देवा हि निर्नि](1.19)मेपाः ॥ 16.

द्युवधूपरिरम्भसाक्षिणः
 प्रथमे स्त्री वयमेव भूभुजः .

1 Ms. 'द्वय. 2 Is it कृते वृत्रवधे प्र' ? 3 Ms. रसा 4 Ms. 'दगा'.
 5 Is it: 'स्वमुपायनीकृत' ? 6 Ms. 'मेस्नी.

इति नूनमहर्षिं रोमभि-
र्मक(1.20)राङ्गाशुगपक्षवात्यया ॥

आद्यास्तिलोत्तमालिङ्गनसाक्षिणो वयमेव स्मो भवार्मः इत्यतो हेतो-
र्नू(1.21)नं रोमभिरहर्षिं ह्यपितम् . अत्र हेत्वन्तरं संभाव्यते . कामशरपक्ष-
वातैः . साक्षिण इत्यारोपः वि(1.22)शेषणेन नपुंसकता स्यात् ॥ 17.

कतिचिन्नपतन्कणांस्ततो
नयनाभ्याममृतं न्यपायि यत् .
~~~~~(1.23+)~~~~~
~~~~~[धर्मविन्द]वः ॥

राङ्गा तिलोत्तमादर्शनामृतं यत्पीतं ततः कणा एव.....(1.1)
.....[ग]ण्डयोर्मध्ये धर्मकणाः पतिताः . नामी धर्मकणाः किन्तु
पीतस्य(1.2) तिलोत्तमामृतस्य कणा एवेत्यर्थः ॥ 18.

दृष्टशेङ्गमिवाधिरोपिता
पुलकाङ्गेन मुखेन तस्य सा .
हरिणां(1.3) शशिमत्सरादिव
प्रमुखौर्गीतमुखौर्जिवृक्षया ॥

कामवशाद्भूतार्थदर्शिना तस्य रोमाश्चितेन मु(1.4)खेनाङ्गमिवाधिरो-
पिता जनेर्न दृष्टशे संभावितार्ता . अङ्गाधिरोपणे हेतुमाह . तिलोत्तमासंबन्धि-
भिर्गीतमुखौर्हे(1.5)तुभिर्हरि[णं मृही]तुक्ामेनेव चन्द्रमत्सरात् हरिणांनय-
नार्थमिवाङ्गं तिलोत्तमारोपितेत्यर्थः ॥(1.6) 19,

परिरक्षितव[र्ण]संस्थितिं
नृपमेतावति मण्डले भुवः .

. 1 Ms. 'वस्ती'. 2 Ms. 'वापः'. 3 Ms. 'नृपतर्क'. 4 Ms. 'खेभयङ्गभि'. 5 Ms.
'खनेन ic. under l. 4. 6 Ms. संभावितो ic. under l. 5. 7 Ms. 'रि'. 8 Ms. 'थन'.

अपदेगमयद्विवर्णतां
प्रथमो विप्लवका(17)रिणां स्मरः ॥

परिरक्षिता वर्णानां ब्राह्मणादीनां संस्थितिर्येन तं राजानमुपद्रवकारि-
णामाद्यः कामो वि(18)भिन्नो वर्णो मुखरागो यस्य तद्भावमपदेनयत् . वर्ण-
रक्षितुर्बर्णनाशनमनुचितमित्यर्थः ॥ 20.

पदमै(19)न्द्रमुपेत्य दर्शित-
स्तकलेस्मिन्नवनीतले पुरा .
त्रिदिवप्रमदानुरागिणा
स्वरभेदश्चरमन्तु जल्पिते ॥(10)

ऐन्द्रं पदं प्राप्य राज्ञा भूतले स्वरभेदः स्वर्गाभेदः प्रथमं भूतले दर्शितः
चरमं पश्चाज्जल्पिते(11) कयासु स्वरभेदस्वरसादो राज्ञा तिलोत्तमानुर-
क्तेन दर्शितः ॥ 21.

अयमेप्यति दिव्यमूर्त्तिता-
मनुर(12)क्लस्त्रिदिवाङ्गनां प्रति .
इति भूरमणस्य मानुषी
प्रचकम्पे तनुरौपचारिकी ॥

तिलोत्तमाया(13)मनुरक्तोयं मानुषीं मूर्त्तिं त्यक्त्वा दिव्यां मूर्त्तिं पुन-
र्ग्रहीष्यतीतीव राज्ञं औपचारिकी कार्यसिद्धय(14)र्धमभितीता मानुषी
तनुः कम्पते स्म ॥ 22.

अविलम्बितमीयुरुष्णतां
शिशिरां प्राक्प्रमदाश्रुशीकराः .(15)

शशिनस्स्थान इव त्विषा रवेः ॥

प्रथमं तद्दर्शनजाता हर्षवाप्पकणास्तूर्यं(1.16)[मुष्णत्वं] गृहीतुमैच्छन्
अतस्संभाव्यते चन्द्रस्य स्थाने कामेन धृतस्य रवेस्त्वियेव तापिताः कामेन
च(1.17)न्द्रो राजसन्तापनार्थं सूर्यः कृतः तदीप्त्यैवोष्णा इत्यर्थः ॥ 23.

हृदये लिखितां पुरः स्थिता-
दपि चित्राद्बहु(1.18)चिरां ददर्श यत् -
अविदत्परमार्थतस्तत-
स्स मनोराज्यमनोतिशायिनीम् ॥

अमस्थाचित्रादप्यति(1.19)रुचिरां हृदि लिखितां तां राजा यद्दृष्ट्वांस्ततो
हेतो राजैनां मनोराज्येषु मनसा तिलोत्तमाभोगे(1.20)ष्वतिशायिनीं पर-
मार्थतो जायामविदन् . उत्तरोत्तरमाधिक्यदर्शनात्कृपाधिक्यमनुचितमित्य-
र्थः(?).(1.21) [अ]विददिति चिन्त्यम् ॥ 24.

विकसन्मदने हरेः पदे
सुमनश्चिन्तितकल्पपादपे .
इति नित्यविकस्व(1.22)[रेवस]-
त्रिदिवोद्यान इवास्य सा हृदि ॥

विकसन्मदनः. कामो वृक्षविशेषश्च अत्र . तथा हरेर्विष्णो(1.23**81°)-
रिन्द्रस्य च स्थाने सुमनसां सज्जन[ानां] चिन्तितेषु कल्पपादपे[षु]...-
.....(1.1) नित्यविकसिते नन्दनवन इव तस्य चित्ते सावसत् ॥ 25.

स ~~~~~
~~~~~(1.2)ग्रहीत् -
अनुरागरसञ्च्युतोपि य-
न्मिलितः सात्विकभावसंप[दा] ॥

1 Ms. 'न्ता'. 2 Ms. 'रस्य'. 3 Ms. 'ष्ट्वा'. 4 Ms. 'न'.
5 Ms. 'कसु'. 6 Ms. & 7. on margin. 7 Ms. 'न'.

... (13)नित्याभ्यां सफलं तत्प्रापत् . यत्सात्विकभावानां
कम्पस्वेदादीनां[संपन्](14)तितोपि मिलितः ॥ 26.

उदभिद्यत घर्मविन्दुभिः

प्रथमं चित्रकरस्य [कौशलात्?].

~~~~~(15)

रनु मध्यन्दिनदुन्दुभिध्वनिः ॥

चित्रकरस्य खेरालेख्यकृतश्च कौ . . . . .(16) 27.

[Lines 7,8 missing]

शेषं नयने न्यमज्जयत् ॥

चित्रमण्डपे पटहशब्दस्यानुवादिनि संप्रति शब्द इत्य...
(19)तसरासि दशो निमग्रे मध्याह्नविध्यनुष्ठानार्थमवश्यगमनेन दर्शनविघ्न-
संभावन . . . . .(110) 28.

अनुबन्धमवेक्ष्य तादृशं

क्षितिभर्तुस्सुरसुन्दरीं प्रति .

गणयन्नपराधमात्मनो

मनसीत्थं पृ[थिवीभ](111)दोभ्यंघातं ॥ 29.

उपमानपदे तिलोत्तमां

यदि मन्त्री विदधे श्रियं प्रति .

अपरीक्ष्य पुनस्तदीदृशं

कथम(1.12)र्थं तदन्वदितं मया ॥

लक्ष्मीं प्रत्युपमानत्वे कदम्बवासस्तिलोत्तमां यदि विदधे तत्तदीदृश-
मर्थम(113)विमृश्य तदेव मया कथमनुकथितम् . तिलोत्तमाकथैव कथ-
मारब्धेत्यर्थः ॥

30.

1 Ms. कौ.

2 Ms. 'दोभ्य'.

3 Ms. No Comm

4 Ms. 'नूचि'.

5 Ms. 'म', lc. mark before 'म' but nothing on margin.

इदमीदृगनर्थसंश(1.14)यं
कथमालेख्यगृहं च दर्शितम् .
अनयन्मदनः शरव्यतां
विशतो यत्र महीपतेर्मनः ॥

ईदृगीदृ(1.15)शोनर्थविषयस्तंशयो यत्र तच्चित्रगृहं कथं मया दर्शितम्
यत्र विशतो राज्ञश्चित्तं लक्ष्यतां कामो(1.16)नयन् चित्तमभिनदित्यर्थः ॥ 31.

क ललाम तिलोत्तमा दिवः
प्रभुता च क मनुष्यमण्डले .
— — —^१ (1.17)पुरुषस्य नेदृशी
घटनेयं पुरुषोत्तमं विना ॥

दिवो ललाम भूपसं तिलोत्तमा क भवति [मनुष्यमण्ड](1.18)ले
पेन्ध्वर्थ क भवति पुरुषोत्तमं विष्णुं विना पुरुषस्य नेदृशी घटना भवांत ॥ 32.

इयंती — — —^२ (1.19)मानसीं
रुजमाशा मम हन्तुमीश्वरी .
अभवन्न कदम्बवासवा-
नृपतेः काचि[दनर्थकारिणी?] ॥

[म](1.20)म मानसीं रुजं चिन्तां हन्तुं सेयमाशा परं केवलमीश्वरी
समर्था भवति यत्कदम्ब.....(1.21) राज्ञोनर्थकारिणी नाभूत् ॥
..... ॥ 33.

पुरतः पुरुहूतपत्तन-
प्रमदानाप स — — —^३ (1.22)
तद्वश्यमितोपि सङ्कटा-
दयमेव इतमुद्धरिष्यति ॥

1 Ms. 'ल.
5 Is it परमस्ति ?

2 Is it यशना ?
6 Is it स एव व्याख्यात ?

8 Ms. 'यतिशो'.

4 Ms. 'ती.

स एव प्रथमं तिलोत्तमाना[म].....(1 23*).....रि-
व्यति ॥ 34.

विदधात्ययमुत्तमं यदि
प्रभुभक्त्या पृथिवीवृहस्पतिः .(1.1)
~~~~~[तिलोत्तमा
सदनं स्वामि]कृते प्रवेक्ष्यति ॥

पूर्वश्लोकार्थमेव प्रपञ्चयति . स्वामिभक्त्यायं(1 2).....
[तिलो]त्तमा स्वयमेव स्वामिकृते गृहमेप्यति ॥ 35.

नेतदाश्चर्यमित्याह ॥(1 3)

~~~~~  
~~~~~कचं सुराङ्गना .  
अजमिन्दुमतीमयेन वा
वपुषा किं हरिणी न शिश्रि(1.4)ये ॥

.....नाभ्यलपत् इन्दुमतीरूपेण हरिणीनामा नाकस्त्री
किं नाजमश्रयन् ॥(1 5) 36

~~~~~  
~~~~~नितोपि मन्मथः .
इममेकशरीरमेव किं
हृदयस्थोपि न वेद श्लि(1 6)[नः] .

.....काम इमं राजानं हृत्स्यैक[शरीरं](1.7)[न वेद]. 37.

तदवश्यमसौ तिलोत्तमा
द्युनदीवावततार भूतलम् .

अचिरादपि पत्युरेकता-
मु(1.8)[पयाता] — हंवाहिनीपतेः ॥

तत्ततो हेतोर्गङ्गेव तिलोत्तमा निश्चितं भूतलमवतीर्णा सा वा(1.9)-
[हिनीनां से]नानां नदीनां च पत्युर्नृपस्य समुद्रस्य चैक्यमुपयातां गन्ता .
यातेः कर्तरि लुट् ॥ 38.

इति बुद्धि(1.10)वलेन दुस्तरा-
दपि चिन्ताजलधेस्समुद्धृतः .
वदतामिव धर्मनन्दनः
प्रथमस्सत्यवतां व्यजिज्ञ(1.11)पत् ॥

दुस्तरादगाधादपि चिन्तासमुद्रात्पूर्वोक्तबुद्धिवलेनोद्धृतस्स पृथिवीभटो
वदतां वाग्मिनामा(1.12)द्यौ व्यजिज्ञपत् यथा सत्यवतां युधिष्ठिर आद्यः ॥ 39.

त्वयि पार्थिव चित्रपुत्रिका-
चिरसंदर्शनवद्धलोच(1.13)ने .
स्मयमान इवादिपूरुषो
रचिरन्तर्गगनं विलम्बते ॥

हे राजस्त्वयि चित्रस्त्रियाश्चिरं संदर्श(1.14)नार्थं कौतुकवति सति सा-
अर्थ इव तव पूर्वपुरुषस्सूर्यो मध्येगर्गनं विलम्बं करोति ॥ 40.

क्षणमात्रमिवा(1.15)यमर्यमा
तुरगाणां सुरदीर्घिकातटे .
त्यजति व्यपनेतुमुद्यमं
गगनाग्रक्रमणक्रमङ्गमम् ॥(1.16)

.....श्वानां नभोलङ्घनखेदं निवारयितुमिव क्षणमादित्य उद्यमे
त्यजति ॥ 41.

नलिनीमभितो(1 17) ~ ~ ~
 करसंस्पर्शवशेन भास्वतः .
 श्रवलोवथ निराशयात्मनि
 क्रशिमानं जननी शनेरगात् ॥

मू(1 18) [प]श्चिनी दृष्ट्वा निराशयाशाभावेनेव श-
 नेस्तौरस्य जननी छाया दृश्यत्वं ग(1 19)[तवती] माशाभावेनेति
 हेतूप्रेक्षणं . तृतीयासप्तम्योर्वहुंलमित्यम् ॥ 42.

शनिमातरि पा(1 20) ~ ~ ~
 ~ ~ ~ तिमात्रमल्पताम् .
 लिखितैरिव चित्रदर्शिनि
 त्वयि पृथ्वीपतिभिः(1 21) [प्रतीक्ष्यते] ॥

.....भिर्नृपसेवकैस्सह शनिमातरि च्छायार्यामल्पतां मं-
 ध्याद्द्वजार्तं दृश्यत्वं(1 22)..... रिव राजभिश्चित्रं पश्यति त्वयि
 प्रतीक्ष्यते . मध्याह्ने हि सेवका देवकार्ययशाद्विर(1 23**82)लीभवन्ति ॥ 43.

इति चित्रगतामराङ्गना-
 मुखपेयूपमयूखमण्डलात् .
 ~ ~ ~ ~ ~
 ~ ~ ~ ~ ~ (11)राज भारती ॥

चित्रलिखिततिलोत्तमामुखचन्द्रमण्डलाद्राजने.....(1.2) 44.

प्रथमानुचरस्मरेन्द्या
 प्रतिमोक्तुं नृपसामवायिकान् .

1 Is it विक्रवती ? 2 Ms. 'ररयमात्वं'. 3 Ms 'नरिनी'. ४ crossed
 out and 'न' is under 'ज'. 4 Ms 'शमाश'. 5 Ms 'इय'.
 6 Pāṇini, 2. 4. 84. 7 Is it पार्थिवानुगे. सह यान्त्यामति ? 8 Ms. 'च्छायाम'.
 9 Ms. 'द्वय'.

पृथिवीभ[ट एव]— — —

— — — — — .(1.3)

प्रथमोनुचरो यस्मरस्तदिच्छयेव नृपान्त्सामवायिकांश्च प्रतिमोक्तुं...
.....(1.4)वारक्षत् यदि राजैतान्प्रत्यमोक्ष्यत्तदा काममोहितत्वात्तेपा-
मुचितां प्रतिपत्तिं नाकरिष्यदतो मागध एव प्र(1.5)तिमुक्तवानित्यर्थः ॥ 44.

मनसा सह चञ्चुरिन्द्रिये
नृपतेश्चित्रमृगीदृशा हृते .
विरहान्धतयेव नेन्द्रियैः
परिशि(1.6)ष्टैः प्रसृतं स्वकर्मणि ॥

तिलोत्तमया राजश्चित्ते नेत्रे च हृते सति शेषैः कर्णादिभिरिन्द्रियैस्व-
कर्मणि [श्रवणा](1.7)दौ न प्रवृत्तम् . अतस्संभाव्यते विरहेष्वान्ध्यात् ॥ 45.

अमृतोदमृतक्षुतश्श्रुते-
र्न बहिर्गायत एव [वन्दिनः] .
[ह](1.8)रिचन्दनवारिणोक्षितं
शिशिरं नावजगाम छुट्टिमम् ॥

श्रुतेः कर्णयोरमृतक्षुतो बहिर्गायतो गायनान्स् नैवा.....(1.9)
हरिचन्दनसिक्तां शीतलां भुवं च नाचेतयत् ॥ 46.

न रदक्षतभाग्यभागिता-
मनयन्नागंरखण्डवीटिकाम् .
घन(1.10)साररसानुसारिणा
न जलार्द्रापवनेन विप्रिये ॥

स ताम्बूलवीटिकां दशनच्छेदेन भाग्यवत्त्वं ज्ञानयत् . न च (11)
कर्पूराद्रेण जल . . . वायुनासावतुंष्यत् ॥ 47.

स्थितया सुरसुभ्रुवा मन-
स्युपदिष्टैरिव मन्थरैः पदैः .
त्रि(112)दिवादत्रिशिष्टतस्ततो
निरगाच्चित्रगृहात्कथंचन ॥

चित्रस्थयाप्सरसोपदिष्टैरिवालसैः पदैः स्वर्ग(113)सकाशाद्भिन्नात्त-
च्चित्रगृहात्स निर्गत ॥ 48.

कृतमाङ्गलिकादिकाहिकः
प्रतिमुच्य क्षितिपं शनैः शनैः (114) .
तरणेस्तरुणिन्नि तेजसां
शिथिले वन्दिपतिर्विनिर्ययौ ॥

कृतं माङ्गलिकमाहिकं मागधोचितं कर्म ये(115)न स वन्दी राजानं
प्रतिमुच्य सूर्यतेजसि मन्दे सति शनैश्शनैर्निर्गत. ॥ 49.

इयदाधिभराङ्गमुद्रहे-
दधि—(116)पि किमेप मामिति .
उपनीतमपि स्वसेवकैः
पुरतो नाधिरुरोह वाजिनम् ॥

इया[नाधि]भरो यस्य(117) तादृ दृशं मामतिसमर्थोव्येपो-
श्रो मां किं कथ (118)नीतमपि नारोहत् ॥ 50.

भविता तव पालकं प्रति
द्युवधूः केन पथानुरागिणी .

अवनम्रमुखो मुहुर्गृह्णा] (1.19)-
निति पृच्छन्पृथिवीमिवागमन्त् ॥

तव भोक्तारं राजानं प्रति तिलोत्तमानुरक्ता केनोपायेन भवि[तेती]-
(1.20)व भूमिं पृच्छन्नतमुखस्स गृहं गतवान् ॥ 51.

शतशोपि विकल्पकल्पना-
चतुरे चेतसि या न दि[द्युते] (1.21) .
उदभावि तया स्फुरत्तया
रभसादक्षिणि तस्य दक्षिणे ॥

शतचारं विकल्पानां कल्पनायां.....(1.22)खे विषये चतुरे तस्य
चित्ते.या नाद्युतचिन्तावशात्तस्य चित्ते जात्वपि नास्फुरदित्यर्थः तथा.....
(1.23)न तस्य दक्षिणनेत्रे सहसा जातम् . स्फुरत्ता प्रतिभा स्पन्दश्च ॥ 52.

स शरीरगुणोस्य कश्चन
— — — — — [द] (1.24) र्शनोत्सवम् .
स्फुरणं स्फुटमेव चक्षुषा
यद्वामेन सदानुभूयते ॥

कश्चन वक्तु.....(1.25*).....महता लाभः यतो
दक्षिणेन नेत्रेण सदा स्पन्दोर्लु(1.1)[भूयते] . 53.

— — — — —
— — — दर्शनमात्रकं फलम् .
अपरिश्लथमानसज्वरः
प्रभुभक्त्येकपरोवि(1.2)[शद्गृहम्] .

1 Ms. 'गतम्'. 2 Ms. 'नापा'. 3 Ms. 'चिन्ता'. 4 Ms. 'तं'.
5 Ms. 'स्फुटो'. 6 Ms. 'स्फ'. 7 Ms. 'सैकपरो'.

..दर्शनमेव फलं जानन्सोशिथिलचिन्तस्वामिभक्तिपरो गृ-
ह्म(13)विशन् ॥ 54.

अ[चिरेण¹] मनोरथः प्रभोः
फलितस्स्यादिति चिन्तयन्नसौ .
प्रथमोपगतेन केनचि-
त्पठितं(14) [श्लोकमिमं तदाश्रुणोत्?] ॥

राज्ञोभिलाषस्तफलोपि स्यादिति विमृशन्स केनापि नवागतेन पण्डिते-
नेमं पठि(15)श्रुणोन् ॥ 55.

सलिलादपि निर्ययी रसा
धरणेरप्युदपादि मैथिली .
दहनादपि याज्ञसे[निका](16)
[किम]लभ्यं पुरुषार्थशालिनाम् ॥

समुद्राल्लक्ष्मीरुदभून् भूमे.....अमेरपि द्रौपदी(17).....
शालिभिः किं न लभ्यते ॥ 56.

समयानुगुणेत्युपश्रुति-
श्रुतिपेयूपविलासवापिका .
उपताप(18) — — — —
शिथिलीकर्तुमिवोपचक्रमे ॥

श्रुते. कर्णस्यामृतपूर्वक्रीडापुष्करिणी यतस्तत्कालो(19)चित्त.....
स्तादृशं तापं स्वल्पीकर्तुमिव प्रारेमे ॥ 57.

कविपण्डितचक्रमेलकं
प्रणमन्नाञ्जलिरेप(110) — — — .

उपहूय स पद्मनाभ इ-
त्यवदद्विग्रहराजमन्त्रिणम् ॥

कविपण्डितानां चक्रेण मेलकं(1.11) नमंत्सं पद्मनाभ इत्याहूय विग्रह-
राजामात्यमित्यवदत् ॥ 58.

इदमन्यपरं वचो जगौ
कविता कश्च पपा(1.12)ठ चात्र कः .
कतमश्च विपश्चिदेप यो
निविडोष्णीपदुरीच्यकुन्तलः ॥

कः कविरिमं श्लोकं कृतवान् कञ्चो(1.13)कवान् निविडेनोष्णीपेणादृश्य-
[केशः].....कतमः. काश्मीरप्रक्रि[या].....विध्यम् (?) ॥ 59.

तमुवाच स योय(1.14)——
प्रथमे प्रश्नयुगे स एव ते .
यदि सत्यमवैपि मद्ब्र-
श्चरमं पृष्टमहं ब्रवीमि तत् ॥

योयं विपश्चि(1.15)त्स.....तव प्रश्नयुगस्योत्तरम् . स एव कविः पा-
ठकञ्चेत्यर्थः . यदि मद्ब्रह्मस्सत्यं जानासि तदा कौयं विप(1.16).....
... ॥ 60.

इति वादिनमेन——
——[स] वन्दिनाम् .
क्षणम(1.17)[प्यवृत्त]——
——[मुखा]म्बुजे ॥

तव मुखपद्मेऽसत्यजलकणाः क्षणमपि न तिष्ठं(1.18)न्तीति पृथिवी-
भटः पद्मनाभमवदत् ॥ 61.

1 Ms. नमत्सं. See above, p. 305, note 1. 2 Ms. "मथि". 3 Ms. निवि.
4 Ms. "वद". 5 Ms. कायं. 6 Ms. "ष्ट".

पृथिवीभटमुक्त्वन्तमि-
त्यवदन्मानधरो महत्तमः .
मिहिरो(1 19)[न्यगुणप्रकाशने]
परदोषावरणे महत्तमः ॥

स मानी महत्तम एवमुक्त्वन्तं पृथिवीभटमित्यवदत्(1 20)-----
प्रकाशने सूर्यः परेषां दोषाच्छादने महानन्धकारः . 62.

विबुधश्च कविश्च शारदा-
य ~ ~ ~ (1 21)[मण्डला^१]द्वयम् .
निगमागमतीर्थतापस-
प्रथमोद्यागतवाञ्ज[यान]कः ॥

पण्डितः कविश्च तथा नि(1 22) -----[ज]यानकश्च [शारदा]ज्ञे-
त्रात्कश्मीरमण्डलादागतः ॥ 63.

युगपत्सुमं(1.23)~ ~ ~ ~ ~
~ ~ ~ ~ ~ रुद्रेत्यमुष्य धीः .
अमुनैव मुतेन शारदा
गिरिकन्येव गुहेन नन्दति ॥

सुमन(1 24**83) 64.

[Six lines at the beginning of page missing]

शशिखण्डशिखण्डमण्डनं
प्रति निर्वेद्रनिवेदनं व्यधात् .

.....(17)या पूजया हेतुभूतया चन्द्रावचूडाभूषणं हरं प्रति
वन्दी..... ॥ 65.

~~~~~(1.8)धे
 प्रभुभक्तिव्यभिचारवन्न चेत् .
 परिपूरय तन्मनीषितं
 द्रुत~~~~~ .

.....[ह्र](1.9)दयेनाहं यदि न स्वामिभक्तिव्यभिचारसहितस्त-
 दा ममाभिलाषं सद्यः पूरयेतीश्वर.....(1.10) ॥ 66.

परिपक्वमिहैव तत्क्षणं
 भगवत्पूजनकल्पशाखिनः .
 कविमूरिसभासभाजनं
 फलमास्वा[दयितुं स](1.11) निर्ययौ ॥

हरार्चनकल्पवृक्षस्य तत्क्षणं पक्वं फलं कविपरिणतदर्शनं चर्वयितुं स
 निर्गतः ॥ 67.

क्रिय(1.12)दाय(?)तिवृत्तवाक्पथ-
 स्तमुपश्लोक्य कविर्जयानकः .
 स्वपुरीपरिहारकारणं
 परिपृष्टो भणितुं प्र[चक्रमे](1.13) .

अतिवृत्तोत्क्रान्तो वाचां पथो येन . गुणवाहुल्यादिति भावः . तं
 स्तुत्वा.....(1.14)हेतुं पृष्टः कथयितुमारब्धवान् ॥ 68.

समपादि पुमान्महामुनिः
 किल र्यस्मै शशिमौ[लिनापितम्] .(1.15)
 शयनीकरणच्छलाद्गुरोः
 पयसां राशिमवत्यधोक्षजः ॥

किल प्रसिद्धौ पुमान्मनुष्य .....(116)रुपमन्युनामा संपन्नस्तस्य
महामुनेर्गुरो . . . . . (117)रक्षति. हरेणोपमन्यवे यो दत्तः .
उपमन्युर्नारायणस्य दीक्षागुरुरासीत् ?]..... 69.

[उप](118)मन्युकुलादपोहितुं

न पद्गुर्गोत्रपरम्परागतम्.

कलिं—   —   —   —   —   —

    —   —   —   —   —(1.19)धनम् ॥

कुलक्रमागतं शिवभक्तिधनमुपमन्युस .....(120)स्य स-
न्ततिक्रमपर्याप्तत . . . . .हरंभक्तिमु .....(121)मेण प्राप्त-
तमस्य शिवभक्तिधनस्य.....(122)स्यां विरोचनस्सूर्य.....
.. . . . .(123*) 70.

[Six lines at the beginning of page missing]

.....घ निमीलितचक्षु.....(17)-
.....तोपिता शारदा सूर्योदये.....चितनेत्रस्य द-
र्शन(18)- 71.

    —   —   —   —   —   —

[क्षणसौस्नातिकरत्ननूपुरम्.

चरणं च निघा[य]—   —

    —   —मि 'त्रिदिवीकृत(19)— . . .

.....गङ्गाजलं तत्र स्नानेन हेतुना क्षणं मुस्नातं पृच्छद्रत्ननूपुरं
यस्य(1.10)..... 72.

कवितां पथि पाद्विधे गिरां-

मसि मां पद्भिर्ह्य—   —(1.11)

— — — — —
 — — — — — नात् ॥

पङ्भिर्जन्मभिर्मां सेवित्वा पङ्क्तिषु प्राकृतादिप(1.12).....त-
 वांस्तां कवितां मनुष्यरूपस्य हरेर्वक्ष्यमाणदृशा पृथ्वीरा(1.13)[ज].....
 .....त्यर्थः ॥ 73.

पुरुहूतपुराङ्गना पुरा
 परिखिन्ना चिरलास्थलीलया (1.14)
 — — — — —
 — — — — — विग्रहा ॥

चिरं नृत्यक्रीडया श्रान्ता तिलोत्तमाप्तरा गङ्गाया(1.15)..... 74.

— — — — — कारविन्दिनी-
 हठमेलापधियागतं विदन् .
 पुल्लिनात्तृपि(1.16)[ता] — — — — —
 — — — — — ॥

पद्मिनी हठेन मेलापे धिया बाञ्छया आगतं चन्द्रं जान(1.17)....
 ...वनूढवान्. 75.

दलित — — — — —
 — — — — — (1.18) — — — — —
 — — — — —

रमणं पद्मवनस्थितास्मरत् ॥

दलितानां भुक्तानां.....(1.19).....ली तया भयङ्करं
 तथाविधं वीक्ष्य पद्मवने वर्तमा(1.20)[ता]..... 76.

1 Ms. 'वास्ताक'.

2 Ms. 'धिनो. Can it be 'धिन्या ?

3 Ms. 'न्द्रना'.

स्मरणानन्तरमेव दर्शनम् .

यददीयत येन स श्रियो

वश(1.21)-----

.. .. [स्मर]णकाले एव तद्दर्शनं दत्तं येन हेतुना जनेन मह
(1.22) . . . . . 77.

करं नाकनदीतटस्थितः .

(1.23)-----

----- ||

.. .. मिव गङ्गायां स्थितः कामो हरि(1.24**84) 78.

* * * * *

८